

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till föräldraskapslag och till lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att det stiftas en föräldraskapslag och att lagen om assisterad befruktning ändras. Faderskapslagen och moderskapslagen upphävs. Vidare görs de nödvändiga ändringar som föranleds av stiftandet av föräldraskapslagen i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt, lagen om underhåll för barn, lagen om registrerat partnerskap, lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning, medborgarskapslagen, lagen om underhållsstöd, socialvårdslagen och lagen om klienthandlingar inom socialvården.

I propositionen föreslås en teknisk sammanslagning av moderskapslagen och faderskapslagen. Samtidigt görs de justeringar som vid tillämpningen av lagarna visat sig behövas.

I propositionen föreslås att den bestämmelsen enligt vilken föräldraskapet till ett barn kan fastställas tidigast 30 dagar efter barnets födelse, om föräldraskapet har erkänts före barnets födelse, slopas. Dessutom föreslås att handlingar som gäller förhandserkännande inte längre skickas från rådgivningsbyrån för mödravård till barnatillsyningsmannen för granskning, utan i stället direkt till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata i avvaktan på barnets födelse och fastställande av föräldraskapet. För detta ändamål inrättas ett elektroniskt anmälningssystem. Vidare föreslås mindre ändringar och preciseringar i bestämmelserna om tillämpningsområdet för utredning av föräldraskap, nedläggning av utredning, hörande av barn samt fastställande och upphävande av föräldraskap.

Lagen om assisterad befruktning ändras så att kvinnliga par i samband med assisterad befruktning ges möjlighet att för embryobildningen också välja spermier från en donator som samtyckt till att fastställas vara far. Det beror på valet av spermier om den far som har donerat spermier eller en andra mor fastställs som den andra föräldern till ett barn som föds till ett kvinnligt par.

Propositionen hänför sig till budgetproposition för 2022 och avses bli behandlad i samband med den.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2023.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	4
1 Bakgrund och beredning.....	4
1.1 Bakgrund.....	4
1.2 Beredning.....	4
2 Nuläge och bedömning av nuläget.....	4
2.1 Allmänt.....	4
2.2 Möjlighet att återkalla eller bestrida inom 30 dagar	5
2.3 Mottagare av erkännande	6
2.4 Behandling av handlingar som gäller förhandserkännande	7
2.5 Användningsområdet för utredning av faderskap och moderskap och nedläggning av utredningen.....	8
2.6 Fastställande av faderskap på grundval av rättsinnehavarnas samtycke	9
2.7 Fastställande av faderskap och moderskap i domstol	9
2.8 Upphävande av faderskap och moderskap i domstol	10
2.9 Assisterad befruktning för kvinnliga par och utvidgning av valfriheten.....	13
2.10 EU-rätten och internationella förpliktelser som är bindande för Finland	14
3 Målsättning	16
4 Förslagen och deras konsekvenser.....	17
4.1 De viktigaste förslagen.....	17
4.1.1 Möjligheten att återkalla eller bestrida föräldraskap inom 30 dagar slopas	17
4.1.2 Behandling av handlingar som gäller förhandserkännande	18
4.1.3 Tillämpningsområdet för utredning av föräldraskap och nedläggning av utredningen.....	18
4.1.4 Fastställande av föräldraskap på grundval av rättsinnehavarnas samtycke.....	19
4.1.5 Fastställande av föräldraskap i domstol	19
4.1.6 Upphävande av föräldraskap i domstol.....	19
4.1.7 Assisterad befruktning och utvidgad valfrihet för kvinnliga par	20
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	21
4.2.1 Ekonomiska konsekvenser	21
4.2.2 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet.....	25
4.2.3 Samhälleliga konsekvenser	28
5 Alternativa handlingsvägar	33
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser.....	33
5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet.....	35
5.2.1 Sverige	35
5.2.2 Norge	37
5.2.3 Danmark.....	38
5.2.4 Island.....	39
5.2.5 Estland.....	40
5.2.6 Ryssland.....	41
5.2.7 Tyskland.....	42
6 Remissvar	43
7 Specialmotivering	46

7.1 Föräldraskapslag	46
7.2 Lagen om assisterad befruktning	105
7.3 Lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt	105
7.4 Lagen om underhåll för barn	105
7.5 Lagen om registrerat partnerskap	105
7.6 Lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning	105
7.7 Medborgarskapslagen	106
7.8 Lagen om underhållstöd	106
7.9 Socialvårdslagen	106
7.10 Lagen om klienthandlingar inom socialvården	106
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag	107
9 Ikraftträdande	107
10 Verkställighet och uppföljning	107
11 Förhållande till andra propositioner	108
11.1 Samband med andra propositioner	108
11.2 Förhållande till budgetpropositionen	109
12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	109
LAGFÖRSLAG	115
1. Föräldraskapslag	Error! Bookmark not defined.
2. Lag om ändring av 16 § i lagen om assisterad befruktning	137
3. Lag om ändring av 6 a § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt	138
4. Lag om ändring av 13 § i lagen om underhåll för barn	139
5. Lag om ändring av 9 § i lagen om registrerat partnerskap	140
6. Lag om ändring av lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning	141
7. Lag om ändring av medborgarskapslagen	143
8. Lag om ändring av 6 § i lagen om underhållstöd	144
9. Lag om ändring av 14 § i socialvårdslagen	145
10. Lag om ändring av bilagan till lagen om klienthandlingar inom socialvården	146
BILAGA	149
PARALLELLTEXTER	149
2. Lag om ändring av 16 § i lagen om assisterad befruktning	149
3. Lag om ändring av 6 a § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt	150
4. Lag om ändring av 13 § i lagen om underhåll för barn	151
5. Lag om ändring av 9 § i lagen om registrerat partnerskap	152
6. Lag om ändring av lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning	153
7. Lag om ändring av medborgarskapslagen	155
8. Lag om ändring av 6 § i lagen om underhållstöd	157
9. Lag om ändring av 14 § i socialvårdslagen	158
10. Lag om ändring av bilagan till lagen om klienthandlingar inom socialvården	159

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

I enlighet med [regeringsprogrammet](#) för statsminister Sanna Marins regering slås moderskapslagen och faderskapslagen ihop till en föräldraskapslag. Utöver den tekniska sammanslagningen av lagarna upptäcktes som mål för lagstiftningsprojektet att tillgodose de behov av översyn som framkommit i lagarnas tillämpningspraxis.

Riksdagens lagutskott ålade i sitt betänkande ([LaUB 1/2018 rd](#)) justitieministeriet en skyldighet att utreda om 16 § 2 mom. i lagen om assisterad befruktning kan ändras så att man vid assisterad befruktning av ett kvinnligt par också får använda spermier från en donator som kan fastställas som barnets far.

1.2 Beredning

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid justitieministeriet. Under beredningen har bland andra följande samarbets- och intressentgrupper hörts för att kartlägga de behövliga ändringsbehoven och för att hitta olika alternativa lösningar och bedöma deras konsekvenser: finansministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, utrikesministeriet, Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, Institutet för hälsa och välfärd, Evangelisk-lutherska kyrkans kyrkostyrelse, social- och hälsovårdssektorn i Helsingfors stad, social- och hälsovårdssektorn i Vanda stad, Barnombudsmannens byrå, Diskrimineringsombudsmannens byrå, Barnatillsyningsmän rf, Sateenkaariperheet - Regnbågsfamiljer ry, Seta ry och Nätverket för familjers diversitet.

Utkastet till regeringens proposition skickades på remiss i mars 2021. Det kom in 56 utlåtanden inom utsatt tid. Ett sammandrag av utlåtandena publicerades i september 2021. Utlåtandena och andra dokument som gäller lagstiftningsprojektet finns i den offentliga tjänsten på adressen <https://valtioneuvosto.fi/sv/projekt> med identifieringskoden [OM025:00/2019](#). Utkastet till proposition har behandlats av delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning och rådet för bedömning av lagstiftningen.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Allmänt

Bestämmelser om konstaterande, fastställande och upphävande av moderskap och faderskap finns i två separata lagar. Faderskapslagen (11/2015) om bestämmande av faderskap trädde i kraft den 1 januari 2016 och moderskapslagen (253/2018) om bestämmande av moderskap, som stiftades med ett medborgarinitiativ som grund, trädde i kraft den 1 april 2019. Genom faderskapslagen upphävdes den tidigare lagen om faderskap från 1975 (700/1975), som var i kraft i 40 år, och lagen angående införande av lagen om faderskap (701/1975). En mer omfattande beskrivning av nuläget för lagstiftningen om konstaterande, fastställande och upphävande av faderskap och moderskap finns i de handlingar som ledde till att faderskapslagen och moderskapslagen (RP 91/2014 rd och MI 3/2016 rd) stiftades. I denna proposition ligger fokus på att beskriva nuläget endast till den del det är nödvändigt med tanke på de föreslagna ändringarna.

Under beredningen av propositionen har man dessutom identifierat ett samhällsligt behov av att mer principiellt bedöma den rättsliga ställningen för föräldrar och barn i transfamiljer. Det har

dock bedömts vara mest ändamålsenligt att ta in bestämmelser om föräldraskap för personer som har fastställt sin rättsliga könstillhörighet i samband med att lagen om fastställande av transsexuella personers könstillhörighet (563/2002, nedan *translagen*) revideras.

Bestämmelserna i faderskapslagen och moderskapslagen om utredning, erkännande, fastställande och upphävande av faderskap och moderskap samt frågor som hör till området för internationell privaträtt motsvarar till väsentliga delar varandra. Lagarna innehåller motstridiga hänvisningsbestämmelser, varvid tillämpningen av en lag också förutsätter att bestämmelserna i den andra lagen beaktas. Formuleringen av bestämmelserna i den moderskapslag som trädde i kraft senare motsvarar till sin struktur och sina principiella avgöranden det som tidigare föreskrivits i faderskapslagen. Däremot skiljer sig bestämmelserna om konstaterande av faderskap och moderskap i väsentliga avseenden från varandra.

I samband med riksdagsbehandlingen av moderskapslagen ansåg lagutskottet i sitt betänkande ([LaUB 1/2018 rd](#)) att det finns anledning att fundera över möjligheten att införa en gemensam föräldraskapslag senare när erfarenheterna av faderskaps- respektive moderskapslagen är större. Vid beredningen av bägge lagarna föreslog flera remissinstanser att man övergår från separata lagar till en föräldraskapslag. Även om bägge lagarna har varit i kraft en mycket kort tid, har det i praktiken upplevts som svårt att tillämpa lagarna separat och i samklang och svårt att uppfatta helheten. I tillämpningspraxis har det ansetts finnas behov av reglering som sammanför bestämmelserna om bestämmande av föräldraskap. I kommunerna utreds för närvarande årligen cirka 20 000 barns faderskap eller moderskap, vilket innebär att klarhet i lagstiftningen har en viktig praktisk betydelse. Ett tydligt rättsläge och onödig överlappande reglering talar för en sammanslagning av lagarna. Moder- och faderskapslagarna har också kritiserats för att de inte iakttar den rådande strävan efter könsneutrala bestämmelser.

2.2 Möjlighet att återkalla eller bestrida inom 30 dagar

Om faderskapet inte har konstaterats på grundval av äktenskapet för den mor som har fött barnet, kan faderskapet i enlighet med faderskapslagen fastställas på grundval av ett erkännande av mannen eller genom ett domstolsbeslut. Alternativt kan en sådan andra mor som avses i 3 § 1 mom. i moderskapslagen fastställas vid sidan av den mor som har fött barnet. Moderskapet bestäms då på grundval av samtycke till assisterad befruktning. Både faderskap och moderskap kan erkännas antingen före eller efter barnets födelse. Innan ett barn föds ska erkännandet av faderskapet eller moderskapet ges personligen och i den gravidas närvaro till en hälsovårdare eller barnmorska vid rådgivningsbyrån för mödravård, eller vid en privat hälso- och sjukvårdsenhet som på uppdrag av producerar rådgivningstjänster, i den kommun där familjen har fått rådgivningsbyråttjänster under graviditetstiden. En utsaga om erkännande kan också avges till en barnatillsyningsman i den gravidas hemkommun efter det att modern har visat upp ett intyg över graviditeten.

Den som på förhand har erkänt sitt faderskap eller sitt moderskap kan återkalla erkännandet genom att skriftligen anmäla detta till den barnatillsyningsman som sköter utredningen av faderskapet och moderskapet senast den 30:e dagen efter barnets födelse. Även den mor som har fött barnet eller den som anser sig vara barnets förälder i stället för den som har erkänt föräldraskapet, kan genom en anmälan inom 30 dagar föra fram sin uppfattning att den som har erkänt barnet inte är barnets förälder. Om erkännandet återkallas eller bestrids på detta sätt, är erkännandet verkningslöst och barnatillsyningsmannen inleder en utredning av faderskapet eller moderskapet på samma sätt som i de fall då faderskapet eller moderskapet inte har erkänts på förhand. Faderskapet eller moderskapet kan inte fastställas förrän 30 dagar har förflutit från barnets födelse. Denna lösning har motiverats av skälighetsskäl, eftersom uppfattningen om när barnet har blivit till preciseras först när man vet när barnet föddes.

Möjligheten att återkalla eller bestrida erkännandet har i praktiken utnyttjats mycket sällan. Statistik från Institutet för hälsa och välfärd visar att det fastställdes 19 839 faderskap för barn födda utom äktenskapet 2019. Antalet har minskat sedan 2016 med cirka tusen fall årligen. År 2019 minskade antalet fastställanden med 4,6 procent (956 fall). I förhållande till antalet barn som fötts utom äktenskapet har nivån förblivit densamma som under tidigare år (95–98 procent). Antalet barn som fötts utom äktenskapet har minskat med 2,4 procent från 2018 till 2019. I nästan alla fall 2019 fastställdes faderskapet vid magistraten (numera Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata) på grundval av erkännande och endast 56 faderskap fastställdes av domstolen. Av erkännandena togs 83 procent emot vid rådgivningsbyrån för mödravård eller av barnatillsyningsmannen innan barnet föddes. Erkännandet av faderskap före barnets födelse återkallades eller bestreds endast i 17 fall av 16 329 erkännanden, dvs. i 0,1 procent av alla erkännanden av faderskap som gjordes före barnets födelse. År 2018 var motsvarande siffra 16 fall av 16 709 erkännanden. Det finns ännu inga statistikuppgifter om fastställande av moderskap och om eventuella återkallelser av erkännande, eftersom erkännande av moderskap blev möjligt först i slutet av 2019 för ett sådant barn för vilket samtycke till assisterad befruktning gavs den 1 april 2019 eller senare.

Enligt Barnatillsyningsmän rf:s bedömning hänför sig merparten av återkallandena av erkännande av faderskap till en situation där parterna har önskat att de undersökningar som avses i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning (378/2005) ska utföras för säkerhets skull och där faderskapet för en man som erkänt faderskapet före barnets födelse har erkänts på nytt efter undersökningarna. Föräldrarna kan också ha ingått äktenskap innan barnet föddes och det föregripande erkännandet av faderskapet har då förfallit. Under tiden den gällande faderskapslagen har varit i kraft känner man till endast enstaka fall där en person utanför familjen som anser sig vara barnets förälder har bestritt ett förhandserkännande.

Möjligheten till förhandserkännande i samband med besök på rådgivningsbyrån för mödravård fungerar fortfarande väl och har utnyttjats i stor utsträckning. Den ovan beskrivna bestämmelsen om en karenstid på 30 dagar har dock upplevts som onödig i tillämpningspraxis. Det ligger i intresset för det barn som ska födas i familjen att föräldraskapet kan fastställas så snabbt som möjligt. Fastställandet av föräldraskapet har direkta rättsverkningar bland annat när det gäller vårdnad om barn, namngivning och till exempel utfärdande av resedokument. Den nuvarande karenstiden på 30 dagar orsakar i regel obefogat dröjsmål i de familjer där föräldraskapet har erkänts på förhand. I vissa enskilda fall har familjen kunnat få föräldraskapet fastställt snabbare, om erkännandet har gjorts först efter barnets födelse i stället för ett förhandserkännande. Den tid som reserverats för återkallelse har i praktiken i vilket fall som helst bedömts vara så kort att den inte heller stöder att rätten till återkallelse utnyttjas fullt ut som en mekanism för att säkerställa barnets rätta biologiska föräldraskap. Den tid som reserverats för återkallandet kan dock inte vara längre än så för att fastställandet av föräldraskapet inte ska skjutas upp. Redan i nuläget kan det konstateras att den medför att föräldraskapet i de flesta fall skjuts upp på ett sätt som enligt en helhetsbedömning inte är motiverat. Det talar således för att karenstiden på 30 dagar slopas med tanke på barnens och barnfamiljernas intresse.

2.3 Mottagare av erkännande

Faderskapet och moderskapet kan också erkännas efter barnets födelse. Erkännandet av faderskap eller moderskap tas då emot av en barnatillsyningsman, häradsskrivare, notarius publicus eller under vissa förutsättningar också av en vigselförrättare. Barnatillsyningsmannens, häradsskrivarens och notarius publicus rätt att ta emot ett erkännande av föräldraskap efter barnets födelse är fortfarande ändamålsenlig. Enligt uppgifter från den evangelisk-lutherska kyrkans kyrkostyrelse har kyrkliga vigselförrättare inte tagit emot ett enda erkännande under tiden för den nya faderskapslagen, eftersom alla erkännanden i praktiken görs vid rådgivningsbyråer för

mödravård, hos barnatillsyningsmän eller vid beskickningar utomlands. Möjligheten att avge en utsaga om erkännande till en vigselförrättare är i praktiken onödig. Dessutom kan det ses som en risk att en klients rättsskydd äventyras på grund av att mottagaren av erkännandet har liten erfarenhet. De nämnda skälen talar för att den kyrkliga vigselförrättarens rätt att ta emot ett erkännande slopas.

2.4 Behandling av handlingar som gäller förhandserkännande

Den handling som upprättas över ett förhandserkännande ska utan dröjsmål sändas från rådgivningsbyrån för mödravård till barnatillsyningsmannen i den kommun till vilken utredningen av föräldraskapet enligt lag hör. Faderskapet eller moderskapet utreds vanligen av barnatillsyningsmannen i moderns hemkommun. Enligt gällande lagstiftning ankommer det alltid på barnatillsyningsmannen att utreda moderskap och faderskap, också när erkännandet har skett på förhand i samband med besök vid rådgivningsbyrån för mödravård. Möjligheten till förhands-erkännande är avsedd att användas endast i ostridiga och klara situationer. I dessa situationer är också förfarandet för utredning av faderskap och moderskap i princip enkelt och baserar sig på skriftliga bevis.

Om handlingarna om förhandserkännande är bristfälliga, ska barnatillsyningsmannen informera föräldrarna om att erkännandet ska tas emot på nytt på grund av att handlingar saknas eller att de är ofullständiga. Om det ännu finns tid till barnets beräknade födelsedatum, kontaktar barnatillsyningsmannen den som mottagit erkännandet och man strävar efter att avhjälpa bristerna eller ta emot ett nytt erkännande vid rådgivningsbyrån ännu under graviditeten. Bristfälliga handlingar kan i princip inte kompletteras i efterhand utan bägge parter medverkan på grund av kravet på parternas samtidiga närvaro. Mindre brister har dock kunnat kompletteras i efterhand. Enligt uppgifter från barnatillsyningsmännen har man tämligen sällan varit tvungen att ta emot erkännandet på nytt. Om barnet redan är fött och erkännandet inte längre kan tas emot vid rådgivningsbyrån före barnets födelse, informerar barnatillsyningsmannen föräldrarna om att erkännandet ska göras på nytt hos barnatillsyningsmannen efter barnets födelse.

När 30 dygn har förflutit sedan barnet föddes och föräldraskapsutredningen har lämnats in, ska barnatillsyningsmannen lämna in det protokoll och de handlingar om erkännande som avses i 12 § i faderskapslagen och i 10 § i moderskapslagen till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata för fastställande av faderskapet eller moderskapet. Om det i ärendet inte har förfarit på det sätt som föreskrivs i lag, om handlingarna fortfarande är bristfälliga eller faderskaps- eller moderskapsfrågan inte har utretts tillräckligt, kan Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata be barnatillsyningsmannen komplettera handlingarna eller skaffa sådan behövlig tilläggsutredning som är tillgänglig. Faderskap och moderskap fastställs vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata genom ett administrativt beslut i enlighet med de villkor som anges i faderskapslagen och moderskapslagen. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska delge beslutet om fastställande förutom föräldrarna också barnatillsyningsmannen.

Förfarandet för överföring av handlingar är för närvarande komplicerat och sysselsätter flera myndigheter. I synnerhet att de handlingar som hänför sig till erkännande som tagits emot vid rådgivningsbyrån för mödravård sänds till barnatillsyningsmännen innan de sänds till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata för fastställande medför en extra administrativ börda och fördröjer behandlingen av ärendet också i klara fall, som utgör merparten av alla fall. Ur praktisk synvinkel ger överföringen av handlingar inom kommunen från rådgivningsbyråerna till barnatillsyningsmännen inget mervärde när det gäller att utreda föräldraskapet och är således inte motiverad. Till skillnad från en hälsovårdare eller barnmorska som arbetar vid rådgivningsbyrån för mödravård träffar barnatillsyningsmannen i princip inte familjen personligen,

utan utreder föräldraskapet med stöd av de skriftliga bevis som fåtts. För att föräldraskapet ska kunna utredas krävs alltid att det inrättas ett klientförhållande inom socialväsendet och att klientförhållandet avslutas efter att utredningen avslutats, även om det inte uppstår någon personlig kontakt mellan familjen och socialväsendet. Behandlingsprocessen för en enskild handling kan vara lång, i praktiken i allmänhet från och med graviditetsvecka 25 ända tills mer än 30 dagar har förflutit efter barnets födelse. Handlingarna i anslutning till förhandserkännandet förvaras under denna tid hos barnatillsyningsmannen i väntan på utredning av moderskapet eller faderskapet, vilket kräver utrymme och hantering av handlingarna hos barnatillsyningsmannen.

För närvarande skickas handlingarna mellan olika myndigheter per post i pappersform, vilket lätt gör processen sårbar bland annat med tanke på informationssäkerheten. Handlingarna kan också returneras från en myndighet till en annan för komplettering. Förfarandet i anslutning till överföring av handlingar behöver göras lättare och enklare samt ett elektroniskt förfarande göras möjligt så att det elektroniska anmälningssystemet styr ifyllandet av handlingarna om erkännande på rätt sätt. Samtidigt är det ändamålsenligt att slopa skyldigheten för barnatillsyningsmännen att utreda moderskap och faderskap i sådana klara situationer där föräldraskapet har erkänts vid rådgivningsbyrån för mödravård innan barnet föddes. I oklara situationer är det fortfarande nödvändigt att behålla skyldigheten att utreda faderskap eller moderskap hos barnatillsyningsmannen.

2.5 Användningsområdet för utredning av faderskap och moderskap och nedläggning av utredningen

Syftet med en faderskapsutredning är att inhämta sådan bevisning om faderskapet på basis av vilken faderskapet för ett barn som fötts utanför äktenskapet kan fastställas antingen på grundval av ett erkännande eller genom ett domstolsbeslut. Syftet med en moderskapsutredning är att inhämta uppgifter utifrån vilka man kan fastställa att ett barn har en i 3 § 1 mom. i moderskapslagen avsedd mor. En barnatillsyningsman har skyldighet att göra en utredning om barnets faderskap, om barnatillsyningsmannen får kännedom om ett barn under 18 år för vilket faderskapet inte har bestämts på grundval av äktenskapet för den mor som har fött barnet. Om det i samband med en faderskapsutredning visar sig att det inte kan fastställas en far för barnet, men det finns anledning att anta att det kan fastställas en andra mor för barnet, ska barnatillsyningsmannen göra en utredning. Föräldraskapet ska också utredas, om en person vill erkänna sitt föräldraskap och faderskapet inte har bestämts på grundval av äktenskapet för den mor som har fött barnet. Barnets mor och den man vars faderskap har konstaterats på grundval av faderskapspresumtionen kan tillsammans och inom sex månader från barnets födelse be att barnatillsyningsmannen utreder faderskapet. Samma möjlighet gäller inte situationer där föräldraskapet har fastställts på grundval av erkännande. En utredning av faderskap och moderskap verkställs också om den mor som fött barnet och moderns äkta man godtar att en utredning görs efter det att en annan person har erkänt eller meddelat att personen avser att erkänna barnet.

Ibland kan det visa sig att det inte finns tillräckliga uppgifter för fastställande av föräldraskapet och då läggs utredningen ned. Beslut om fortsatt utredning kan fattas senare, om situationen har förändrats så att det är möjligt att få tillräckligt med information för att fastställa faderskapet eller moderskapet. En nedlagd utredning av faderskap eller moderskap ska i dessa situationer återupptas, om den mor som har fött barnet, barnet, om det har fyllt 15 år, eller den som anser sig vara den andra föräldern begär det. Om nedläggningen av en utredning av faderskap eller moderskap har gjorts på grund av att det inte ligger i barnets intresse att fortsätta utredningen, kan begäran om återupptagande av utredningen av faderskap eller moderskap göras endast av den mor som har fött barnet, barnet, om det har fyllt 15 år, eller den som har erkänt sitt föräldraskap.

Under 2019 lades faderskapsutredningar ned 567 gånger. Antalet nedlagda utredningar har minskat klart sedan 2018, då sammanlagt 771 utredningar lades ner. Även om faderskapsutredningen senare tas upp på nytt i en del fall är antalet fortfarande rätt högt. Statistik om moderskapsutredningar finns ännu inte att tillgå.

Föräldrarna till barn som fötts under äktenskapet begärde under 2019 att faderskapet skulle utredas inom sex månader från barnets födelse i fråga om 50 barn. År 2019 gjordes sammanlagt 1 563 rättsgenetiska faderskapsundersökningar på beställning av barnatillsyningsmannen, dvs. något färre än 2018 (1 612 undersökningar).

Utgångspunkten kan anses vara att det ligger i barnets intresse att två juridiska föräldrar fastställs för barnet så snart som möjligt efter barnets födelse. Förfarandet för utredning av föräldraskap sker i flera faser och regleringen kan för närvarande tolkas så att det i en klar situation med två mödrar alltid förutsätts att faderskapet utreds först, även om det inte finns några tecken på att faderskapet kan fastställas. I tillämpningspraxis har det dessutom ansetts vara problematiskt att bestämmelsen om nedläggning av en föräldraskapsutredning har tolkats så att utredningen inte kan återupptas enbart på initiativ av barnatillsyningsmannen, utan den har ansetts kräva att också parterna är aktiva. Barnatillsyningsmannens verksamhetsförutsättningar behöver förtydligas till dessa delar.

2.6 Fastställande av faderskap på grundval av rättsinnehavarnas samtycke

Om ett barn har fötts utom äktenskapet och om faderskapsutredningen och den rättsgenetiska faderskapsundersökningen visar att en man som avlidit är far till barnet, kan mannens rättsinnehavare efter barnets födelse ge sitt samtycke till att faderskapet fastställs utan rättegång genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata förutsatt att barnet inte har erkänts eller att talan för fastställande av faderskap inte är anhängig. Utöver den rättsgenetiska faderskapsundersökningen förutsätts det också att faderskapet utreds med barnatillsyningsmannens medverkan. Då måste man utreda bland annat den avlidne mannens rättsinnehavare, dvs. göra en släktutredning. Barnatillsyningsmannens allmänna befogenhet vid utredning av faderskap gäller enligt 4 § i faderskapslagen endast minderåriga barn. Ett undantag är situationer där den förmodade fadern själv vill erkänna barnet, vilket inte kan vara fallet i situationer som kräver rättsinnehavarnas samtycke, eftersom den förmodade fadern är död.

För att trygga barnatillsyningsmännens arbetskraftsresurser är det fortfarande nödvändigt att bestämmelsen gäller endast fastställande av föräldraskapet för minderåriga barn. I moderskapslagen finns inte någon motsvarande möjlighet att fastställa ett andra moderskap på grundval av rättsinnehavarnas samtycke. Med tanke på klarheten och konsekvensen i rättsläget kan detta anses vara problematiskt. Det är inte heller motiverat att helt klara och ostridiga ärenden som gäller föräldraskap för minderåriga avgörs i domstol.

2.7 Fastställande av faderskap och moderskap i domstol

Bestämmelser om en parts rätt att väcka talan för fastställande av faderskap och om tidsfristerna för väckande av talan finns i 29 och 30 § i faderskapslagen. På motsvarande sätt finns bestämmelser om en parts rätt att väcka talan för fastställande av moderskap och om tidsfristerna för väckande av talan finns i 25 och 26 § i moderskapslagen. Talan för ett minderårigt barn i en rättegång som gäller fastställande av faderskap eller moderskap förs av den barnatillsyningsman som har skött föräldraskapsutredningen. Barnatillsyningsmannen kan företräda barnet både när barnet är kående och när barnet har ställningen som svarande.

Avsikten är att ett ärende som gäller fastställande av föräldraskapet för ett minderårigt barn i första hand ska utredas av barnatillsyningsmannen och fastställas av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata före ett domstolsförfarande. Detta har i regel lyckats bra, eftersom det enligt Institutet för hälsa och välfärds statistik är mycket sällsynt att föräldraskapet fastställs vid en rättegång jämfört med förfarandet för erkännande och fastställande av föräldraskap. Antalet faderskapsärenden som domstolen fastställt var 56 år 2019 och 57 år 2018. Fram till och med den 31 december 2020 fanns det kännedom om sammanlagt två domstolsavgöranden om fastställande av moderskap.

Den som anser sig vara far eller mor till ett barn ska väcka talan inom ett år från den dag då personen fick del av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas avslagsbeslut om fastställande, om barnet inte har en andra förälder. Talan om fastställande av föräldraskap kan inte föras, om barnet har fyllt 15 år och motsätter sig att föräldraskapet fastställs. Barnets egen rätt att väcka talan begränsas inte genom någon tidsfrist.

I tillämpningspraxisen har det inte framkommit behov av ändringar i fråga om fastställsetalan till andra delar än när det gäller att förtydliga barnatillsyningsmannens roll. Fördelningen av handlingsskyldigheten mellan barnatillsyningsmannen och barnets eventuella far har inte ansetts vara tydlig. Även om barnatillsyningsmannens skyldighet att väcka talan på en minderårigs vägnar redan ingår i den gällande lagstiftningen, har barnatillsyningsmannens talerätt av denna orsak inte utnyttjats fullt ut.

2.8 Upphävande av faderskap och moderskap i domstol

Talan om upphävande av faderskap får väckas i domstolen av barnet, av modern eller av den man vars faderskap har konstaterats på grundval av äktenskap eller fastställts genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Den man som anser sig vara far till ett barn som fötts under moderns äktenskap har rätt att väcka talan för upphävande av den äkta mannens faderskap endast om 1) modern och den äkta maken har levt åtskilda vid tiden för barnets födelse, 2) käranden har sammanbott med barnets mor vid tiden för barnets födelse och deltagit i vården av barnet eller om det mellan käranden och barnet annars har uppstått ett förhållande jämförbart med ett familjeförhållande, och 3) domstolen bedömer att det är förenligt med barnets bästa att talan väcks. Någon motsvarande rätt föreligger inte, om faderskapet har fastställts på grundval av erkännande. I fråga om barn som erkänts har det ansetts att faderskapet har utretts i samband med utredningen av faderskapet. I fråga om barn som har erkänts före barnets födelse har erkännandet dessutom kunnat återkallas eller bestridas inom 30 dagar från barnets födelse.

Talan om upphävande av moderskap får väckas av barnet, av den mor som har fött barnet eller av den vars moderskap har fastställts genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Upphävande av faderskap eller moderskap genom domstolsbeslut leder till att barnet förlorar sin ena juridiska förälder.

Antalet domstolsavgöranden om upphävande av faderskap var 57 år 2019 och 78 år 2018. Av dessa godkändes talan om upphävande antingen helt eller delvis i 43 fall 2019 och i 46 fall 2018. Före den 15 juni 2021 har ännu inga ärenden om upphävande av moderskap avgjorts.

Talan om upphävande av faderskap eller moderskap ska väckas inom två år. Tidpunkten för när tidsfristen börjar varierar beroende av situationen. I ett ärende som gäller upphävande av faderskap börjar fristen från barnets födelse när käranden är en far som har konstaterats på grundval av faderskapspresumtionen, en mor som har konstaterats på grundval av moderskapspresumt-

ionen eller en man som anser sig vara far till ett barn som har fötts inom äktenskapet. Om käranden är en man som har erkänt faderskapet eller barnets mor, börjar fristen för talan om upphävande av faderskapet löpa från det att faderskapet har fastställts. I ett ärende som gäller upphävande av moderskap börjar fristen på två år på motsvarande sätt löpa från det att moderskapet har fastställts. Det har inte fastställts någon tidsfrist för barnets egen talerätt.

Av att fristen för väckande av talan har löpt ut följer att rätten att yrka att faderskapet eller moderskapet ska upphävas i princip upphör. Tidsfristen på två år är dock inte absolut. Talan om upphävande både av faderskap och av moderskap kan väckas efter utgången av den ordinarie tiden för väckande av talan, om käranden har haft laga hinder eller om käranden anför något annat synnerligen vägande skäl till att talan inte har kunnat väckas inom utsatt tid. Om laga förfall föreskrivs i 12 kap. 28 § i rättegångsbalken. Ett mycket vägande skäl har i rättspraxis i synnerhet ansetts vara att frågan om huruvida föräldraskapet stämmer har uppkommit först efter det att tiden för väckande av talan löpt ut. Enligt rättspraxis ska talan dock väckas snabbt efter det att misstanken har uppkommit (HD 1978 II 148 och HD 1983 II 63). Talan ska väckas omedelbart när det inte längre finns något skäl att avstå från att väcka talan. Talan ska lämnas utan prövning, om talan inte väcks omedelbart när det inte längre finns något skäl att avstå från att väcka talan. Den försuttna materiella fatalitetiden kan inte återställas (HD 2001:105).

För att ett barn under 15 år ska kunna utöva sin egen rätt att väcka talan om upphävande förutsätts det att det förordnas en intressebevakare för att barnet ska kunna använda rätten att väcka talan. Dessutom ska det med tanke på barnets bästa finnas synnerligen vägande skäl för förordnande av intressebevakare. Högsta domstolen ansåg att dessa förutsättningar uppfylldes bland annat i fallet HD 2021:41. I samband med fallet konstaterade högsta domstolen dock att faderskapslagen inte innehåller några bestämmelser om hörande av barn under 15 år och ansåg att hörande av barn i ärenden som avses i faderskapslagen kan genomföras med tillämpning av vad som föreskrivs om hörande av barn i domstol i 15 a § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983).

Syftet med bestämmelserna om upphävande av föräldraskap är att säkerställa att felaktiga slutresultat av konstaterande av faderskap på grund av äktenskap eller erkännande av faderskap eller moderskap i enskilda fall kan rättas till i efterhand. Efter rättelsen kan faderskapet fastställas på nytt så att faderskapet motsvarar den biologiska härstamningen och moderskapet så att det motsvarar innehållet i samtycket till assisterad befruktning. Detta stöder barnets rätt att känna till sina föräldrar och sitt ursprung. Bestämmelserna om upphävande av föräldraskap har emellertid också ett annat syfte, nämligen att skydda etablerade sociala föräldraskapsförhållanden och undanröja osäkerhetsfaktorer i föräldrafrågor. Till exempel kan fadern enligt faderskapspresumtionen ha blivit en viktig social förälder för barnet, även om presumtionen har lett till fel biologiska faderskap. Det senare syftet återspeglas i de korta, om än inte absoluta, fristerna för väckande av talan som fastställts för den mor som fött barnet, den äkta mannen och den som erkänt föräldraskapet.

Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen) har undersökt flera klagomål där svarandestaten påstås göra sig skyldig till en kränkning av artikel 8 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna (FördrS 18 och 19/1990), när talan om fastställande eller upphävande av faderskap inte har prövats. I artikel 8 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna föreskrivs det om rätten till skydd för privat- och familjelivet. Europadomstolen har i flera avgöranden konstaterat att det skydd för privatlivet som tryggas i artikel 8 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna inbegriper barnets rätt att känna sitt ursprung, exempelvis *Mikulić mot Kroatien* (7.2.2002, ärendenr 53176/99). Barnets rätt att känna sitt ursprung innefattar inte bara rätten att fastställa sitt ursprung, utan även möjligheten att ifrågasätta ett rättsligt fastställt förhållande till sin förälder.

Samma möjlighet att fastställa eller ifrågasätta förhållandet mellan barnet och föräldern ska också vara tillgänglig för barnets juridiskt fastställda föräldrar eller dem som ansöker om att bli det. Om det har uppstått familjeband mellan barnet och föräldern, kan frågan också ha behandlats som en fråga som gäller skyddet för familjelivet vid Europadomstolen.

Europadomstolen har i sina avgöranden upprepade gånger ansett att tidsfristerna för väckande av talan i faderskapsärenden är motiverade med tanke på rättssäkerheten, familjeförhållandenas varaktighet och barnets bästa, och att tidsfristerna i sig inte är oförenliga med Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna, exempelvis *Rasmussen mot Danmark* (28.11.1984, ärendenr 8777/79), *Yildirim mot Österrike* (19.10.1999, ärendenr 34308/96), *Stefanides mot Slovakien* (30.9.2003, ärendenr 53370/99), *Mirceski mot Makedonien* (10.3.2009, ärendenr 20958/06) och *Darmon mot Polen* (17.11.2009, ärendenr 7802/05).

En ovillkorlig eller alltför snäv tillämpning av tidsfristen kan däremot leda till en kränkning av Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna. Europadomstolen har ansett att artikel 8 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna har kränkts genom alltför snäva tidsfrister eller andra hinder för att väcka talan, om tidsfristerna har varit för ovillkorliga eller om det vid tillämpningen av dem inte har beaktats om klaganden varit medveten om omständigheter som har gett upphov till tvivel om personens faderskap, se *Shofman mot Ryssland* (24.2.2006, ärendenr 74826/01) och *Mizzi mot Malta* (12.4.2006, ärendenr 26111/02).

Europadomstolen har i sin rättspraxis till exempel fäst uppmärksamhet vid när ändringssökanden hade fått kännedom om den faktiska situationen och om klaganden hade haft alternativa metoder efter att tiden för väckande av talan hade gått ut. Sådana metoder var till exempel möjligheten att ansöka om återställande av tiden för väckande av talan eller att få undantag från tidsfristen, om personen fick orsak att betvivla sitt biologiska föräldraskap först efter att tiden för väckande av talan gått ut.

Av avgörandena kan sammanfattas uppfattningen att tidsfristerna för väckande av talan om upphävande av föräldraskap inte står i strid med Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna, under förutsättning att tiden för väckande av talan inbegriper flexibilitet i de situationer där en person inte har haft anledning att misstänka sitt föräldraskap innan tiden för väckande av talan gått ut. Hade misstanken däremot uppkommit medan tiden för väckande av talan pågick, ska tiden för väckande av talan iaktas, vilken även får vara kort. Europadomstolen har också konstaterat att man nationellt kan fästa större vikt vid barnets bästa än vid mannens intresse för att ärendet om faderskap ska bli föremål för ny prövning, i synnerhet efter att tidsfristen för väckande av talan redan har löpt ut, till exempel *R.L. och andra mot Danmark* (7.3.2017, ärendenr 52629/11) och *Yildirim mot Österrike*. Europadomstolen har intagit ståndpunkten att skyddet för privatlivet innefattar att en antagen biologisk far inte helt kan uteslutas från möjligheten att få sitt faderskap fastställt, om inte barnets bästa kräver det, se *Ahrens mot Tyskland* (22.3.2012, ärendenr 45071/09) och *Kautzor mot Tyskland* (22.3.2012, ärendenr 23338/09).

Den gällande faderskapslagen och den praxis som uppstått med stöd av bestämmelsen om frist för väckande av talan har tidvis kritiserats för att det trots rättsgenetiska faderskapsundersökningar som utesluter biologiskt faderskap inte har varit möjligt att upphäva ett juridiskt faderskap efter det att de ordinarie tidsfristerna för väckande av talan har löpt ut och undantagsbestämmelser som grundar sig på särskilda omständigheter inte längre är tillgängliga, till exempel på grund av att de inte har åberopats omedelbart. Det var fråga om en sådan situation bland annat i Helsingfors tingsrätts avgörande av den 11 januari 2017 (liggare 17/971), där talan om upphävande av faderskap försenades med cirka åtta veckor. Domstolens avgörande blev slutligt.

Praxis har visat att misstankar om det egna föräldraskapet kan bli en chock och att tillräckligt med tid bör reserveras för behandlingen. Förutsättningen att personen ska reagera omedelbart efter att det vägande skälet har avlägsnats är problematisk med tanke på att bedömningen av grunderna för väckande av talan kan förutsätta förhandlingar mellan parterna och en noggrann avvägning av de handlingsalternativ som följer av den nya situationen. Tidsfristen på två år för väckande av talan har å andra sidan motiverats med att det med hänsyn till barnets bästa finns skäl att lösa tvister som gäller föräldraskapet för barnet så snart som möjligt efter barnets födelse.

De båda syftena med bestämmelserna om upphävande, dvs. att korrigera felaktiga föräldraskapsförhållanden och skydda det sociala familjelivet, är i huvudsak fortfarande aktuella. Syftena är däremot sinsemellan motstridiga, vilket innebär att den ena hindrar att det andra förverkligas fullt ut. Vid bedömningen av de nuvarande bestämmelserna är det fråga om man har funnit en rättvis avvägning mellan syftena.

De gällande bestämmelserna om upphävande gör det möjligt att korrigera fel, och tiden för väckande av talan har skrivits på ett flexibelt sätt i enlighet med det som Europadomstolen har förutsatt i sina avgöranden. När den egentliga tiden för väckande av talan har löpt ut ska det dock enligt rättspraxis handlas snabbt efter det att anledningen att misstänka faderskapet har uppkommit. Detta har motiverats med att förändringen i allmänhet är mer dramatisk och skadlig ju mer etablerat faderskapsförhållandet är. Den gällande lagstiftningen eller förarbetena till den innehåller ingen konkret rättsnorm om vad som avses med att agera omedelbart, utan fastställandet av det har överlåtits på tillämpningspraxis. I tillämpningspraxis har bestämmelsen upplevts vara inexakt. I rättspraxis har bestämmelsen tillämpats snävt, vilket har lett till diskussion om huruvida bestämmelsen om tidsfristen är för ovillkorlig.

2.9 Assisterad befruktning för kvinnliga par och utvidgning av valfriheten

Enligt moderskapslagen kan en kvinnlig partner till den mor som har fött barnet fastställas som mor jämsides med den mor som har fött barnet när barnet har skaffats gemensamt med hjälp av sådan assisterad befruktning som avses i lagen om assisterad befruktning (1237/2006). Moderskapet bestäms då på grundval av samtycket till assisterad befruktning. Moderskap kan dock inte fastställas, om faderskap till barnet har konstaterats eller fastställts eller kan konstateras eller fastställas i enlighet med faderskapslagen. Fastställandet av faderskap är således primärt i förhållande till fastställande av moderskap enligt 3 § 1 mom. i moderskapslagen. Bestämmelsen gör det möjligt att fastställa två juridiska mödrar.

I samband med att moderskapslagen stiftades ändrades 2 § i lagen om assisterad befruktning så att den gör det möjligt att ge assisterad befruktning även till kvinnliga par. Enligt 16 § 2 mom. i samma lag får för den assisterade befruktningen endast sådana spermier användas vars donator inte har gett sitt samtycke till att han kan fastställas vara far till barnet efter barnets födelse. I samband med att moderskapslagen antogs följer av de ändringar som gjordes i 2 § i lagen om assisterad befruktning och av att 16 § 2 mom. i den lagen inte samtidigt ändrades att det vid assisterad befruktning som ges till ett kvinnligt par inte kan användas sådana spermier i fråga om vilka donatorns faderskap senare kan fastställas. Enligt gällande lagstiftning får sådana spermier användas endast i situationer där en kvinna får assisterad befruktning ensam. Av denna begränsning följer att en juridisk far inte kan fastställas för barnet till ett kvinnligt par. Den lösning som tillämpas i lagen har motiverats bland annat med att begränsningen motsvarar situationen också i fråga om par av olika kön, vilket kan anses vara tydligt med tanke både på par och på praxis för assisterad befruktning. Den har också ansetts stärka den rättsliga ställningen som jämbördig förälder för partnern till den mor som föder barnet.

Innan moderskapslagen stiftades och de ändringar som gjordes i lagen om assisterad befruktning i samband med den kunde man för behandling av ett kvinnligt par också använda sådana könsceller vars donator på förhand hade gett sitt samtycke till fastställande av sitt faderskap. Då kunde den man som donerat könsceller fastställas som far trots att den mor som fött barnet bodde i partnerskap med sin kvinnliga partner. I dessa situationer kände donatorn och det kvinnliga paret varandra i praktiken. Det kunde till exempel vara fråga om en situation där ett manligt par och ett kvinnligt par som sinsemellan var vänner bildade familj korsvist, varvid det uppstod en så kallad klöverfamilj. Att denna möjlighet försvunnit anses vara ett missförhållande som till vissa delar inskränker sexuella minoriteters rätt till familjeliv. Det rådande rättsläget beaktar inte till alla delar familjernas mångfald och barnets rätt att känna sina biologiska föräldrar.

2.10 EU-rätten och internationella förpliktelser som är bindande för Finland

I synnerhet när det gäller bestämmandet av föräldraskap finns det mycket få internationella bestämmelser, eftersom frågor som gäller familjelivet i stor utsträckning utgår från nationellt fastställda värdebaserade lösningar. Den senaste konkreta strävan att harmonisera huvudprinciperna i faderskapslagstiftningen i Europa har gjorts i Europarådet, vars expertkommitté för familjerätt 2010–2011 beredde ett utkast till rekommendation om barns rättigheter och ställning samt föräldraansvar. Rekommendationen godkändes av Europarådets styrkommitté för rättsligt samarbete 2011, men dokumentet har inte godkänts av Europarådets ministerkommitté i avsaknad av politiskt samförstånd.

Förenta nationerna

Finland har också förbundit sig till Förenta Nationernas (FN) konvention om barnets rättigheter (FördrS 59 och 60/1991). Enligt artikel 3 i konventionen ska barnets bästa komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ. Enligt artikel 7 i konventionen ska barnet registreras omedelbart efter födseln och från födseln ha rätt till ett namn, rätt att få ett medborgarskap och, så långt det är möjligt, rätt att få vetskap om sina föräldrar och bli omvårdad av dem. Vidare enligt artikel 8 ska barnets rätt att behålla sin identitet, innefattande medborgarskap, namn och släktförhållanden respekteras såsom dessa erkänns i lag, utan olagligt ingripande. Enligt artikel 12 i konventionen ska konventionsstaterna tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Finland har också förbundit sig till konventionens tredje fakultativa protokoll om ett klagomålsförfarande (FördrS 4 och 5/2016), som gör det möjligt att anföra enskilda klagomål hos den kommitté för barnets rättigheter som inrättats genom konventionen.

FN:s kommitté för barnets rättigheter övervakar att konventionen om barnets rättigheter respekteras. Kommittén publicerar allmänna kommentarer om hur artiklarna i konventionen ska tolkas. Kommittén har publicerat allmänna kommentarer bland annat om tillämpningen av artiklarna 3 och 12: allmän kommentar nr 12 (2009) om barnets rätt att bli hörd och allmän kommentar nr 14 (2013) om barnets rätt att få sitt bästa satt i främsta rummet.

Finland har dessutom förbundit sig till FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (FördrS 26 och 27/2016), där det i artikel 7 föreskrivs att barn med funktionsnedsättning har rätt att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör dem, varvid deras åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till deras ålder och mognad på samma villkor som för andra barn, och att de för att utöva denna rättighet erbjuds stöd anpassat till funktionsnedsättning och

ålder. Enligt artikel 23 i konventionen ska konventionsstaterna vidta effektiva och ändamålsenliga åtgärder för att avskaffa diskriminering av personer med funktionsnedsättning i alla frågor som gäller äktenskap, familj, föräldraskap och personliga förbindelser på samma villkor som för andra.

Europarådet

År 1975 antog Europarådet en konvention om utomäktenskapliga barns rättsliga ställning (ETS 85). Finland har inte undertecknat den. Finland har dock ratificerat den Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (FördrS 19/1990). Enligt artikel 8 i konventionen har envar rätt att åtnjuta respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens, och offentliga myndigheter får inte störa åtnjutandet av denna rättighet med undantag av vad som är stadgat i lag och i ett demokratiskt samhälle och är nödvändigt med hänsyn till landets yttre säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välbefinnande, förebyggandet av oordning och brott, hälsovården, skyddandet av sedligheten eller skyddandet av andra personers fri- och rättigheter. Enligt artikel 14 och protokoll nr 12 i konventionen ska åtnjutandet av de fri- och rättigheter som anges i konventionen säkerställas utan diskriminering på grund av bland annat ursprung. Utöver Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna har Finland också ratificerat den reviderade Europeiska sociala stadgan (FördrS 79 och 80/2002). Enligt artikel 16 i stadgan har familjen som en grundval i samhället rätt till ändamålsenligt socialt, rättsligt och ekonomiskt skydd för att trygga dess fulla utveckling. Dessutom har Finland godkänt den europeiska konventionen om utövandet av barns rättigheter (FördrS 12 och 13/2011), som tryggar barnens processuella rättigheter vid behandlingen av ärenden som gäller dem. I samband med deponeringen av instrumentet för godkännande av konventionen utsåg Finland de rättsliga förfarandena för fastställande av faderskap till ett av de förfaranden vid rättsliga myndigheter på vilka konventionen ska tillämpas.

Europeiska unionen

I artikel 7 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EGT C 364, 18.12.2000) skyddas vars och ens rätt till respekt för sitt privatliv och familjeliv, sin bostad och sina kommunikationer, och i artikel 17 garanteras vars och ens rätt att besitta lagligen förvärvat egendom, att nyttja den, att förfoga över den och att testamentera bort den. I artikel 21 i stadgan om de grundläggande rättigheterna förbjuds diskriminering på grund av bland annat ursprung och i artikel 24 garanteras barnens rätt att fritt uttrycka sina åsikter, vilka ska beaktas i frågor som rör barnen i förhållande till deras ålder och mognad. Enligt både artikel 21 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUT C 326, 26.10.2012, s. 47) och artikel 45 i stadgan om de grundläggande rättigheterna har unionsmedborgare rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier. Europeiska unionen har behörighet att utfärda bestämmelser om familjerättsliga frågor som överskrider medlemsstaternas gränser. Sådana bestämmelser har inte utfärdats om internationella föräldraskapsfrågor. Europeiska kommissionen har dock meddelat att den 2022 kommer att lägga fram ett förslag till ömsesidigt erkännande av föräldraskap i gränsöverskridande situationer. Kommissionen publicerade en preliminär konsekvensbedömning av det planerade projektet i april 2021 och inledde ett offentligt samråd om initiativet. Samrådtiden löpte ut i slutet av augusti 2021. Den planerade tidpunkten för att lägga fram ett lagstiftningsförslag är det andra kvartalet av 2022.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska person med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), nedan *dataskyddsförordningen*, är en direkt tillämplig rättsakt i EU:s medlemsstater. Behandlingen av personuppgifter

i faderskaps- och moderskapsärenden hör som administrativt förfarande till tillämpningsområdet för dataskyddsförordningen och dataskyddslagen. Den rättsliga grunden för behandlingen av personuppgifter är artikel 6.1 c i dataskyddsförordningen. Vissa bestämmelser i förordningen ger ett nationellt handlingsutrymme, och inom ramen för det kan man i en nationell lag utfärda kompletterande eller preciserande bestämmelser. Det nationella handlingsutrymme som dataskyddsförordningen ger gäller i synnerhet behandling av personuppgifter inom den offentliga sektorn, men i viss mån även inom den privata. Det nationella handlingsutrymmet förpliktar inte, med vissa undantag, medlemsstaterna att utfärda nationell lagstiftning som kompletterar eller preciserar dataskyddsförordningen utan det har överlåtits åt den nationella lagstiftaren att fatta beslut i frågan. Lagstiftningen ska i enlighet med dataskyddsförordningen uppfylla ett mål av allmänt intresse och den ska stå i rätt proportion till det legitima mål som eftersträvas. Med tanke på att dataskyddsförordningen är en direkt tillämplig rättsakt bör det nationella handlingsutrymmet utnyttjas i begränsad omfattning.

Nordiskt lagstiftningssamarbete

I det nordiska lagstiftningssamarbetet fastställdes 1979 principer för erkännande av faderskapsavgöranden som meddelats i ett nordiskt land i ett annat nordiskt land. Den nationella lagen om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden (352/1980) är gällande lagstiftning och den tillämpas oberoende av de bestämmelser i 8 kap. i faderskapslagen som hör till området för internationell privaträtt.

3 Målsättning

Syftet med propositionen är att slå samman moderskaps- och faderskapslagarna till en föräldraskapslag på det sätt som förutsätts i regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering. En samordning av bestämmelserna i moderskaps- och faderskapslagarna är naturlig, eftersom många frågor som gäller fastställande av moderskap och faderskap är gemensamma. Enhetliga bestämmelser främjar tillgodoseendet av barnens rättigheter på lika villkor oberoende av familjeform och gör det lättare för familjer att utträta ärenden liksom för rådgivningsbyråer, barnatillsyningsmän, Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata och andra myndigheter som tillämpar lagarna. Föräldraskapslagen nämns också i regeringens jämställdhetsprogram för 2020–2023 som ett verktyg för att stödja olika familjemodeller och trygga lika tillgång till assisterad befruktning.

Eftersom bägge lagarna har varit i kraft endast en mycket kort tid, har det inte ansetts finnas något behov av en principiell översyn. I samband med sammanslagningen av lagarna är det dock ändamålsenligt att genomföra behövliga justeringar som framkommit i tillämpningspraxisen. I samband med dessa ändringar, som huvudsakligen är av teknisk natur, har uppmärksamhet fästs förutom vid tillgodoseendet av barnets bästa också vid minskning av den administrativa bördan för befolkningen och gallring av överlappande myndighetsfunktioner och främjande av digitalisering. De föreslagna ändringarna behandlas närmare i avsnitt 4.1.

Bestämmelserna är utformade könsneutralt och hänvisar till kvinno- eller mankön endast till den del det är nödvändigt. De hänvisningar som gäller kön har i huvudsak ersatts med andra termer. Ett undantag är de termer som beskriver en äkta man och ett kvinnligt par och som är förknippade med juridiskt betydande konsekvenser. Sammanslagningen av lagarna och undvikandet av upprepning leder till att med undantag för definitionerna av moderskap och faderskap samt vissa andra centrala bestämmelser har strävan varit att ersätta termerna moderskap och faderskap med termen föräldraskap som är könsneutral. Detta har genomförts i de situationer

där det har varit möjligt utan att avstå från kravet på exakthet i regleringen och endast till den del samma bestämmelser omfattas av bestämmelserna om både faderskap och moderskap.

I propositionen föreslås det dessutom att 16 § 2 mom. i lagen om assisterad befruktning ändras så att det vid assisterad befruktning av ett kvinnligt par i fortsättningen också får användas spermier från en donator som kan fastställas som barnets far. Förslaget beaktar mångfalden av familjer och livssituationer bättre än för närvarande, det stöder ofrivilligt barnlösa önskan att bilda familj och tryggar lika tillgång till assisterad befruktning i enlighet med målen i regeringens jämställdhetsprogram.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

Det centrala innehållet i propositionen är att slå samman moderskapslagen och faderskapslagen till en enda föräldraskapslag. Faderskapslagen trädde i kraft den 1 januari 2016. Lagen har varit i kraft i fem år. Moderskapslagen trädde i kraft den 1 april 2019. Lagen har varit i kraft i två år. I faderskapslagens tillämpningspraxis har det kommit fram vissa behov av ändringar som är ändamålsenliga att genomföra i samband med sammanslagningen av lagarna. Eftersom de gällande bestämmelserna i moderskapslagen och faderskapslagen inte är helt enhetliga, har det dessutom ansetts nödvändigt att ytterligare förenhetliga regleringen, om det inte har kunnat påvisas tillräckliga grunder för bestämmelser som skiljer sig från varandra.

Det har ansetts ändamålsenligt att bereda bestämmelserna om föräldraskap för transbefolkningen i samband med revideringen av translagstiftningen. Social- och hälsovårdsministeriet har den 27 maj 2021 tillsatt en arbetsgrupp för revidering av translagstiftningen. Arbetsgruppens mandattid sträcker sig till den 31 januari 2022. I arbetsgruppens uppgift ingår att lägga fram ett förslag till lagstiftning om föräldraskap för personer som har fastställt sin rättsliga könstillhörighet. För att genomföra skrivningen i regeringsprogrammet om surrogatmoderskap bereds en separat utredning.

4.1.1 Möjligheten att återkalla eller bestrida föräldraskap inom 30 dagar slopas

I propositionen föreslås det att karenstiden på 30 dagar i anslutning till erkännande av faderskap eller moderskap före barnets födelse slopas. Enligt förslaget kan den som har gjort erkännandet, den mor som har fött barnet eller en person utanför familjen som anser sig vara barnets förälder i stället för den som har gjort erkännandet inte längre efter barnets födelse återkalla sitt erkännande eller bestrida föräldraskapet för den som gjort erkännandet på ett sådant sätt att det har direkta rättsverkningar. Denna möjlighet har för närvarande utnyttjats i mycket liten utsträckning. Det föreslås att karensen ska slopas, eftersom det i de allra flesta fall ligger i barnets intresse att föräldraskapet kan fastställas så snart som möjligt efter barnets födelse. I sin nuvarande form fördröjer karensen på 30 dagar i uppenbara fall onödigt fastställandet av barnets andra förälder efter barnets födelse. För oklara fall är det dock behövligt att utvidga möjligheten att på föräldrarnas begäran utreda föräldraskapet efter barnets födelse och att utvidga möjligheten att upphäva föräldraskapet.

Det föreslås dock att möjligheten att återkalla eller bestrida erkännandet kvarstår i de fall där återkallelsen eller bestridandet görs hos Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata innan barnet föds. Möjligheten att återkalla eller bestrida föräldraskapet till ett barn fram till födseln fördröjer inte fastställandet av föräldraskapet till barnet till skillnad från karensen efter

födelsen. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska fortfarande inte kunna fastställa föräldraskapet om myndigheten har anledning att misstänka att den som erkänner föräldraskapet till barnet inte är barnets förälder.

4.1.2 Behandling av handlingar som gäller förhandserkännande

I propositionen föreslås dessutom att handlingar som gäller förhandserkännande inte längre ska skickas från rådgivningsbyrån för mödravård till barnatillsyningsmannen, utan att de ska kunna skickas direkt till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata i avvaktan på barnets födelse och fastställande av föräldraskapet. Detta ska också göras när barnet erkänns hos barnatillsyningsmannen innan barnet föds. Det ändrade förfarandet innebär att föräldraskapet inte längre utreds separat för de barn som har erkänts före barnets födelse. Ett undantag är situationer där erkännandet har återkallats eller bestridits innan barnets födelse eller där det annars finns sådana oklarheter som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata inte kan utreda på tjänstens vägnar. I sådana fall överförs ärendet till barnatillsyningsmannen för utredning.

I propositionen föreslås att det inrättas ett elektroniskt informationssystem för förhandserkännanden i synnerhet för att göra dokumenttrafiken mellan rådgivningsbyråerna för mödravård och Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata smidigare. Enligt förslaget ska erkännandehandlingen fyllas i elektroniskt vid rådgivningsbyrån med hjälp av en applikation som vägleder ifyllandet. Därefter överförs uppgifterna om erkännande av föräldraskap automatiskt till en informationsresurs som ska inrättas i anslutning till ärendehanteringssystemet vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata och dit också en separat elektronisk upptagning av underskrifterna av den som erkänner och den som godkänner erkännandet skickas. När en anmälan om barnets födelse kommer in till informationsresursen överförs handlingarna i elektronisk form till en tjänsteman vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata för granskning och fastställande. När föräldraskapet har fastställts registreras uppgifterna i befolkningsdatasystemet.

Eftersom den rättsliga referensramen för handlingar som gäller förhandserkännande ändras i och med ändringen, föreslås det att det till föräldraskapslagen fogas bestämmelser om personuppgiftsansvarighet, datainnehåll, bevaring av uppgifterna och rätt att få uppgifter när det gäller uppgifter om förhandserkännande.

4.1.3 Tillämpningsområdet för utredning av föräldraskap och nedläggning av utredningen

För att det även i fortsättningen ska vara möjligt att vid behov utreda oklarheter i fråga om barnets ursprung, trots att karensen på 30 dagar slopas, föreslås det att föräldraskap som baserar sig på förhandserkännande ska kunna utredas efter barnets födelse hos barnatillsyningsmannen ännu inom sex månader från det att föräldraskapet fastställts, om föräldrarna tillsammans begär en utredning eller tillsammans godkänner att föräldraskapet utreds efter det att en annan person har erkänt eller anmält sin avsikt att erkänna barnet. Motsvarande möjlighet finns i dagsläget endast för äkta makar, då faderskapet till deras barn grundar sig på äktenskap med den mor som fött barnet och den därav härledda faderskapspresumtionen. Bestämmelsen om utredning av föräldraskap förtydligas i syfte att undvika onödig överlappande utredning av faderskap och moderskap. Syftet med förtydligandet är att bättre ta hänsyn till olika familjeformer och göra det lättare att reda ut föräldraskap. Samtidigt preciseras bestämmelsen om återupptagande av en föräldraskapsutredning så att en nedlagd utredning av föräldraskap enligt förslaget ska kunna återupptas också på initiativ av barnatillsyningsmannen.

4.1.4 Fastställande av föräldraskap på grundval av rättsinnehavarnas samtycke

I propositionen föreslås att det framöver för ett barn på basis av samtycke av en avlidens rättsinnehavare även kan fastställas en andra mor. Eftersom en rättsgenetisk faderskapsundersökning i detta fall inte kan användas som grund för utredningen, krävs det att det finns ett skriftligt intyg över assisterad befruktning som tydligt påvisar föräldraskapet. Syftet är att i klara och ostridiga fall kunna fastställa föräldraskapet till ett minderårigt barn utan domstolsbehandling också i otvetydiga situationer med assisterad befruktning, även om den ena föräldern avlider före möjligheten att erkänna barnet. Samtidigt förtydligas lagstiftningen så att det av regleringen tydligare framgår att det inte finns någon motsvarande möjlighet för vuxna barn. Förtydligandet behövs för att trygga barnatillsyningsmännens arbetskraftsresurser.

4.1.5 Fastställande av föräldraskap i domstol

Enligt propositionen ska barnatillsyningsmännens skyldighet att väcka talan för att fastställa barnets föräldraskap förtydligas, om barnets andra förälder inte frivilligt erkänner sitt föräldraskap. Ett hinder för erkännandet kan också föranledas av den mor som fött barnet, om modern i egenskap av barnets vårdnadshavare på barnets vägnar vägrar en rättsgenetisk faderskapsundersökning. Barnatillsyningsmännens skyldighet att väcka talan för ett minderårigt barns räkning ingår redan i den gällande lagstiftningen, men det föreslås att bestämmelsen förtydligas så att den andra föräldern ska kunna fastställas så snart som möjligt efter födseln för en större andel barn än för närvarande.

4.1.6 Upphävande av föräldraskap i domstol

I propositionen föreslås det att den krets av personer som har rätt att väcka talan om upphävande av faderskap eller moderskap utvidgas så att den som anser sig vara barnets förälder i stället för barnets juridiska förälder ska ha rätt att väcka talan på grund av familjeförhållande eller ett därmed jämförbart förhållande också när föräldraskapet har fastställts på grundval av ett erkännande som gjorts före barnets födelse. Detta stöder möjligheten för en så kallad tredje person att bestrida ett erkännande som gjorts före barnets födelse då denna möjlighet inskränks genom att karensen på 30 dagar föreslås bli slopad.

Enligt propositionen ska käranden i en situation där talan om ogiltigförklaring har väckts efter att den i lagen angivna fristen har löpt ut ha mer tid än för närvarande för att bedöma om käranden väcker talan om ogiltigförklaring på grund av vägande skäl som framkommit efter det att fristen löpt ut eller inte. Enligt gällande lagstiftning ska käranden väcka talan utan dröjsmål efter det att hindret för väckande av talan om ogiltigförklaring har undanröjts. Enligt propositionen har käranden ett år på sig att besluta om väckande av talan efter det att orsaken till väckande av talan har framkommit. Dessutom föreslås det att kravet på att orsaken ska vara vägande ska sänkas något.

Dessutom föreslås en särskild bestämmelse om utredande av barns åsikt vid bedömningen av barnets bästa. I samband med bestämmelsen föreslås också bestämmelser om hörande av barn vid domstolsbehandling.

På grund av barnets bästa föreslås det inte att fristen på två år för att väcka talan om upphävande av föräldraskap ska slopas. Enligt artikel 8 i FN:s konvention om barnets rättigheter ska barnets rätt att behålla sin identitet, innefattande medborgarskap, namn och släktförhållanden respekteras såsom dessa erkänns i lag, utan olagligt ingripande. Detta kan också anses leda till att släktförhållandena för ett minderårigt barn inte ska ändras eller upphävas alltför lätt utan att också barnets bästa bedöms i varje enskilt fall. Förslagen om utvidgning av kretsen av personer som

har rätt att väcka talan om upphävande av föräldraskap och en tidsfrist på ett år för käranden att besluta om väckande av talan efter det att orsaken till att väcka talan har framkommit beaktar dock också en juridisk förälders omständigheter och gör det möjligt att på ett mer flexibelt sätt än för närvarande upphäva föräldraskapet. Ändringen kan något öka antalet talan om upphävande jämfört med nuläget. Även i dessa situationer är det för barnets bästa att käranden ålagts en tidsbunden handlingsskyldighet och att föräldrafrågan avgörs så snart som möjligt utan att den oklara situationen förlängs.

Under den tid den gällande faderskapslagen har varit i kraft har det framkommit situationer där föräldrarna länge kan ha känt till att barnets juridiska far inte är barnets biologiska förälder. Möjligheterna att upphäva faderskapet har dock börjat utredas först i samband med föräldrarnas skilsmässa eller någon annan tvist eller förändring i livssituationen. Detta kan anses som problematiskt med tanke på barnets bästa. Det ligger i barnets intresse att föräldraskapet inte upphävs enbart på grund av att föräldrarnas livssituation förändras. Ett upphävande av föräldraskapet leder till att barnet förlorar sin ena juridiska förälder och ändringen är i princip mer dramatisk för barnet ju längre barnet har hunnit betrakta personen som sin förälder. Förändringar i föräldraskapsförhållandena kan skada barnets utveckling och barnets rätt till stabila familjeförhållanden. I alla fall kan inte heller en ny förälder fastställas för barnet i stället för det upphävda föräldraskapet. Detta har rättsliga, ekonomiska och sociala konsekvenser för barnets ställning. Upphävandet av föräldraskapet upphäver barnets rätt till underhåll och barnet förlorar också sin arvsrätt som baserar sig på den upphävda släktstatusen. Samtidigt äventyrar det det sociala föräldraskap som har uppstått mellan föräldern och barnet.

Situationen kan dock vara annorlunda till exempel när det mellan en juridisk förälder vars föräldraskap inte grundar sig på genetisk härstamning och ett barn aldrig har uppstått ett sådant förälder-barn-förhållande som det är motiverat att skydda, eller när en juridisk föräldraskap utgör ett hinder för att uppstå ett annat socialt betydelsefullt föräldraskapsförhållande som baserar sig på genetisk härstamning. I en sådan situation kan det vara motiverat att för ett minderårigt barn förordna en intressebevakare som kan väcka talan om upphävande av föräldraskapet på barnets vägnar. Barnets bästa i den enskilda situationen bedöms då i samband med förordnandet av intressebevakare i domstol. Det föreslås att bestämmelserna om utövande av barnets talerätt och förordnande av intressebevakare ska kvarstå oförändrade till denna del. Det har inte fastställts någon tidsfrist för talan om upphävande av faderskap eller moderskap som väckts med stöd av barnets egen talerätt.

4.1.7 Assisterad befruktning och utvidgad valfrihet för kvinnliga par

I propositionen föreslås det att kvinnliga par i samband med assisterad befruktning ska ges möjlighet att välja spermier för embryobildning också från en sådan donator som har gett sitt samtycke till att fastställa faderskapet. Det är fråga om att återinföra den möjlighet som fanns tidigare som ett alternativ till kvinnliga pars gemensamma föräldraskap. Valet är av avgörande betydelse för att fastställa föräldraskapet till det kommande barnet, eftersom en andra mor inte kan fastställas för barnet om det redan har fastställts en far för det. Detta betyder att om embryot har bildats med spermier vars donator har samtyckt till att fastställa faderskapet, fastställs spermadonatoren som andra förälder till det barn som föds till följd av en assisterad befruktning av ett kvinnligt par och inte partnern till den mor som fött barnet, trots att partnern har gett sitt samtycke till assisterad befruktning.

Det kan anses motiverat att ett kvinnligt par ska ha möjlighet att välja om spermadonatoren, dvs. barnets biologiska far, ska fastställas som barnets juridiska far eller om partnern till den mor som har fött barnet ska fastställas som juridisk mor. Detta stöder barnets rätt att känna till sitt

ursprung och ändrar inte heller den gällande lagens utgångspunkt att barnet kan ha högst två juridiska föräldrar.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Ekonomiska konsekvenser

Konsekvenser för statsfinanserna

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2022 och avses bli behandlad i riksdagen i samband med den.

Genomförandet av förslaget förutsätter att det blir möjligt att sköta föräldraskapsärenden elektroniskt mellan rådgivningsbyråerna och Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. De elektroniska tjänster som ingår i förslaget främjar digitaliseringen av statens tjänster över förvaltnings- och sektorsgränserna. De mest betydande konsekvenserna för statsfinanserna orsakas av skapandet av ett elektroniskt informationssystem för erkännande av föräldraskap. Den föreslagna modellen inbegriper en e-blankettjänst och ett QR-kodsystem genom vilket de skannade underskriftsblanketterna sammanförs med uppgifterna i e-blanketterna vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata innan föräldraskapet fastställs. I modellen byggs dessutom in en lösning som grundar sig på en nummerbaserad länkning vid sidan av QR-kodslösningen, bland annat med tanke på tekniska funktionsstörningar. Detta medför enligt Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas kostnadskalkyl en engångskostnad på cirka 590 000 euro 2022 och en årlig kostnad på 15 000 euro för drifttjänsten från och med 2022. Tillägget av en anteckning om författningsgrunden för erkännande av föräldraskap i befolkningsdatasystemet medför enligt Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas uppskattning dessutom en engångskostnad på cirka 20 000 euro 2022. De uppskattade kostnaderna hänför sig inom finansministeriets förvaltningsområde till moment 28.30.03. Omkostnader för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (reservationsanslag 2 år).

Vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har det dessutom uppskattats att överföringen av handlingarna om förhandserkännande från rådgivningsbyråerna direkt till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata förutsätter en ökning på 4 årsverken. I uppskattningen ingår också den ökning av arbetet som orsakas av ökat skanningsarbete. Den genomsnittliga bruttokostnaden för ett årsverke vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata är 64 000 euro. Detta innebär en årlig kostnad för årsverken på 256 000 euro från ingången av 2023. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har vidare föreslagit en ökning med ett extra årsverke under en övergångsperiod på ett år 1.1–31.12.2023, eftersom det kan förutses att man under det första året utöver det elektroniska systemet också ska genomföra ett parallellförfarande som baserar sig på pappersbaserad dokumenttrafik. Dessa tilläggsbehov hänför sig inom finansministeriets förvaltningsområde till moment 28.30.03. Omkostnader för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (reservationsanslag 2 år).

När elektroniska tjänster införs blir behandlingen av ärenden som gäller föräldraskap smidigare i synnerhet vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata och kontakterna mellan myndigheterna underlättas. De kostnader som inrättandet av ett elektroniskt system medför för staten kompenseras delvis av de besparingar det innebär för kommunerna. Dessa behandlas i samband med konsekvenserna för välfärdsområdena och den kommunala ekonomin. Det bör noteras att de bedömningar av olika myndigheters verksamhet som presenteras här baserar sig på en vald modell där den användarorienterade elektroniska anmälningstjänsten styr aktörerna i att fylla i blanketten korrekt så att onödiga kompletteringar och nya erkännanden undviks. Den

beräknade ökningen av kostnaden för årsverken skulle vara större än nu beräknat om ingen elektronisk anmälningstjänst inrättas.

Enligt en uppskattning från Institutet för hälsa och välfärds enhet för rättsgenetik medför arbetet med att revidera handlingar som anknyter till utredning, erkännande och fastställande av föräldraskap en engångskostnad på cirka 55 000 euro och ändringar i statistiken och registren en engångskostnad på cirka 15 000 euro för institutet 2022. Grunderna för kostnaderna presenteras närmare i avsnittet om konsekvenser för myndigheterna i fråga om verksamheten för Institutet för hälsa och välfärd. De kostnader som uppskattats ovan hänför sig inom social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde till moment 33.03.04. Omkostnader för Institutet för hälsa och välfärd (reservationsanslag 2 år).

Enligt en uppskattning från enheten för rättsgenetik vid Institutet för hälsa och välfärd stiger kostnaderna för en utvidgning av föräldraskapsutredningen och de tillhörande rättsgenetiska faderskapsundersökningarna mycket måttligt. Institutet har uppskattat att antalet behövliga rättsgenetiska faderskapsundersökningar ökar med cirka 30 undersökningshelheter, vars sammanräknade årliga kostnad är cirka 20 000 euro från och med 2023. Denna kostnad hänför sig till inom justitieministeriets förvaltningsområde till moment 25.01.20. Särskilda utgifter (förslagsanslag). Dessa kostnader täcks inom ramarna för de anslag som ingår i nuvarande rambeslut för statsfinanserna och statsbudget.

Mindre merkostnader föranleds av möjligheten att anlita ett sakkunnigbiträde som hjälp vid hörande av barn i domstol, vilket blir möjligt med stöd av 63 § 3 mom. I ärenden som gäller föräldraskap bedöms det finnas behov av att höra ett minderårigt barn i domstolen närmast i samband med behandlingen av talan om upphävande av föräldraskap och endast när det är möjligt med hänsyn till barnets ålder och utvecklingsnivå. Eftersom barnets föräldrars rätt att väcka talan om upphävande av föräldraskap i regel har begränsats till en tidsfrist på två år från barnets födelse eller fastställandet av föräldraskapet, är barnen i huvudsak för unga för att kunna höras i domstol. Således blir hörande av ett barn aktuellt närmast i de fall där käranden själv är ett barn som har fyllt 15 år eller där en intressebevakare söks för ett barn under 15 år för att barnets talerätt ska kunna utövas. Talan om upphävande väcks 50–80 gånger per år. Av statistikuppgifterna framgår inte i vilken utsträckning barnet har varit i en sådan ålder att det skulle ha varit möjligt att höra barnet. Om det bedöms att det är möjligt att höra barnet i cirka tio procent av fallen och i hälften av dessa fall anlitas ett sakkunnigbiträde, kommer antalet biträden med beaktande av också de högre domstolsinstanserna att vara under tio per år. I propositionen om ändring av lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (RP 88/2018 rd) uppskattades det att det skulle kosta i genomsnitt 500 euro per fall att anlita ett sakkunnigbiträde vid hörande av barn. Om denna tjänst används i uppskattningsvis 10 fall per år, orsakar ändringen staten en merkostnad på högst ca 5 000 euro per år från och med 2023. Denna kostnad hänför sig inom justitieministeriets förvaltningsområde till moment 25.01.20. Särskilda utgifter (förslagsanslag).

De föreslagna ändringarna har inte konstaterats medföra behov av extra personal vid domstolarna eller rättshjälpsbyråerna.

Stiftande av föräldraskapslagen förorsakar staten kostnader för information och utbildning. De kan dock täckas med de deltagande myndigheternas omkostnader för information och utbildning.

Som helhet beräknas genomförandet av förslagen i föräldraskapslagen medföra kostnader av engångsnatur på 695 000 euro för statsfinanserna 2022, en engångskostnad på 64 000 euro 2023

och årliga kostnader på 296 000 euro från och med 2023. Kostnaderna täcks inom ramen för anslagen i planen för de offentliga finanserna och statsbudgeten.

Ekonomiska konsekvenser för välfärdsområdena och kommunerna på Åland

Förslagen har centrala konsekvenser för de uppgifter som i och med social- och hälsovårdsreformen med undantag av Åland överförs från kommunerna till välfärdsområdena den 1 januari 2023. Eftersom föräldraskapslagen inte föreslås träda i kraft tidigare än det, berör propositionens konsekvenser de framtida välfärdsområdena och inte kommunerna. Temporära organ svarar för de åtgärder och den beredning som behövs för att välfärdsområdena ska kunna inleda sin verksamhet tills välfärdsområdesfullmäktige och de välfärdsområdesstyrelser som välfärdsområdesfullmäktige tillsatt inleder sin verksamhet i början av 2022. Förslagen baserar sig i huvudsak på att en del av de uppgifter som för närvarande hör till barnatillsyningsmännen överförs till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Som helhet betraktat är de ekonomiska konsekvenserna för välfärdsområdena och kommunerna på Åland således kostnadsbesparande.

De kalkylerade kostnadsbesparingarna när det gäller personalresurser består i synnerhet av en gallring av barnatillsyningsmännens arbetsuppgifter, vilket beror på att dokumenttrafiken ändras så att handlingar som gäller förhandserkännande sänds från rådgivningsbyråerna direkt till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata för fastställande eller Statens ämbetsverk på Åland. För närvarande skickas handlingarna via barnatillsyningsmännen för granskning innan de sänds för fastställande (så kallad summarisk föräldraskapsutredning). Samtidigt görs dokumenttrafiken delvis elektronisk annat än på Åland.

Eftersom barnatillsyningsmännen för närvarande är anställda hos kommunerna, har det varit möjligt att uppskatta de kostnadsbesparingar som förslaget medför utifrån de uppgifter som fått av kommunerna. Helsingfors stad har uppskattat att den besparing i årsverken som ändringen av dokumenttrafiken medför kommer i Helsingfors att vara 1,5 årsverken, varav ett årsverke kommer att gälla kontorssekreterarens arbete och ett halvt årsverke barnatillsyningsmännen. I Vanda gäller besparingen på ett årsverke kontorssekreterarens arbete, i Esbo gäller besparingen på ett årsverke till fullt belopp barnatillsyningsmännen och i Åbo gäller besparingen i fråga om arbetskraft huvudsakligen kontorssekreterarens arbete. I mindre kommuner är besparingen i arbetstid mindre, eftersom antalet handlingar är mindre, men betydelsefull. På riksnivå har det uppskattats att den besparing i årsverken som överföringen av handlingarna om förhandserkännande medför uppgår till cirka 15 årsverken, av vilka största delen gäller barnatillsyningsmännens arbete, eftersom det i mindre kommuner inte finns kontorssekreterartjänster. Det är dock omöjligt att på förhand bedöma hur kostnadsbesparingarna fördelas mellan barnatillsyningsmännen och byråsekreterartjänsterna i de framtida välfärdsområdena.

Det bör också noteras att besparingen i årsverken upprepas årligen. Minskningen av barnatillsyningsmännens arbetsmängd bedöms inte inverka på den arbetskraft som behövs, eftersom barnatillsyningsmännen arbetar inom socialvårdssektorn som för närvarande lider av resursbrist. Målet stämmer överens med målen för totalreformen av faderskapslagen 2015. Av klarläggandet av barnatillsyningsmännens skyldigheter följer dessutom att en större del av barnatillsyningsmännens arbetstid framöver ska avsättas för väckande av talan om fastställande av föräldraskap i de fall då barnets andra förälder är känd och det inte föreligger någon grund för nedläggning av föräldraskapsutredningen.

Ändringarna i dokumenttrafiken medför vissa ändringar i arbetssätten i rådgivningsverksamheten, men dessa ändringar väntas inte medföra kostnadseffekter som är större än ringa. Det

föreslagna anmälningssystemet ska fungera med allmänna webbläsare, så den föreslagna modellen har inga konsekvenser på informationssystemnivå med tanke på valet av informationssystem för välfärdsområdena.

Sammanläggningen av moderskapslagen och faderskapslagen medför ett behov av att i sin helhet ändra de blankettmallar och blanketter som gäller fastställande av föräldraskap. Institutet för hälsa och välfärd ansvarar för planeringen av blankettmallarna, men de elektroniska blanketter som motsvarar blankettmallarna har utarbetats av privata systemleverantörer. Uppdateringen av elektroniska blanketter medför kostnader för välfärdsområdena 2022. Kostnaderna varierar beroende på systemet och systemleverantören. Arbetet med att ändra blanketterna och kostnaderna för detta är inte i övrigt relaterade till det elektroniska systemet för förhandserkännande, men det tekniska ansvaret för att utarbeta den elektroniska blankett som används för förhandserkännande slopas i och med reformen för systemleverantörerna, när Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata för detta ändamål skapar ett system som baserar sig på e-blanketten och som ersätter den blankett som används för närvarande. Det nuvarande systemet förblir i bruk endast på Åland. Det görs också en manuell version av blanketten med tanke på störningssituationer.

Konsekvenser för näringslivet och hushållen

Förslaget har inga nämnvärda konsekvenser för näringslivet. I och med att valmöjligheterna i fråga om assisterad befruktning och det inhemska tjänsteutbudet ökar kan förslaget i någon mån minska befolkningens behov av att anlita tjänster för assisterad befruktning utomlands. Detta kan samtidigt minska de indirekta kostnaderna för hushållen och på motsvarande sätt öka inkomsterna för finländska företag som tillhandahåller tjänster för assisterad befruktning. De ekonomiska konsekvenserna är sannolikt mycket små och i praktiken omöjliga att på förhand uppskatta i euro.

Privata företag och offentliga aktörer som tillhandahåller tjänster för assisterad befruktning ska i fortsättningen fästa allt större uppmärksamhet vid att när de ger råd enligt 9 § i lagen om assisterad befruktning till dem som får behandling, för kvinnliga par ska tillhandahållaren av tjänsten redogöra för de rättsliga konsekvenserna av valet av spermier. Valet av spermier är av central betydelse för vilken förälder som kan fastställas som barnets förälder: donatorn av könsceller eller den kvinnliga partnern till den mor som ska föda barnet. Av samma orsak ska omfattningen av spermadonators samtycke antecknas tillräckligt noggrant i det intyg över assisterad befruktning som ges till kvinnliga par. Eftersom skyldigheterna i fråga om rådgivning i anslutning till parternas rättsliga ställning och utfärdande av intyg över assisterad befruktning redan ingår i den gällande lagstiftningen, ökar den administrativa bördan eller de ekonomiska kostnaderna för nämnda funktioner inte nämnvärt.

Den reform av blanketterna som följer av sammanslagningen av moderskapslagen och faderskapslagen sysselsätter också privata systemleverantörer som utarbetar de blanketter som Institutet för hälsa och välfärd planerar så att blanketterna är förenliga med välfärdsområdenas informationssystem utifrån de avtal som ingås med välfärdsområdena.

Om slopandet av karenstiden på 30 dagar i enskilda fall medför behov av att väcka talan om upphävande av faderskap eller moderskap, medför förslaget kostnader för hushållen till följd av rättegången. Dessa kostnader kan undvikas om föräldrarna är eniga om att ärendet ska utredas av en barnatillsyningsman.

4.2.2 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

Konsekvenser för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata

Förslaget har konsekvenser som ökar arbetsbördan för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. För planeringen av det elektroniska informationssystemet för erkännande av föräldraskap och utarbetandet av centrala funktionella element som kräver beslutslogik svarar Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Enligt förslaget ska de uppgifter om erkännande av föräldraskap som rådgivningsbyrån för mödravård tar emot i fortsättningen överförs direkt från rådgivningsbyrån till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata i stället för att barnatillsyningsmannen utreder föräldraskapet innan handlingarna överförs till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Det föreslås också att samma förfarande ska tillämpas när barnatillsyningsmannen tar emot erkännandet innan barnet föds. Den föreslagna modellen ska innehålla en e-blankettjänst och ett förfarande genom vilket de skannade underskriftsblanketterna sammanförs med uppgifterna i e-blanketten. Dessutom ska det inrättas ett parallellförfarande som är oberoende av e-blanketten bland annat med tanke på tekniska funktionsstörningar. Handlingar som gäller erkännande av föräldraskap sänds också för närvarande till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata för fastställelse. Det är således inte fråga om att skapa en ny informationsresurs utan om att ändra en befintlig informationsresurs. När en anmälan om ett barns födelse kommer in till informationsresursen överförs handlingarna till en tjänsteman vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata för granskning och fastställelse. När föräldraskapet har fastställts registreras uppgifterna i befolkningsdatasystemet.

Det elektroniska informationssystemet för förhandserkännande tas åtminstone inte i det första skedet i bruk i landskapet Åland. Antalet förhandsgodkännanden per år i landskapet Åland är betydligt mindre än i övriga Finland, vilket inte talar för att inrätta ett separat elektroniskt system för Åland. Detta skulle också medföra extra kostnader. Statens ämbetsverk på Åland sköter på Åland de uppgifter som hör till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Alla handlingar om erkännande av föräldraskap är numera till sin karaktär handlingar inom socialvården och sekretessen och tidsfristerna för förvaring av dem bestäms i enlighet med lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) och lagen om klienthandlingar inom socialvården (254/2015). Eftersom handlingar som gäller förhandserkännande i fortsättningen inte ska behandlas hos socialvårdsmyndigheten och inte registreras i socialvårdens klientregister, kan handlingar som gäller förhandserkännande inte längre betraktas som klienthandlingar inom socialvården, utan de ska omklassificeras till registermyndighetens handlingar. Omklassificeringen av handlingarna leder också till att deras rättsliga referensram ändras. Frågan beskrivs närmare i bedömningen av konsekvenserna av förändringar i informationshanteringen och i motiveringen till 67 §.

Om någon anmälan om barnets födelse inte kommer in inom utsatt tid eller om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata tar emot ett återkallande eller bestridande av erkännandet innan barnet föds och handlingarna således inte arkiveras som bakgrundsmaterial till den anteckning i befolkningsdatasystemet som visar det fastställda föräldraskapet, ska ett ärende som gäller förhandserkännande antingen antecknas som avskrivet, varvid behandlingen av ärendet avslutas, eller vid behov överförs till en barnatillsyningsman för utredning av föräldraskapet, varvid registreringsärendet blir ett ärende som gäller socialvård. Innan beslut fattas om att ett ärende ska avskrivas eller överförs, är Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata skyldig att på basis av det tillgängliga registermaterialet utreda om barnets föräldrar till exempel

har gift sig med varandra innan barnet föddes eller gjort en anmälan om flytt utomlands. I båda fallen avskrivs ärendet om förhandserkännande och det finns inget behov av att överföra ärendet. Också i en del av de fall där fastställandet av förhandserkännandet förutsätter en tilläggsutredning om civilståndet för den mor som ska föda och inhämtande av handlingar som styrker detta kan ärendet skötas mellan Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata och klienten, och en överföring av ärendet till barnatillsyningsmannen ger inte något mervärde i ärendet. I det fallet att tilläggsutredning inte rimligen kan fås och faderskapsutredning och rättsgenetisk faderskapsundersökning med stöd av det föreslagna 29 § 2 mom. ska göras för fastställande av föräldraskapet, ska ärendet överföras till barnatillsyningsmannen för föräldraskapsutredning. I det fallet avslutas behandlingen av ärendet vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata tills faderskapsutredningen har gjorts och ärendet är klart för fastställelse på basis av den föräldraskapsutredning som gjorts efter barnets födelse.

Vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har man strävat efter att uppskatta den arbetsmängd som skanningen av samtyckeshandlingarna medför utifrån arbetstidsmätningar som gjorts vid skanningscentralen. Myndigheten har uppskattat att alla arbetsskeden sammanlagt skulle ta i genomsnitt fem minuter i varje enskilt fall. Som det årliga antalet dokumentknippen som ska skannas har använts det totala antalet fastställanden av föräldraskap som inleddes 2019. Av det totala antalet erkännanden är uppskattningsvis 80–90 procent förhandserkännanden.

Arbetsbördan vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ökar i fortsättningen också på grund av kompletteringen av ärenden, särskilt i fråga om klienternas civilstånd samt rådgivningen i anslutning till dessa frågor. Motsvarande arbetsmängd minskar däremot hos barnatillsyningsmännen, även om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata kan, och i oklara fall ska, överföra ärendet till barnatillsyningsmannen för utredning. Bedömningen av arbetsmängden försvåras av att kompletteringarna och rådgivningen i anslutning till dem är olika. I en del fall är kompletteringarna mycket enkla och i andra fall kräver de flera kontakter med klienten och detaljerad rådgivning. Ökningen av arbetsmängden kan i från fall till fall variera från fem minuter till två timmar. Arbetstid sparas å andra sidan genom förslaget av lösningarna inom den elektroniska ärendehantering och den anslutande elektroniska arkiveringen. Arbetstiden sparas åtminstone när det manuella öppnandet av ett ärende, dvs. registreringen i ärendehanteringssystemet, faller bort. Integreringen av beslutsfattandet, delgivningen och arkiveringen i ärendehanteringssystemet minskar det manuella arbetet, registreringarna och det arbete som för närvarande orsakas av att flera system används.

Konsekvenser för Institutet för hälsa och välfärds verksamhet

Institutet för hälsa och välfärd har bedömt att alla handlingar som gäller utredning, erkännande och fastställande av föräldraskap bör revideras till följd av lagändringen. I arbetet ingår att förnya innehållet i handlingarna i samarbete med andra sakkunniga, terminologiskt arbete, informationsspecifikationer i anslutning till dokumentstrukturerna och funktionella definitioner av tjänsteproduktionen, juridiskt beredningsstöd, beredning av elektroniska dokumentmallar för de aktörer som inte har ett kommersiellt system, beskrivning av utrednings- och erkännandeprocesserna samt beskrivning av de handlingar som behövs för processens olika skeden på Institutet för hälsa och välfärds webbplats och annan behövlig upphandling (bland annat översättningskostnader). Ändringen i lagstiftningen leder också till statistik- och registerändringar i statistiken Underhåll och vårdnad av barn samt utredning av faderskap samt i registret över vårdanmälningar inom den öppna primärvården (till exempel Institutet för hälsa och välfärds åtgärds-koder).

Institutet för hälsa och välfärd ska i fortsättningen också analysera de rättsgenetiska faderskapsundersökningar som föranleds av att föräldraskapet för på förhand erkända barn utreds efter barnets födelse. Institutet har uppskattat att antalet behövliga rättsgenetiska faderskapsundersökningar ökar med cirka 30 forskningshelheter.

Konsekvenser för barnatillsyningsmännens verksamhet

Propositionen har betydande konsekvenser för verksamheten för aktörerna inom välfärdsområdena och landskapet Ålands socialväsande, särskilt för barnatillsyningsmännen. Den mest betydande konsekvensen beror på att barnatillsyningsmannens skyldighet att utreda föräldraskap inte längre gäller de föräldraskap som har erkänts vid rådgivningsbyrån för mödravård innan barnet föddes. Detta väntas avsevärt minska utredningsuppgifterna i fråga om föräldraskap och i synnerhet resursbehovet i anslutning till dokumenthanteringen.

Av de cirka 20 000 erkännanden av föräldraskap som gjordes år 2019 gjordes 83 procent innan barnet föddes. Eftersom största delen av dessa erkännanden togs emot vid rådgivningsbyrån för mödravård, försvinner på riksnivå årligen cirka 16 000–17 000 faderskapsärenden hos barnatillsyningsmännen jämfört med nuläget. En motsvarande ändring gäller också moderskapsärendena, som till sitt antal är klart sällsyntare. Detta innebär att de arbetskraftsresurser inom socialväsandet som frigörs i fortsättningen kan riktas till mer krävande uppgifter. Möjligheten att erkänna föräldraskapet hos barnatillsyningsmannen kvarstår vid sidan av rådgivningsbyrån i enlighet med familjens val. Till barnatillsyningsmannens kärnuppgifter hör fortfarande också utredning av sådana föräldraskap som är förenade med en tvist eller någon annan oklarhet.

Slopandet av rätten att återkalla och bestrida erkännandet efter barnets födelse har också en minskande effekt på barnatillsyningsmännens arbetsmängd. Antalet sådana fall är dock mycket litet i förhållande till helheten. Den minskande effekten på arbetsmängden balanseras av att en föräldraskapsutredning i fortsättningen under vissa förutsättningar kan begäras inom sex månader från barnets födelse, inte bara i fråga om barn födda under äktenskapet utan också i fråga om barn som erkänns på förhand.

Genom förslaget förtydligas både barnatillsyningsmannens rätt att på eget initiativ återuppta en föräldraskapsutredning och skyldighet att väcka talan i ett ärende som gäller fastställande av föräldraskap. Eftersom båda uppgifterna redan ingår i den gällande lagstiftningen, bedöms konsekvenserna för barnatillsyningsmannens arbetsmängd till dessa delar vara små.

Konsekvenser för hälso- och sjukvården, i synnerhet för rådgivningsbyråerna för mödravård

Förslaget har också konsekvenser som underlättar arbetet för aktörerna inom hälso- och sjukvården. Den mest betydande konsekvensen som hänför sig till hälso- och sjukvårdens verksamhet gäller införandet av ett elektroniskt informationssystem för förhandserkännanden samt att handlingarna om förhandserkännande sänds till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata i stället för till barnatillsyningsmannen. Avsikten är att det elektroniska systemet ska byggas upp så att det styr mottagaren av erkännandet, dvs. hälsovårdaren eller barnmorskan, att fylla i blanketten på rätt sätt. Tjänsten ska till exempel ta fram föräldrarnas personuppgifter och civilstånd direkt från befolkningsdatasystemet, om klienten är registrerad i befolkningsdatasystemet, och de behöver i regel inte längre fyllas i på basis av klientens egen anmälan. Detta ökar uppgifternas tillförlitlighet och minskar utredningen av felaktiga uppgifter och den tid som går åt till detta vid den fortsatta behandlingen av ett erkännande. Förslaget kan innebära en liten ökning av arbetsmängden vid de rådgivningsbyråer där det inte tidigare har skrivits ut någon blankett för underskrift av den som erkänner föräldraskapet, utan klienten har haft med sig en

på förhand ifylld blankett. Ändringen av verksamhetssättet och inläringen av det nya elektroniska systemet förutsätter utbildning och information samt utveckling av samarbetet inte bara i förhållande till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata utan också med hälso- och sjukvårdsväsendet. Avsikten är att rådgivningsbyrån också i fortsättningen ska hänvisa oklara föräldraskapsärenden till barnatillsyningsmannen för utredning.

Förslaget ökar också arbetsmängden för aktörerna inom hälso- och sjukvården till den del som barnlöshetsbehandlingar ges till kvinnliga par och föräldraskapet för ett barn som uppkommit till följd av en sådan behandling erkänns. I och med att alternativen för kvinnliga par ökar, ökar utredningsskyldigheten för mottagaren av erkännandet och behovet av expertis ökar. Detta medför ett behov av utbildning vid tidpunkten för lagens ikraftträdande. Tidsmässigt bedöms arbetsbördan dock inte öka, eftersom frågan i praktiken har avgjorts redan vid tidpunkten för valet av spermier. Om handlingarna i anslutning till en assisterad befruktning är bristfälliga eller om saken annars är oklar, kan rådgivningsbyråerna hänvisa ett par eller den som gör erkännandet att kontakta barnatillsyningsmannen, som antingen tar emot erkännandet innan barnet föds eller så utreds föräldraskapet till barnet efter barnets födelse. Denna möjlighet och skyldighet att styra ett par framåt ingår redan i den gällande lagstiftningen. Förslaget har således inga konsekvenser för antalet anställda.

Konsekvenser för domstolsväsendets verksamhet

Den föreslagna möjligheten att med samtycke av den avlidnas rättsinnehavare fastställa föräldraskapet också i klara situationer med assisterad befruktning utan domstolsbehandling minskar behovet av att behandla ostridiga ärenden vid tingsrätterna. Detta medför mycket liten resursbesparing i domstolarna. Det föreslås att möjligheten för en person som anser sig vara den ena föräldern att väcka talan om upphävande av faderskap eller moderskap däremot utvidgas något och att grunden för undantag från de normala tidsfristerna för väckande av talan om upphävande av föräldraskap uppluckras en aning. Med hänsyn till det låga årliga antalet ärenden om upphävande av föräldraskap, beräknas antalet ärenden till följd av den nya möjligheten och den förlängda tidsfristen för väckande av talan öka endast i enskilda fall.

4.2.3 Samhälleliga konsekvenser

I denna proposition ligger fokus på att bedöma de samhälleliga konsekvenserna endast till den del det är nödvändigt med tanke på de föreslagna ändringarna. Den bedömning av konsekvenserna av förändringarna av informationshanteringen som förutsätts enligt 8 § 2 mom. i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019, nedan *informationshantlingslagen*) har genomförts nedan. På grund av propositionens karaktär av teknisk sammanslagning av lagar bedöms i propositionen inte sådana sakhelheter vars rättsläge förblir oförändrat. Eftersom det är fråga om en teknisk sammanslagning av lagarna har det inte ansetts nödvändigt att genomföra höranden eller bedömningar i samma omfattning som om det hade varit fråga om en totalreform av lagstiftningen om föräldraskap.

Den mest betydande ändringen i förslaget jämfört med det gällande rättsläget gäller slopandet av bestämmelsen om en karenstid på 30 dagar i fråga om barn som har erkänts före barnets födelse. Målgruppen för förslaget är nyfödda barn som det inte är möjligt att höra personligen. De övriga föreslagna ändringarna av det rådande rättsläget är betydligt mindre till sin betydelse och de har inte ansetts kräva separat hörande av barn i olika åldersklasser. De samhälleliga konsekvenserna har bedömts mer ingående i de handlingar som ledde till att faderskapslagen och moderskapslagen stiftades (RP 91/2014 rd och MI 3/2016 rd).

Konsekvenser för barn

Propositionens viktigaste konsekvenser gäller barnen. Syftet med förslaget är att trygga barnets rätt till båda föräldrarna och att skydda barnets intresse och jämlikhet i olika familjestrukturer på det sätt som förutsätts i FN:s konvention om barnets rättigheter. Konsekvenserna drabbar barn både direkt och indirekt via konsekvenserna för förfarandena för fastställande och upphävande av föräldraskap.

Slopandet av karenstiden på 30 dagar som föreslås i föräldraskapslagen försnabbar och förtydligar förfarandet för fastställande av föräldraskap och tryggar barnets rätt till två föräldrar på det sätt som avses i artikel 7 i FN:s konvention om barnets rättigheter. Fastställandet av föräldraskapet har direkta rättsverkningar bland annat när det gäller vårdnad om barn, namngivning och utfärdande av resedokument. En konsekvens av förslaget är således att det snabbare än för närvarande för barnet kan registreras den fastställda förälderns efternamn och pass utfärdas i önskat namn. På detta sätt underlättas och förbättras barnets och hela familjens ställning. Barnets rätt till sina båda föräldrar tryggas också genom att en nedlagd utredning av föräldraskapet kan återupptas också på initiativ av barnatillsyningsmannen. Dessutom har tillämpningsområdet för utredning av föräldraskap utvidgats så att föräldraskap som grundar sig på förhandserkännande kan utredas hos barnatillsyningsmannen efter barnets födelse i sex månader efter det att föräldraskapet har fastställts. Det ligger i barnets intresse att oklara föräldraskap utreds så snart som möjligt efter barnets födelse. Ett oklart föräldraskap kan ha konsekvenser till exempel för uppkomsten av föräldrars och barns känslomässiga anknytning.

Dessutom är avsikten att barns delaktighet och möjligheter att påverka i föräldraärenden betonas i enlighet med artikel 12 i konventionen om barnets rättigheter. Till propositionen har därför fogats en bestämmelse om utredning av åsikten hos ett minderårigt barn under 15 år vid bedömningen av barnets bästa. Förslaget har en förtydligande inverkan på rättsläget, genom vilket barnets rätt att bli hört tryggas i ett ärende som gäller barnet självt. Avgöranden som gäller föräldraskap kan konstateras ha stor betydelse för barnets liv och välbefinnande.

Enligt det förslag till ändring av lagen om assisterad befruktning som ingår i propositionen kan ett kvinnligt par vid assisterad befruktning välja spermier också av en donator som har samtyckt till fastställande av sitt faderskap. En viktig konsekvens av förslaget riktar sig till barn som föds till följd av assisterad befruktning. Det är beroende av det kvinnliga parets val om det för barnet fastställs en mor och en far eller två mödrar. Det är värt att notera att i båda fallen ska det fastställas två juridiska föräldrar för barnet. Med tanke på smidigheten i barnets vardag kan det vara till fördel att barnets andra juridiska förälder samtidigt också är partner till den mor som har fött barnet och bor i samma hushåll. Detta talar för att kvinnliga par med hjälp av bestämmelserna styrs att välja sådana spermier vars donator inte har gått med på att fastställa faderskapet. Denna lösning stöder den icke-födande kvinnans föräldraskap både i förhållande till barnet och i förhållande till kvinnliga pars jämlika ställning som barnets föräldrar. Lösningen leder dock till att en juridisk far inte kan fastställas för barnet till ett kvinnligt par, även om barnets biologiska far är känd och också i praktiken är barnets sociala förälder vid sidan av barnets juridiska föräldrar.

Den finländska befolkningen består redan nu av mycket mångformiga familjer, och en familjeform kan inte tydligt ges företräde framför en annan familjeform. Det faktum att barnets andra juridiska förälder samtidigt är barnets andra genetiska förälder, även om föräldern inte bor i samma hushåll, kan inte anses vara ett sämre alternativ med tanke på barnets bästa. Föräldraskap med hjälp av assisterad befruktning stöder dessutom barnets rätt att veta sitt ursprung, vilket är viktigt med tanke på barnets bästa i synnerhet när barnet blir äldre och barnets förståelse ökar.

Av detta följer att den föreslagna möjligheten för ett kvinnligt par att som den andra juridiska föräldern välja spermadonatorn främjar barnets rätt att känna sitt ursprung.

Konsekvenser för jämställdhet mellan könen och likabehandling

Förslagen förbättrar ställningen för fadern och den i 5 § 1 mom. avsedda modern i ett ärende som gäller upphävande av föräldraskapet. Förslaget stöder såväl kvinnors som mäns möjligheter att vara förälder. Propositionen bedöms ha faktiska konsekvenser i synnerhet för männens rättsliga ställning, eftersom antalet faderskapsärenden är större än antalet fastställda moderskap.

En person som anser sig vara barnets förälder i stället för den som erkänt barnet kan med avvikelse från nuläget genom talan under vissa förutsättningar som hänför sig till skyddet för familjelivet yrka på att ett erkänt föräldraskap ska upphävas. Detta förslag förbättrar i själva verket i synnerhet ställningen för barnets biologiska far jämfört med nuläget, där den mor som föder barnet traditionellt har haft en mycket stark ställning.

Genom propositionen utvidgas dessutom kändens rätt att väcka talan om upphävande av föräldraskapet i vissa särskilda situationer. En person vars misstanke om det egna föräldraskapet väcks först efter att fristen på två år har löpt ut kan enligt förslaget överväga att väcka talan i ett år från det att orsaken till att väcka talan framkommit. Upphävandet av föräldraskapet har direkta rättsverkningar bland annat för personens underhållsskyldighet och arvsrättsliga ställning. I praktiken bedöms situationen bli aktuell närmast i situationer där man genom rättsgenetiska faderskapsundersökningar vill säkerställa eller utesluta en misstanke om det biologiska faderskapet redan innan talan väcks.

Trots att benämningarna faderskap och moderskap inte har slopats, har strävan varit att skriva propositionen så könsneutralt som möjligt och undvika att hänvisa till manligt och kvinnligt kön. Dessutom används termen föräldraskap i stället för faderskap och moderskap till den del det är möjligt med beaktande av de krav på exakthet som ställs på lagen. Ändringen främjar inte bara den nuvarande allmänna strävan efter en så könsneutral lagstiftning som möjligt, utan den har också positiva konsekvenser i synnerhet för familjer som hör till könsminoriteter. Redan de här ändringarna av teknisk natur kan anses ha en principiell konsekvens som bearbetar attityderna i en mer jämställd och likställd riktning.

Genom förslaget främjas dessutom jämlikheten mellan kvinnliga par i förhållande till par av olika kön så att kvinnliga par när de får assisterad befruktning ska ha möjlighet att välja sådana spermier vars donator har samtyckt till fastställande av sitt faderskap. Detta förbättrar indirekt också manliga pars ställning och familjebildning. Arrangemanget gör det möjligt att bilda en genetisk familj också för manliga par och främjar jämställdhet mellan könen. Bestämmelsen förbättrar således olika stjärnfamiljers möjligheter att besluta om sitt familjeliv. Detta mål främjas också genom förslaget att utvidga fastställandet av föräldraskap med rättsinnehavarnas samtycke som grund till att gälla inte bara faderskap utan också ett andra moderskap.

Konsekvenser av förändringar i informationshanteringen

Enligt förslaget ska anmälan om förhandserkännande och de handlingar som hänför sig till den, liksom för närvarande, i princip fyllas i vid rådgivningsbyrån och endast undantagsvis hos en barnatillsyningsman. De uppgifter om erkännande av föräldraskap som moderskapsrådgivningen tar emot överförs i fortsättningen direkt från rådgivningsbyrån till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata eller Statens ämbetsverk på Åland i stället för att barnatillsyns-

ningsmannen utreder föräldraskapet innan handlingarna överförs till de nämnda registermyndigheterna. Också när en barnatillsyningsman tar emot erkännandet innan barnet föds, föreslås det att barnatillsyningsmannen inte separat ska göra en utredning om föräldraskapet. Uppgifterna om erkännande överförs elektroniskt annat än på Åland direkt till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Underskriftsblanketterna för erkännande i pappersform skickas också till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, där de omvandlas till elektronisk form genom skanning. De elektroniska handlingarna ska sammanföras i en informationsresurs i anslutning till ärendehanteringssystemet vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. På Åland behandlas uppgifterna manuellt.

Handlingar som gäller erkännande av föräldraskap sänds också för närvarande till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata för fastställande. När det gäller det register över förhands-erkännanden som består av uppgifter och handlingar som gäller förhandserkännande är det således inte fråga om att skapa en ny informationsresurs utan om att ändra en befintlig informationsresurs. Uppgifterna ska bevaras hos registermyndigheten längre än tidigare i väntan på barnets födelse innan ärendet om fastställande av föräldraskapet kan avgöras. När en anmälan om ett barns födelse kommer in till informationsresursen från sjukhuset överförs handlingarna till en tjänsteman vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata för granskning och fastställande. I fråga om barn som har erkänts efter barnets födelse föreslås inga ändringar i behandlingen av informationsmaterialet. När föräldraskapet har fastställts registreras uppgifterna i befolkningsdatasystemet.

Eftersom handlingar som gäller förhandserkännande i fortsättningen i regel inte ska behandlas hos socialvårdsmyndigheten och således inte längre ska registreras i socialvårdens klientregister, ska handlingar som gäller förhandserkännande i fortsättningen klassificeras som registermyndighetens handlingar och inte som handlingar inom socialvården. Omklassificeringen av de handlingar som gäller förhandserkännande leder också till att deras rättsliga referensram ändras. Bestämmelser om handlingar som gäller förhandserkännande finns i princip i den allmänna dataskyddslagstiftningen, lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet, lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen och i föräldraskapslagen. Bestämmelser om registrering och arkivering av fastställande av föräldraskap finns i lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (661/2009), och till denna del föreslås inga ändringar. Handlingar som gäller erkännande efter barnets födelse ska fortfarande upprättas hos en barnatillsyningsman, varvid deras karaktär som sekretessbelagda handlingar inom socialvården och tidsfristerna för förvaring av dem bestäms inom socialväsendet i enlighet med lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) och lagen om klienthandlingar inom socialvården (254/2015). På Åland tillämpas lagstiftningen i landskapet Åland på klienthandlingar inom socialvården.

När handlingar för fastställande av föräldraskap överförs till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata eller Statens ämbetsverk på Åland för behandling, tillämpas också på handlingar inom socialvården den allmänna lagstiftning som tillämpas vid de nämnda registermyndigheterna, eftersom det inte längre är fråga om ordnande av socialvård utan om verksamhet som gäller fastställande av föräldraskap och registrering av befolkningsuppgifter och om handlingar som innehas av registermyndigheten.

Även om anmälningar om erkännande tas emot och uppgifter behandlas också vid rådgivningsbyråer och av barnatillsyningsmän, är den informationshanteringsenhet, registeransvariga och arkivbildare som ansvarar för informationshanteringen och informationsbehandlingen i registret över förhandserkännanden på Åland Statens ämbetsverk på Åland och i övriga Finland Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

I den föreslagna verksamhetsmodellen minskar dataskyddsriskerna i anslutning till uppgiftsbehandlingen, eftersom handlingar som gäller förhandserkännande inte längre sänds per post mellan rådgivningsbyråerna och barnatillsyningsmännen i kommunerna, utan de sänds direkt från rådgivningsbyråerna till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. För behandlingen av uppgifter om förhandserkännande inrättas ett elektroniskt informationssystem för erkännande av föräldraskap, som tas i riksomfattande bruk med undantag för Åland. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ansvarar för planeringen av informationssystemet för förhandserkännanden och utarbetandet av centrala funktionella element som kräver beslutslogik samt för utbildningen och rådgivningen i fråga om systemet. De handlingar som kräver underskrift måste dock åtminstone i det första skedet först postas till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, men när de tekniska verktyg som möjliggör klienternas elektroniska underskrift utvecklas bedöms också detta kunna slopas i framtiden. Det elektroniska systemet för förhandserkännanden tas dock åtminstone inte i det första skedet i bruk på Åland, där behandlingen av handlingar förblir manuell. Även på Åland minskar dock de informationssäkerhetsrisker som är förenade med uppgiftsbehandlingen, eftersom handlingar som gäller förhandserkännande i fortsättningen inte heller på Åland ska sändas via barnatillsyningsmännen, om erkännandet har tagits emot vid rådgivningsbyrån.

Informationssäkerhetskraven enligt informationshanteringslagen har bedömts vara tillräckliga inom verksamhetsområdet för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, och området har inte bedömts kräva mer detaljerad reglering av informationssäkerheten. Enligt 3 § 5 mom. i informationshanteringslagen tillämpas den lagen inte på Statens ämbetsverk på Åland. Statens ämbetsverk på Åland svarar dock i egenskap av personuppgiftsansvarig för registret över förhandserkännanden för de registrerades dataskydd och för att datasäkerheten förverkligas på det sätt som förutsätts enligt dataskyddsförordningen.

Uppgifter om familjeliv är enligt 24 § 1 mom. 32 punkten i offentlighetslagen sekretessbelagda och därmed till sin natur känsliga, varför det är motiverat att särskilt föreskriva om behandlingen och bevaringen av dem i lag. Enligt principen om lagringsminimering i dataskyddsförordningen får uppgifter inte behandlas under en längre tid än vad som är nödvändigt för de ändamål för vilka uppgifterna behandlas. Uppgifterna ska således raderas genast när de inte längre behövs. I 67 § 3 mom. i föräldraskapslagen föreslås bestämmelser om att uppgifterna ska bevaras i registret över förhandserkännanden endast tills ärendet om fastställande av föräldraskap har avgjorts, avskrivits eller överförs. Olika beslutssituationer som kan bli aktuella behandlas närmare i specialmotiveringen till den föreslagna 67 §. Efter detta avförs uppgifterna ur registret och arkiveras. Bestämmelser om avförande av uppgifter om fastställt föräldraskap som förts in i befolkningsdatasystemet finns i 20 § i lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Dessa uppgifter ska bevaras varaktigt.

I 67 § 2 mom. i föräldraskapslagen föreslås bestämmelser om de uppgifter som ska behandlas i registret över förhandserkännanden. Den hälsovårdare eller barnmorska vid rådgivningsbyrån som tagit emot erkännandet eller barnatillsyningsmännen får registrera namnet på den som erkänner och den som godkänner erkännandet, personbeteckningen, uppgiften om den handling där identiteten har konstaterats, telefonnumret, e-postadressen, hemkommunen, utsagan om erkännande eller utsagan om godkännande, civilstånd hos den som godkänner samt det uppskattade antalet barn som ska födas och barnets beräknade födelsetid. Dessutom registrerar den som tagit emot erkännandet de uppgifter som framgår av ett eventuellt intyg över assisterad befruktning, sitt eget namn, sin uppgiftsbenämning, sina kontaktuppgifter samt sin arbetsgivares namn i registret. I registret kan dessutom föras in sådana andra nödvändiga uppgifter om erkännande-tillfället eller parterna som deltar i tillfället som inte är sekretessbelagda, såsom logguppgifter och händelseuppgifter som ska antecknas in i ärendehanteringssystemet.

Bestämmelser om rätten att få uppgifter föreslås i 67 § 4 mom. i föräldraskapslagen. Enligt momentet tillämpas på rätten att få uppgifter i första hand lagen om offentlighet i myndigheters verksamhet utöver vilken Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, Statens ämbetsverk på Åland och socialvårdsmyndigheterna rätt att trots sekretessbestämmelserna och andra begränsningar som gäller erhållande av uppgifter ur registret över förhandserkännanden få de uppgifter som är nödvändiga för skötseln av deras uppgifter i anslutning till utredning eller fastställande av ett barns föräldraskap. I specialmotiveringen till momentet motiveras särskilt varje nämnd myndighets rätt att få uppgifter ur registret över förhandserkännanden.

Den föreslagna regleringen kan anses vara förenlig med allmänt intresse och med beaktande av de föreslagna bestämmelserna som noggrant definierar behandlingen stå i proportion till det legitima mål som eftersträvas med den på det sätt som förutsätts i artikel 6.3 i dataskyddsförordningen. I regleringen har också lagstiftningen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen beaktats och Finlands grundlag.

Utlämnande av uppgifter ur registret över förhandserkännanden enligt den föreslagna 67 § ska ske genom uppgiftsbegäranden från dem som har rätt att få uppgifter till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata och genom manuellt och enskilt utlämnande av uppgifter utifrån dem. Inom området för regleringsobjektet föreslås inga sådana bestämmelser om teknisk anslutning som avses i informationshanteringslagen. Uppgifter lämnas ut endast till myndigheter och aktörer som sköter offentliga förvaltningsuppgifter, så sätten att lämna ut uppgifter kan basera sig på allmän lagstiftning.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Lagberedningsprojektets karaktär som en teknisk sammanslagning av faderskaps- och moderskapslagarna innebär att inga stora principiella och vittsyftande ändringar har gjorts. De ändringar som nu föreslås är i huvudsak sådana ändringar i förfarandet eller annars av teknisk natur som i lagarnas tillämpningspraxis har konstaterats vara behövliga.

Vid beredningen av propositionen har också beaktats vissa intressentgruppers förslag om en modell med fler än två juridiska föräldrar samt om att slopa benämningarna moderskap och faderskap så att föräldraskapet registreras som ett föräldraskap i befolkningsdatasystemet. Det har dock inte ansetts möjligt att göra en noggrannare bedömning av ändamålsenligheten för en så omfattande ändring i detta sammanhang. Genomförandet av förslagen kräver en principiell revidering av föräldraskapslagen och en ändring av de grundläggande familjerättsliga utgångspunkterna. Särskilt modellen med flera juridiska föräldrar har omfattande konsekvenser också bland annat för beskattnings- och förmånssystemet på ett sådant sätt att de ekonomiska konsekvenserna och lagstiftningskonsekvenserna är så omfattande att det i detta sammanhang inte har ansetts vara möjligt att göra en närmare bedömning av dem. Också att helt slopa begreppen moderskap och faderskap skulle förutsätta ett stort antal ändringar i den övriga lagstiftningen. Även om största delen av dessa är av teknisk natur, förutsätter en del också en innehållsmässig omprövning. Dessutom har det bedömts att det mest ändamålsenliga är att utreda och genomföra ändringen av anteckningarna om föräldraskap så att de motsvarar det ändrade könet i samband med revideringen av translagen. Projektet bereds vid social- och hälsovårdsministeriet.

Vid beredningen av propositionen har särskild uppmärksamhet fästs vid gallring av överlappande myndighetsfunktioner samt vid smidigare och elektroniska förfaranden. Mot bakgrund av detta mål har olika modeller övervägts för erkännande av föräldraskap och överföring av

handlingar om förhandserkännande från rådgivningsbyråerna för mödravård till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Det kunde inte anses motiverat att bibehålla nuläget med att handlingarna om förhandserkännande fortfarande normalt ska sändas via barnatillsyningsmännen för kontroll innan de lämnas in till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Detta förfarande har ur administrativ synvinkel konstaterats vara mycket tungrovt i förhållande till den nytta som det medför för barnfamiljerna. I och med förslaget är det möjligt att rikta barnatillsyningsmännens arbetsinsats på ett sätt som i betydande grad bättre betjänar barnfamiljerna.

Ett alternativ till den lösning som nu föreslås och som baserar sig på den så kallade halvdigitala modellen skulle ha varit att bevara nuläget till den delen att dokumenttrafiken inte alls hade digitaliserats. För den dryftade modellen hade det faktum talat att inga ekonomiska kostnader i anslutning till digitaliseringen av dokumentprocessen hade uppkommit. Detta alternativ hade däremot belastat arbetet vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata och förutsatt en betydande ökning av antalet fasta årsverken. Kostnaderna skulle ha varit årligen återkommande, och modellen skulle inte ha främjat målen för digitaliseringen av statens tjänster. Den presenterade modellen kunde inte betraktas som en hållbar lösning.

Vid beredningen har ett annat alternativt sätt att genomföra projektet, en helt digitaliserad modell, dryftats. I denna modell kan den som erkänner föräldraskapet och den som godkänner erkännandet logga in i det elektroniska systemet, till exempel med sina egna bankkoder, utan att erkännandet av föräldraskapet är bundet till en plats. Den föreslagna modellen skulle dock ha förutsatt en omprövning av sådana principiella utgångspunkter i fråga om erkännande och godkännande av erkännandet att de ska vara omedelbara (omedelbarhetsprincipen) och göras personligen. Modellen kunde också ha ökat antalet felaktiga konstateranden av faderskap och moderskap och således också ha haft väsentliga konsekvenser för barnets rättsliga ställning. Myndighetsarbetet för att korrigera felen skulle sannolikt också ha ökat.

Det tredje alternativet i beredningen har varit den nu föreslagna så kallade halvdigitala modellen, där processen hos myndigheterna digitaliseras. Även om föräldrarna i den nu föreslagna modellen undertecknar erkännandehandlingarna på rådgivningsbyrå för mödravård och underskrifterna sänds per post till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata för att skannas, har lagstiftningslösningen skrivits på ett sätt som i fortsättningen också möjliggör autentisering och elektronisk underskrift i samband med besöket på rådgivningsbyrån. Detta har ännu inte ansetts vara tekniskt möjligt att genomföra i det här sammanhanget, men i takt med att statens lösningar för elektronisk autentisering och underskrift utvecklas kan situationen förändras till denna del.

I samband med bedömningen av bestämmelserna om tidsfrist i fråga om talan om upphävande av föräldraskap övervägdes också som ett alternativ att helt och hållet slopa tidsfrister för talan om upphävande. Även om detta alternativ å ena sidan stöder barnets rätt att veta sitt ursprung, skulle det på många sätt också vara problematiskt. Det ligger i barnets intresse att oklara föräldraskap utreds så snart som möjligt efter barnets födelse. Bibehållandet av fristen för väckande av talan stöder detta mål. Också i remissyttrandena om förslaget framhävdes behovet av att omsorgsfullt balansera de motstridiga målen i samband med talan om upphävande och att försäkra sig om att beslutsfattandet också i dessa situationer styrs av barnets bästa och inte av lösandet av konflikter mellan föräldrarna.

5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

De nationella lösningarna för bestämmande av faderskap och moderskap skiljer sig från varandra också mellan medlemsstaterna i Europeiska unionen, men den internationellt godtagna utgångspunkten är att barnets far antas vara den man som är gift med barnets mor vid tidpunkten för barnets födelse (den så kallade *pater est*-regeln). Likaså betraktas den kvinna som har fött barnet i allmänhet som barnets mor oberoende av om den allmänna definitionen av moderskap har antagits i den nationella lagstiftningen eller om definitionen av moderskap har begränsats till situationer med assisterad befruktning.

I synnerhet de administrativa mekanismerna för att fastställa faderskapet skiljer sig i alla andra fall avsevärt från varandra i olika stater. De nationella lösningarna skiljer sig också från varandra när det gäller om det är möjligt för ett kvinnligt par att tillsammans söka sig till assisterad befruktning och om det är möjligt att fastställa två mödrar för ett barn som fötts på detta sätt. Lagstiftningslösningarna skiljer sig också mellan de nordiska länderna när det gäller huruvida det andra moderskapet kallas moderskap eller föräldraskap. Skillnader förekommer också i fråga om tidsfristerna för väckande av talan om upphävande av faderskap. Å andra sidan finns det betydande likheter i de nordiska ländernas system till exempel när det gäller målet att göra erkännandet av faderskap och moderskap elektroniskt.

I inget av jämförelseländerna är det för närvarande möjligt att ett barn har fler än två juridiska föräldrar. I inget av jämförelseländerna har lagstiftningen om föräldraskap heller ändrats till en helt könsneutral form så att i stället för moderskap och faderskap regleras endast föräldraskap.

5.2.1 Sverige

I Sverige finns bestämmelserna om bestämmande av faderskap och moderskap i förädrabalken (1949:381). Enligt lagen kan faderskapet bestämmas 1) direkt med stöd av lagen (faderskaps-presumption), 2) på grundval av erkännande (kallas i Sverige *bekräftelse*), eller 3) genom domstolsbeslut. Vid ingången av 2022 träder en ändring i kraft enligt vilken förädrapresumptionen tillämpas direkt med stöd av lag också på en kvinnlig make eller registrerad partner till en mor som har fött barn. Förädrapresumptionen tillämpas också på makar eller registrerade par av vilka den ena har ändrat sin juridiska könstillhörighet.

I Sverige finns inga allmänna bestämmelser om hur moderskap ska bestämmas. Den allmänna principen är att den kvinna som har fött barnet är barnets mor. I förädrabalken föreskrivs dock att en kvinna som har fått assisterad befruktning med hjälp av en donerad äggcell och som till följd av behandlingen föder ett barn är barnets mor. Dessutom konstateras det att om insemination eller befruktning av moderns äggcell har utförts i enlighet med lagen om genetisk integritet (2006:351) med samtycke av en kvinna som var moderns make, registrerad partner eller sambo och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet har tillkommit genom behandlingen, ska den kvinna som lämnat samtycket anses som barnets förälder. På fastställandet av föräldraskap tillämpas då samma procedurregler och formbestämmelser som på fastställande av faderskap. Till lagen fogades dessutom 2019 bestämmelser för de situationer där en förälder ändrar sin juridiska könstillhörighet. Föräldraskapet följer föräldrarnas juridiska könstillhörighet.

En bekräftelse av faderskap eller föräldraskap görs skriftligen och ska bevittnas av två personer. Dessutom ska socialnämnden och barnets mor (eller vårdnadshavare) skriftligen godkänna bekräftelsen. Är barnet myndigt ska bekräftelsen i stället godkännas av barnet självt. Socialnämnden får ge sitt godkännande till bekräftelsen endast om det kan antas att personen är far eller förälder till barnet. Bekräftelsen förutsätter i allmänhet ett personligt besök hos socialnämnden.

För äkta makar finns det dock också ett förenklat förfarande som inte förutsätter personligt besök, utan handlingarna kan sändas per post. Bekräftelsen får göras även före barnets födelse. Om det senare visar sig att den som har lämnat bekräftelsen inte är far eller förälder till barnet, ska domstolen förklara att bekräftelsen saknar verkan. Faderskapet kan inte fastställas om en sådan annan förälder som avses ovan kan fastställas för barnet. Vid ingången av 2022 blir det möjligt att bekräfta faderskap och föräldraskap elektroniskt inom 14 dygn från barnets födelse, om barnets föräldrar är myndiga och alla parter är registrerade i Sveriges befolkningsdatasystem. I dessa situationer är det inte längre socialnämnden som godkänner bekräftelsen, utan det är skatteverket i Sverige som registrerar faderskapet eller föräldraskapet efter att den som har fött barnet har godkänt den elektroniska bekräftelsen.

Faderskap och föräldraskap kan också fastställas i domstol. Domstolen ska fastställa en mans faderskap om 1) det genom en genetisk undersökning är utrett att han är barnets far, 2) det är utrett att han har haft samlag med barnets mor under den tid då barnet kan ha tillkommit och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet har tillkommit genom samlaget, eller 3) det är utrett att en insemination eller befruktning utanför kroppen har utförts med hans spermier under den tid då barnet kan ha tillkommit och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet har tillkommit genom behandlingen. En fastställsetalan kan väckas av barnet, socialnämnden eller modern, om modern är barnets vårdnadshavare. Även en vårdnadshavare som särskilt förordnats för barnet eller en tillfällig vårdnadshavare har rätt att väcka talan. Talan för att fastställa faderskapet kan föras mot flera män. När socialnämnden är kärande ska talan väckas mot den man som i ljuset av socialnämndens utredningar skäligen kan vara barnets far. Talan om fastställande av faderskap kan väckas innan barnet föds. Talan får dock inte prövas slutligt före barnets födelse. Det har inte fastställts någon tidsfrist för väckande av talan.

Domstolen kan upphäva en äkta mans faderskap om 1) det är utrett att modern har haft samlag med någon annan än mannen under den tid då barnet kan vara avlat och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet har avlats av den andre, 2) det på grund av barnets arvsanlag eller en annan särskild omständighet kan hållas för visst att mannen inte är barnets far, eller 3) barnet har avlats före äktenskapet eller under det att makarna levde åtskilda och det inte är sannolikt att makarna ha haft samlag med varandra under den tid då barnet kan vara avlat. En äkta man kan väcka talan om hävande av faderskap mot ett barn eller barnets arvingar.

Är mannen död och har han inte varaktigt sammanbott med barnet och inte heller efter barnets födelse bekräftat att barnet är hans, har den avlidnes maka och var och en som jämte eller näst efter barnet är berättigad till arv efter mannen rätt att väcka talan om att mannen inte är far till barnet. Också barnet kan bestrida mannens faderskap. Barnet ska väcka talan mot mannen eller, om han är död, hans arvingar.

Utöver vad som anförts ovan föreskrivs det i föräldrabalken inte någon tidsfrist för väckande av talan om hävande. De regelmässiga tidsfristerna för väckande av talan slopades redan på 1970-talet. Detta väcker dock fortfarande tidvis diskussion både för och emot, senast år 2018 (SOU 2018:68).

Faderskapet för den som donerat könsceller kan inte fastställas genom domstolsbeslut, om inseminationen eller befruktningen av moderns äggcell har förrättats i enlighet med lagen om genetisk integritet. Könscellsdonatorn kan dock i en sådan situation bekräfta sitt faderskap, och barnets mor och socialnämnden kan godkänna bekräftelsen i enlighet med de allmänna bestämmelserna om bekräftelse.

År 2020 inleddes en utredning som syftar till en enhetlig, jämlik och könsneutral reglering av föräldraskapet för olika familjeformer. Projektet syftar dessutom till att bedöma om lagstiftningen om upphävande av föräldraskap bör begränsas jämfört med nuläget och om åtgärder bör vidtas för att underlätta situationen för sådana familjer där fler än två föräldrar de facto delar uppgifter som hör till föräldrarna. Avsikten är att utredningen ska vara klar i juni 2022.

5.2.2 Norge

I Norge finns bestämmelser om bestämmande av faderskap och moderskap i lagen om barn och föräldrar (*lov om barn og foreldre*). Enligt lagen kan faderskapet bestämmas 1) på grundval av moderns äktenskap (faderskapspresumtion), 2) på grundval av erkännande, eller 3) genom domstolsbeslut. Som barnets mor betraktas den kvinna som har fött barnet.

Moderns maka eller sambo av samma kön anses som barnets andra mor (*medmor*), om barnet har fötts genom assisterad befruktning vid en godkänd enhet inom hälso- och sjukvården och maken eller sambon har gett sitt samtycke till den assisterade befruktningen. Spermadonatorns identitet ska vara känd, oberoende av om den assisterade befruktningen har gjorts utomlands eller i Norge. Om en anonym donators spermier används, kan föräldraskapet för den kvinnliga partnern till den kvinna som föder barnet inte fastställas genast från födseln. I en sådan situation kan den kvinnliga partnern senare adoptera barnet. Ett barn kan dock inte samtidigt ha både en far och en andra mor. Ett barn kan ha sociala föräldrar som inte är juridiska föräldrar. Lagens övriga bestämmelser om faderskap tillämpas också på situationer med ett andra moderskap. Den som donerat spermier kan inte fastställas som far, om inte donatorn är gift eller sambo med den mor som föder barnet.

Faderskapserkännandet kan göras till barnmorskan eller läkaren under graviditeten i samband med en hälsoundersökning eller i samband med barnets födelse på sjukhuset. Erkännande kan göras skriftligen och personligen hos en i lag angiven myndighet också efter barnets födelse. Ett erkännande är giltigt endast om modern har gett sitt skriftliga samtycke till erkännandet eller om faderskapet har erkänts av en man som modern har namngett som barnets far. Båda föräldrarna förutsätts inte vara närvarande samtidigt när utsagan om erkännande avges. Om den som vill erkänna sitt faderskap är under 18 år, ska också hans vårdnadshavare underteckna erkännandet. Enligt lagen kan faderskapet från och med den 1 januari 2021 erkännas elektroniskt, förutsatt att barnet är fött i Norge. Systemet för elektroniskt erkännande håller dock fortfarande på att utvecklas. Samma möjlighet gäller dock inte erkännande av det andra moderskapet.

En man kan vid domstol fastställas som barnets far, om DNA-undersökningarna visar att han är barnets far. Om en sådan undersökning inte finns att tillgå eller om den inte ger klarhet i saken, kan som far fastställas en man som har haft samlag med barnets mor vid den tid då barnet kan ha avlats. Om modern har blivit gravid med hjälp av assisterad befruktning och hennes äkta make eller sambo har gett sitt samtycke till behandlingen, kan faderskapet fastställas genom dom, om det inte är osannolikt att barnet har fötts med hjälp av assisterad befruktning. En spermadonator kan inte fastställas som barnets far, om inte den assisterade befruktningen har utförts med sperma från den äkta mannen eller sambon. Det har inte föreskrivits någon tidsfrist för väckande av fastställsetalan.

Ett barn, båda föräldrarna och en tredje part som tror sig vara barnets far har rätt att när som helst bestrida faderskap som grundar sig på faderskapspresumtion eller erkännande. Om barnet är minderårigt har barnets företrädare rätt att väcka talan. Har barnet fyllt 15 år, får barnets företrädare inte väcka talan utan barnets samtycke. Under särskilda förutsättningar kan också arbets- och välfärdsmyndigheten (*arbeids- og velferdsdirektoratet*) väcka talan. Tidsfristerna för bestridande slopades 2016. I Norge har man dock nyligen utrett möjligheten att återinföra

tidsfristerna (NOU 2020:14). En kommitté beslutade att föreslå att talan om upphävande bör väckas inom ett år från det att misstanken om föräldraskap uppstod. Faderskap som bestämts med stöd av faderskapspresumption eller erkännande upphävs också om en annan man erkänner faderskapet. Barnets mor och juridiska far ska då godkänna erkännandet skriftligen. Ett sådant erkännande kan godkännas endast om arbets- och välfärdsmyndigheten anser att det är sannolikt att den andra mannen är barnets far och saken fastställs genom DNA-undersökningar. Parter i domstolsbehandlingen av faderskapsärenden är barnet, modern och varje man som kan vara barnets far. Om det framkommer ny information som tyder på att någon annan kan vara barnets far, kan domstolen också stämma in honom som part i behandlingen av ärendet.

5.2.3 Danmark

I Danmark finns bestämmelser om faderskap och moderskap i barnlagen (*børnelov*). Enligt lagen bestäms faderskapet på grundval av 1) faderskapspresumption, 2) erkännande, eller 3) domstolsbeslut. Danmark har inga allmänna bestämmelser om hur moderskap bestäms. Enligt lagen är dock en kvinna som har fått assisterad befruktning och som till följd av den föder ett barn barnets mor. Enligt lagen är ett avtal om att modern ska överlämna ett barn till någon annan efter förlossningen ogiltigt. Den äkta maken, registrerade partnern eller en annan partner till barnets mor anses vara barnets far eller andra mor (*medmor*), om personen har gett sitt samtycke till assisterad befruktning som ges av en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården och barnet anses ha fötts som ett resultat av behandlingen. Donatorn betraktas dock som barnets far, om i en ovan avsedd situation 1) moderns äkta maka, partner eller sambo är en kvinna, 2) den man som donerat spermier kan identifieras, och 3) han har skriftligen förklarat sig vara barnets far. Bestämmelsen tillämpas dock inte om de tre nämnda parterna tillsammans har kommit överens om att den kvinnliga partnern till barnets mor är barnets andra mor.

Om barnets mor inte var gift när barnet föddes, kan faderskapet registreras i samband med registreringen av barnets födelse, om mannen tillsammans med modern skriftligen meddelar att de tillsammans tar ansvar för omsorgen om barnet. Det är dock inte möjligt att registrera faderskapet genom en omsorgsanmälan, om modern under de tio månader som föregår barnets födelse har varit gift med en annan man. Anmälan kan göras elektroniskt direkt till befolkningsregistret (*personregistret*) inom 14 dygn från barnets födelse. Faderskapet kan under vissa förutsättningar också därefter personligen erkännas skriftligt. Utredningen av faderskap sköts av en statlig myndighet, *Familieretshuset*, som kan agera på eget initiativ eller på en parts initiativ i ärendet. Myndigheten är skyldig att inleda utredningen av faderskapet eller utreda om en annan mor kan fastställas för barnet, om faderskapet inte har bestämts i samband med barnets födelse och ingen har väckt talan för fastställande av faderskapet. Det andra moderskapet kan erkännas elektroniskt till Familieretshuset, om den mor som avger erkännandet är gift med den mor som har fött barnet. I andra fall erkänns det andra moderskapet personligen. Det andra moderskapet kan också fastställas i domstol.

Domstolen kan fastställa att en man är barnets far, om mannens faderskap har bevisats på grundval av rättsgenetiska undersökningar. I övriga fall är det möjligt att fastställa faderskapet om mannen har haft samlag med modern vid den tid då modern blev gravid. Dessutom förutsätts det att det inte framkommer omständigheter på basis av vilka mannens faderskap är osannolikt. Modern är skyldig att infinna sig i domstolen för att vittna i faderskapsärendet. Likaså är den man eller de män som är parter i målet skyldiga att vittna i domstol. Domstolen kan vid behov bestämma att en rättsgenetisk undersökning ska utföras. Dessutom ska det beaktas om modern har varit gift eller sambo med en eventuell faderskandidat vid den tid modern blev gravid. Talan om fastställande av faderskap vid domstol väcks genom förmedling av en myndighet.

Ett fastställt faderskap kan bestridas också efter utgången av den sexmånadersfrist inom vilken fadern, modern, barnets vårdnadshavare och förmodade far har rätt att göra en faderskapsutredning anhängig, eller efter det att domstolen har fastställt en mans faderskap. Myndigheten fattar beslut om att bestrida faderskapet och föra ärendet till domstol för behandling. Faderskapet kan bestridas i fem olika fall: 1) om det är sannolikt att en viss man kan anses vara barnets far, 2) om parterna (eller deras dödsbon) är eniga om att faderskapet ska bestridas och det är sannolikt att en annan man är barnets far, 3) om det i samband med registreringen av faderskapet har inträffat ett fel som har inverkat på vem som är registrerad som far, 4) om det efter registreringen av faderskapet eller domstolens fastställande av faderskapet har framkommit ny information som sannolikt skulle ha lett till ett annat slutresultat vid bestämmandet av faderskapet, eller det finns särskild anledning att tro att slutresultatet hade varit ett annat, 5) om det finns någon särskild anledning till bestridandet av faderskapet. Rätt att bestrida faderskapet har i samtliga nämnda fall modern (eller moderns dödsbo) eller den förmodade fadern, barnet eller dennes intressebevakare (eller barnets dödsbo) eller en förmodad far som har rätt att begära att faderskapet utreds.

Barnets juridiska far (eller faderns dödsbo) har dock inte rätt att väcka ogiltighetstalan på grund av ett registreringsfel, om mannen vid erkännandet av faderskapet kände till felet eller åtminstone misstänkte felet, men efter erkännandet har tagit hand om barnet som om barnet hade varit hans eget. Barnets mor har inte heller rätt att väcka ogiltighetstalan, om modern trots att denna varit medveten om eller misstänkt felet har låtit en man ta hand om barnet som om det hade varit hans eget. I de två första fallen och i det sista fallet är väckandet av talan inte bunden till någon tidsfrist. När det gäller registreringsfel och ny information är tidsfristen för väckande av talan tre år. Tidsfristen på tre år är inte absolut. Tidsfristen kan förlängas om det kan visas synnerligen särskilda skäl till att talan inte har väckts tidigare, omständigheterna i övrigt till stor del talar för en förlängning av tidsfristen och det måste antas att behandlingen av ärendet inte medför väsentlig olägenhet för barnet.

5.2.4 Island

På Island finns bestämmelser om faderskap och moderskap i barnlagen (*barnalög*). Enligt lagen bestäms faderskapet på grundval av 1) faderskapspresumtion, 2) erkännande, eller 3) domstolsbeslut. I maj 2021 godkändes ett lagförslag som beaktar föräldrarnas juridiska könstillhörighet i förhållande till föräldraskapsanteckningarna. I och med reformen betraktas en kvinna som föder ett barn som barnets mor. På motsvarande sätt anses en man som föder ett barn vara barnets far. Om barnets förälder inte till sin könsbeteckning är en kvinna eller en man, kan personen antecknas som barnets förälder i stället för som mor eller far.

En kvinna som har samtyckt till assisterad befruktning av sin hustru eller sin kvinnliga partner i ett registrerat partnerskap anses vara barnets mor, om barnet har blivit till genom behandlingen. Före reformen antecknades hon som förälder (*foreldri*). En spermadonator kan inte genom ett domstolsbeslut fastställas som barnets far, om inte donatorn är moderns äkta make eller sambo.

Barnet registreras omedelbart i det nationella registret i samband med födseln. Den läkare eller barnmorska som deltar i förlossningen ber om ett uttalande av modern om identiteten på barnets far, om modern inte är gift. Modern ska underteckna uttalandet om faderskapet, varefter det sänds till det nationella registret. En person som modern påstår vara far till ett barn registreras dock inte som far till barnet, om faderskapet inte har påvisats på det sätt som anges i barnlagen. Det som sägs ovan gäller också situationer där ett barn i stället för en far har en andra mor. Om en far inte har bestämts för barnet inom sex månader från barnets födelse, underrättar det nat-

ionella registret regionförvaltningsmyndigheten på hemorten för barnets mor. Regionförvaltningsmyndigheten skickar ett brev till modern där modern ombeds vidta åtgärder för att fastställa faderskapet.

Om faderskapet inte har bestämts med stöd av faderskapspresumtionen, kan faderskapet fastställas genom ett frivilligt erkännande eller ett domstolsbeslut. En man anses vara barnets far om mannen skriftligen erkänner faderskapet inför regionförvaltningsmyndigheten, vid domstol inför en domare eller annars skriftligen. Om ett erkännande har gjorts skriftligen, ska mannens underskrift vara bestyrkt av en advokat vid tingsrätten eller högsta domstolen eller av två vittnen. Från och med 2020 har det varit möjligt att avge erkännandet också med hjälp av elektronisk identifiering, vilket innebär att det inte krävs att vittnen är närvarande. Om den som erkänner faderskapet är minderårig, ska personen avge utsagan om erkännande hos regionförvaltningsmyndigheten eller i närvaro av sin vårdnadshavare. Kan personen inte förstå konsekvenserna av erkännandet, förs frågan om erkännande av faderskapet till domstolen för behandling. Om modern uppger att hon har haft samlag med fler än en man vid den tid då barnet kan ha blivit till, ska faderskapsärendet avgöras i domstol. Detta är dock inte nödvändigt om det på grundval av genetiska tester inte råder något tvivel om att en viss person som modern uppgett vara far är barnets far. Personen i fråga kan då erkänna sitt faderskap. Faderskapet kan också erkännas innan barnet föds, även om det inte finns någon uttrycklig bestämmelse om detta.

Talan om bestridande av faderskap i domstol kan väckas av barnet och barnets mor samt av en man som har registrerats som barnets far med stöd av faderskapspresumtionen. Har mannen dött, kan talan väckas av den arvinge till honom som är barnets närmaste släkting. Faderskap som erkänts frivilligt kan bestridas av barnet, den man som erkänt faderskapet samt barnets mor. Om kändan är barnet eller modern, ska talan väckas mot fadern. Är fadern död, ska talan väckas mot den arvinge som står i det närmaste släktskapsförhållandet i förhållande till barnet till honom. Om kändan är barnets far eller hans arvingar, ska talan väckas mot modern eller, om modern är död, mot barnet. Om mannen har gett sitt samtycke till assisterad befruktning av sin hustru eller sin sambo, är det möjligt att bestrida faderskapet endast om det med tanke på bevisen är uppenbart att barnet inte har blivit till genom den assisterade befruktningen. På motsvarande sätt kan den andra kvinnas föräldraskap bestridas endast om det med tanke på bevisen är uppenbart att barnet inte har blivit till genom den assisterade befruktningen. Ett ärende som gäller bestridande av faderskap kan avslutas med en förlikning som fastställs av domstolen, om parterna beslutar det på grundval av resultaten av genetiska tester. I annat fall avslutas behandlingen av ärendet med en dom, om inte talan har förkastats. Barnlagen innehåller inga bestämmelser om tiden för väckande av talan. De slopades 2003.

5.2.5 Estland

I Estland finns bestämmelserna om faderskap och moderskap i familjelagen (*perekonnaseadus*). Enligt lagen är modern den kvinna som har fött barnet. Enligt lagen är fadern den man 1) som är gift med barnets mor när barnet föds, 2) som har erkänt sitt faderskap, eller 3) vars faderskap har fastställts i domstol. Domstolen kan inte fastställa en spermadonator som far.

Faderskapet kan erkännas om faderskapet ännu inte har fastställts. Erkännandet ska göras personligen. Villkorligt eller tillfälligt erkännande är förbjudet. En minderårig eller en person vars rättshandlingsförmåga är begränsad kan erkänna faderskapet med samtycke av sin företrädare. Ett erkännande av faderskap förutsätter att barnets mor ger sitt samtycke till det. Är barnets mor minderårig eller en vuxen vars rättshandlingsförmåga är begränsad, kan modern ge sitt samtycke till erkännandet av faderskapet endast med samtycke av sin företrädare. Om modern inte är barnets vårdnadshavare eller har dött eller om barnet är myndigt, förutsätter erkännandet av faderskapet att barnet ger sitt samtycke till det. För ett barn under 14 år ges tillståndet av barnets

företrädare. Om barnet har fyllt 14 år, ger barnet sitt samtycke själv vid sidan av företrädarens samtycke. I samband med skilsmässa kan faderskapet erkännas efter det att ansökan om äktenskapsskillnad har lämnats in för godkännande eller talan om äktenskapsskillnad har väckts.

Domstolen kan fastställa en mans faderskap, om faderskapet inte har bestämts för barnet med stöd av faderskapspresumtionen eller ett erkännande eller om faderskapet för en annan man har upphävts på grund av ett bestridande. Fastställande av faderskapet förutsätter att det av omständigheterna kan dras slutsatsen att barnet är efterkommande till manen i fråga. Ett barn anses ha blivit till 181–300 dagar före det föds. Om det kan visas att barnet har fått sin början under en annan period än den nämnda, ska denna period anses vara avgörande. En man har rätt att väcka talan om fastställande av faderskap mot ett barn. En mor och ett barn har rätt att väcka motsvarande talan mot en man.

Faderskapet kan bestridas av en man som anses vara barnets far på grundval av äktenskap eller erkännande av faderskapet. Faderskapet kan också bestridas av modern och av barnet. Inom ett år från barnets födelse kan faderskapet också bestridas av en man som ansöker om fastställande av faderskapet för sig själv i stället för den man som anses vara barnets far på grund av äktenskap eller erkännande. Om mer än ett år har förflutit sedan barnet föddes, kan den som ansöker om fastställande av sitt faderskap bestrida faderskapet för en annan man med samtycke av modern och den man som har antecknats som far till barnet i befolkningsregistret. Om samtycke av den nämnda mannen inte fås, kan domstolen av goda skäl med beaktande av barnets bästa bevilja mannen tillstånd att bestrida faderskapet. Genom bemyndigande av ministern för regionala frågor kan också ett erkänt faderskap bestridas, om det finns grundad anledning att misstänka att barnet inte är efterkommande till den man som erkänt faderskapet och att det ligger i barnets intresse att bestrida faderskapet. Om domstolen fastställer att barnet inte kan vara mannens efterkommande, kan mannen inte erkänna sitt faderskap. Faderskap kan bestridas endast personligen. Om barnet är minderårigt, väcks talan på barnets vägnar av barnets företrädare. En person vars rättshandlingsförmåga är begränsad kan bestrida faderskapet utan samtycke av företrädaren.

Faderskapet kan bestridas i domstol inom ett år från det att den person som har rätt att bestrida blev medveten om de omständigheter som ligger till grund för bestridandet. Tidsfristen börjar inte löpa förrän barnet har fötts eller erkännandet av faderskapet har trätt i kraft. Om företrädaren för ett minderårigt barn underlåter att bestrida faderskapet inom föreskriven tid, kan barnet bestrida faderskapet själv efter att ha uppnått myndighetsåldern. I detta fall börjar fristen löpa från det att det myndiga barnet blev medvetet om de omständigheter som ligger till grund för bestridandet. Tidsfristen börjar dock inte löpa förrän barnet har blivit myndigt. Om en man vars faderskap har bestämts på grundval av äktenskap eller erkännande avlider innan tidsfristen för bestridande av faderskapet har löpt ut, har hans arvingar rätt att bestrida faderskapet inom ett år från mannens död.

5.2.6 Ryssland

I Ryssland finns bestämmelser om faderskap och moderskap i Ryska federationens familjekodex (*Semeinyi kodeks*). Enligt den konstateras barnets moderskap med stöd av födelseattesten. Utgångspunkten är att en kvinna som har fött ett barn betraktas som barnets mor. Om ett barn har fötts någon annanstans än vid en enhet inom hälso- och sjukvården, styrks barnets födelse av medicinska handlingar, vittnesmål och andra bevis (48 §). Enligt lagen anses som barnets far moderns äkta make (tidigare äkta make), om barnet har fötts under äktenskapet eller inom 300 dagar från det att äktenskapet upphörde, äktenskapet ogiltigförklarades eller maken avled och något annat inte har visats. En äkta makes faderskap verifieras med stöd av äktenskapsintyget.

Om mannens faderskap inte har bestämts med stöd av faderskapspresumtionen, kan mannen erkänna sitt faderskap genom en anmälan som görs tillsammans med barnets mor. Anmälan görs hos befolkningsregistermyndigheten. Om modern är död, har förklarats sakna rättshandlingsförmåga, har okänd vistelseort eller har förlorat sin föräldrarätt, kan fadern göra anmälan ensam. Till anmälan ska då fogas barnavårdsmyndighetens samtycke eller, om det saknas, domstolens beslut. Om modern och mannen anser att det skulle vara svårt eller omöjligt att lämna in en gemensam anmälan efter barnets födelse, kan föräldrarna till det kommande barnet göra anmälan till registermyndigheten redan under moderns graviditet. Föräldrarna antecknas dock i registret först efter barnets födelse. För att faderskap ska kunna erkännas krävs barnets samtycke, om barnet har fyllt 18 år (myndighetsålder). Om barnet inte har rättshandlingsförmåga, krävs förmyndarens eller barnavårdsmyndighetens samtycke.

Har faderskapet inte erkänts genom en gemensam anmälan från föräldrarna eller på ansökan av fadern, kan faderskapet fastställas i domstol. Ansökan kan göras av någondera av barnets föräldrar, barnets vårdnadshavare eller förmyndare, den person som ansvarar för barnets underhåll eller av ett myndigt barn. När domstolen överväger fastställandet av faderskapet ska den beakta alla bevis som är av betydelse för bedömningen av om barnet är en avkomma till en viss man. Faderskapet kan fastställas i domstol i enlighet med civilprocesslagstiftningen också om den man som erkänt faderskapet har dött.

En anteckning om barnets föräldrar i födelseregistret kan bestridas i domstol. Rätt att väcka talan har en person som antecknats som mor eller far i födelseregistret, en faktisk mor eller far, ett myndigt barn eller en förmyndare eller vårdnadshavare till ett minderårigt barn eller en förmyndare till en förälder som saknar rättshandlingsförmåga. En man kan dock inte bestrida sitt faderskap, om han har antecknats som barnets far i födelseregistret med stöd av ett domstolsbeslut och vid tidpunkten för registreringen har varit medveten om att han inte är barnets far. Inte heller en make som i enlighet med lagen har gett sitt skriftliga samtycke till assisterad befruktning eller embryoöverföring kan bestrida sitt faderskap med åberopande av denna omständighet.

5.2.7 Tyskland

I Tyskland finns bestämmelserna om faderskap och moderskap i civillagen (*Bürgerliches Gesetzbuch*). Som barnets mor anses enligt civillagen den kvinna som har fött barnet (1591 §). Bestämmelsen fogades till civillagen 1997 som ett resultat av en diskussion om assisterad befruktning för att klargöra att en genetisk länk till ett barn inte innebär moderskap. Moderskapet kan inte bestridas och de avtal som ingåtts mellan den som föder barnet och en äggcellsdonator är inte bindande. Faderskapet kan bestämmas 1) på grundval av moderns äktenskap (faderskapspresumtion), 2) på grundval av erkännande, eller 3) genom domstolsbeslut. Av dessa kan endast faderskap som grundar sig på 1 eller 2 punkten bestridas.

Faderskapet kan inte erkännas effektivt om en annan mans faderskap är i kraft. Ett villkorligt eller tillfälligt erkännande är inte möjligt. Faderskapet kan också erkännas innan barnet föds. För att faderskaps erkännandet ska vara giltigt, ska barnets mor godkänna erkännandet. Är modern inte barnets vårdnadshavare, ska barnet godkänna erkännandet. Om barnet inte har fyllt 14 år, godkänns erkännandet för barnets räkning av barnets lagliga företrädare. Om barnet har fyllt 14 år godkänner barnet själv erkännandet jämsides med sin företrädare. Erkännandet och godkännandet av erkännandet ska bestyrkas. Kopior av handlingarna över erkännande skickas till fadern, modern, barnet och befolkningsregistret.

Faderskapet kan fastställas genom ett domstolsbeslut, om det genetiska faderskapet kan fastställas eller om det kan visas att mannen har haft samlag med modern vid tiden för befruktningen. Far är den man som har avlat barnet. Ett barn anses ha kunnat bli till 181–300 dagar

före det föds. Fastställsetalan kan väckas 1) av fadern mot barnet, 2) av barnet mot en eventuell far, eller 3) av modern mot mannen.

Talan om upphävande av faderskap kan väckas antingen av en äkta man eller av en man som har erkänt faderskapet, en mor eller ett barn. Talan kan också väckas av en eventuell far om 1) han under ed intygar att han har haft samlag med modern under tiden för befruktningen, 2) det inte finns något faktiskt socialt familjeförhållande mellan barnet och barnets juridiska far eller, om fadern är död, om det vid tidpunkten för hans död inte fanns något sådant socialt familjeförhållande, och 3) sökandens genetiska identitet kan fastställas. Om barnets juridiska far är gift med barnets mor eller bor i samma hushåll som barnet, antas detta uppfylla villkoren för ett socialt familjeförhållande. Syftet med bestämmelsen är att skydda barnet från avbrott i de etablerade familjeförhållandena. Faderskapet kan inte bestridas om barnet har fötts som resultat av assisterad befruktning med donerade spermier, om barnets föräldrar tillsammans har samtyckt till den assisterade befruktningen.

Barnets juridiska far kan väcka talan mot barnet. Är modern eller barnet kärende, ska talan väckas mot fadern. En eventuell far ska väcka talan mot barnet och dennes juridiska far. Om käranden är ett minderårigt barn, förs talan av barnets lagliga företrädare. Talan kan väckas endast om det ligger i barnets intresse.

Faderskapet kan bestridas i domstol inom två år från det att den person som har rätt att bestrida blev medveten om de omständigheter som ligger till grund för bestridandet. Tidsfristen kan inte börja löpa förrän barnet har fötts eller erkännandet av faderskapet har trätt i kraft. I fråga om barnets egen rätt att väcka talan kan tidsfristen inte börja löpa förrän barnet har blivit myndigt. Även då kan tidsfristen på två år vara flexibel, om det av särskilda omständigheter följer att det är oskäligt för barnet att rättsläget förblir oförändrat.

6 Remissvar

Det kom in 56 utlåtanden om utkastet till regeringsproposition. Remissvaren finns samlade i form av ett sammandrag (JM Betänkanden och utlåtanden 2021/23).

Utlåtanden lämnades av följande: Amnesty International Finländska sektionen rf (Amnesty), Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, riksdagens justitieombudsmans kansli, Esbo stad, Förbundet för Särföräldrar rf, Helsingfors stad, Förbundet för mänskliga rättigheter rf, Folkpensionsanstalten (FPA), Mellersta Finlands sjukvårdsdistrikt, Kristdemokraternas riksdagsgrupp, barnombudsmannens byrå, Lasten oikeudet ry, Centralförbundet för Barnskydd rf, Barnatillsyningsmän rf, Västra och Inre Finlands rättshjälps- och intressebevakningsdistrikt, Migrationsverket, Mannerheims Barnskyddsförbund rf, Miessakit ry, Jämställdhet för män ry, Stjärnfamiljer rf, Kvinnoaksförbundet Unionen rf, Naisjärjestöjen Keskusliitto - Kvinnoorganisationernas Centralförbund r.y., Naisjärjestöt Yhteistyössä - Kvinnoorganisationer i Samarbete NYTKIS ry, Uleåborgs tingsrätt, Norra Österbottens sjukvårdsdistrikt - Uleåborgs universitetssjukhus, resultatområdet för barn och kvinnor, Birkalands sjukvårdsdistrikt, hormon- och infertilitetskliniken, Rovaniemi stad, Sateenkaariperheet - Regnbågsfamiljer ry, Seta ry, inrikesministeriet, tillstånds- och Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira), social- och hälsovårdsministeriet, Finlands Advokatförbund, Finlands Kommunförbund, Finlands Juristförbund, Ortodoxa kyrkan i Finland, Finlands Settlementförbund r.f., Finlands UNICEF rf, Tammerfors stad, delegationen för jämlikhetsärenden (TANE), jämställdhetsombudsmannens byrå, Tehy rf, Institutet för hälsa och välfärd, dataombudsmannens byrå, Trans ry, Trasek ry, Åbo stad, utrikesministeriet, finansministeriet, Vanda stad, Västöliitto ry, diskrimineringsombudsmannens byrå, två enskilda personer och Ålands landskapsregering.

Det ansågs behövt och aktuellt att stifta en föräldraskapslag. Förslagen i propositionen fick i regel ett positivt mottagande. Den föreslagna ändringen som går ut på att tidsfristen på 30 dagar efter födseln för förhandserkännande av föräldraskap slopas stöddes i huvudsak av remissinstanserna. Några ansåg dock det som en risk att det krävs samförstånd mellan båda parter för att föräldraskapet som en ersättande rättsskyddsmekanism ska kunna utredas hos barnatillsyningsmannen inom sex månader från det att föräldraskapet fastställts. Propositionen föreslås inte bli ändrad till denna del. Också den motsvarande bestämmelsen med en tidsfrist på sex månader i fråga om barn som fötts under äktenskapet förutsätter enligt den gällande lagstiftningen samförstånd mellan parterna. En barnatillsyningsman har inte heller behörighet att bestämma om rättsgenetiska undersökningar mot personens vilja. Det är mest ändamålsenligt att de fall där parterna är oeniga behandlas i domstol som käromål.

Förslaget att slopa utredningsskyldigheten för barnatillsyningsmän i så kallade klara och rutinmässiga fall av förhandserkännande understöddes i stor utsträckning. Också det elektroniska förfarandet för förhandserkännande fick brett understöd.

Av utlåtandena framgick att lagstiftningen om klienthandlingar inom socialvården inte kan tillämpas på handlingar som inte behandlas av socialvårdsmyndigheten. Därför fogades till förslaget bestämmelser om behandling av uppgifter om förhandserkännande, personuppgiftsansvarighet, datainnehåll, bevaring av uppgifterna och rätt att få uppgifter.

Förslaget om att förtydliga barnatillsyningsmannens skyldighet att väcka talan för att fastställa av ett barns föräldraskap understöddes. En del önskade att bestämmelserna om nedläggande av föräldraskapsutredning och dess förhållande till barnatillsyningsmannens skyldighet att väcka talan om fastställande ytterligare ska förtydligas. Till dessa delar ändrades bestämmelserna för att förtydliga syftet.

Den föreslagna ändringen att förlänga tidsfristen för väckande av talan för upphävande av föräldraskap fick i vissa fall brett stöd av remissinstanserna. Det ansågs fortfarande nödvändigt att justera tidsfristerna för väckande av talan men några remissinstanser ansåg att tidsfristerna bör slopas helt. En del föreslog också att barnets bästa borde bedömas i större omfattning. Därför föreslås det att det fogas en bestämmelse om utredande och beaktande av barnets åsikt i samband med bedömningen av barnets bästa och en hänvisningsbestämmelse till förfarandebestämmelserna i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt när det gäller hörande av barn vid domstolsbehandling. Det föreslås dock inte att de tidsfrister som hänför sig till talan om hävning av föräldraskapet slopas. Ändringar i ett barns föräldraskapsförhållanden ska fortfarande göras så snart som möjligt efter födseln, så att det orsakar så liten olägenhet som möjligt för barnets utveckling.

Förslaget att utvidga fastställandet av föräldraskapet på basis av rättsinnehavarnas samtycke till att omfatta även ett andra moderskap understöddes. Förslaget i fråga om assisterad befruktning för kvinnliga par delade åsikterna i någon mån. Särskild uppmärksamhet fästes vid rättsskyddet för den icke-födande parten i ett kvinnligt par. En del av remissinstanserna fäste också uppmärksamhet vid behovet av att förenhetliga intyget över assisterad befruktning.

Remissyttrandena i fråga om bevarandet av moderskaps- och faderskapsbenämningarna var delade. En del ansåg att propositionsutkastet av teknisk natur som förenar faderskaps- och moderskapslagarna är otillräckligt och föreslog en mer omfattande totalreform. Många ansåg att lagstiftningen bör utvecklas i fråga om transpersoners föräldraskap. Enligt utlåtanderesponsen bör det dessutom också undersökas om det ska bli möjligt att ha flera än två juridiska föräldrar. Vissa instanser föreslog att regleringen kompletteras ytterligare så att moderskapet för den mor

som har fött barnet vid behov ska kunna utredas. Enligt den gällande lagstiftningen kan en barnatillsyningsman eller domstol inte bestämma att en rättsgenetisk undersökning ska utföras för att utreda moderskapet för den mor som har fött barnet och Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har inte behörighet att fastställa moderskapet för den mor som har fött barnet. De föreslagna ändringarna är dock för omfattande för att kunna bedömas och genomföras i samband med denna proposition. Det mest ändamålsenliga är att se över benämningarna för föräldraskap för transpersoner i samband med revideringen av translagstiftningen. Utredningen av moderskapet för den mor som har fött barnet kommer också att granskas separat.

På basis av utlåtandena gjordes också tekniska korrigeringar och terminologiska preciseringar i propositionen och motiveringen till den. Den fortsatta beredningen av propositionen har gjorts vid justitieministeriet. Ärendet har behandlats i delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning den 17 augusti 2021 på det sätt som förutsätts i 11 § i kommunallagen (410/2015).

Utlåtande av rådet för bedömning av lagstiftningen

Enligt utlåtandet från rådet för bedömning av lagstiftningen har propositionsutkastet skrivits på ett bra allmänspråk och endast ett fåtal enskilda begrepp i konsekvensbedömningen förblir oklara i fråga om innebörden. Rådet för bedömning av lagstiftningen anser att förhållandet mellan propositionsutkastets mål, metoder och konsekvenser bör struktureras tydligare och att propositionsutkastets samhälleliga konsekvenser bör omarbetas så att de tydligare beskriver konsekvenserna av den föreslagna ändringen. Enligt utlåtandet från rådet för bedömning av lagstiftningen förblir det på basis av propositionsutkastet oklart vilka problem som förekommer i nuläget i fråga om de föreslagna ändringarna när det gäller olika familjeformer och barn. I propositionsutkastet bör dessutom ingå närmare bedömningar av konsekvenserna med tanke på olika familjeformer och barn. Å andra sidan konstaterar rådet att propositionsutkastets avsnitt om konsekvensbedömning bör sammanfattas.

Rådet för bedömning av lagstiftningen ansåg att lagändringens konsekvenser för statsfinanserna har bedömts väl i propositionsutkastet och att konsekvenserna för myndigheterna i huvudsak har behandlats tillräckligt i propositionsutkastet. Rådet för bedömning av lagstiftningen föreslog enskilda tillägg i fråga om de ekonomiska konsekvenserna för hushåll och företag. Uppföljningsgruppens verksamhet i fråga om det elektroniska systemet och samarbetet mellan olika myndigheter i fråga om ett effektivt verkställande av lagen beskrivs enligt rådet väl i propositionsutkastet. Rådet för bedömning av lagstiftningen hade dock önskat att det i propositionsutkastet hade presenterats kvantitativa bedömningar av de alternativa sätten att genomföra systemet för förhandserkännande, så att de olika alternativen kan jämföras sinsemellan. Enligt rådet för bedömning av lagstiftningen bör det i propositionsutkastet också ingå ett förslag till hur uppföljningen och efterhandsutvärderingen av lagen ska ske.

De enskilda oklara begrepp som rådet för bedömning av lagstiftningen lyft fram har klargjorts närmare i den slutliga versionen av propositionsutkastet. Strävan har varit att i enlighet med rådets förslag också omarbета förhållandet mellan mål och metoder på det sätt som rådet önskar.

Såsom det står i början av avsnittet om samhällelig konsekvensbedömning (4.2.3), bedöms på grund av propositionens karaktär av teknisk sammanslagning av lagar i propositionen inte sådana sakhelheter vars rättsläge förblir oförändrat. Till avsnittet har fogats ett stycke där det konstateras att det av samma skäl inte har genomförts höranden av målgrupper i samma omfattning som om det hade varit fråga om en mer omfattande reform av lagstiftningen om föräldraskap. Dessutom gäller den innehållsmässigt mest betydande reformen slopandet av karenstiden på 30

dagar nyfödda barn, vilket innebär att det inte har varit möjligt att höra barn som målgrupp. Till konsekvensbedömningen har fogats den specifikation som rådet för bedömning av lagstiftningen förutsätter om vilka förslag som hänför sig till föräldraskapslagen och vilket förslag som hänför sig till ändringen av lagen om assisterad befruktning.

I propositionen har gjorts de tillägg som rådet för bedömning av lagstiftningen har föreslagit i fråga om de ekonomiska konsekvenserna för hushåll och företag. Kvantitativa bedömningar av de alternativa sätten att genomföra systemet med förhandserkännande har däremot inte lagts till, eftersom alternativen inte ansågs genomförbara och de därför redan i ett tidigt skede uteslöts från beredningen. I avsnitt 10 har stycket om bedömning av hur föräldralagen fungerar och uppföljning av lagen som rådet för bedömning av lagstiftningen föreslagit lagts till.

7 Specialmotivering

7.1 Föräldraskapslag

I specialmotiveringarna har motiveringarna till den gällande moderskapslagen och faderskapslagen utnyttjats till den del det föreslås att bestämmelserna förblir oförändrade. Om det föreslås att bestämmelsen ska ändras, tas den föreslagna ändringen upp i motiveringen. Om den föreslagna ändringen endast gäller bestämmelsens språkdräkt, har ändringen inte motiverats separat.

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. *Lagens tillämpningsområde.* I paragrafen föreskrivs det om lagens tillämpningsområde. Lagen tillämpas på konstaterande, fastställande samt upphävande av moderskap och faderskap. I paragrafen finns dessutom en informativ hänvisning till adoptionslagen som förtydligar lagens tillämpningsområde och som inte ingår i den gällande lagstiftningen.

2 §. *Konstaterande av moderskap på grundval av födande.* I paragrafen föreskrivs det om konstaterande av moderskap på grundval av födande.

I paragrafen uttrycks huvudregeln enligt vilken den som har fött ett barn är mor till barnet. Bestämmelsen tillämpas i alla situationer oberoende av hur barnet har fått sin början. Den som har fött ett barn är alltså mor till barnet också när personen inte genetiskt är det, utan barnet har kommit till med hjälp av en donerad äggcell eller ett donerat embryo.

En förutsättning för att moderskap ska konstateras är inte att den person som har fött barnet har kvinnlig könstillhörighet. I sådana sällsynta fall då en person i fråga om juridiskt kön har fastställts vara man, men personen har bibehållit sin fortplantningsförmåga som kvinna enligt sitt biologiska kön, är det möjligt att den person som har fött barnet i fråga om juridiskt kön är man. Bestämmelsen gör det möjligt att konstatera moderskap också i sådana fall.

3 §. *Konstaterande av faderskap på grundval av äktenskap.* I paragrafen föreskrivs det om fastställande av faderskap på grundval av äktenskap för den mor som har fött barnet, dvs. den så kallade faderskapspresumtionen. Innehållet i bestämmelsen motsvarar den gällande lagstiftningen, men i synnerhet dess svenska språkdräkt har förtydligats jämfört med nuläget.

Far till barnet är enligt 1 mom. i paragrafen den som är äkta man till en mor som har fött ett barn under äktenskapet.

I 2 mom. föreskrivs om hur faderskapet bestäms i en situation då den moderns äkta man har avlidit före barnets födelse. Enligt bestämmelsen är den äkta mannen far till barnet, om barnet

kan ha blivit avlat före den äkta mannens död. Det förutsätts inte att barnet har blivit avlat under äktenskapet. Barnets mor och mannen kan ha ingått äktenskap efter det att barnet avlats för att försäkra sig om att barnet föds i äktenskapet. För många är graviditet en orsak till att ingå äktenskap. Den norm som normalt tillämpas i Finland för längsta möjliga tid mellan tiden då barnet avlats och den äkta mannens död är tio månader. I enskilda fall kan avvikelser göras från riktvärdet på basis av en sakkunnigbedömning. I andra meningens 2 mom. sägs det att om modern har ingått nytt äktenskap före barnets födelse är den nya mannen dock far till barnet oberoende av när barnet är avlat.

4 §. Fastställande av faderskap i andra fall. I paragrafen föreskrivs det om hur faderskap bestäms när det inte konstateras på grundval av äktenskap. Enligt 1 mom. fastställs faderskapet då genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata eller domstolsbeslut. Enligt 29 § i den föreslagna lagen kan Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata fastställa föräldraskapet på grundval av erkännande eller efter att den avlidna förälderns rättsinnehavare gett sitt samtycke till fastställande av föräldraskapet utan rättegång. I andra fall ska ärendet avgöras av domstol. Bestämmelser om erkännande av föräldraskap finns i 3 kap., om samtycke av den avlidna förälderns rättsinnehavare i 4 kap. och om rättegång om fastställande av föräldraskap i 6 kap.

I 2 mom. anges de omständigheter på vilka faderskapet i dessa fall baserar sig. Enligt 1 punkten är far till barnet den som har avlat barnet. Om den mor som har fött barnet har befruktats på något annat sätt, till exempel genom en så kallad heminsmination, är far till barnet enligt 2 punkten den vars spermier har använts för befruktning av barnets mor. Nämda 2 punkt tillämpas dock inte på fall där modern har fått assisterad befruktning och barnet har fötts till följd av den assisterade befruktningen.

I 3 mom. föreskrivs om fall där barnet har kommit till genom assisterad befruktning. I dessa fall är barnets far den som i samråd med den mor som fött barnet gav sitt samtycke till behandlingen. Assisterad befruktning är sådan behandling som avses i 1 § i lagen om assisterad befruktning. Det saknar betydelse om behandlingen har getts i Finland eller utomlands. Den som gett sitt samtycke fastställs vara far till barnet, om det kan anses bevisat att barnet har fötts till följd av den assisterade befruktningen. Att faderskapet i dessa fall baserar sig på samtycke till assisterad befruktning innebär att faderskapet när ett par behandlas med donerade spermier inte kommer att motsvara den biologiska härstamningen. Enligt lagen om assisterad befruktning ska samtycket ges skriftligt. En förutsättning för att faderskapet ska fastställas är dock inte att samtycket har getts på detta sätt, eftersom det kan uppstå situationer där en skriftlig samtyckeshandling inte har upprättats. Den assisterade befruktningen kan till exempel ha utförts i en stat där lagen inte förutsätter ett skriftligt samtycke eller serviceproducenten kan ha underlåtit att kräva ett uttryckligt samtycke. Det är på sin plats att faderskapet kan fastställas också i dessa fall. Beviset över assisterad befruktning kan i enskilda fall vara till exempel ett intyg som utfärdats av den klinik som utfört den assisterade befruktningen.

Om ett kvinnligt par har fått behandlingen eller den mor som fött barnet har fått behandlingen ensam, kan spermadonatören enligt 16 § 2 mom. i lagen om assisterad befruktning ge sitt samtycke till att donatören kan fastställas vara far till ett barn som föds till följd av en sådan behandling. Om ett sådant samtycke har getts före behandlingen, kan faderskapet enligt 3 mom. grunda sig på detta. Enligt momentets tredje mening kan samtycke till fastställande av faderskap ges i samråd med den mor som har fött barnet även efter det att behandlingen getts, om den mor som har fött barnet har fått behandlingen ensam. Med andra ord ska den mor som har fött barnet ge sitt godkännande till samtycket för att faderskapet ska kunna fastställas på basis av samtycket. Det finns ingen möjlighet till samtycke efter det att behandlingen getts i de situationer där behandlingen har getts till ett kvinnligt par, eftersom bestämmandet av det andra föräldraskapet

mellan partnern till den mor som ska föda barnet och spermadonatoren redan innan behandlingen inleds ska vara klar för alla parter. Möjligheten att vid behandlingen av ett kvinnligt par använda också sådana spermier vars donator har gett sitt samtycke till att fastställas vara far är en ändring i den gällande lagstiftningen.

Det bör observeras att bestämmelsen tillämpas endast om barnet har fötts utom äktenskapet. Om barnet har fötts under moderns äktenskap, är den äkta mannen far till barnet oberoende av att en annan person har avlat barnet eller gett sitt samtycke till behandlingen.

Om en mans juridiska könstillhörighet efter en sådan händelse som avses i 2 mom. eller efter avgivande av ett sådant samtycke som avses i 3 mom. ändras och personen fastställs vara kvinna, hindrar denna omständighet inte att faderskapet fastställs. Fastställandet av faderskap förutsätter inte att fadern har manlig könstillhörighet.

5 §. Fastställande av moderskap på grundval av samtycke till assisterad befruktning. I paragrafen föreskrivs det om fastställande av moderskap. I 1 mom. ställs som villkor för fastställande att barnet har blivit till med hjälp av assisterad befruktning. I momentet konstateras att om den som har fött ett barn har fått assisterad befruktning och barnet har fötts till följd av den assisterade befruktningen, kan den kvinna som i samråd med den som har fött barnet har gett sitt samtycke till behandlingen fastställas vara mor till barnet jämsides med den som har fött barnet. Liksom i 4 § avses med assisterad befruktning sådan behandling som avses i 1 § i lagen om assisterad befruktning. I fråga om assisterad befruktning utomlands och kravet på skriftligt samtycke hänvisas det till det som sägs i motiveringen till 4 § 3 mom.

I 2 mom. anges utgångspunkten att ett barn kan ha endast två juridiska föräldrar och att fastställande av faderskap är primärt i förhållande till fastställande av moderskap enligt 1 mom. Moderskap enligt 1 mom. kan sålunda inte fastställas, om barnet redan har två juridiska föräldrar eller faderskapet kan konstateras eller fastställas med stöd av 3 eller 4 §. Med juridisk förälder avses här också föräldraskap som fastställts genom adoption. Ett barn kan ha endast två juridiska föräldrar, oberoende av om föräldraskapet fastställs med stöd av föräldraskapslagen eller adoptionslagen. Om ett kvinnligt par har fått assisterad befruktning med sådana spermier vars donator innan behandlingen ges har samtyckt till att donatorn kan fastställas vara barnets far, tillämpas 4 § 3 mom. på fastställande av faderskapet.

Enligt 3 mom. kan moderskap enligt 1 mom. fastställas genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata eller genom domstolsbeslut. Enligt 29 § kan Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata fastställa moderskapet utan rättegång på grundval av erkännande av moderskap. I andra fall ska ärendet avgöras av domstol. Bestämmelser om fastställande av föräldraskap vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata finns i 5 kap. och bestämmelser om rättegång om fastställande av föräldraskap i 6 kap.

Den andra mor som avses i denna paragraf fastställs vid sidan av den som har fött barnet, inte i stället för denna. Ett barn kan inte ha fler än två mödrar.

2 kap. Utredande av föräldraskap

6 §. Syftet med föräldraskapsutredning och när sådan görs. I 1 mom. finns en bestämmelse om syftet med en föräldraskapsutredning. Syftet med en föräldraskapsutredning är att inhämta uppgifter till stöd för att fastställa eller bevisa att ett barn har en far eller en i 5 § 1 mom. avsedd andra mor. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak den gällande regleringen, men så att bestämmelserna om utredning av faderskap och ett andra moderskap har slagits samman.

Paragrafens 2 mom. innehåller dock en ändring av den gällande regleringen. Enligt bestämmelsen utreder barnatillsyningsmannen föräldraskapet för ett barn under 18 år endast i sådana situationer där faderskapet för barnet inte har bestämts på grundval av äktenskapet för den mor som har fött barnet eller där föräldraskapet för barnet inte har fastställts på grundval av ett erkännande som gjorts före barnets födelse. Utredningsskyldigheten enligt den gällande lagstiftningen omfattar alla barn som fötts utom äktenskapet, varvid barnatillsyningsmannen också har fått fall för utredning där barnet har erkänts före barnets födelse och någon särskild utredning inte längre är aktuell. Enligt den föreslagna bestämmelsen ska i fortsättningen till utredning lämnas endast sådana fall som gäller barn födda utom äktenskapet där föräldraskapet för barnets inte har kunnat fastställas på grundval av ett erkännande som gjorts före barnets födelse, till exempel på grund av bristfälliga handlingar eller oklarheter om moderns civilstånd. I praktiken får barnatillsyningsmännen regelbundet information om barn vars föräldraskap ska utredas av den som är personuppgiftsansvarig för befolkningsdatasystemet, dvs. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, men informationen kan också komma till barnatillsyningsmännen via andra kanaler, till exempel barnets mor eller i fråga om ett äldre barn av barnet själv.

Skyldigheten att utreda föräldraskapet i fråga om en minderårig är inte beroende av barnets ålder. Exempelvis i de fall där ett barn blir utan far på grund av att faderskapet upphävts, kan barnet vara flera år gammalt när utredningsskyldigheten blir aktuell. Barnatillsyningsmannens handlingsskyldighet upphör i regel när barnet fyller 18 år. Ett undantag är situationer där det inte har fastställts någon andra förälder för barnet och en person vill erkänna sitt föräldraskap.

I 3 mom. föreskrivs om de exceptionella situationer där barnatillsyningsmannen utreder föräldraskapet trots att faderskapet för ett barn redan har bestämts på grundval av äktenskapet för den mor som har fött barnet eller att en annan förälder redan har fastställts för barnet på grundval av ett erkännande som gjorts före barnets födelse. Eftersom det i dessa situationer är fråga om ändring av ett redan fastställt rättsläge, förutsätter situationerna att parterna samarbetar. Enligt 3 mom. 1 punkten utreder barnatillsyningsmannen barnets föräldraskap, om den mor som har fött barnet och barnets andra förälder tillsammans ber att barnatillsyningsmannen utreder föräldraskapet inom sex månader från barnets födelse. Bestämmelsen innebär att barnatillsyningsmannens handlingsskyldighet utvidgas jämfört med nuläget. Enligt den gällande faderskapslagen är motsvarande handlingsskyldighet begränsad endast till de situationer där faderskapet har bestämts med stöd av faderskapspresumtionen och makarna tillsammans begär att barnets faderskap utreds. Det föreslås att bestämmelsen utvidgas till att också gälla barn som har erkänts före barnets födelse, eftersom man också för föräldrarna till barn som inte är gifta med varandra och som har erkänt barnet före barnets födelse vill tillhandahålla en möjlighet att utreda barnets biologiska föräldraskap kort efter barnets födelse. Syftet är att för familjerna tillhandahålla en ersättande rättsskyddsmekanism för att den mor som fött barnet eller den som erkänt barnet enligt förslaget inte längre ska ha möjlighet att återkalla eller bestrida erkännandet efter barnets födelse. Det föreslås att bestämmelsen tas in i lagen eftersom det är till barnets bästa att oklarheter kring barnets ursprung reds ut i ett så tidigt stadium som möjligt. För att trygga detta föreslås att föräldrarna ska begära föräldraskapsutredningen inom sex månader från barnets födelse.

Enligt 2 punkten utreder barnatillsyningsmannen i motsvarande situationer barnets föräldraskap också när inte enbart barnets juridiska föräldrar deltar i utredningen av föräldraskapet, utan också en person som redan har erkänt barnet eller anmält sin avsikt att erkänna barnet. Även om ett sådant erkännande kan tas emot efter barnets födelse, har det inga rättsverkningar om inte barnets juridiska föräldrar har godkänt det. Det bör noteras att godtagandet inte innefattar ett godkännande av erkännandet, utan endast betyder tillstånd till att föräldraskapet utreds. Frågan om att godkänna erkännandet aktualiseras först när föräldraskapet har utretts. Den motsvarande

möjligheten finns redan för närvarande i fråga om barn som har fötts under föräldrarnas äktenskap, men det föreslås nu att möjligheten till utredning utvidgas till att omfatta även barn som har erkänts före barnets födelse. Utredningsmöjligheten är inte begränsad till en viss tid, exempelvis från barnets födelse, men en förutsättning i dessa situationer är att alla parter är eniga om förfarandet. Parterna själva är skyldiga att handla i syfte att uppnå enighet. Barnatillsyningsmannen är inte skyldig att aktivt inhämta moderns och den andra förälderns godtagande till att föräldraskapet utreds.

I 4 mom. förtydligas förhållandet mellan tillämpningsområdet för utredning av faderskap och moderskap. Enligt bestämmelsen kan utredningen av föräldraskap begränsas till utredningen av faderskapet, om barnatillsyningsmannen inte känner till några omständigheter med stöd av vilka någon annan än den förmodade fadern är barnets andra förälder. Faderskapet utreds för sin del inte om moderskapet till barnet har erkänts på grundval av ett i 5 § 1 mom. i avsett samtycke till assisterad befruktning och barnatillsyningsmannen inte känner till några omständigheter som ger anledning att misstänka att någon annan än den som har erkänt moderskapet skulle vara barnets andra förälder. Bestämmelsen motsvarar nuläget.

7 §. Inledande och förfall av föräldraskapsutredning. Enligt 1 mom. kan en föräldraskapsutredning inledas redan före barnets födelse, om möjligheterna att få bevis för föräldraskapet annars skulle äventyras eller om det finns något annat särskilt skäl till detta. Det kan vara fråga om en sådan situation till exempel när en förälder som antas vara barnets far har för avsikt att lämna landet eller är allvarligt sjuk. Exempelvis kan ett prov som behövs för en rättsgenetisk faderskapsundersökning då tas på personen på förhand. I fråga om barnet kan ett prov tas först efter barnets födelse, eftersom det finns risk för missfall om provet tas på fostret.

Enligt 2 mom. förfaller behandlingen av föräldraskapsutredningen om barnet har fötts levande, men avlider under utredningen. Om föräldern dock vill erkänna barnet och en utsaga om erkännande fortfarande kan avges, ska föräldraskapet enligt momentet utredas på nytt. Om barnet är dödfött, inleds ingen föräldraskapsutredning.

8 §. Utredare av föräldraskap. I paragrafen finns det bestämmelser om vilket välfärdsområdes barnatillsyningsman som är behörig att utreda föräldraskapet. Enligt 1 mom. utreds barnets föräldraskap utreds av en barnatillsyningsman i det välfärdsområde inom vars område den mor som har fött barnet har sin hemkommun enligt lagen om hemkommun (201/1994). Om barnet har fyllt 15 år eller om den mor som har fött barnet är död eller inte har hemkommun i Finland, ska föräldraskapet dock utredas av en barnatillsyningsman i det välfärdsområde inom vars område barnet har sin hemkommun eller, om barnet inte har hemkommun i Finland, av en barnatillsyningsman i det välfärdsområde inom vars område barnet vistas. Om modern byter hemkommun efter barnets födelse, överförs behörigheten på barnatillsyningsmannen i det välfärdsområde inom vars område moderns nya hemkommun finns. Behörigheten överförs också i de fall då barnet fyller 15 år medan utredningen pågår, och barnet och modern bor inom olika välfärdsområden.

I 2 mom. föreskrivs det om de situationer då den barnatillsyningsman som är behörig att göra föräldraskapsutredningen inte bestäms enligt hemkommunen för barnet eller den mor som har fött barnet. Det aktualiseras i praktiken i sådana situationer då en person önskar erkänna ett barn i Finland och barnet bor utomlands med sin andra förälder.

I 3 mom. föreskrivs om de situationer då den barnatillsyningsman som är behörig att göra föräldraskapsutredningen inte bestäms enligt 1 eller 2 mom. En sådan sällsynt situation kan uppkomma när finska myndigheters internationella behörighet baserar sig på 56 § 1 mom. 5 punkten

eller 2 mom. i den föreslagna lagen. Föräldraskapsutredningen görs då av en barnatillsyningsman i Helsingfors stad.

I 1–3 mom. beaktas de organisationsförändringar som social- och hälsovårdsreformen medför. Social- och hälsovårdsreformen gäller dock inte landskapet Åland. I landskapet Åland ansvarar kommunerna och samkommunen för uppgifterna inom socialvården. De angelägenheter som det föreskrivs om i föräldraskapslagen hör enligt självstyrelselagen för Åland (1144/1991) till rikets lagstiftningsbehörighet, och bestämmelserna tillämpas därför direkt i landskapet Åland. Eftersom hänvisningen till kommunen i lagen ändras till en hänvisning till välfärdsområdet, föreslås att det till 4 mom. fogas en bestämmelse om tillämpningen av paragrafen på Åland.

9 §. Överläggning inför föräldraskapsutredning. I paragrafen föreskrivs om den överläggning som ska hållas i början av en föräldraskapsutredning. I paragrafen föreskrivs det om barnatillsyningsmannens skyldighet att överlägga med personer som är av betydelse med tanke på föräldraskapsutredningen. Vilka personer som kallas till överläggningen bestäms från fall till fall. Det kan också ordnas fler än en överläggning. Om en föräldraskapsutredning har inletts till exempel för att barnatillsyningsmannen av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har fått veta att det fötts ett barn för vilket faderskapet inte har konstaterats med stöd av 3 § eller föräldraskapet inte har fastställts med stöd av ett erkännande som gjorts före barnets födelse, är utgångspunkten att barnatillsyningsmannen kallar den mor som har fött barnet till den inledande överläggningen. Såsom för närvarande får också den som kan vara barnets andra förälder delta i överläggningen.

Om barnet har fyllt 15 år, kallas också barnet, förutom den mor som har fött barnet, till överläggningen. Detta blir aktuellt till exempel när barnet självt har tagit initiativ till föräldraskapsutredningen eller när barnatillsyningsmannen annars fått veta att barnet blivit utan en andra förälder, exempelvis till följd av ett beslut om upphävande av faderskap. Syftet med paragrafen är inte att exakt avgränsa vilka som får delta i överläggningen, utan i enskilda fall kan också andra personer delta i den, om barnatillsyningsmannen anser det nödvändigt. I en situation då barnet ännu inte har fyllt 15 år, men närmar sig 15 års ålder, är det ofta nödvändigt att utreda vad en minderårig under 15 år anser, eftersom föräldraskapet inte kan fastställas utan barnets samtycke efter det att barnet har fyllt 15 år. Även när barnatillsyningsmannen ska överväga en utredning av barnets bästa, ska åsikten hos ett barn under 15 år utredas, om möjligt. En sådan situation kan uppstå medan föräldraskapet utreds till exempel om man vill avbryta utredningen av föräldraskapet. Bestämmelser om villkor för avbrytande av en föräldraskapsutredning finns i 14 §. Bestämmelser om utredande av barns åsikt i samband med bedömning av barnets bästa finns i 63 §.

Om föräldraskapet utreds i en situation där ett barn redan har en far som konstaterats på grundval av äktenskapet för den mor som fött barnet eller en annan förälder som fastställts på grundval av erkännande, ska till överläggningarna utöver modern också kallas den andra juridiska föräldern.

10 §. Genomförande av överläggning och skyldighet att hålla sig till sanningen. I paragrafen föreskrivs det om syftet med överläggningen och hur den genomförs. Syftet med överläggningen är att få de uppgifter av parterna med vars hjälp barnatillsyningsmannen kan utreda föräldraskapet. För parterna i överläggningen ska före detta förklaras vilka åtgärder som hör till föräldraskapsutredningen samt erkännandets innebörd och rättsverkningarna av att föräldraskapet fastställs. Det kan finnas behov att på förhand, i samband med den kallelse som sänds till parterna i överläggningen, sända skriftligt material eller en länk till materialet som den mor

som har fött barnet och eventuella andra deltagare kan bekanta sig med i lugn och ro. Om minderåriga deltar i överläggningen, bör det fästas särskild uppmärksamhet vid att informationen ges i begriplig form och är anpassad till barnets ålder och mognad.

I 2 mom. föreskrivs det om parternas skyldighet att hålla sig till sanningen när de lämnar uppgifter. Detta innebär att parterna inte är skyldiga att lämna uppgifter eller svara på frågor, men att de ska hålla sig till sanningen om de gör det. Samma skyldighet gäller uppgifter som den mor som har fött barnet och barnets andra förälder lämnar när de avger en utsaga om erkännande, godkänner ett erkännande eller uttalar sig i samband med hörandet med anledning av erkännandet.

11 §. Barnatillsyningsmannens rätt att få uppgifter. I paragrafen föreskrivs det om barnatillsyningsmannens rätt att få uppgifter för föräldraskapsutredningen. På barnatillsyningsmannens rättigheter och skyldigheter tillämpas lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000). En barnatillsyningsman har även för närvarande sådan rätt att få sekretessbelagda uppgifter som anges i 20 och 21 § i den lagen av de sammanslutningar som nämns i bestämmelsen.

I bestämmelsen föreskrivs dessutom om rätten att få information i förhållande till arbetsgivaren och den som bedriver inkvarteringsverksamhet i fråga om en person som modern uppgett som eventuell far. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak nuläget, men bestämmelsens ordalydelse har preciserats så att personuppgifterna ska vara nödvändiga för att syftet med lagen ska nås. I den gällande lagen har man använt behövlighetskriteriet som är mindre strikt än nödvändighetskriteriet. Ändringen behövs eftersom den föreslagna ordalydelsen är tydligare och mer noggrant avgränsad än den nuvarande. Den föreslagna ändringen begränsar rätten att få uppgifter endast till de situationer när det är nödvändigt för att utreda en eventuell fars identitet och bostadsort. De personuppgifter som ska lämnas ut är således den eventuella faderns namn, adress och personbeteckning. Det bör noteras att myndighetens begäran om information ska vara tillräckligt motiverade och anknyta till enskilda ärenden. Kravet på att uppgifterna ska vara nödvändiga betonar motiveringsskyldigheten.

I paragrafen används det handlingsutrymme som avses i artikel 6.3 i dataskyddsförordningen för att utfärda mer detaljerade bestämmelser om utlämnande av personuppgifter. Det nationella handlingsutrymme enligt dataskyddsförordningen kan användas om behandlingen av personuppgifter på det sätt som nu föreslås grundar sig på artikel 6.1 c i dataskyddsförordningen, dvs. behandlingen behövs för att fullgöra en lagstadgad förpliktelse. Bestämmelserna om utlämnande av personuppgifter begränsar sig till vad som är nödvändigt för att säkerställa lagens mål av allmänt intresse och uppfyller således kravet på proportionalitet i artikel 6.3 i dataskyddsförordningen.

Bestämmelsen är nödvändig för att faderskapet ska kunna utredas i sådana fall där barnets mor inte kan ge andra uppgifter om den person som modern förmodar vara barnets far än till exempel personens förnamn och arbetsgivare eller numret på det hotellrum personen bott i och datum då personen anlitat inkvarteringsrörelsens tjänster. En utövare av inkvarteringsverksamhet är en sådan utövare av näringsverksamhet som avses i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (308/2006). I praktiken kan inkvarteringsverksamhet utövas i olika former som beskriver verksamhetens art, till exempel hotell, motell, resandehem, vandringsstuga, pensionat eller semesteranläggning (se RP 138/2004 rd, s.19). Lagens tillämpningsområde har begränsats i 2 § så att det bland annat inte omfattar inkvartering i fortskaffningsmedel i samband med transport, inklusive fartygskryssningar.

Bestämmelsen har begränsats till att gälla endast utredning av faderskap, eftersom identiteten för partnern till den mor som fött barnet med hjälp av assisterad befruktning i princip inte kan vara så oklar att den rätt att få uppgifter som avses i bestämmelsen behöver utvidgas på motsvarande sätt också till en utredning som gäller en andra mor. I den gällande moderskapslagen finns inte heller bestämmelser om utvidgad rätt att få uppgifter.

12 §. *Anskaffande av genetisk och medicinsk utredning.* I paragrafen föreskrivs om sådan genetisk och medicinsk utredning som barnatillsyningsmannen ska skaffa i samband med en faderskapsutredning. Paragrafen har begränsats till att gälla endast utredning av faderskap, eftersom genetiska utredningar inte behövs vid utredning av ett andra moderskap. Moderskapet baserar sig då på samtycke till assisterad befruktning i stället för på genetisk härstamning.

Enligt paragrafens 1 mom. ska barnatillsyningsmannen i samband med faderskapsutredningen beställa en i 1 § i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning avsedd rättsgenetisk faderskapsundersökning av barnet, den mor som har fött barnet och den person som kan vara far till barnet, om den sistnämnda begär en undersökning eller om barnatillsyningsmannen i övrigt anser att en sådan behövs. Exempel på det senare är då barnatillsyningsmannen misstänker att det vad parterna berättat inte är sant eller av någon annan orsak anser faderskapet i den mån osäkert att det finns skäl att försäkra sig om saken med DNA-test. Om en undersökning enligt den lagen kan förordnas att gälla någon annan person, kan barnatillsyningsmannen beställa undersökningen om barnatillsyningsmannen anser att det är befogat. Med andra personer avses här exempelvis en avliden persons föräldrar.

I 2 mom. föreskrivs om förutsättningarna för att utföra undersökningen. En rättsgenetisk faderskapsundersökning som barnatillsyningsmannen beställt kan utföras endast med samtycke av den som avses ge provet. Om undersökningen gäller en avliden eller ett prov som tidigare tagits på en avliden och den avlidne inte under sin livstid har samtyckt till en undersökning, krävs samtycke av den avlidnes rättsinnehavare. Rättsinnehavarna bestäms enligt 18 kap. 1 § i ärvdebalken (40/1965), enligt vilken delägare i ett dödsbo i princip är arvingarna och de universella testamentstagarna samt den efterlevande maken. Om det inte finns några delägare i dödsboet, är det i sista hand Statskontorets företrädare som kan ge sitt samtycke till undersökningen. Syftet med bestämmelsen har å ena sidan varit att begränsa kretsen av personer som ger samtycke till att motsvara de personer mot vilka en eventuell talan väcks, om behandlingen av ärendet går så långt som till domstolsbehandling och å andra sidan säkerställa att det finns någon som kan ge ett samtycke.

I 3 mom. föreskrivs om givande av samtycke i sådana situationer då undersökningen i stället för en eventuell far eller den mor som har fött barnet gäller någonderas eller bådas ena förälder eller båda föräldrar eller någon annan släkting. Då tillämpas vad som i 6, 7 och 9 § samt 11 § 1 mom. i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning föreskrivs om av domstol förordnad undersökning. Enligt bestämmelsen ska barnatillsyningsmannen bland annat begära ett i 11 § 1 mom. i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning avsett utlåtande av undersökningsmyndigheterna om en undersökning främjar utredningen av ärendet och om det i samband med undersökningen kan komma fram omständigheter som gäller den undersöktes egen eller barns härkomst. Ett utlåtande behöver inhämtas i synnerhet i de situationer då den undersöktes släktband till modern eller den som antas vara far är mer avlägset än i rakt nedstigande eller uppstigande led. Barnatillsyningsmannen förutsätts dock inte inneha sakkunskap i genetik. Det har därför ansetts behövligt att utlåtandet beställs i alla situationer då undersökningen gäller någon annan person än barnet, barnets mor eller den som förmodas vara far.

I paragrafens 4 mom. föreskrivs om ett sakkunnigutlåtande som gäller den tidpunkt då barnet kan ha avlats. Barnatillsyningsmannen får skaffa ett utlåtande om den tidpunkt då barnet kan ha

avlats endast i de fall där det kan anses behövt med beaktande av andra utredningar. När man bedömer den tidpunkt då barnet kan ha avlats kan man bland annat använda resultaten av en ultraljudsundersökning som gjorts på rådgivningsbyrån under graviditeten. Numera används i praktiken nästan inga sakkunnigutlåtanden om tidpunkten då barnet kan ha avlats, men det är befogat att hålla kvar möjligheten att skaffa ett sådant vid behov.

13 §. Information och meddelanden till den som undersökningen gäller. I paragrafen föreskrivs om den information och de meddelanden som ska lämnas i samband med rättsgenetiska faderskapsundersökningar.

Enligt 1 mom. ska barnatillsyningsmannen innan det tas ett prov som behövs för en rättsgenetisk faderskapsundersökning och innan undersökningen beställs förklara för den som undersökningen gäller vilka åtgärder som hänför sig till undersökningen, vad undersökningens innebär för faderskapsutredningen samt vilka förutsättningarna för att genomföra undersökningen är. Om åtgärder som hänför sig till en rättsgenetisk faderskapsundersökning föreskrivs i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning och i den förordning om rättsgenetisk faderskapsundersökning och medicinsk utredning (1276/2015) som utfärdats med stöd av den. Om förutsättningarna för undersökningen föreskrivs ovan i 12 § 1–3 mom.

Enligt 2 mom. ska barnatillsyningsmannen när barnatillsyningsmannen har fått det utlåtande som bygger på den rättsgenetiska faderskapsundersökningen utan dröjsmål underrätta den som undersökningen gäller om utlåtandets innehåll.

14 §. Nedläggning av föräldraskapsutredning. I paragrafen föreskrivs det om nedläggning av en föräldraskapsutredning och om förutsättningarna för detta.

Enligt 1 mom. ska en föräldraskapsutredning läggas ned, om det barn som utredningen gäller har fyllt 15 år och kräver det. Faderskap eller moderskap kan inte fastställas utan att den minderåriga som har fyllt 15 år har godkänt det. En minderårig har också självständig talerätt i ett föräldraskapsärende. Det är följdriktigt att en minderårig som har fyllt 15 år enligt eget val ska kunna lägga ned också en föräldraskapsutredning.

Enligt 2 mom. 1 punkten får barnatillsyningsmannen besluta att föräldraskapsutredningen läggs ned, om det inte finns tillräckliga uppgifter att få för att fastställa föräldraskapet. En sådan situation kan bli aktuell till exempel när den mor som har fött barnet inte kan specificera barnets andra förälder så exakt att barnatillsyningsmannen har möjlighet att ta kontakt med hen, eller att faderskapet för den som modern uppgett vara barnets far utesluts genom en rättsgenetisk faderskapsundersökning och de övriga faderskandskandidaternas identitet inte har kunnat utredas.

Enligt 2 punkten kan utredningen av föräldraskap dessutom läggas ned när det prov som behövs på barnet för att göra en rättsgenetisk faderskapsundersökning har inte kunnat tas. Enligt den föreslagna 12 § ska barnatillsyningsmannen i samband med faderskapsutredningen beställa en i 1 § i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning (378/2005) avsedd rättsgenetisk faderskapsundersökning av barnet, den mor som har fött barnet och den person som kan vara far till barnet, om personen begär en undersökning eller om barnatillsyningsmannen i övrigt anser att en sådan behövs. Om den mor som har fött barnet vägrar ge prov på sig själv, försämrar detta i någon mån undersökningens tillförlitlighet, men hindrar inte att utredningen framskrider. Om barnets vårdnadshavare vägrar att ge ett prov på barnet, går det dock inte att gå vidare i ärendet. Eftersom en barnatillsyningsman inte har behörighet att förordna parterna i ett ärende till undersökningar som görs mot deras vilja, ska det vara möjligt att lägga ned utredningen av föräldraskapet även om utredningen av ärendet fortsätter som ett käromål i domstol. Enligt den gällande lagstiftningen har dessa fall behandlats som en del av de fall som avses i 1 punkten där det inte

finns tillräckliga uppgifter för att fastställa faderskapet. Eftersom barnatillsyningsmannens verksamhetsskyldigheter enligt den föreslagna 16 § skiljer sig från varandra i situationer enligt 1 och 2 punkten, är det motiverat att det föreskrivs särskilt om dessa situationer.

Enligt 3 punkten kan föräldraskapsutredningen läggas ned också om barnet har fötts till följd av assisterad befruktning av den mor som har fått behandlingen ensam samtidigt som det är utrett att spermadonatorn inte har gett sitt samtycke enligt 16 § 2 mom. i lagen om assisterad befruktning till att fastställas vara barnets far. En grund för nedläggande behövs för att skapa klarhet i vem som är barnets juridiska föräldrar. Om den mor som har fött barnet har fått behandlingen ensam, och spermadonatorn inte har samtyckt till att bli barnets far, finns det inte skäl att fortsätta faderskapsutredningen, eftersom en utredning i dessa fall inte skulle kunna leda till att faderskapet fastställs. Om ett kvinnligt par har fått behandlingen tillsammans och spermadonatorn inte har samtyckt till att bli barnets far, fattas i princip inget beslut om nedläggning av föräldraskapsutredningen, eftersom det andra föräldraskapet kan fastställas som det andra moderskapet.

Enligt 4 punkten får barnatillsyningsmannen lägga ned föräldraskapsutredningen också när det finns särskild anledning att anta att det inte skulle vara förenligt med barnets bästa att utreda föräldraskapet. Syftet med bestämmelsen är att beakta situationer där strävan att utreda föräldraskapet bör ge vika för tyngre vägande mänskliga skäl. Exempel på sådana är situationer där barnet kommit till genom våldtäkt eller incest eller där hälsan och säkerheten för barnet och den mor som har fött barnet är hotade. Barnets bästa kan i dessa situationer äventyras också indirekt, om modern tvingas gå igenom erfarenheter som eventuellt är mycket traumatiska för henne, något som skulle inverka på hennes hälsa och möjlighet att ta hand om barnet. Skäl som hänger samman med moderns hälsa får dock ge vika, om barnet, om det har fyllt 15 år, kräver att föräldraskapsutredningen ska fortsättas. Det är befogat att anse att ett barn som har fyllt 15 år själv bäst förmår bedöma vad som är i barnets intresse. Också vad en minderårig som är yngre än så anser är med hänsyn till den minderårigas mognad av betydelse när ett beslut om nedläggande övervägs på den grunden av det inte skulle vara förenligt med barnets bästa att föräldraskapet utreds. Barnatillsyningsmannen ska därför i dessa situationer försöka höra barnet personligen för att barnets egen åsikt ska kunna utredas. Bestämmelser om utredning av barns åsikter finns i 63 §.

I 3 mom. räknas de situationer upp då en nedlagd föräldraskapsutredning ska återupptas. Enligt 1 punkten ska föräldraskapet utredas på nytt på initiativ av barnatillsyningsmannen eller på begäran av den mor som har fött barnet, på begäran av barnet, om det har fyllt 15 år, eller på begäran av den som anser sig vara förälder till barnet. Föräldraskapsutredningen kan ha lagts ned, eftersom föräldrarnas identitet inte har kunnat utredas. Det är möjligt att den mor som har fött barnet får kännedom om nya omständigheter eller handlingar som hjälper till att reda ut föräldraskapet, eller att barnets förmodade förälder senare dyker upp och vill att föräldraskapet utreds. Detta borde vara möjligt. Bestämmelsen avviker något från den gällande lagstiftningen till den delen att det för tydlighetens skull också föreslås en entydig rätt för barnatillsyningsmannen att på nytt börja utreda föräldraskapet.

Om föräldraskapsutredningen har lagts ned av den anledningen att det inte skulle vara förenligt med barnets bästa att utreda föräldraskapet, kan en begäran om att inleda en ny föräldraskapsutredning enligt 2 punkten göras endast av den mor som har fött barnet, av barnet, om det har fyllt 15 år, och av den som har erkänt sitt föräldraskap. Också denna bestämmelse har preciserats något så att det till bestämmelsen har fogats en förutsättning om att förutsättningarna för nedläggning av föräldraskapsutredningen inte längre uppfylls. Bestämmelsen har formulerats så att den motsvarar 1 punkten. Inte heller i denna situation ska det vara möjligt att återuppta föräldraskapsutredningen, om förutsättningarna för nedläggning fortfarande finns.

Efter att barnatillsyningsmannen har fått en begäran om att återuppta en föräldraskapsutredning bedömer barnatillsyningsmannen situationen och fattar beslut om att återuppta utredningen eller alternativt ett beslut om att det inte finns förutsättningar att återuppta den.

15 §. Protokoll över föräldraskapsutredning. Enligt 1 mom. ska barnatillsyningsmannen föra protokoll över föräldraskapsutredningen. I protokollet ska alla de uppgifter antecknas som är av betydelse vid fastställande eller upphävande av föräldraskap. I samband med verkställigheten av lagen utarbetas en blankettmall för protokollet. Med hjälp av blankettmallen tryggas en enhetlig protokollstruktur och underlättas således arbetet för både barnatillsyningsmännen och Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

I 2 mom. föreskrivs det om rätten att ta del av innehållet i protokollet. Enligt bestämmelsen har den mor som har fött barnet, barnet, om det har fyllt 15 år, och den som har talerätt enligt 32 eller 33 § på begäran rätt att ta del av protokollet över föräldraskapsutredningen i dess helhet oberoende av vad som föreskrivs i 11 § 2 mom. 1 punkten i lagen om offentlighet i myndighetenas verksamhet (621/1999, nedan *offentlighetslagen*).

Enligt 11 § i offentlighetslagen har den mor som har fött barnet, barnet, om det har fyllt 15 år, och den som deltagit i föräldraskapsutredningen i egenskap av part rätt att få ta del av en handling, även om den inte är offentlig. Enligt den bestämmelsen är en parts rätt att ta del av en handling dock begränsad. Enligt 11 § 2 mom. 1 punkten i offentlighetslagen har en part, hans ombud eller hans biträde inte rätt att ta del av en handling bland annat när utlämnande av uppgifter ur handlingen skulle strida mot ett barns intresse eller ett annat synnerligen viktigt enskilt intresse. Enligt det föreslagna 2 mom. ska denna begränsning inte tillämpas när en begäran om att ta del av ett protokoll över föräldraskapsutredningen bedöms. En part kan således ta del av protokollet också till den del det innehåller känsliga uppgifter om en annan part. En undantagsbestämmelse behövs, för att en part ska kunna förbereda sig för rättegången utifrån hela den utredning som samlats in i föräldraskapsfrågan.

Talerätten för en person som deltagit i en faderskapsutredning har i 32 § 2 mom. begränsats till situationer då föräldraskapsutredningen har lagts ned på grund av att de prov som behövs på barnet för att göra en rättsgenetisk faderskapsundersökning inte har kunnat tas eller på grund av att Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata inte har fastställt faderskapet och det finns någon annan anledning till detta än att ett godkännande enligt 22 § saknas. I förslaget har personens rätt till information begränsats till motsvarande situationer.

Det bör noteras att utvidgningen av en parts rätt till information bara gäller sådana situationer som anges i 11 § 2 mom. 1 punkten i offentlighetslagen. De sekretessgrunder som uppräknas i 2–8 punkten i det momentet är fortfarande tillämpliga också på parter i ett föräldraskapsärende. Enligt 23 § 2 mom. i offentlighetslagen får en part eller dennes ombud eller biträde inte för en utomstående röja en sekretessbelagd uppgift som erhållits på grundval av ställningen som part och som gäller någon annan än parten själv. Om en part bryter mot förbudet, kan bland annat bestämmelserna om sekretessbrott (1 §) eller sekretessförseelse (2 §) i 38 kap. i strafflagen bli tillämpliga.

16 §. Tillfälle att erkänna föräldraskap samt väckande av talan. I 1 mom. föreskrivs det om barnatillsyningsmannens skyldighet att ge en förälder möjlighet att erkänna sitt föräldraskap, om det utifrån en rättsgenetisk faderskapsundersökning eller någon annan utredning kan anses sannolikt att en viss person är barnets förälder. Syftet med bestämmelsen är att uppmuntra en förmodad förälder att erkänna barnet frivilligt och att minska antalet klara fall som går till domstolsbehandling. Bestämmelsens sannolikhetsgrad har sänkts jämfört med nuläget, eftersom den sannolikhetsgrad som förutsattes tidigare bland barnatillsyningsmännen har ansetts vara för

hög. Enligt gällande lagstiftning förutsätts det att föräldraskapet utifrån en rättsgenetisk faderskapsundersökning eller någon annan utredning kan anses bevisat.

I 2 mom. föreskrivs det om barnatillsyningsmannens skyldighet att föra barnets talan för att fastställa föräldraskapet, om det kan anses möjligt att en viss person är barnets förälder men inte erkänner sitt föräldraskap. Bestämmelsen gäller sådana fall där förutsättningarna för nedläggning av föräldraskapsutredningen enligt 14 § 1 mom. eller 2 mom. 1, 3 eller 4 punkten inte uppfylls och barnet inte har fyllt 18 år. Om barnet är äldre än så, kan barnatillsyningsmannen inte föra barnets talan och är inte heller annars skyldig att företräda barnet i en rättegång. Om någon av de grunder för nedläggning av föräldraskapsutredningen som räknas upp i momentet uppfylls, är barnatillsyningsmannen inte skyldig att föra talan vid domstol. Det bör noteras att 14 § 2 mom. 2 punkten inte nämns i förteckningen. Således har barnatillsyningsmannen skyldighet att väcka talan för fastställande av föräldraskapet, om barnatillsyningsmannen har lagt ned utredningen av föräldraskapet för ett minderårigt barn på den grunden att det inte har fått ett prov på barnet från vilket en rättsgenetisk faderskapsundersökning skulle ha kunnat utföras och barnet, som har fyllt 15 år, inte själv har yrkat att utredningen av föräldraskapet ska läggas ned. Bestämmelsens ordalydelse har ändrats för att förtydliga barnatillsyningsmannens handlings-skyldighet. Barnatillsyningsmannen är skyldig att agera för barnets bästa så att två föräldrar fastställs för barnet alltid när det är möjligt och i enlighet med barnets bästa.

Barnatillsyningsmannen är skyldig att väcka talan om fastställande av föräldraskap inom ramen för dessa förutsättningar också när tilläggsutredningen förhindras av en orsak som beror på den mor som har fött barnet, men det kan anses möjligt att en viss person är barnets andra förälder.

17 §. Överklagande. I paragrafen föreskrivs det om rättsskyddsgarantierna i anslutning till nedläggning av en föräldraskapsutredning.

I 1 mom. finns en bestämmelse om möjligheten att överklaga ett beslut hos förvaltningsdomstolen. Möjligheten att överklaga gäller såväl ett beslut om att lägga ned en föräldraskapsutredning som ett beslut om att återuppta en nedlagd föräldraskapsutredning. Bestämmelsen om överklagande behövs, eftersom barnatillsyningsmannen självständigt fattar beslut om nedläggning. Med stöd av bestämmelsen kan ärendet föras till en annan myndighet för bedömning. Vid ändringssökande tillämpas lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019). I 7 § i den lagen föreskrivs det om rätt att anföra besvär över förvaltningsbeslut och i 109 § om rätt att anföra besvär över beslut av förvaltningsdomstolar. Utöver dessa bestämmelser är det för tydlighetens skull motiverat att i föräldraskapslagen föreskriva att den mor som har fött barnet, ett barn som har fyllt 15 år och en person som anser sig vara barnets andra förälder har besvärsrätt i ett beslut av en barnatillsyningsman som gäller nedläggning av en utredning av föräldraskapet eller inledande av en utredning på nytt eller i ett beslut av förvaltningsdomstolen som gäller detta. Bestämmelsen motsvarar till denna del den gällande lagstiftningen. Bestämmelser om besvärsrätten för den myndighet som fattat det förvaltningsbeslut som besvären gäller finns i 109 § 2 mom. i lagen om rättegång i förvaltningsärenden. Därför behövs det inte längre någon separat bestämmelse om barnatillsyningsmannens besvärsrätt.

I 2 mom. finns en bestämmelse om vilken information som ska fogas till ett beslut om nedläggning som barnatillsyningsmannen fattat. Enligt 32 § 2 mom. 1 punkten i den föreslagna lagen ska den som anser sig vara far till ett barn ha rätt att väcka talan om fastställande av faderskap bland annat om barnatillsyningsmannen har lagt ned faderskapsutredningen på grund av att det prov som behövs på barnet för att göra en rättsgenetisk faderskapsundersökning inte har kunnat tas. Enligt 34 § 2 mom. ska den som anser sig vara far till ett barn väcka talan inom ett år från det att personen fick del av beslutet. För att säkerställa att personen blir informerad om sin

talerätt och den tidsfrist som gäller den ska information om detta fogas till barnatillsyningsmannens beslut om nedläggning. Informationen behövs endast i de fall där föräldraskapsutredningen har varit förenad med en faderskapsutredning. Av denna anledning har bestämmelsen avgränsats på motsvarande sätt. Eftersom barnatillsyningsmannens beslut om nedläggning inte direkt medför rätt att väcka talan i moderskapsärenden, fogas på motsvarande sätt till beslutet om nedläggning av föräldraskapsutredningen endast uppgift om rätten att väcka talan om fastställande av faderskap och inte om rätten att väcka talan om fastställande av moderskap.

3 kap. Erkännande av föräldraskap

18 §. När erkännande kan göras. I paragrafen finns bestämmelser om i vilka fall ett barn kan erkännas. Det primära syftet med erkännandet är att göra det möjligt att fastställa två föräldrar för barnet i de fall då faderskapet inte har konstaterats på grundval av äktenskap eller ett andra föräldraskap inte har fastställts tidigare. När erkännande kan göras avgränsas utifrån detta syfte.

Enligt 1 mom. kan erkännande inte göras för ett barn som redan har två föräldrar. Inte heller kan föräldraskap till ett barn som är adopterat erkännas. Såsom ordalydelsen i 1 mom. visar är det inte möjligt att erkänna ett adopterat barn ens i det fall att adoptivbarnet saknar en andra förälder i och med att en förälder har adopterat barnet ensam. Detta är motiverat, eftersom det inte är ändamålsenligt att rubba den släktställning som barnet fått genom adoptionen och som ansetts vara förenlig med barnets bästa när adoptionsbeslutet fattades. Med hjälp av 12 § i adoptionslagen har man försökt se till att adoption inte ska kunna användas som ett medel att förhindra fastställande av det andra föräldraskapet. Enligt den kan adoption fastställas endast av synnerligen exceptionella skäl, om ett ärende om fastställande av föräldraskap har inletts eller om det finns skäl att anta att föräldraskapet skulle kunna fastställas senare. Moderskap kan erkännas endast av den som anser sig vara barnets mor enligt 5 § 1 mom.

I 2 mom. föreskrivs om ett undantag enligt vilket erkännande under vissa förutsättningar kan vara möjligt också när föräldraskapet redan har bestämts på grundval av äktenskapet för den mor som har fött barnet eller ett erkännande som har gjorts före barnets födelse. Enligt bestämmelsen kan ett barn erkännas som enligt 3 § har en far eller om det utifrån ett erkännande som avses i 19 § har fastställts en andra förälder, om alla de vars godkännande enligt 22 § behövs godkänner erkännandet i fråga. Det är med andra ord fråga om situationer där moderns äkta man eller en person som har erkänt barnet före barnets födelse i själva verket inte är barnets förälder och alla parter vill bringa barnets juridiska föräldraskap i överensstämmelse med antingen det biologiska faderskapet eller samtycket till assisterad befruktning. En förutsättning för fastställande av erkännandet är således godkännande av den mor som har fött barnet och av den föräldern som med stöd av fastställandet av erkännande enligt 3 eller 19 § är barnets andra förälder. Om barnet har fyllt 15 år, ska också barnet godkänna erkännandet, förutsatt att barnet kan förstå sakens betydelse. När ett sådant erkännande fastställs, upphävs föräldraskap som fastställts med stöd av 3 § eller med stöd av ett erkännande som avses i 19 § och den som erkänt föräldraskapet blir barnets andra förälder.

I 3 mom. finns en bestämmelse om erkännande av föräldraskap efter barnets död. Huvudregeln är att föräldraskap inte kan erkännas längre i detta skede. Grunden för denna begränsning, som också finns i den gällande lagen, är att ett erkännande inte längre i detta skede kan främja barnets bästa. Begränsningen utgör också ett hinder för att föräldern skulle erkänna barnet bara för att få arvsrätt efter det.

I situationer då ett nyfött barn dör kan den mor som har fött barnet, barnets biologiska far eller den förälder som gett samtycke till assisterad befruktning anse det vara viktigt ur mänsklig synpunkt att föräldraskapet fortfarande kan fastställas. Av denna orsak anses det att föräldraskapet

kan erkännas i de fall barnet har avlidit så snart efter födelsen att en utsaga om erkännande med hänsyn till omständigheterna inte har kunnat avges medan barnet levde. Det har i momentet inte tagits in någon exakt tidsgräns som skulle förhindra ett erkännande i det fall att barnet har levt längre än den utsatta tidsgränsen. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, som fastställer erkännandet av föräldraskapet, ska pröva ärendet utifrån de förhållanden som råder i det enskilda fallet. I allmänhet torde man kunna utgå ifrån att man utan svårighet hinner erkänna barnet inom några månader efter barnets födelse. I vissa fall, där barnets andra förälder är utomlands eller allvarligt sjuk, kan den rimliga tiden vara något längre. Enligt bestämmelsen ska föräldraskap dock inte kunna erkännas efter det att det förflutit ett år eller mer från barnets död.

I 3 mom. föreskrivs det vidare att om föräldraskapet erkänns efter barnets död görs en föräldraskapsutredning. Bestämmelser om utredande av föräldraskap finns i 2 kap. I annat fall förfaller ett ärende som gäller utredande av föräldraskap när barnatillsyningsmannen får veta att barnet har avlidit. Såsom ordalydelsen i bestämmelsen anger, gäller möjligheten att erkänna ett barn efter dess död endast situationer då barnet föds levande. Det ska fortfarande inte vara möjligt att erkänna ett dödfött barn.

19 §. Erkännande av föräldraskap före barnets födelse. I paragrafen finns bestämmelser om under vilka förutsättningar föräldraskap kan erkännas innan barnet föds. Om barnet inte erkänns före födelsen, kan barnet erkännas efter födelsen på det sätt som föreskrivs i 21 §. I paragrafen beaktas de organisationsförändringar som social- och hälsovårdsreformen medför.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs det om förfarandet för erkännande. Erkännandet går till så att personen till en hälsovårdare eller en barnmorska vid rådgivningsbyrån för mödravård avger en utsaga om erkännande av föräldraskap enligt vilken personen är det ofödda barnets förälder. Utsagan om erkännande lämnas till rådgivningsbyrån för mödravård i det välfärdsområde där den mor som ska föda barnet och den blivande andra föräldern har fått rådgivningsbyråttjänster under graviditetstiden. I de välfärdsområden där rådgivningsbyråttjänsterna har lagts ut på entreprenad till privata tjänsteproducenter lämnas utsagan vid en privat hälso- och sjukvårdsenhet som på uppdrag av välfärdsområdet producerar rådgivningstjänster. Föräldern ska lämna utsagan personligen och ska själv vara närvarande när utsagan lämnas. Också den mor som ska föda barnet ska vara närvarande när utsagan om erkännande lämnas och godkänna erkännandet. Innan en utsaga lämnas och godkänns ska erkännandets innebörd och rättsverkningarna av att föräldraskapet fastställs klargöras för parterna. Till de frågor som ska klargöras hör bland annat att den som erkänner barnet, den mor som ska föda barnet eller den som anser sig vara barnets förälder före barnets födelse kan meddela Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata sin uppfattning att den som erkänt barnet inte är barnets förälder. I det fallet ogiltigförklaras erkännandets rättsverkningar och utredningen av barnets föräldraskap inleds på nytt efter barnets födelse. Till klargörandet av erkännandets innebörd hör också att framhålla att den som ska erkänna föräldraskapet och den mor som ska föda barnet är skyldiga att hålla sig till sanningen. Att lämna oriktiga uppgifter är inte förenligt med barnets bästa och att uppsåtligen lämna oriktiga uppgifter i anmälan eller att godkänna en sådan anmälan som godkännaren vet är felaktig kan i sista hand bli föremål för straffrättslig bedömning. Saken behandlas närmare i specialmotiveringen till 10 och 64 §.

Erkännandet gäller det barn som den gravida personen som har godkänt erkännandet kommer att föda. Eftersom det ofödda barnet inte ännu har någon egen personbeteckning, identifieras barnet utifrån den mor som ska föda barnet och den beräknade födelsetiden. Om det finns flera foster, gäller erkännandet varje ofött barn. Huruvida den som erkänner föräldraskapet kände till antalet foster eller inte inverkar inte på erkännandets giltighet. Det föreskrivs inte i lag om tidpunkten för när en utsaga om erkännande före barnets födelse ska ges. Enligt den statsrådsförordning som reglerar rådgivningsverksamheten (338/2011) ska välbefinnandet hos en familj

som väntar barn undersökas genom en så kallad omfattande hälsoundersökning under graviditeten. De blivande föräldrarna kallas då till mottagningen tillsammans. Det ter sig naturligt att i det sammanhanget ha en diskussion om erkännandets innebörd och rättsverkningarna av att föräldraskapet fastställs och ta emot utsagan om erkännande. Avsikten är å andra sidan att denna möjlighet inte ska utnyttjas under början av graviditeten då risken för missfall är större. Det finns inget hinder för att utsagan om erkännande tas emot och godkänns i något annat sammanhang än vid den så kallade omfattande hälsoundersökningen. Avsikten är inte att skapa ett osmidigt system där möjligheten att erkänna moderskapet på förhand helt utesluts till exempel i sådana situationer då barnets förmodade förälder är på väg utomlands eller annars oanträffbar vid en viss tidpunkt. I den föreslagna paragrafen anges det därför inte närmare när ett förhands-erkännande ska ges. Praxis i kommunerna varierar och frågan om vilken tidpunkt som är bäst för att ta emot en utsaga om erkännande antas därför få sin lösning i praktiken.

I 3 mom. föreskrivs om en möjlighet att erkänna föräldraskapet före barnets födelse också till en barnatillsyningsman i det välfärdsområde inom vars område den mor som ska föda har sin hemkommun. Detta alternativ ska vara sekundärt i förhållande till ett erkännande som sker på rådgivningsbyrån, eftersom ett erkännande före barnets födelse hos barnatillsyningsmannen inte medför samma fördelar i fråga om centraliserad behandling som besök på rådgivningsbyrån. Möjligheten att erkänna föräldraskapet också hos barnatillsyningsmannen är dock motiverat med tanke på att barnatillsyningsmannen i vissa situationer tack vare sin sakkunskap och erfarenhet kan ha bättre förutsättningar än personalen på rådgivningsbyrån att bedöma huruvida de förutsättningar för att vägra ta emot ett erkännande som anges i 4 mom. uppfylls till exempel i fråga om utredande av identiteten eller språksvårigheter. Den föreslagna regleringen gör det möjligt för en rådgivningsbyrå för mödravård, som inte i tillräcklig utsträckning kan utreda hindren för ett erkännande, att hänvisa parterna till en barnatillsyningsman. Barnatillsyningsmannen beslutar då självständigt huruvida erkännandet kan tas emot. Också de andra förutsättningarna för att ta emot en utsaga om erkännande är desamma som på rådgivningsbyrån, dvs. anmälan ska lämnas personligen i den blivande moderns närvaro och innan erkännandet tas emot ska dess innebörd och rättsverkningar klargöras för parterna. Barnatillsyningsmannen har ofta inte likadana bakgrundsuppgifter om moderns graviditet och familj som personalen på rådgivningsbyrån. För att utsagan om erkännande ska kunna riktas till ett visst ofött barn, föreslås därför i 3 mom. att modern ska visa upp ett intyg över graviditeten av vilket barnets beräknade födelsetidpunkt framgår.

I 4 mom. föreskrivs om en hälsovårdares, barnmorskas och barnatillsyningsmans skyldighet att vägra ta emot ett erkännande. Ett erkännande av föräldraskapet på förhand lämpar sig för situationer där erkännandet och ansvaret för barnet upplevs som en naturlig del av mödrarådgivningen och förberedelserna inför föräldraskapet. I sådana fall råder det ingen oklarhet kring föräldraskapet. Avsikten är inte att det vid rådgivningsbyråerna för mödravård ska utredas ärenden som är svåra juridiskt sett och som för att kunna lösas kräver sådan sakkunnighet som saknas på rådgivningsbyråerna. I vissa fall bör därför mottagandet av erkännande vägras. Det är fråga om fall där den mor som ska föda barnet motsätter sig erkännandet, där parternas identitet inte har utretts på ett tillförlitligt sätt eller där mottagaren av erkännandet i samband med mödrarådgivningen har fått veta eller på grund av andra omständigheter har anledning att anta att den som erkänt barnet inte är barnets förälder i enlighet med 4–5 §. Avsikten är att tröskeln för att vägra ska vara låg, för att i synnerhet personalen på rådgivningsbyrån inte ska behöva ägna tid åt att utreda en oklar situation. Ett erkännande ska inte heller tas emot om det råder oklarhet om huruvida den som har erkänt barnet förstår erkännandets innebörd. Om den mor som ska föda barnet är myndig, men inte förstår erkännandets innebörd, kan ett erkännande på förhand inte ske, eftersom modern då inte kan godkänna erkännandet, som i dessa fall är nödvändigt. Tanken bakom bestämmelsen om att en barnmorska eller hälsovårdare ska vara skyldig att vägra

ta emot ett erkännande är att lagen ska ge dem ett starkt stöd i situationer då parterna försöker pressa dem att ta emot ett erkännande trots de oklarheter som råder kring frågan.

I 5 mom. föreskrivs det om lämnande av handlingen över erkännande till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Bestämmelser om handlingen finns i 25 §. När modern har godkänt erkännandet, ska erkännandehandlingen jämte bilagor utan dröjsmål sändas till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata för skötseln av uppgifter i anslutning till fastställandet av föräldraskap. För detta ändamål ska ett elektroniskt anmälningssystem inrättas. Till denna del föreslås det ändringar i de gällande faderskaps- och moderskapslagarna, enligt vilka de handlingar som gäller erkännande först sänds från rådgivningsbyrån till barnatillsyningsmannen, som sänder handlingarna vidare till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Användningen av ett elektroniskt anmälningssystem styr personalen vid rådgivningsbyrån vid ifyllandet av e-blanketten och sparar arbete för både rådgivningsbyråns personal och Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

När en utsaga om erkännande avges före barnets födelse, kan det sedan gå så att barnet inte föds levande. I sådana fall förfaller behandlingen av ärendet. Om barnet föds levande, kan erkännandet fastställas på basis av ett på förhand givet erkännande, även om barnet skulle avlida innan föräldraskapet fastställs.

I 6 mom. föreskrivs på motsvarande sätt som i gällande lagstiftning om hälsovårdares och barnmorskors straffrättsliga tjänsteansvar även när de inte står i anställningsförhållande till ett välfärdsområde.

20 §. Erkännande som återkallas, bestrids eller är utan verkan. I paragrafen föreskrivs om möjligheten att före barnets födelse meddela att den som har erkänt barnet inte är barnets förälder.

Enligt 1 mom. kan den som har erkänt sitt föräldraskap i enlighet med 19 § återkalla erkännandet genom att före barnets födelse skriftligen göra en anmälan om saken till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Ett erkännande ska återkallas skriftligt. Det har ansetts skäligt att reservera möjligheten att återkalla ett erkännande, eftersom det när graviditeten framskrider kan komma fram omständigheter som ger anledning att misstänka barnets ursprung. Det ligger i barnets och andra parter intresse att oklarheterna om barnets ursprung avgörs i ett så tidigt skede som möjligt. Eftersom rättsgenetiska faderskapsundersökningar om barnets ursprung är möjliga först efter barnets födelse, har det ansetts att det ska vara möjligt att återkalla ett erkännande som gjorts före barnets födelse, och då kan föräldraskapet utredas närmare efter barnets födelse. Begränsningen av möjligheten att återkalla erkännandet till tidpunkten för barnets födelse är en ändring jämfört med det gällande rättsläget. Enligt gällande bestämmelser kan ett erkännande som gjorts på förhand återkallas inom 30 dagar från barnets födelse. Det föreslås att inskränkningen av rätten att återkalla erkännandet ersätts med kompletterande rättsskyddsmekanismer, som beskrivs närmare i den allmänna motiveringen samt i samband med de specialmotiveringarna till 6 och 45 §.

Enligt 2 mom. kan också den mor som ska föda barnet eller den person som anser sig vara barnets förälder i stället för den som har erkänt föräldraskapet, på samma sätt som i 1 mom., dvs. genom en skriftlig anmälan till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, föra fram sin uppfattning att den som har erkänt barnet inte är barnets förälder. Anmälan ska göras innan barnet föds.

När en anmälan görs enligt både 1 och 2 mom. inleds utredningen av barnets föräldraskap på samma sätt som i situationer där barnet har fötts utanför äktenskapet och föräldraskapet inte har

erkänts före barnets födelse. Barnatillsyningsmannen kallar då parterna till överläggning i enlighet med 9 § för att efter barnets födelse utreda föräldraskapet. Föräldraskapet kan då inte fastställas på basis av en utsaga om erkännande som avgetts före barnets födelse.

Enligt 3 mom. har en utsaga om erkännande som avgetts före barnets födelse ingen verkan, om de finska myndigheterna vid den tidpunkt när barnet föds saknar behörighet i föräldraskapsärendet med stöd av 56 § 1 mom. 1 eller 2 punkten. Bestämmelsens ordalydelse har ändrats jämfört med nuläget, eftersom det i princip inte föreslås att föräldraskapet utreds i de fall då barnet har erkänts på förhand. Den finska myndighetens behörighet blir kontrollerad i samband med att föräldraskapet fastställs efter barnets födelse. Om födelseanmälan inte inkommer för ett visst barns del inom den tid som barnet borde ha fötts, utreder Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata om den mor som fött barnet har gjort en ändring i anmälan utomlands, varvid erkännandet blir verkningslöst. Det är också möjligt att barnet har avlidit före födseln och då förfaller behandlingen av ärendet.

21 §. *Erkännande av föräldraskap efter barnets födelse.* I paragrafen föreskrivs det om erkännande av föräldraskap efter barnets födelse.

Enligt 1 mom. sker erkännandet så att personen personligen hos en mottagare av erkännande avger en utsaga om erkännande där personen anmäler sig vara far eller mor till barnet. Före erkännandet ska den som tar emot det klargöra erkännandets innebörd och rättsverkningarna av att föräldraskapet fastställs för den som erkänner barnet. Hen ska också bli upplyst om att uppsätligt lämnande av oriktiga uppgifter i anmälan eller godkännande av en sådan anmälan som godkännaren vet är felaktig inte är förenligt med barnets bästa och något som i sista hand kan bli föremål för straffrättslig bedömning. Saken behandlas närmare i specialmotiveringen till 10 och 64 §.

Enligt 2 mom. kan en barnatillsyningsman, häradskrivare eller notarius publicus vara mottagare av erkännande. Bestämmelsen avviker från den gällande lagstiftningen till den delen att rätten att ta emot ett erkännande har slopats för vigsselförrättare. Således kan en utsaga om erkännande inte längre avges när äktenskapet ingås. Verksamhetsområdet för den myndighet som tar emot ett erkännande har inte definierats separat, vilket innebär att utsagan om erkännande kan avges till dessa personer oberoende av myndighetens verksamhetsområde eller parternas hemkommun. Om erkännandet sker utomlands, tas erkännandet enligt momentet emot av en person som tjänstgör vid en finsk beskickning och som inom beskickningens verksamhetsområde kan tillhandahålla notariella tjänster. Det ska upprättas en handling över erkännandet. Bestämmelser om detta finns i 25 §.

Enligt 3 mom. ska den myndighet som tagit emot en utsaga om erkännande utan dröjsmål sända handlingen över erkännandet till den barnatillsyningsman som sköter föräldraskapsutredningen, om erkännandet har tagits emot av en annan myndighet. Bestämmelser om vilken barnatillsyningsman som gör en föräldraskapsutredning finns i 8 §.

Enligt 4 mom. kan en utsaga om erkännande som avges i en främmande stat avges även med iakttagande av den form och det förfarande som ska följas enligt lagen i den staten. En person som avger en utsaga om erkännande utomlands har således två alternativa handlingssätt till sitt förfogande: personen kan med stöd av 2 mom. avge utsagan om erkännande vid en finsk beskickning med iakttagande av den form som anges i föräldraskapslagen, eller så kan personen med stöd av 4 mom. avge utsagan om erkännande inför en främmande stats myndighet med iakttagande av den form som ska följas enligt lagen i den staten. Det bör observeras att den föreslagna bestämmelsen endast gäller avgivande av en utsaga om erkännande och inte inverkar på hur övriga åtgärder i anslutning till en föräldraskapsutredning ska utföras.

22 §. Godkännande av erkännande. I paragrafen föreskrivs om de situationer då ett erkännande ska godkännas för att föräldraskapet ska kunna fastställas på grundval av det.

Godkännande behövs enligt 1 mom. när ett barn erkänns för vilket faderskapet redan har konstaterats på grundval av äktenskapet för den mor som fött barnet eller fastställts på grundval av ett erkännande som avses i 19 §. I en sådan situation, där den som erkänner barnet strävar efter att bli förälder i stället för en äkta man eller den som tidigare erkänt barnet, kan föräldraskapet inte fastställas på grundval av erkännandet om inte både den mor som har fött barnet och moderns äkta man eller den som erkänt barnet har godkänt erkännandet.

I 2 mom. föreskrivs om erkännande av föräldraskap när barnet har fyllt 15 år. Då behövs i princip barnets godkännande oberoende av vilken situation som erkännandet avser ändra. Släktställningen för en minderårig som har fyllt 15 år kan således inte utan godkännande av den minderåriga ändras på basis av ett erkännande.

I 3 mom. föreskrivs om situationer där möjligheten enligt 19 § att erkänna barnet vid rådgivningsbyrån för mödravård före barnets födelse har utnyttjats, men föräldraskapet ännu inte har fastställts. För att föräldraskapet ska kunna fastställas på grundval av erkännandet krävs det då att den mor som ska föda godkänner erkännandet. Kravet på godkännande av den mor som ska föda framgår indirekt redan av 19 § 5 mom., eftersom det där sägs att utsagan om erkännande inte sänds från rådgivningsbyrån till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata innan det skriftliga godkännandet av erkännandet har fått av den mor som ska föda. För tydlighetens skull är det dock nödvändigt att kravet på godkännande av den mor som ska föda uttrycks uttryckligen i 22 §, där även de andra bestämmelserna om godkännande av erkännandet har samlats.

I 4 mom. finns en bestämmelse om hur erkännandet tas emot. Enligt paragrafen ska ett godkännande i fall som avses i 1 och 2 mom. lämnas till en barnatillsyningsman inom det välfärdsområde där föräldraskapet till barnet utreds. Ett godkännande kan tas emot förutom av den person som tagit emot erkännandet i det aktuella fallet men också av någon annan som är berättigad att ta emot ett erkännande. När det till exempel gäller ett erkännande som tagits emot av en barnatillsyningsman i Finland kan således godkännandet tas emot av en finsk beskickning utomlands. Godkännande av erkännandet är en rättshandling av utpräglat personlig karaktär. Ett godkännande kan inte ges genom en företrädare och det ska personligen ges till mottagaren.

23 §. Hörande. Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka som ska ges tillfälle att höras då föräldraskapet har erkänts. Det huvudsakliga syftet med hörandet är att ge dem som hörs en möjlighet att göra anmärkningar mot erkännandet och på så sätt förbättra säkerheten kring erkännandets riktighet.

Enligt 1 mom. 1 punkten ska för det första den mor som har fött barnet höras med anledning av erkännandet. Modern behöver dock inte höras om moderskapet på det sätt som avses i 19 § har erkänts före barnets födelse och den då gravida har godkänt erkännandet. Den mor som har fött barnet behövs inte heller höras, om modern och moderns äkta man eller alternativt den som erkänt barnet redan har godkänt erkännandet i en situation som avses i 22 § 1 mom.

Enligt 2 punkten ska förutom den mor som har fött barnet också barnets vårdnadshavare höras. Denna skyldighet i fråga om hörande aktualiseras i de fall då vårdnadshavare är någon annan förutom den mor som har fött barnet eller i stället för hen. Någon sådan skyldighet föreligger dock inte, om vårdnadshavaren inte kan höras utan svårighet. I de situationer då det inte är känt var vårdnadshavaren vistas och vårdnadshavaren de facto inte tar hand om barnet, skulle ett hörande inte fylla sin funktion.

Om den som erkänner föräldraskapet är minderårig, ska man enligt 3 punkten också höra vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare, till exempel en sådan företrädare som avses i lagen om främjande av integration (1386/2010).

Med anledning av erkännandet kan man också höra sådana personer som skyldigheten inte avser. Enligt 2 mom. kan man gå till väga så, om det behövs för att utreda saken. Om exempelvis den mor som har fött barnet är minderårig, är det ofta befogat att höra moderns vårdnadshavare. Om den mor som har fött barnet är myndig, men på grund av sitt tillstånd inte förstår erkännandets innebörd, kan det vara befogat att höra en nära anhörig till modern eller någon annan nära person eller moderns intressebevakare.

De ovan behandlade bestämmelserna om hörande iakttas också när föräldraskapet i enlighet med 19 § har erkänts före barnets födelse. I dessa fall blir det mycket sällan aktuellt med ett hörande. Det är närmast fråga om situationer där den som erkänner barnet eller den mor som har fött barnet är minderårig. Om den mor som ska föda barnet är myndig, men inte förstår erkännandets innebörd, är ett erkännande på förhand inte möjligt, eftersom den mor som ska föda då inte kan godkänna erkännandet, som i dessa fall är nödvändigt.

Hörandet kan ske antingen muntligt eller skriftligt. I förslaget finns det inga bestämmelser om tidpunkten för hörandet. Hörandet kan således skötas antingen före eller efter barnets födelse. Om föräldraskapet har erkänts före barnets födelse, genomförs hörandet i regel av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata eller undantagsvis av barnatillsyningsmannen. Om föräldraskapet har erkänts efter barnets födelse, genomförs hörandet i regel av barnatillsyningsmannen. Hörandet kan genomföras också ett annat sådant organ som kan ta emot ett erkännande som avses i 21 §. Såsom konstaterats i motiveringen till 22 § ger ordalydelsen rum för smidighet exempelvis när den som ska höras bor utomlands.

24 §. Fastställande av identitet. I paragrafen föreskrivs det om fastställande av identiteten i en situation då myndigheten håller en överläggning enligt 9 § eller tar emot en utsaga om erkännande enligt 19 eller 21 § eller ett godkännande enligt 22 § eller hör någon muntligt enligt 23 §. Enligt den föreslagna bestämmelsen kan identiteten fastställas utifrån identitetsbevis eller på något annat därmed jämförbart tillförlitligt sätt. Det föreslås att det till förteckningen fogas genomförandet av den överläggning som avses i 9 § och som ska hållas för att utreda föräldraskapet, eftersom det vid överläggningen ges väsentlig och juridiskt betydande information om utredningen av föräldraskapet. Därför är det viktigt att man redan då försäkrar sig om personernas identitet. Det bör noteras att identiteten också ska styrkas för en rättsgenetisk faderskapsundersökning, vilket det föreskrivs om i 13 § 3 mom. i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning.

Med identitetsbevis avses identitetshandlingar som utfärdas av polisen. Handlingar som styrker identiteten definieras i 1 § i statsrådets förordning om pass och identitetskort (1167/2016). Sådana är ett giltigt pass enligt 3, 3 a–3 c och 4 § i passlagen (671/2006), ett giltigt identitetskort enligt 1 § 1 och 2 mom. i lagen om identitetskort (663/2016) samt ett främlingspass enligt 134 § i utlänningslagen (301/2004) och ett resedokument för flykting enligt 135 § i den lagen. Med stöd av 69 § i den föreslagna lagen kan det genom förordning av statsrådet vid behov utfärdas närmare bestämmelser om vilka handlingar som kan godkännas för fastställande av identiteten.

25 §. Handling över erkännande och över godkännande av erkännande. I paragrafen finns bestämmelser om en handling som ska upprättas över ett erkännande och över godkännandet av ett erkännande samt om delgivning av en utsaga om erkännande.

Av 1 mom. framgår att erkännande och godkännande av erkännande är viljeyttringar som lämnas skriftligen. Handlingen ska dateras och där ska antecknas identifikations- och kontaktinformation för barnet, för den mor som har fött barnet och för den som erkänner föräldraskapet.

Med identifikationsuppgifter avses i finsk myndighetspraxis sådan personbeteckning som avses i 11 § i lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Om en person saknar finsk personbeteckning, antecknas uppgifter om personens födelsetid i handlingen. Tidpunkten för erkännandet kan i praktiken leda till vissa oundvikliga skillnader i fråga om handlingens innehåll. När föräldraskapet erkänns före barnets födelse, kan barnet inte identifieras på basis av en egen personbeteckning, utan erkännandet gäller det barn som den blivande modern kommer att föda. Ett ofött barn identifieras på basis av identifikationsuppgifter för den mor som ska föda barnet och barnets beräknade födelsetidpunkt.

Med kontaktuppgifter avses till exempel personens telefonnummer och eventuell e-postadress. Handlingen ska undertecknas av den som har erkänt sitt föräldraskap och av den som har tagit emot erkännandet. Om erkännandet ska godkännas av någon, ska också den som godkänner och den som har tagit emot godkännandet underteckna handlingen.

I paragrafen förutsätts det inte att erkännande och godkännande av erkännande ska göras i samma handling, även om det vanligen är praktiskt. Om de ges i olika handlingar, ska det av handlingen över godkännandet entydigt framgå vilket erkännande godkännandet gäller. En separat handling kan behövas särskilt när erkännandet har skett i en främmande stat i enlighet med den form och det förfarande som ska följas i den staten. I det skede när lagen verkställs ska det utarbetas en blankettmall för handlingen över erkännande och över godkännandet av ett erkännande. Om den följs blir handlingen upprättad på rätt sätt.

I 2 mom. föreskrivs det att barnatillsyningsmannen ska delge barnet, den mor som har fött barnet eller den äkta mannen eller den som erkänt barnet utsagan om erkännande per post mot mottagningsbevis, om någon av dem ska godkänna erkännandet, men barnatillsyningsmannen inte bevisligen vet om denna person fått meddelande om att en utsaga om erkännande har avgetts. Eftersom ett godkännande av erkännande enligt 22 § är en förutsättning för att föräldraskapet ska fastställas, är det viktigt för den som har erkänt barnet att de personer som ska godkänna erkännandet informeras om erkännandet. Parterna i ärendet kan vara närvarande samtidigt hos barnatillsyningsmannen när utsagan om erkännande avges, och barnatillsyningsmannen vet då bevisligen att den som ska godkänna erkännandet har informerats om erkännandet. Om så inte är fallet eller något annat bevis för att informationen förmedlats inte kan fås, ska barnatillsyningsmannen delge den person som ska godkänna erkännandet utsagan om erkännande per post mot mottagningsbevis. Skyldigheten har begränsats till de situationer då godkännarens vistelseort är känd.

26 §. Inlämnande av handlingar till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Paragrafen innehåller bestämmelser om inlämnande av handlingar till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata efter det att föräldraskapet har utretts och erkänts. De handlingar som ska inlämnas är protokollet över föräldraskapsutredningen och den handling som gäller erkännandet med bilagor. Om erkännandet ska godkännas av någon eller om någon ska höras på grund av det och godkännandet eller hörandet finns i en separat handling, ska också denna handling inlämnas till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

4 kap. Samtycke av förälderns rättsinnehavare till fastställande av föräldraskap

27 §. *Samtycke till fastställande av föräldraskap utan rättegång.* I paragrafen föreskrivs om möjligheten att med samtycke av en persons rättsinnehavare utan rättegång fastställa personen som förälder till ett barn som fötts utom äktenskapet då personen har avlidit. Syftet med bestämmelsen är att underlätta förfarandet i klara fall då personen har avlidit, men det inte råder någon oklarhet om att personen är barnets andra förälder.

I 1 mom. förutsätts att det genom en rättsgenetisk faderskapsundersökning eller ett skriftligt intyg över assisterad befruktning kan visas att den avlidna personen är far till ett minderårigt barn och att alla personens rättsinnehavare har gett sitt samtycke till att faderskapet kan fastställas. Personens rättsinnehavare bestäms enligt 18 kap. 1 § i ärvdabalken, enligt vilken delägare i dödsboet i princip är arvingarna och de universella testamentstagarna samt den efterlevande maken. Till bestämmelsen har också fogats en ny situation där ett skriftligt intyg över assisterad befruktning tydligt visar faderskapet.

I 2 mom. föreslås en bestämmelse om att motsvarande möjlighet ska finnas också när det är fråga om fastställande av moderskap i en situation enligt 5 § 1 mom. där utredningen av moderskapet till ett minderårigt barn och det skriftliga intyget över assisterad befruktning visar att den avlidna personen är barnets andra mor och talan om fastställande av moderskapet inte är anhängig. Momentet är nytt, men det har ansetts motiverat för att den föreslagna regleringen ska tillhandahålla lika möjligheter att stärka både faderskap och moderskap.

Genom bestämmelserna är det möjligt att undvika en i sak onödig domstolsbehandling i sådana fall då det finns starka bevis för föräldraskapet och parterna är eniga. Enligt den föreslagna 29 § fastställs föräldraskapet i dessa fall av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata på basis av den utredning som barnatillsyningsmannen lämnat in. Om en annan person har erkänt barnet eller om en talan för fastställande av personens föräldraskap är anhängig vid domstol, kan Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata inte avgöra ärendet förrän ärendet eller talan om erkännande har behandlats.

För att den handlingsmöjlighet som bestämmelsen tillhandahåller ska kunna utnyttjas förutsätts barnatillsyningsmannens medverkan, eftersom det utöver samtycket av personens rättsinnehavare också krävs att föräldraskapet för det minderåriga barnet utreds och att det görs rättsgenetiska faderskapsundersökningar eller att intyget över assisterad befruktning granskas. Barnatillsyningsmannens handlingsskyldighet gäller endast de fall där barnet inte har fyllt 18 år. Det är motiverat att begränsa handlingsskyldigheten till minderåriga barn med tanke på inriktningen av samhällets resurser. Den är också förenlig med den handlingsskyldighet som föreslås för barnatillsyningsmannen i 6 §. Barnatillsyningsmannen har inte skyldighet att utreda barnets föräldraskap annat än när barnet är minderårigt. Ett undantag är situationer där den förmodade föräldern själv vill erkänna barnet. I de situationer som avses i 27 § är den förmodade föräldern dock död. Fastställande av ett myndigt barns föräldraskap i en situation där den förmodade föräldern har avlidit avgörs i domstol med iakttagande av bestämmelserna i det föreslagna 6 kap.

28 §. *Handling över samtycke.* I paragrafen finns en bestämmelse om det samtycke av rättsinnehavarna till den förmodade föräldern som avses i 27 §. Enligt bestämmelsen ska det upprättas en handling över samtycket. På samtycket och på den handling som upprättas över samtycket tillämpas vad som föreskrivs i kapitlet om erkännande av föräldraskap när det gäller erkännande efter barnets födelse, hörande i samband med ett erkännande, godkännande av erkännande och inlämning av handlingar till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Med avvikelse från situationen då en utsaga om erkännande avges eller ett erkännande godkänns, förutsätts dock inte att rättsinnehavaren ger sitt samtycke personligen i mottagarens närvaro, utan ett skriftligt samtycke räcker. Detta är motiverat eftersom den avlidna personens

rättsinnehavare ofta inte har sådan förstahandsinformation om omständigheterna kring barnets härkomst som personen själv skulle ha haft. Dessutom kan föräldraskapet inte fastställas i dessa situationer utan att en rättsgenetisk faderskapsundersökning eller ett skriftligt intyg över assisterad befruktning visar att personen är barnets förälder. Att rättshandlingen jämföras med rättshandlingar av utpräglat personlig karaktär, på samma sätt som erkännande av föräldraskap, gör dock att den endast kan utnyttjas i situationer där alla rättsinnehavare är myndiga. Om det bland rättsinnehavarna finns en omyndig person eller en person som har en intressebevakare och som inte förmår förstå sakens betydelse, måste fastställandet av föräldraskapet ske genom talan. Det bör också noteras att även om en 15–17-åring kan avge en utsaga om erkännande i sitt eget ärende, kan personen inte ge sitt samtycke till att föräldraskapet fastställs exempelvis i egenskap av sin fars rättsinnehavare, eftersom det inte är fråga om ett mål som angår hans eller hennes person (12 kap. 1 § i rättegångsbalken).

Om en juridisk person är rättsinnehavare, kan principen om en rättshandling av utpräglat personlig karaktär inte tillämpas, eftersom det inte är fråga om en fysisk person. På ett samtycke givet av en juridisk person tillämpas de allmänna bestämmelser som gäller företrädande och beslutsfattande för den juridiska personen i fråga.

5 kap. Fastställande av föräldraskap hos Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata

29 §. Behörighet för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. I paragrafen finns bestämmelser om behörig myndighet när det är fråga om fastställande av föräldraskap på basis av ett erkännande eller på basis av ett samtycke av en persons rättsinnehavare. Föräldraskapet fastställs i dessa situationer av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

I 1 mom. 1 punkten finns en bestämmelse om förutsättningarna för att Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska fastställa föräldraskapet på basis av ett erkännande. Föräldraskapet ska fastställas, om erkännandet har skett enligt ett korrekt förfarande och det inte finns anledning att misstänka att den som har erkänt föräldraskapet inte är barnets ena förälder. För att Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska kunna låta bli att fastställa föräldraskapet, bör det finnas en misstanke om att ett föräldraskapsförhållande inte existerar eller att ett villkor som anges i 18–25 § inte är uppfyllt.

I 2 punkten finns en bestämmelse om de förutsättningar under vilka Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata kan fastställa att en person som har dött är den ena föräldern till ett barn som har fötts utom äktenskapet. Så kan man gå till väga, om föräldraskapsutredningen och den rättsgenetiska faderskapsundersökningen eller det skriftliga intyget över assisterad befruktning visar att personen är barnets ena förälder och personen rättsinnehavare har gett sitt samtycke till att föräldraskapet fastställs. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har således inte behörighet att fastställa föräldraskap med stöd av 2 punkten, om det inte har gjorts någon rättsgenetisk faderskapsundersökning eller alternativt inte har lagts fram något skriftligt intyg över assisterad befruktning. Dessutom förutsätts det att personens alla rättsinnehavare har gett sitt samtycke till att föräldraskapet fastställs. Däremot får Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata avgöra hur högt bevisvärde som krävs av en rättsgenetisk faderskapsundersökning eller ett intyg över assisterad befruktning för att personens föräldraskap ska kunna anses ha blivit utrett.

I 2 mom. finns en bestämmelse enligt vilken faderskapet kan fastställas, även när de handlingar som utvisar de kommande föräldrarnas identitet och familjeband är bristfälliga, och de trots ansträngningar inte kan kompletteras. En sådan situation kan uppstå, då en person härstammar

från en sådan stat där det inte finns något heltäckande befolkningsdatasystem eller där den samhälleliga situationen är sådan att uppgifter rimligen inte kan fås från befolkningsdatasystemet. För att faderskapet ska kunna fastställas i denna situation, måste personens faderskap vara bevisat med hjälp av en rättsgenetisk faderskapsundersökning. Bestämmelsen kan tillämpas endast på fastställande av faderskap, eftersom en rättsgenetisk faderskapsundersökning endast kan säkerställa faderskap och inte ett andra moderskap. I dessa situationer kan ett skriftligt intyg över assisterad befruktning inte jämföras med en rättsgenetisk faderskapsundersökning, eftersom den rättsgenetiska faderskapsundersökningen här har betydelse inte bara som bevis på juridiskt föräldraskap utan också som en uppgift som identifierar personen.

Om en förälder som på det sätt som föreskrivs i 19 § har erkänt barnet före dess födelse avlider innan barnet föds, inställer sig frågan om föräldraskapet då fastställs enligt 1 mom. 1 eller 2 punkten. I 3 mom. föreskrivs om en sådan situation. Enligt den kan föräldraskapet fastställas på grundval av erkännande på i 1 punkten angivna grunder. I ett sådant fall behövs inte samtycke av personens rättsinnehavare, eftersom bakgrunden är personens egen viljeyttring i ärendet.

30 §. *Behandling av föräldraskapsärenden på Åland.* I paragrafen föreskrivs om behörigheten för Statens ämbetsverk på Åland i föräldraskapsärenden.

Statens ämbetsverk på Åland sköter de uppgifter på Åland som i lagen föreskrivs för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

31 §. *Behandling av ett ärende om föräldraskap samt överklagande.* I paragrafen föreskrivs om behandlingen av ärenden som gäller fastställande av föräldraskap vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Bestämmelserna i paragrafen kompletterar den förvaltningslag (434/2003) som tillämpas som allmän lag på myndighetsverksamhet. Det är inte nödvändigt att föreskriva särskilt om tillämpningen av förvaltningslagen. Till behandlingen av ett ärende hör bland annat att kontrollera att erkännandet har gjorts eller samtycket av mannens rättsinnehavare har getts på rätt sätt, att behövliga godkännanden har fått och att de som enligt lagen ska ges tillfälle att bli hörda har getts sådant tillfälle. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata fattar sitt beslut utifrån de handlingar som rådgivningsbyrån och barnatillsyningsmannen är skyldiga att sända till myndigheten och som parterna i ärendet möjligen har lämnat till myndigheten.

I 1 mom. finns en bestämmelse om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas rätt att be barnatillsyningsmannen komplettera handlingarna eller skaffa en tilläggsutredning. Så kan man gå till väga om bestämmelserna i 3 och 4 kap. inte har iakttagits i ärendet, handlingarna är bristfälliga eller föräldraskapsfrågan inte utretts tillräckligt. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska då specificera vilket slag av tillgänglig tilläggsutredning den anser behövlig. Om ärendet inte med stöd av förvaltningslagen kan utredas direkt med parterna i ärendet eller undantagsvis med den rådgivningsbyrå som har skickat in handlingarna, ska begäran om komplettering av handlingarna eller tilläggsutredningar framställas till den barnatillsyningsman som avses i 8 §, även om handlingarna har kommit från rådgivningsbyrån. Momentet innehåller också en bestämmelse om situationer där tilläggsutredning inte rimligen kan fås till exempel på grund av den samhälleliga situationen i personernas ursprungsland. I sådana fall kan Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata överföra ärendet till barnatillsyningsmannen för utredning av föräldraskapet. En sådan situation är aktuell till exempel när det finns behov av att utreda faderskapet med hjälp av rättsgenetiska faderskapsundersökningar på det sätt som avses i 29 § 2 mom.

Enligt 2 mom. ska Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata överföra ett föräldraskapsärende för utredning till den barnatillsyningsman som avses i 8 §, om barnet har erkänts

före födelsen på det sätt som anges i 19 §, men myndigheten inte har tagit emot en anmälan om barnets födelse inom två månader från barnets beräknade födelsetid. Överföringsskyldigheten behövs för att säkerställa att ett ärende som gäller erkännande inte blir en öppen fråga vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata i sådana situationer där graviditeten upphör vid missfall, barnet är dödfött eller familjen flyttar bort från Finland innan barnet föds. I dessa situationer kommer ingen födelseanmälan för barnet in i systemet och registermyndigheten kan inte fastställa barnets föräldraskap. Eftersom ett ärende som gäller utredning av föräldraskap till sin natur är sådan socialservice som avses i 14 § i socialvårdslagen (1301/2014) och inte hör till registermyndighetens uppgifter, är det motiverat att den närmare utredningen av ärendet överförs från registermyndigheten till barnatillsyningsmannen då det är klart att födelseanmälan inte har fördröjts till exempel endast av den orsaken att barnet föds efter den beräknade födelsetidpunkten. Innan ärendet överförs kontrollerar Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata om orsaken till att anmälan om barnets födelse saknas kan hittas i de register som förs av myndigheten och om ärendet kan avgöras utifrån den informationen. Det kan vara fråga om en sådan situation till exempel när den mor som ska föda har gjort en anmälan om flytt till utlandet innan barnet föddes, varvid de finska myndigheterna inte längre är behöriga att avgöra ärendet om barnets föräldraskap. Behandlingen av ärendet avslutas vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata i och med att ärendet överförs.

Enligt 3 mom. ska Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata föra utredningen av ett föräldraskapsärende till barnatillsyningsmannen också när ett förhandserkännande återkallas eller bestrids i enlighet med 20 § 1 eller 2 mom. i den föreslagna lagen. Förhandserkännandet blir också i detta fall verkningslöst, eftersom det i dessa fall inte är möjligt att fastställa föräldraskapet. I ärendet om förhandserkännande ska då fattas ett beslut om att ärendet förfaller. Parterna i ärendet ska dessutom underrättas om att ärendet avskrivits. Vid återkallelse och bestridande ska anmälan om att ärendet avskrivits göras förutom till anmälaren också till de övriga parterna i ärendet, eftersom anmälan om bestridande också kan göras av någon annan person än den som är part i fråga om erkännandet. De handlingar som hänför sig till erkännandet ska samtidigt överföras till den barnatillsyningsman som avses i 8 §, eftersom barnatillsyningsmannen är skyldig att utreda barnets föräldraskap efter barnets födelse och uppgiften om återkallande eller bestridande av förhandserkännande är väsentlig för fullgörandet av denna skyldighet.

De principer för minimering av behandlingen och begränsning av bevaringen av handlingar innehållande personuppgifter som anges i dataskyddslagstiftningen förutsätter en så kort bevaringstid som möjligt för handlingarna. Den föreslagna regleringen kan anses uppfylla ett mål av allmänt intresse och med beaktande av de föreslagna bestämmelserna som noggrant definierar behandlingen stå i proportion till det legitima mål som eftersträvas med den på det sätt som förutsätts i artikel 6.3 i dataskyddsförordningen.

Ett beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata får enligt 4 mom. inte överklagas. Om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har beslutat att föräldraskapet inte kan fastställas på grundval av ett erkännande eller ett samtycke av en persons rättsinnehavare, kan den som erkänt barnet, barnet eller den företrädare som utövar barnets talerätt med stöd av 35 § väcka talan i tingsrätten för fastställande av föräldraskap inom ramen för de tidsfrister som anges i 34 §. Deras rättsskydd har således ordnats genom bestämmelserna om fastställande av föräldraskap i 6 kap. Av denna anledning ska till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas beslut fogas information om den talerätt som avses i 32 och 33 § och om den tidsfrist som avses i 34 § 2 eller 3 mom. Möjlighet att överklaga Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata beslut behöver inte ges heller när erkännandet har godkänts. Om till exempel den mor som har fött barnet anser avgörandet vara oriktigt, har modern möjlighet att få rättssäkerhet via en talan om upphävande av föräldraskap.

Har föräldraskapet utretts, ska Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata utöver parterna med stöd av det föreslagna 5 mom. delge beslutet också den barnatillsyningsman som har utrett föräldraskapet. Enligt bestämmelsen har Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ingen skyldighet att delge beslutet den rådgivningsbyrå som lämnat in erkännandehandlingarna. Om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata fattar ett positivt beslut i ett ärende som gäller förhandserkännande, har frågan om föräldraskap i regel inte utretts tidigare av en barnatillsyningsman. Då finns det inte heller något särskilt behov av att informera barnatillsyningsmannen om saken. Om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata däremot fattar beslut om att ett ärende som gäller förhandserkännande förfaller eller avslås, finns det risk för att det barn som ska födas blir utan den andra föräldern. Därför föreslås det att det till 5 mom. fogas en bestämmelse med stöd av vilken Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska delge den barnatillsyningsman som avses i 8 § sitt beslut jämte bilagor också i ett sådant ärende som gäller förhandserkännande och på basis av vilket barnet håller på att bli utan den andra föräldern. Om ett ärende som gäller förhandserkännande förfaller på grund av äktenskap mellan den mor som har fött barnet och den som har erkänt barnet, föreligger ingen delgivningsskyldighet, eftersom barnet redan har två föräldrar. Delgivningsskyldighet föreligger inte heller i en situation där de finska myndigheterna inte längre har behörighet enligt 56 § 1 mom. 1 eller 2 punkten i ärendet.

6 kap. Rättegång om fastställande av föräldraskap

32 §. *Rätt att väcka talan i ett ärende som gäller fastställande av faderskap samt parter.* I paragrafen föreskrivs om de olika personer som kan väcka talan om fastställande av faderskap, och om förutsättningarna för talerätt.

Talerätt har enligt 1 mom. för det första ett barn för vilket faderskap inte har konstaterats på grundval av äktenskapet för den mor som har fött barnet och inte har fastställts genom ett beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata eller genom domstolsbeslut. Barnet ska väcka talan mot den som barnet antar är barnets far. Om personen har avlidit, ska talan väckas mot personens rättsinnehavare. Den förmodade faderns rättsinnehavare bestäms enligt 18 kap. 1 § i ärvdabalken, enligt vilken delägare i dödsboet i princip är arvingarna och de universella testamentstagarna samt den efterlevande maken. Om sådana dödsbodelägare inte finns, kan i sista hand Statskontoret på grund av 5 kap. 1 § i ärvdabalken instämmas att svara på en talan om fastställande av faderskap.

I 2 mom. föreslås bestämmelser om förutsättningarna för rätten att väcka talan för den som anser sig vara far. Den som anser sig vara far till ett barn kan enligt 1 punkten i momentet väcka talan om fastställande av faderskap, om barnatillsyningsmannen har lagt ned faderskapsutredningen med stöd av 14 § 2 mom. 1 punkten på grund av att de prov som behövs på barnet för att göra en rättsgenetisk faderskapsundersökning inte har kunnat tas. Det kan till exempel vara fråga om en situation där den mor som har fött barnet motsätter sig en faderskapsutredning och barnatillsyningsmannen har bedömt att den utredning som stöder faderskapet är så svag att barnatillsyningsmannen inte har väckt talan på barnets vägnar med stöd av 16 §. Det bör noteras att utgångspunkten är att barnatillsyningsmannen är skyldig att väcka faderskapstalan på barnets vägnar också i sådana situationer där den mor som har fött barnet motsätter sig en faderskapsutredning, om inte faderskapsutredningen har ansetts strida mot barnets bästa på det sätt som avses i 14 § 2 mom. 3 punkten.

Syftet med rätten att väcka talan med stöd av 1 punkten är således att fungera som en rättsmekanism i situationer där en person som antas vara far bedömer den utredning som stöder faderskapet annorlunda än barnatillsyningsmannen och vill föra ärendet till domstol för prövning. En

person som anser sig vara barnets far ska ha möjlighet att få visshet om sitt faderskap och där-
efter få faderskapet fastställt. Domstolen kan efter att talan väckts förordna om undersökning
med stöd av lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning.

Enligt 2 punkten har den som anser sig vara far till ett barn rätt att väcka talan i domstol om
fastställande av faderskap också när personen har erkänt barnet, men Myndigheten för digitali-
sering och befolkningsdata inte har fastställt faderskapet och det finns någon annan anledning
till detta än att det godkännande som behövs för erkännandet saknas. Att faderskapet inte fast-
ställts har då kunnat bero till exempel på att den mor som har fött barnet eller barnatillsynings-
mannen har lagt fram en beaktansvärd misstanke om att personen inte är far till barnet, men att
misstankarna inte har kunnat bevisas med hjälp av rättsgenetiska faderskapsundersökningar då
parternas samtycke saknas.

Talerätt föreligger enligt 2 punkten i momentet däremot inte, om Myndigheten för digitalisering
och befolkningsdata har förkastat erkännandet på den grunden att det godkännande som behövs
för erkännandet saknas. Bestämmelser om de fall då erkännandet kräver godkännande av någon
annan finns i 22 §. Om erkännandet till exempel gäller ett barn som avses i 3 §, och barnets
juridiska far är äkta man till den mor som har fött barnet, har den som avger utsagan om erkän-
nande inte rätt att väcka talan om fastställande av faderskap, om den mor som har fött barnet
och barnets juridiska far inte gett sitt godkännande.

I 3 mom. föreskrivs att om den vars faderskap det är fråga om avlider under rättegången, träder
personens rättsinnehavare i personens ställe. Bestämmelsen tillämpas oberoende av om den som
antas vara far är kärande eller svarande. Om personen vid sin död har varit kärande i målet, kan
personens rättsinnehavare antingen fortsätta talan eller avskriva ärendet.

33 §. *Rätt att väcka talan i ett ärende som gäller fastställande av moderskap samt parter.* I
paragrafen föreskrivs det om de olika personer som kan väcka talan om fastställande av moder-
skap, och om förutsättningarna för talerätt. Moderskap kan fastställas i domstol på grundval av
ett samtycke till assisterad befruktning och utgör då moderskap enligt 5 § 1 mom.

Enligt 1 mom. har ett barn för vilket faderskapet inte har konstaterats på grundval av äktenskapet
för den mor som har fött barnet och inte har fastställts genom beslut av Myndigheten för digi-
talisering och befolkningsdata eller domstolsbeslut, rätt att genom talan kräva att moderskap
enligt 5 § 1 mom. fastställs på grundval av ett samtycke till assisterad befruktning. Talan väcks
mot den som antas vara barnets mor. Om personen har avlidit, ska talan väckas mot personens
rättsinnehavare. Rättsinnehavarna har behandlats i specialmotiveringen till 32 §.

I 2 mom. föreslås bestämmelser om förutsättningarna för rätten att väcka talan för den som antar
sig vara mor. Den som anser sig vara mor till barnet i enlighet med 5 § 1 mom. har rätt att väcka
talan om fastställande av moderskapet mot barnet. Talan kan dock väckas endast om Myndig-
heten för digitalisering och befolkningsdata inte har fastställt moderskapet och det finns något
annat skäl till detta än att det godkännande som behövs för erkännandet saknas. Orsaken till att
moderskapet inte fastställts har då till exempel kunnat vara att den mor som har fött barnet eller
barnatillsyningsmannen har lagt fram en beaktansvärd misstanke om att personen inte är barnets
mor och att ett moderskap enligt 5 § 1 mom. inte har kunnat anses vara tillräckligt klarlagt för
att moderskapet ska fastställas. Talerätt föreligger däremot inte, om Myndigheten för digitali-
sering och befolkningsdata har förkastat erkännandet på den grunden att det godkännande som
behövs för erkännandet inte har fåtts. Bestämmelser om de fall då erkännandet kräver godkän-
nande av någon annan finns i 22 §. Om erkännandet till exempel gäller ett barn som avses i 3 §,
och barnets juridiska far är äkta man till den mor som har fött barnet, har den som avger utsagan

om erkännande inte rätt att väcka talan om fastställande av moderskap, om den mor som har fött barnet och barnets juridiska far inte gett sitt godkännande.

I 3 mom. föreskrivs att om den vars moderskap det är fråga om avlider under rättegången, träder personens rättsinnehavare i personens ställe. Bestämmelsen tillämpas oberoende av om den som antas vara mor är kärande eller svarande. Om personen vid sin död har varit kärande i målet, kan personens rättsinnehavare antingen fortsätta talan eller avskriva ärendet.

34 §. Begränsningar i talerätten. I paragrafen föreskrivs om begränsningar i den talerätt som avses i 32 och 33 §.

Enligt 1 mom. kan talan om fastställande av faderskap eller moderskap inte föras, om barnet har fyllt 15 år och motsätter sig att föräldraskapet fastställs. Talan om fastställande av föräldraskap kan inte heller väckas eller behandlingen av ärendet fortsättas, om barnet har avlidit. I den lagstiftning som gäller barn är utgångspunkten barnets bästa. Om barnet avlider, finns det inte längre något sådant intresse att fastställa föräldraskapet som utgår från barnets bästa. Bestämmelsen gäller också sådana tvister där den som antas vara en andra förälder har försökt erkänna barnet efter barnets död, men erkännandet inte har lett till att föräldraskapet har fastställts.

I 2 mom. föreslås dessutom en bestämmelse om att den som anser sig vara far till ett barn ska väcka talan om fastställande av faderskap inom ett år från den dag då personen fick del av ett i 32 § 2 mom. avsett beslut av barnatillsyningsmannen eller Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

I 3 mom. föreslås dessutom en bestämmelse om att den som anser sig vara ett barns andra mor ska väcka talan om fastställande av moderskap inom ett år från den dag då personen fick del av ett i 33 § 2 mom. avsett beslut av barnatillsyningsmannen eller Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Begränsningarna av tiden för väckande av talan motsvarar nuläget. Eftersom rätten att väcka talan för en person som antar sig vara far kan grunda sig dels på ett beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, dels på ett beslut av barnatillsyningsmannen, har det varit nödvändigt att utsträcka begränsningen av tiden för väckande av talan till att gälla även de sistnämnda situationerna. Begränsningarna av fristen är fortfarande motiverade, eftersom de avgöranden som gäller föräldraskapet med tanke på barnets bästa bör göras så snabbt som möjligt efter barnets födelse. Bestämmelser om den information om talerätten och tidsfristen i samband med den som ska fogas till beslut av barnatillsyningsmannen och Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata finns i 17 § 2 mom. och 31 § 4 mom.

35 §. Förande av barnets talan. I paragrafen föreslås det bestämmelser om förande av ett minderårigt barns talan. Bestämmelserna i paragrafen kompletterar bestämmelserna om förande av minderårigas talan i 12 kap. i rättegångsbalken.

Enligt 1 mom. förs ett minderårigt barns talan i en rättegång om fastställande av föräldraskap av den barnatillsyningsman som med stöd av 8 § har utrett föräldraskapet. I princip är det fråga om en barnatillsyningsman inom det välfärdsområde inom vilket den mor som fött barnet eller barnet har sin hemkommun. Barnatillsyningsmannen kan företräda barnet både när barnet är kärande och när en förmodad förälder har väckt talan mot barnet, dvs. när barnet är svarande. Barnatillsyningsmannens talan är dock i praktiken begränsad. Barnatillsyningsmannen kan vara barnets företrädare vid rättegången och i denna ställning till exempel ta emot en stämning för barnets räkning, men barnatillsyningsmannen har inte behörighet att handla för barnets räkning i ett ärende som enbart hör till vårdnadshavarens uppgifter. Barnatillsyningsmannen kan således

till exempel inte ge samtycke till en rättsgenetisk faderskapsundersökning för barnets räkning. Om barnet inte bor eller vistas i Finland, men en finsk domstol behandlar ärendet på basis av någon annan behörighetsgrund än en sådan som nämns i 56 § 1 mom. 1 eller 2 punkten, har barnatillsyningsmannen i dessa situationer inte talerätt vid en rättegång om fastställande av föräldraskap. I sådana situationer förs barnets talan av barnets lagliga företrädare.

På basis av 2 mom. får ett minderårigt barns talan, förutom av barnatillsyningsmannen, föras av vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare och barnet självt, om det har fyllt 15 år. Om barnet ännu inte har fyllt 15 år, men närmar sig 15 års ålder, är det ofta nödvändigt att ta reda på också vad ett sådant minderårigt barn anser. Talan om fastställande av föräldraskap kan inte föras utan barnets samtycke efter det att barnet har fyllt 15 år. I den föreslagna bestämmelsen finns anvisningar också för hur sådana situationer ska lösas där barnets företrädare vid förandet av talan är av olika åsikt sinsemellan. Vid sådana meningsskiljaktigheter ska barnatillsyningsmannens åsikt följas.

Enligt 3 mom. ska domstolen ge var och en som enligt 1 eller 2 mom. får föra barnets talan tillfälle att bli hörd i saken. Även när den mor som har fött barnet inte är barnets vårdnadshavare, ska personen också ges tillfälle att bli hörd, om hörande kan förrättas utan svårighet. Det är nödvändigt att barnets vårdnadshavare hörs, om det finns behov av en rättsgenetisk faderskapsundersökning i ärendet. Det har ansetts behövt att den mor som har fött barnet hörs, eftersom modern kan anses ha sådana uppgifter som kan bidra till utredandet av saken.

I 4 mom. finns en specialbestämmelse om rättshjälp i en situation då barnatillsyningsmannen företräder barnet vid en rättegång om fastställande av föräldraskap. Rättshjälpsbyrån beviljar då barnet avgiftsfri rättshjälp enligt rättshjälpslagen (257/2002) oberoende av vad som i övrigt föreskrivs om förutsättningarna för rättshjälp. De förutsättningar för beviljande av rättshjälp som finns i rättshjälpslagen iakttas således inte till denna del. Bestämmelsen huvudsakliga betydelse ligger i att barnets ekonomiska förhållanden inte behöver utredas. När i praktiken så gott som alla barn är berättigade till rättshjälp, förorsakar en ekonomisk utredning endast onödigt arbete.

36 §. Instämmande som svarande. I paragrafen föreskrivs om instämmande som svarande. Enligt 1 mom. ska barnet såsom svarande stämma in den som kan antas vara barnets far. Enligt 6 § 2 mom. gäller barnatillsyningsmannens handlingsskyldighet alla som inte fyllt 18 år. I fråga om minderåriga barn styrs föräldraskapsutredningen således i regel till barnatillsyningsmannen, som utreder mot vilka en eventuell talan ska väckas. Om ett myndigt barn är kärke, kan det hända att föräldraskapet inte har utretts av barnatillsyningsmannen eller att utredningen av någon orsak har lagts ned. Ett barn som är kärke blir då tvunget att själv utreda de omständigheter som ligger till grund för barnets talan och på grund av vilka barnet antar att en viss person är barnets ena förälder och yrkar att personens föräldraskap ska fastställas.

I 2 mom. finns en bestämmelse som motsvarar 1 mom. om stämning av svaranden när barnet kräver att moderskapet ska fastställas. Barnatillsyningsmannens handlingsskyldighet bestäms då på samma grunder som det konstateras i motiveringen till 1 mom.

I 3 mom. föreskrivs det om en situation då de personer som kan antas vara barnets ena förälder är fler än en. De kan stämmas in som svarande till samma rättegång, vilket ofta är ändamålsenligt med tanke på en skyndsam behandling av ärendet och av processekonomiska orsaker. I praktiken kan någon eller några av de förmodade föräldrarna vara mer sannolik som barnets förälder än de andra, och i enskilda fall kan det vara motiverat att stämma in bara den eller de mest sannolika personerna såsom svarande. En sådan sannolikhetsbedömning kan ofta göras förutom på basis av den rättsgenetiska och medicinska utredning som eventuellt redan har skaffats också med stöd av uppgifter om bland annat förhållandet mellan den förmodade föräldern

och den mor som har fött barnet, antalet samlag, tidpunkterna för samlagen eller tidpunkten för assisterad befruktning. Stämning av endast de mest sannolika föräldrarna är avsedd att användas endast i sådana fall där det kan anses sannolikt att en rättsgenetisk faderskapsundersökning kan göras av de personer som stäms in såsom svarande. Genom en rättsgenetisk faderskapsundersökning kan man på ett tillförlitligt sätt utesluta faderskapet för en enskild svarande på grund av bristande genetisk överensstämmelse och lägga fram starka bevis för en annan svarandes faderskap utan att sinsemellan jämföra de bevis som lagts fram om de olika personernas faderskap. I en sådan situation förutsätter parternas rättsskydd och den juridiska bedömningen av faderskapsfrågan inte längre nödvändigtvis att talan väcks mot samtliga eventuella fäder och att talan behandlas tillsammans.

Av olika orsaker är det i alla situationer inte möjligt att göra en rättsgenetisk faderskapsundersökning på var och en av dem som kommer i fråga som far. En sådan situation kan uppstå om den som antas vara far har avlidit eller är försvunnen eller bor i ett sådant land att personen inte kan tvingas att ge ett prov. Om det finns flera sådana personer bland de svarande, kan en tillförlitlig utredning om faderskapet förutsätta att åtminstone dessa instäms till samma rättegång. Eftersom annan bevisning än sådan som baserar sig på en rättsgenetisk undersökning har ett osäkert bevisvärde, är det i fråga om dessa svarande motiverat att bevisningen bedöms vid samma rättegång.

Genom en rättsgenetisk faderskapsundersökning kan det på ett tillförlitligt sätt konstateras att den person som undersökts inte kan vara barnets far. Det är därför i allmänhet skäl att begränsa väckande av talan på så sätt att talan som baserar sig på annan bevisning än en rättsgenetisk faderskapsundersökning inte väcks innan faderskapet i fråga om dem på vilka ett prov kan fås för nämnda undersökning har utretts på ett tillförlitligt sätt.

Bland annat med beaktande av rättegångens eventuella längd måste det i varje ärende särskilt övervägas när det är ändamålsenligt att väcka talan och mot vem. Även om det vore möjligt att låta göra rättsgenetiska faderskapsundersökningar på alla som kan komma i fråga som barnets far, kan till exempel instämmande av någon dra ut på tiden så att det är motiverat att samtidigt väcka talan också mot de andra och på så sätt påskynda behandlingen. Internationaliseringen och den förmodade faderns död kan förorsaka situationer där det förutsätts flexibilitet i fråga om möjligheten att väcka talan. Sådana fall där faderskapet inte kan grunda sig på bevisning som fås genom en rättsgenetisk faderskapsundersökning, kommer av dessa orsaker troligen fortfarande till behandling.

Enligt lagens 5 § 2 mom. kan inte en andra mor fastställas på grundval av ett samtycke till assisterad befruktning, om faderskap till barnet har konstaterats eller fastställts eller kan konstateras eller fastställas. Av detta följer att talan om fastställande av ett eventuellt faderskap ska avgöras innan ett avgörande i moderskapsfrågan ges. I 18 kap. i rättegångsbalken föreskrivs om behandling av olika käromål i samma rättegång. Om käromålen inte behandlas vid samma rättegång, kan domstolen enligt 14 kap. 4 § i rättegångsbalken bestämma att behandlingen av målet fortsätter först efter det att den fråga som behandlas vid en annan rättegång har avgjorts först.

I 4 mom. föreskrivs det om en situation där en antagen förälder väcker talan om fastställande av faderskap eller moderskap mot barnet. Enligt 6 § 2 mom. utreder barnatillsyningsmannen föräldraskapet också när den förmodade föräldern är villig att erkänna sitt eventuella föräldraskap. Om föräldraskapsutredningen inte leder till att föräldraskapet fastställs, har den förmodade föräldern under de förutsättningar som anges i 32 § 2 mom. eller 33 § 2 mom. rätt att väcka talan mot ett barn som barnatillsyningsmannen kan företräda inom ramen för sin behörighet. Oftast föregås talan om fastställande av föräldraskap således av den föräldraskapsutredning som barnatillsyningsmannen lämnar in.

Den förmodade förälder som är kärande kan såsom svarande förutom barnet instämma också dem som förutom käranden kan komma i fråga som far till barnet. Det är dock inte nödvändigt att stämma in dem. Den förälder som är kärande är i allmänhet själv villig att ge prov för en rättsgenetisk faderskapsundersökning. Lagens 32 § 2 mom. 1 punkt ger personen rätt att väcka talan om fastställande av faderskap, om det på grund av motstånd inte varit möjligt att få prov på barnet vid faderskapsutredningen. Domstolen kan vid behandlingen av talan förplikta såväl den mor som har fött barnet som barnet att genomgå undersökningar. De fall där faderskapet på så sätt inte blir tillräckligt tillförlitligt utrett torde vara sällsynta, förutsatt att de som kommer i fråga som far inte är nära släkt sinsemellan. Det är antagligen sällan det finns behov av att få de övriga faderskandidaterna med i samma rättegång.

I 5 mom. sägs att om det med hjälp av en rättsgenetisk faderskapsundersökning har klarlagts att en viss person inte kan vara barnets far, får personen inte utan särskilda skäl stämmas in som svarande. De rättsgenetiska faderskapsundersökningarnas tillförlitlighet är så stor att bestämmelsen har ansetts behövlig i syfte att undvika onödig domstolsbehandling. Ett särskilt skäl kan anses vara den situation då käranden lägger fram en grundad misstanke om att provet till exempel har tagits på någon annan person än på svaranden eller att proven under hanteringen har bytts ut.

37 §. Delgivning av stämning. Paragrafen innehåller en bestämmelse om delgivning av stämning som kompletterar bestämmelserna i 11 kap. i rättegångsbalken. Enligt 11 kap. 9 § i rättegångsbalken ska domstolen sköta delgivningen genom kungörelse, om det inte är möjligt att klarlägga var mottagaren eller den som har befullmäktigats att ta emot delgivningen vistas. I praktiken förmedlas informationen om ärendet oftast inte till svaranden genom en kungörelse. Genom ett sådant sätt att delge stämningen kan den bevisning som ska läggas fram i ärendet bli bristfällig i och med att svaranden inte deltar i rättegången. Följden kan bli en felaktig dom, som bifaller eller förkastar talan. En sådan dom kan ändras endast genom återbrytande. I den föreslagna bestämmelsen föreslås därför att stämningen med avvikelse från 11 kap. 9 § i rättegångsbalken kan delges genom kungörelse endast när bevisning om föräldraskapet finns tillgänglig i sådan omfattning att inledande av rättegång mot svaranden måste anses förenligt med barnets bästa.

De beviskrav som bestämmelsen uppställer uppfylls i synnerhet om den rättsgenetisk faderskapsundersökning som svaranden genomgått visar att personen är barnets far. Beviskravet ska dock inte ställas alltför högt. Också någon annan bevisning som anmälts som stöd för talan kan beroende på fallet vara en tillräcklig grund för att använda delgivning genom kungörelse. För att få det prov som behövs för en rättsgenetisk faderskapsundersökning krävs det ibland uttryckligen ett förordnande av domstol, såsom när svaranden inte har kunnat nås eller har försvunnit och det enda biologiska provet på personen finns tillgängligt hos en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården som tidigare vårdat honom och vilket endast fås genom ett domstolsbeslut.

En tillräcklig utredning för kungörelse i ett ärende som gäller fastställande av moderskap är till exempel ett skriftligt intyg över utförd assisterad befruktning och över ett i samförstånd givet samtycke till behandlingen, om barnet har fötts vid en sådan tidpunkt att det kan ha fötts till följd av behandlingen.

38 §. Delgivning av protokoll över föräldraskapsutredning. Enligt paragrafen ska käranden foga protokollet över föräldraskapsutredningen till stämningsansökan, i fall där föräldraskapsutredning krävs enligt lag. Om protokollet inte har fogats till stämningsansökan, ska domstolen begära protokollet av barnatillsyningsmannen. Även när talan om fastställande av föräldraskap väcks av någon annan än barnatillsyningsmannen, till exempel en antagen förälder eller ett myn-

digt barn, ska personen dessförinnan skaffa protokollet över föräldraskapsutredningen, om utredningen av föräldraskapet krävs enligt lag, och foga det till stämningsansökan. Syftet med bestämmelsen är att säkerställa att käranden redan innan talan väcks har ett ändamålsenligt material i form av handlingar till sitt förfogande, för att käranden ska kunna bedöma talans möjligheter till framgång och åberopa omständigheter av betydelse för talans framgång.

På den begäran om handlingar som riktas till barnatillsyningsmannen tillämpas vad som föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Utöver det iakttas 15 § 2 mom. i den föreslagna lagen, där det finns en bestämmelse om rätt att ta del av protokollet över fastställande av föräldraskapet. Om protokollet dock inte har fogats till stämningsansökan, ska domstolen begära protokollet av barnatillsyningsmannen. Domstolen ska inte lämna ärendet utan prövning på den grunden att käranden inte har fogat protokollet till stämningsansökan.

39 §. Behörig domstol i ärenden om fastställande av föräldraskap. Enligt 1 mom. finns bestämmelser om behörig domstol i ärenden som gäller fastställande av faderskap och moderskap i 10 kap. i rättegångsbalken.

Enligt 10 kap. 12 § 1 mom. i rättegångsbalken prövas ett ärende som gäller fastställande av faderskap eller fastställande av moderskap av den tingsrätt inom vars domkrets den mor som har fött barnet eller barnet har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. De behöriga domstolarna är alternativa sinsemellan, men ovillkorliga. Om subsidiära forum föreskrivs i 18 § i samma kapitel.

I 2 mom. finns det en bestämmelse om att en talan om fastställande av föräldraskap har en större verkan av anhängighet än normalt. När ett ärende som gäller fastställande av föräldraskap är anhängigt vid en behörig domstol, får frågan om fastställande av föräldraskapet för samma barn inte prövas vid en annan domstol till exempel i fråga om den andra förmodade föräldrarnas föräldraskap. Syftet med bestämmelsen är att ärenden som gäller fastställande av föräldraskap koncentreras till endast en behörig domstol för att behandlas där. Om två personer, som båda antar att de är barnets ena förälder, väcker talan om fastställande av föräldraskapet för samma barn och den första väcker talan vid domstolen på moderns hemort och den andra senare väcker talan vid domstolen på barnets hemort, får den senare domstolen således inte pröva talan. Domstolen ska då överföra ärendet till den domstol där ärendet redan är anhängigt. På förening av käromål tillämpas bestämmelserna i 18 kap. i rättegångsbalken.

40 §. Återkallande av talan och uteslutande av faderskap. I paragrafen finns bestämmelser om återkallande av talan och uteslutande av faderskap i en situation då talan om fastställande av föräldraskap förs mot flera svarande.

Enligt 1 mom. kan när talan om fastställande av föräldraskap förs mot flera svarande käranden återkalla talan mot någon av dem, om svaranden inte motsätter sig att talan återkallas. Svarandens samtycke fordras, eftersom personen kan vilja att ärendet blir rättskraftigt avgjort och att talan för personens del har förkastats. Om talan återkallas, blir ärendet för personens del avskrivet utan avgörande i sak. För att talan ska återkallas behövs dessutom domstolens samtycke. Eftersom återkallande av talan i fråga om en svarande kan inverka också på ställningen för andra svarande i rättegången, ska domstolen höra de övriga svarandena innan den samtycker till att talan återkallas. Vanligen har domstolen ingen anledning att samtycka till att talan återkallas utan grundad anledning, om det bland de svarande finns personer som det inte kunnat göras en rättsgenetisk faderskapsundersökning på.

Enligt 2 mom. kan domstolen i stället för att avskriva talan förkasta talan mot en eller flera av svarandena, om det utifrån en rättsgenetisk faderskapsundersökning måste anses vara bevisat

att svaranden i fråga inte kan vara barnets far. Att under behandlingen av föräldraskapsärendet ge en deldom som förkastar talan är i momentet bundet till tillförlitlig bevisning om att svaranden inte kan vara barnets far. I dessa situationer krävs inte samtycke av de andra svarandena för att deldom ska kunna meddelas.

41 §. *Anskaffning av bevis.* I paragrafen finns en bestämmelse om inhämtande av bevis i ärenden som gäller föräldraskap. Domstolen ska självant förordna om anskaffning av all den utredning som den finner behövt för att ärendet ska kunna avgöras. Bestämmelsen motsvarar vad som även annars gäller i tvistemål där förlikning inte är tillåten. I praktiken bildar de rättsgenetiska faderskapsundersökningarna ett ytterst viktigt bevismaterial i synnerhet i ärenden som gäller fastställande av faderskap. Om det föreskrivs närmare i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning. Om den mor som har fött barnet har fått assisterad befruktning i Finland, ska den som utfört den assisterade befruktningen ge den som fått behandlingen ett intyg över assisterad befruktning. Handlingen är av största vikt, särskilt när donerade könsceller har använts vid behandlingen.

Om det utifrån omständigheter som framkommit vid rättegången finns anledning att anta att någon, som inte är part, är förälder till barnet, kan domstolen ge personen tillfälle att bli hörd. Om barnatillsyningsmannen är behörig och barnet, om det har fyllt 15 år, inte motsätter sig det, kan domstolen också uppmana barnatillsyningsmannen att utreda personens föräldraskap. Om barnatillsyningsmannen efter att ha utrett föräldraskapet märker att en person som inte är part kan antas vara barnets ena förälder, ska barnatillsyningsmannen då denna för barnets talan instämman personen såsom svarande med stöd av 36 §.

Om ett barn, som inte företräds av barnatillsyningsmannen, är kärande, eller om ett barn som har fyllt 15 år motsätter sig att föräldraskapet för en person utanför rättegången utreds, kan domstolen på eget initiativ höra personen vid rättegången. Käranden har inte skyldighet att mot sin vilja utreda en persons föräldraskap eller stämman in personen som svarande i ärendet. I synnerhet i sådana situationer då föräldraskapet för en person som stämts in som svarande i rättegången inte kan utredas och barnet inte vill väcka talan mot den person som kan komma i fråga som andra förälder, kan det för att en utredning om föräldraskapet ska fås förutsätta att en person som inte har partsställning hörs.

42 §. *Behandling av överklagande.* Om käranden eller svaranden överklagar en dom om föräldraskap, kan fullföljdsdomstolen enligt paragrafen behandla föräldraskapsärendet också till den del ärendet gäller en sådan part som inte överklagandet avser. Bestämmelsen är motiverad i synnerhet i sådana fall då man för alla de som eventuellt kan antas vara förälder till barnet inte har haft tillgång till bevis som på ett tillförlitligt sätt stärker eller utesluter föräldraskapet, till exempel ett rättsgenetiskt faderskapsundersökningsresultat. Om kravet gällande faderskapet dock har förkastats av den anledningen att en rättsgenetisk faderskapsundersökning har uteslutit möjligheten att en person kunde vara barnets far, ska ärendet i fråga om den personen inte längre tas upp till behandling på nytt utan särskilda skäl. Ett särskilt skäl kan anses vara den situation då det läggs fram en grundad misstanke om att provet tagits på någon annan person eller att proven under hanteringen har bytts ut. På överklagande i ärenden som gäller fastställande av föräldraskap tillämpas i övrigt de allmänna bestämmelserna i 25 och 30 kap. i rättegångsbalken.

7 kap. Upphävande av föräldraskap

43 §. *Grunderna för upphävande av faderskap.* I paragrafen anges grunderna för upphävande av faderskap. Enligt den ska faderskapet upphävas, om det med hjälp av en rättsgenetisk faderskapsundersökning eller annars har klarlagts att det inte finns ett i 4 § 2 eller 3 mom. avsett förhållande mellan den som har konstaterats eller fastställts vara far och barnet. Faderskapet ska

således upphävas för det första om det har klarlagts att den som konstaterats eller fastställts vara far till barnet inte har avlat barnet. Med avlande jämföras andra sätt där spermier, bortsett från assisterad befruktning, har använts för att befrukta den mor som har fött barnet. I dessa situationer är det med andra ord fråga om att upphäva faderskapet på den grunden att barnet inte härstammar från den som konstaterats eller fastställts vara far.

Grunden för upphävande av faderskapet kan i dessa fall i första hand bevisas så att parterna genomgår en rättsgenetisk faderskapsundersökning, där faderskapet för den som konstaterats eller fastställts som far kan uteslutas. Domstolen tillämpar dock fri bevisprövning, vilket innebär att uteslutning vid en rättsgenetisk faderskapsundersökning inte är det enda sättet att bevisa saken. Tillräcklig bevisning kan utan en sådan undersökning fås till exempel i situationer där det på grund av den juridiska faderns frånvaro är klart att personen inte har kunnat avla barnet i fråga vid den tid då barnet har avlats. För Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas del är en rättsgenetisk faderskapsundersökning dock nödvändig för att den i ett sådant fall som avses i 45 § 2 mom. ska kunna upphäva den äkta mannens faderskap genom sitt beslut.

Om den mor som har fött barnet har fått assisterad befruktning, kan faderskapet upphävas antingen på den grunden att den som konstaterats eller fastställts vara far inte har samtyckt till den assisterade befruktningen eller på den grunden att barnet inte har fötts till följd av behandlingen. Om det har krävts ett skriftligt samtycke för att den assisterade befruktningen ska kunna utföras, finns uppgifterna om samtycket i ett arkiv hos den som utfört behandlingen. Från arkivet ska uppgifterna på begäran överlämnas till den som fått behandlingen. I de fall där grunden för talan är att samtycke av den som konstaterats eller fastställts som far saknas, kan avgörandet vanligen baseras på den bevisning som fås på detta sätt. Om det krävs att faderskapet upphävs på den grunden att barnet inte har fötts till följd av den assisterade befruktningen, är bevisningsmöjligheterna beroende av om egna spermier från den som fastställts som far eller donerade spermier har använts vid behandlingen. I det förstnämnda fallet kan tillräcklig bevisning fås, om en rättsgenetisk faderskapsundersökning utesluter fadern. I det senare fallet kan det däremot vara svårt att få bevis för grunden att upphäva faderskapet, eftersom donatorns anonymitet skyddas enligt lagen om assisterad befruktning. Donatorns identitet kan delges barnet först efter det att barnet har fyllt 18 år.

44 §. Grunderna för upphävande av moderskap. I paragrafen anges grunderna för upphävande av moderskap. Enligt paragrafen ska ett moderskap som har fastställts genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata upphävas genom domstolsbeslut, om det har klarlagts att det inte finns ett i 5 § 1 mom. avsett förhållande mellan den som har fastställts vara mor och barnet. Ett sådant moderskap enligt det föreslagna 5 § 1 mom. som baserar sig på ett samtycke till assisterad befruktning kan upphävas antingen på den grunden att den som fastställts vara mor inte har samtyckt till den assisterade befruktningen eller på den grunden att barnet inte har fötts till följd av behandlingen. Om det har krävts ett skriftligt samtycke för att den assisterade befruktningen ska kunna utföras, finns uppgifterna om samtycket i ett arkiv hos den som utfört behandlingen. Från arkivet ska uppgifterna på begäran överlämnas till den som fått behandlingen. Såsom det konstateras i motiveringen till 43 § i fråga om faderskap, kan i de fall där grunden för talan är att samtycke av den som fastställts som mor saknas, avgörandet vanligen baseras på den bevisning som fås på detta sätt. Om det krävs att moderskapet upphävs på den grunden att barnet inte har fötts till följd av den assisterade befruktningen, är bevisningsmöjligheterna beroende av om en känd eller okänd donators spermier har använts vid behandlingen. I det förstnämnda fallet kan tillräcklig bevisning fås, om donatorn samtycker till rättsgenetiska undersökningar och blir utesluten. I det senare fallet kan det däremot vara svårt att få bevis när det gäller grunden för att upphäva moderskapet av skäl som anges i motiveringen till 43 §.

45 §. *Upphävande av faderskap genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.* I paragrafen räknas de situationer upp där föräldraskapet kan upphävas genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Enligt 1 mom. är faderskapet för den äkta mannen eller den som erkänt barnet upphävt, när en annan person på det sätt som avses i 21 § har erkänt sitt föräldraskap och Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har fastställt erkännandet. Enligt 29 § ska Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata fastställa föräldraskapet om erkännandet har skett på det sätt som föreskrivs i 18–25 § och det inte finns anledning att anta att den som erkänt föräldraskapet inte är barnets ena förälder. Av det föreslagna 18 § 2 mom. följer att om ett barn redan har två föräldrar, kan endast ett barn erkännas för vars del faderskapet har konstaterats med stöd av 3 § eller vars föräldraskap har fastställts på basis av ett sådant erkännande som avses i 19 §, varvid föräldraskapet inte har utretts. I samband med fastställandet kontrollerar Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata också att den mor som har fött barnet och moderns äkta man eller den som har erkänt barnet före barnets födelse har godkänt erkännandet på det sätt som avses i 22 § 1 mom. Om barnet har fyllt 15 år, krävs också barnets godkännande för att föräldraskapet ska fastställas. När Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata fastställer erkännandet, är ett separat beslut om upphävande av föräldraskapet onödigt.

Enligt 2 mom. kan Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata genom sitt beslut upphäva ett konstaterat eller fastställt föräldraskap, om den mor som har fött barnet och barnets andra förälder tillsammans har bitt barnatillsyningsmannen utreda föräldraskapet med stöd av 6 § 3 mom. 1 punkten. Den mor som har fött barnet och den äkta mannen eller den som har erkänt barnet före barnets födelse ska med stöd av den nämnda punkten tillsammans begära att föräldraskapet utreds inom sex månader från barnets födelse. Det är inte möjligt att upphäva föräldraskapet genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata om inte rättsgenetiska faderskapsundersökningar har gjorts. Om det utifrån rättsgenetiska faderskapsundersökningar som gjorts i samband med föräldraskapsutredningen kan konstateras att den äkta mannen till den mor som har fött barnet eller den som har erkänt barnet inte kan vara barnets far, kan faderskapet upphävas genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Ärendet kan avgöras utan att barnet hörs och utan att det förordnas en intressebevakare för barnet, eftersom beslutet baserar sig på ett entydigt konstaterat rättsgenetiskt bevis och inte på en bedömning av barnets bästa från fall till fall.

Bestämmelsen i 2 mom. kan tillämpas endast när barnets föräldrar inom en viss tid tillsammans har bitt barnatillsyningsmannen utreda föräldraskapet och därefter hos Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ansöka om upphävande av faderskapet inom ett år från barnets födelse. Det beslut som avses i momentet ska alltid basera sig på sådana tillförlitliga rättsgenetiska bevis på att den äkta mannen eller den som erkänt föräldraskapet inte kan vara barnets far som har skaffats under övervakade förhållanden. Om den mor som har fött barnet och den äkta mannen eller den som erkänt barnet har låtit utföra rättsgenetiska faderskapsundersökningar privat utan barnatillsyningsmannens medverkan, bedömer Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata huruvida tidigare undersökningsresultat kan användas som grund för beslutet.

Den föreslagna befogenheten för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata att upphäva en äkta mans faderskap grundar sig på gällande lagstiftning. Om den mor som har fött barnet och den äkta mannen är överens om saken och man med barnatillsyningsmannens bistånd genom rättsgenetiska faderskapsundersökningar har fått tillförlitlig bevisning om att den äkta mannen inte kan vara barnets far, är det inte ändamålsenligt att föra ärendet till domstol för avgörande. Tillämpningsområdet för bestämmelsen har utvidgats till att omfatta också upphävande av faderskap som erkänts före barnets födelse på motsvarande sätt som i det föreslagna 6 § 3 mom. Bestämmelsens tillämpningsområde har inte kunnat utvidgas till att gälla upphävande

av ett andra moderskap, eftersom möjligheten att upphäva föräldraskapet genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata inte står till förfogande när den mor som fött barnet har fått assisterad befruktning vid den tidpunkt då barnet blev till och ett andra moderskap i enlighet med gällande lagstiftning endast kan grunda sig på samtycke till assisterad befruktning. Om den mor som har fött barnet och barnets andra förälder vill få barnets föräldraskap bedömt på den grunden att barnets andra förälder inte har gett sitt samtycke till assisterad befruktning eller barnet inte har fötts till följd av behandlingen, ska talan om upphävande av föräldraskap väckas i tingsrätten, som har bättre förutsättningar än Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata att ta ställning till synpunkter i det enskilda fallet i fråga om omständigheterna.

Enligt 3 mom. får de beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata som avses i 1 och 2 mom. inte överklagas. I de situationer som avses i såväl 1 som 2 mom. krävs alla parter medverkan för att ärendet ska kunna avgöras av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, och det behövs därför ingen möjlighet att söka ändring. Om dock ett sådant på erkännande baserat föräldraskap som avses i 1 mom. önskas bli upphävt, kan talan om upphävande av föräldraskapet väckas vid domstol. En nytt avgörande i ärendet förutsätter således inte överklagande av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata beslut.

I 4 mom. föreskrivs om delgivningsskyldigheten för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata i ärenden som gäller upphävande av föräldraskap. Utöver vad som i 54 § i förvaltningslagen föreskrivs om skyldigheten att delge ett myndighetsbeslut ska Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata sända en kopia av sitt beslut om upphävande av ett minderårigt barns föräldraskap också till den barnatillsyningsman som avses i 8 §. Bestämmelsen behövs för att föräldraskapsutredningen ska kunna inledas omedelbart efter det att barnet på grund av beslutet om upphävande har blivit utan den andra föräldern. Bestämmelsen motsvarar den gällande regleringen, men det har ansetts ändamålsenligt att lyfta den till lagnivå. Bestämmelser om detta finns enligt gällande lagstiftning i 2 § i statsrådets förordning om vissa åtgärder och handlingar i faderskapsärenden (1275/2015).

46 §. Parter i talan om upphävande av faderskap. I paragrafen föreskrivs om de personer som har rätt att väcka talan om upphävande av faderskap och om parterna i ett sådant ärende.

Enligt 1 mom. får talan om upphävande av faderskap väckas i tingsrätten av barnet, den mor som har fött barnet eller av den vars faderskap har konstaterats på grundval av äktenskap eller fastställts genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Om faderskapet har fastställts genom ett lagakraftvunnet domstolsbeslut, är det däremot inte möjligt att väcka talan. För att en tidigare dom ska kunna upphävas krävs att domen återbryts på det sätt som föreskrivs i 31 kap. i rättegångsbalken.

I 2 mom. föreslås en bestämmelse om att talan om upphävande av föräldraskap förutom av de personer som nämns i 1 mom., på de villkor som anges i bestämmelsen, får väckas också av den som anser sig vara den andra föräldern till ett barn som har fötts under moderns äktenskap eller som har erkänts före barnets födelse i stället för den förälder som har registrerats för barnet. Bestämmelser om villkoren för talerätten föreslås i 48 § 2 mom. Det redogörs närmare för dem i samband med motiveringen till paragrafen.

Enligt 3 mom. ska talan om upphävande av faderskap väckas mot de personer som avses i 1 mom. och som utöver käranden har rätt att väcka talan. Den mor som har fött barnet ska således väcka talan om upphävande av faderskap inte bara mot barnet utan också mot en sådan andra förälder som avses i 1 mom. Barnet ska väcka talan mot båda sina registrerade föräldrar. I en situation då den mor som har fött barnet, och det är fråga om ett minderårigt barn, och den andra

förälder som avses i 1 mom. är eniga i ett ärende som gäller upphävande av faderskap, finns det inga hinder för att de tillsammans väcker talan om upphävande av faderskap mot barnet, förutsatt att varderas talerätt fortfarande är giltig.

I 4 mom. sägs att om en part avlider under den tid rättegången varar, träder partens rättsinnehavare i personens ställe. Bestämmelsen tillämpas både när en part är svarande och när en part är kärande. Om en part vid sin död har varit kärande i målet, kan rättsinnehavarna antingen fortsätta talan eller avskriva ärendet.

Begreppet rättsinnehavare bestäms enligt 18 kap. 1 § i ärvdabalken, enligt vilken delägare i dödsboet i princip är arvingarna och de universella testamentstagarna samt den efterlevande maken. Om dödsbodelägare inte finns, blir Statskontoret på grund av 5 kap. 1 § i ärvdabalken part.

47 §. Parter i talan om upphävande av moderskap. I paragrafen föreskrivs det om de personer som har rätt att väcka talan om upphävande av moderskap. Det föreskrivs också om parterna i ett ärende som gäller upphävande av moderskap.

Enligt 1 mom. får talan om upphävande av moderskap väckas av barnet, av den mor som har fött barnet eller av den vars moderskap har fastställts genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Om moderskapet har fastställts genom ett lagakraftvunnet domstolsbeslut, är det däremot inte möjligt att väcka talan. För att en tidigare dom ska kunna upphävas krävs att domen återbryts på det sätt som föreskrivs i 31 kap. i rättegångsbalken.

I 2 mom. föreslås en bestämmelse om att talan om upphävande av föräldraskap förutom av de personer som nämns i 1 mom., på de villkor som anges i bestämmelsen, får väckas också av den som anser sig vara den andra föräldern till ett barn som har fötts under moderns äktenskap eller som har erkänts före barnets födelse i stället för den förälder som har registrerats för barnet. Bestämmelser om villkoren för talerätten föreslås i 48 § 2 mom. Det redogörs närmare för dem i samband med motiveringen till paragrafen. Enligt den gällande lagstiftningen har möjligheten att väcka talan av en så kallad person utanför familjen endast gällt talan om upphävande av faderskap. Detta beror på att möjligheten att väcka talan endast har gällt upphävande av faderskap på grundval av faderskapspresumtionen för den äkta mannen till den mor som har fött barnet, och äktenskapet mellan två personer av kvinnligt kön utgör inte grund för motsvarande presumtion för den äkta makans moderskap. Eftersom det i 48 § 2 mom. föreslås att rätten att väcka talan utvidgas till att gälla upphävande av föräldraskap också i fråga om barn som har erkänts före barnets födelse och en motsvarande erkännandemekanism också ligger till grund för fastställande av det andra moderskapet, är det motiverat att möjligheten för en så kallad person utanför familjen att väcka talan också utnyttjas i ärenden som gäller upphävande av moderskap.

Enligt 3 mom. ska talan om upphävande av moderskap väckas mot de i 1 mom. nämnda personer som utöver käranden har rätt att väcka talan. Den mor som har fött barnet ska således väcka talan om upphävande av moderskap förutom mot barnet också mot en andra förälder som avses i 1 mom. Barnet ska väcka talan mot båda sina registrerade föräldrar. I en situation då den mor som har fött barnet, och det är fråga om ett minderårigt barn, och den andra förälder som avses i 1 mom. är eniga i ett ärende som gäller upphävande av föräldraskap, finns det inga hinder för att de tillsammans väcker talan om upphävande av föräldraskap mot barnet, förutsatt att varderas talerätt fortfarande är giltig.

I 4 mom. sägs att om en part avlider under den tid rättegången varar, träder partens rättsinnehavare i personens ställe. Bestämmelsen tillämpas både när en part är svarande och när en part är

kärande. Om en part vid sin död har varit kärande i målet, kan rättsinnehavarna antingen fortsätta talan eller avskriva ärendet. Begreppet rättsinnehavare har beskrivits närmare i samband med 46 § 4 mom.

48 §. Begränsningar i talerätten. I paragrafen föreskrivs om allmänna begränsningar i talerätten när det gäller upphävande av föräldraskap. Enligt 1 mom. får barnets rätt att väcka talan utövas endast av barnet självt, om det har fyllt 15 år. Bestämmelsen motsvarar gällande rätt och framhäver barnets självbestämmanderätt i ett ärende som rör barnets person. För ett barn som är yngre än 15 år eller för ett barn som har fyllt 15 år och som på grund av psykisk störning eller utvecklingsstörning eller av någon annan motsvarande orsak inte kan förstå sakens betydelse kan det dock förordnas en intressebevakare för att utöva barnets talerätt, om det med tanke på barnets bästa finns synnerligen vägande skäl till detta.

Barnets bästa kan i vissa situationer kräva att talan väcks redan innan barnet fyller 15 år. Enbart den omständigheten att tidsfristen för väckande av talan för de övriga innehavarna av talerätt har löpt ut kan inte vara synnerligen vägande skäl till att förordna en intressebevakare. Utgångspunkten vid tolkningen av bestämmelsen bör vara att barnet självt i allmänhet ska få överväga saken efter att barnet uppnått den ålder som krävs. Exempelvis i sådana situationer då det inte uppstått något socialt förhållande mellan barnet och den juridiska föräldern, kan det ändå vara förenligt med barnets bästa att ett ärende som gäller upphävande av föräldraskap provas redan innan barnet har fyllt 15 år. Så kan vara fallet i synnerhet när barnets biologiska förälder och barnet redan har en nära och för barnet viktig relation och upphävande av föräldraskapet öppnar en möjlighet att fastställa det sociala föräldraskapsförhållandet juridiskt sett. En motsvarande situation kan bli aktuell om barnet redan har fyllt 15 år, men på grund av psykisk störning eller utvecklingsstörning eller av någon annan motsvarande orsak inte kan förstå sakens betydelse och ta initiativ i sin egen sak. Såsom ordalydelsen i momentet anger, ska förekomsten av synnerligen vägande skäl provas i samband med att en intressebevakare förordnas.

I 2 mom. föreslås bestämmelser om de förutsättningar under vilka en person som anser sig vara förälder till ett barn som har fötts under äktenskapet för den mor som har fött barnet eller som har erkänts som förälder med stöd av 19 § har rätt att väcka talan för upphävande av moderns äkta mans föräldraskap eller ett föräldraskap som fastställts på grundval av erkännande. Enligt nuvarande lagstiftning gäller talerätten för en så kallad tredje man endast upphävande av faderskapet i fråga om barn som fötts under moderns äktenskap, dvs. situationer då faderskapet har konstaterats på grundval av faderskapspresumtionen till följd av äktenskapet. Det föreslås att bestämmelsen utvidgas till att gälla även föräldraskap som har erkänts före barnets födelse. Utvidgningen är motiverad eftersom det i fråga om barn som har erkänts före barnets födelse föreslås att möjligheten att bestrida erkännandet efter barnets födelse slopas. Enligt gällande lagstiftning kan ett föräldraskap som har erkänts före barnets födelse bestridas eller återkallas under 30 dagar från barnets födelse. För att en person som tror sig vara förälder till ett barn ska ha möjlighet att få sitt föräldraskap prövat, utvidgas den så kallade tredje personens talerätt så att den också omfattar alla på förhand erkända barn. Samtidigt föreslås det att talerätten ska göras könsneutral, vilket innebär att rätten att väcka talan i fortsättningen ska omfatta hävning av både faderskap och moderskap och att käranden ska kunna vara en person som anser sig vara barnets far eller mor.

I bestämmelsen förutsätts att alla de förutsättningar som räknas upp i momentet uppfylls samtidigt. Enligt 1 punkten ska den mor som har fött barnet och moderns äkta man eller den förälder som har fastställts för barnet ha levt åtskilda vid tiden för barnets födelse. Att leva åtskilda förutsätter inte nödvändigtvis till exempel att en flyttningsanmälan görs, utan det är tillräckligt att samlivet de facto upphört, vilket tar sig uttryck i att modern och den äkta mannen lever åtskilda.

Enligt 2 punkten ska kändanden ha sammanbott med den mor som har fött barnet vid tiden för barnets födelse och deltagit i vården av barnet eller om det mellan kändanden och barnet annars har uppstått ett förhållande jämförbart med ett familjeförhållande. Uppkomsten av ett förhållande jämförbart med ett familjeförhållande förutsätter således inte nödvändigtvis sammanbott, utan beroende på omständigheterna kan det uppkomma också på annat sätt. Förhållandet ska dock vara äkta och betydelsefullt med tanke på barnets liv.

Enligt 3 punkten ska domstolen utöver de förutsättningar som räknas upp i 1 och 2 mom. bedöma att det ur ett helhetsperspektiv och på basis av det material som domstolen har till sitt förfogande är förenligt med barnets bästa att talan väcks.

Syftet med den så kallade tredje personens talerätt är att ge en person som anser sig vara barnets förälder möjlighet att få skydd för sitt familjeliv i sådana fall där den ömsesidiga kontakten i en familj bestående av den mor som har fött barnet och moderns äkta man eller en annan partner till modern har brutits eller är på upphållningen. Bakgrunden kan till exempel vara en situation där samlivet mellan den mor som har fött barnet moderns äkta man de facto har upphört, men äktenskapet fortfarande är i kraft, varvid möjligheten för barnets biologiska och sociala far att få sitt faderskap fastställt på något annat sätt än genom talan om upphävande av faderskap är beroende av godkännande av både den mor som har fött barnet och moderns äkta make. Ett annat exempel kan vara en situation där ett kvinnligt par har fått assisterad befruktning tillsammans, men där barnets ursprung är förenat med oklarheter och konfliktsituationer som man inte lyckats lösa i godo hos barnatillsyningsmannen och där man har hunnit fastställa en andra förälder för barnet innan de anslutande oklarheterna har utretts.

Enligt 3 mom. har den äkta mannen eller den som har erkänt sitt föräldraskap inte rätt att väcka talan om upphävande av sitt föräldraskap om personen, om den har fått kännedom om omständigheter som ger den anledning att misstänka att barnet inte har avlats av personens spermier eller på det sätt och under de förhållanden som avses i 4 § 3 mom. eller 5 § 1 mom., och personen trots detta efter barnets födelse skriftligen har meddelat att barnet är personens. Bestämmelsen motsvarar den gällande lagstiftningen, även om bestämmelsens språkdräkt har förtydligats något. Syftet med bestämmelsen är att skydda ett etablerat familjeliv och bibehålla familjemedlemmarnas förtroende för tidigare skapade familjeförhållanden. Meddelandet kan lämnas genom att det upprättas en handling om detta eller vidtas en åtgärd vars syfte är detsamma, såsom att erkänna barnet väl medveten om att en annan person kan vara förälder till barnet. Ett ensidigt meddelande är bindande endast för den som lämnat meddelandet och begränsar inte övriga parter talerätt. Enligt samma moment har inte heller den mor som har fött barnet rätt att väcka talan om upphävande av föräldraskap, om modern skriftligen har godkänt meddelandet. Godkännandet kan ges antingen i samma handling eller i en separat handling. Bestämmelsen om ett godkännande av den mor som har fött barnet är motiverad av samma skäl som anges ovan i fråga om ett skriftligt meddelande av den som erkänner barnet.

49 §. Dödsfalls inverkan på rätten att väcka talan och på svarandens utövande av talan. I paragrafen finns det bestämmelser om talerätt i sådana situationer då talan om upphävande av föräldraskap inte har väckts före en parts död. En bestämmelse om hur en anhängig talan fortsätts efter det att en part avlidit finns i 46 § 4 mom. och 47 § 4 mom.

Enligt 1 mom. kan talan om upphävande av föräldraskap inte väckas, om barnet har avlidit. En utredning av barnets rätta släktskapsförhållande är inte längre av betydelse för barnets bästa efter dess död. Bestämmelsen begränsar däremot inte barnets talerätt i en situation då såväl den mor som har fött barnet som den andra förälder som har talerätt har avlidit.

Enligt 2 mom. kan talan om upphävande av föräldraskap inte väckas för en sådan i 46 eller 47 § avsedd parts räkning som har avlidit. Rätten att väcka talan om upphävande av föräldraskap ska anses vara av sådan personlig karaktär att det inte skulle vara ändamålsenligt att överföra talerätten till innehavarens rättsinnehavare. Passiviteten hos den mor som har fött barnet kan till exempel vara ett uttryck för att modern inte vill rubba barnets släktställning. Det skulle vara omotiverat att lämna detta obeaktat och ge moderns rättsinnehavare talerätt. Parternas rättsinnehavare kan dock fortsätta en talan som parten väckt medan personen levde, som det föreskrivs i 46 § 4 mom. och 47 § 4 mom. Undantaget från regeln att rättsinnehavarna inte kan väcka talan för en avliden parts räkning är dock motiverat när det gäller arvingarna till den äkta mannen eller den som fastställts vara förälder. Enligt bestämmelsen har maken och arvingarna till en avliden som konstaterats eller fastställts vara förälder i vissa fall rätt att väcka talan om upphävande av föräldraskapet. En bestämmelse om förutsättningarna för talerätt och om fristen för väckande av talan finns i 50 § 3 mom. i den föreslagna lagen.

I 3 mom. föreslås det en bestämmelse om utövande av svarandens talan i sådana fall då den som enligt 46 § 3 eller 47 § och 3 mom. borde vara svarande har avlidit. Personens rättsinnehavare ska då stämmas in såsom svarande. Om ett barn är kärade, räknas barnet inte som rättsinnehavare. Till rättsinnehavarna kan det då höra personer som efter barnet är den avlidnas närmaste arvingar. Om den mor som har fött barnet har avlidit, stäms hennes rättsinnehavare inte in såsom svarande i ett ärende som gäller upphävande av föräldraskap, eftersom ett upphävande av föräldraskapet inte har några effekter på deras rättsliga ställning.

50 §. Frist för väckande av talan. I paragrafen föreskrivs det om de frister som gäller för väckande av talan om upphävande av föräldraskap. Om faderskapet konstaterats på grundval av äktenskap ska enligt 1 mom. den mor som har fött barnet, den som avses i 48 § 2 mom. och den vars faderskap har konstaterats på grundval av äktenskap väcka talan inom två år från barnets födelse. Om föräldraskapet har fastställts på grundval av erkännande, räknas dock fristen för väckande av talan för den mor som har fött barnet, den som avses i 48 § 2 mom. och den som har erkänt barnet från den dag då föräldraskapet fastställdes. Fristen på två år baserar sig på gällande lagstiftning och är fortfarande motiverad, eftersom tvister som gäller föräldraskapet, med tanke på barnets bästa, bör få en lösning så snart som möjligt efter barnets födelse. Det har däremot inte ansetts någon frist för barnets egen talerätt. Också i detta avseende motsvarar bestämmelsen nuläget.

I 2 mom. sägs det att om den som är kärande enligt 1 mom. har haft laga förfall eller anför något annat vägande skäl till att talan inte har väckts tidigare, kan personen väcka talan efter det att den två år långa fristen löpt ut. Om laga förfall föreskrivs i 12 kap. 28 § i rättegångsbalken. Ett exempel på vägande skäl är när den ena föräldern först efter tidsfristens utgång får reda på omständigheter som ger denna anledning att känna sig osäker på sitt föräldraskap. Talan ska väckas inom ett år från det att det inte längre finns något skäl att avstå från att väcka talan.

I fråga om annat vägande skäl finns högsta domstolens praxis. Det bör dock noteras att den tidigare beslutspraxisen inte till alla delar kan användas som direkt grund vid tolkningen av begreppet vägande skäl, eftersom det föreslås att den gällande förutsättningen *synnerligen vägande* skäl slopas. I fortsättningen föreslås det att förutsättningen ska vara en grad lindrigare, dvs. *vägande* skäl. Dessutom föreslås det att kravet på omedelbart agerande efter att det vägande skälet har undanröjts görs flexibelt så att talan ska väckas inom ett år från det att det inte längre finns något skäl att avstå från att väcka talan. De föreslagna ändringarna är motiverade, eftersom praxis har visat att misstankar om det egna föräldraskapet kan bli en chock och att tillräckligt med tid bör reserveras för behandlingen. Det behövs också tillräckligt med tid för att överväga handlingsalternativen i den nya situationen.

En bedömning av vilka grunder som ger rätt att väcka talan kan förutsätta att parterna hörs och annan bevisning. Huruvida talerätt föreligger avgörs när talan om upphävande av föräldraskap behandlas.

Enligt 3 mom. har i fall när den äkta mannen eller den vars föräldraskap har fastställts genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har avlidit utan att ha förlorat sin talerätt, den efterlevande maken samt var och en som vid sidan av barnet eller efter barnet är den avlidnas närmaste arvinge rätt att väcka talan inom ett år från dödsfallet eller, om den avlidna skulle ha haft längre tid att väcka talan till sitt förfogande, inom den tiden. Maken och varje arvinge har självständig talerätt. Möjligheten att väcka talan är således inte beroende av hur de övriga arvingarna ställer sig till utövandet av talerätten. Makens och arvingarnas talerätt förutsätter att den avlidna vid sin död skulle ha kunnat väcka talan på basis av antingen 50 § 1 eller 2 mom. Om den äkta mannen eller den som erkänt sitt föräldraskap medan personen levde på det sätt som avses i 48 § 3 mom. har meddelat att barnet är personens, har också personens arvingar förlorat talerätten oberoende av fristen.

Med arvinge avses arvlåtarens släkting eller make som med stöd är lag är berättigad till arv efter den avlidna. En person som är universell testamentstagare är dödsbodelägare, men inte sådan arvinge som avses i bestämmelsen. Talerätt föreslås inte för universella testamentstagare, eftersom man velat undvika situationer då en universell testamentstagare för talan, även om den avlidnas arvingar, som varit vana att betrakta barnet som sitt syskon eller annars som sin släkting, inte önskar någon ändring i situationen.

51 §. Hörande av en utomstående. I paragrafen föreskrivs om hörande av en annan person än en sådan som är part i en rättegång om upphävande av föräldraskap. Om de omständigheter som framkommit vid en rättegång om upphävande av föräldraskap ger anledning att anta att en viss person, som inte är part, är barnets ena förälder, kan domstolen ge personen tillfälle att bli hörd.

Bestämmelsen ger domstolen prövningsrätt i fråga om huruvida personen i fråga behöver höras. På grund av rättsgenetiska faderskapsundersökningar är det inte ofta som utomstående behöver höras. I de fall där rättsgenetiska faderskapsundersökningar inte kan användas, kan å andra sidan hörandet av en utomstående och den bevisning som kan fås med hjälp av personen vara ett sätt att utreda att till exempel den äkta mannen eller den som har erkänt barnet är barnets biologiska förälder. Denna möjlighet behövs till exempel när den mor som har fött barnet för talan om upphävande av faderskap mot sin äkta man i en situation då den äkta mannen är försvunnen. Med hjälp av en rättsgenetisk faderskapsundersökning av en utomstående man kan man då visa att mannen är barnets far. Den äkta mannens faderskap kan då upphävas på den grunden att den äkta mannen inte kan vara barnets far.

52 §. Behörig domstol i ärenden om upphävande av föräldraskap. I paragrafen finns en hänvisningsbestämmelse till 10 kap. i rättegångsbalken, där det föreskrivs om behörig domstol. Enligt 10 kap. 12 § i rättegångsbalken prövas ett ärende som gäller fastställande av faderskap eller fastställande av moderskap den tingsrätt inom vars domkrets den mor som har fött barnet eller barnet har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Om subsidiära forum föreskrivs i 18 § i samma kapitel.

53 §. Rättegångsförfarandet. Enligt paragrafen ska 37 och 41 § tillämpas vid en rättegång om upphävande av föräldraskap. Dessa hänvisningar visar att stämning också i ett ärende som gäller upphävande av föräldraskap kan delges genom kungörelse med iakttagande av de principer som nämns i 37 §. Också vid anskaffning av bevis tillämpas i tillämpliga delar rättsnormerna i 41 §.

8 kap. Bestämmelser som hör till den internationella privaträttens område

54 §. Moderskap direkt med stöd av lag. I paragrafen finns det bestämmelser om när ett moderskap bestäms direkt med stöd av lag. Bestämmelserna ger svar på frågan vilken lag som ska iakttas när man tar ställning till om barnet har en mor och vem som är barnets mor i de fall då moderskapet inte har avgjorts genom ett domstolsbeslut eller någon annan sådan åtgärd som enligt 59 § i förslaget betraktas som ett beslut. För Finlands del föreskrivs det om bestämmande av moderskap direkt med stöd av lag i 2 § i den föreslagna lagen. Enligt paragrafen är den som har fött ett barn mor till barnet. I Finland bestäms ett sådant moderskap som avses i den föreslagna lagens 5 § 1 mom. inte direkt med stöd av lag, utan förutsätter myndighetsåtgärder.

Bestämmelsen är av betydelse i synnerhet när olika stater uppvisar skillnader i under vilka förutsättningar en person betraktas som barnets mor direkt med stöd av lag. Olika länders lagar kan ge divergerande svar till exempel på vem som är barnets mor direkt med stöd av lag när barnet har fötts genom surrogatmoderskap, dvs. till följd av att personen görs gravid och föder barnet för att efter förlossningen överlämna barnet till en annan person eller ett par. Surrogatmoderskap som baserar sig på assisterad befruktning strider mot 8 § 6 punkten i lagen om assisterad befruktning och är därför förbjudet i Finland.

I 1 mom. finns det en bestämmelse om när moderskap bestäms direkt med stöd av lag enligt finsk lag. Enligt 1 punkten ska finsk lag tillämpas om den vars moderskap det är fråga om är bosatt i Finland vid barnets födelse eller var bosatt i Finland under det år som föregick barnets födelse. En i Finland bosatt person ska alltså inte kunna kringgå finsk lagstiftning till exempel genom att skaffa ett barn med hjälp av surrogatmoderskap utomlands. Om den anknytning till Finland som avses i momentet inte finns, tillämpas den stats lag som är tillämplig i den stat där personen i fråga är bosatt.

Enligt 2 punkten ska finsk lag tillämpas också om barnets mor inte är bosatt i någon stat vid barnets födelse och vistas i Finland eller är asylsökande här vid barnets födelse.

I 2 mom. finns det bestämmelser om enligt vilken stats lag moderskapet bestäms direkt med stöd av lag när finsk lag enligt 1 mom. inte tillämpas. Då bestäms ett moderskap direkt med stöd av lag enligt tillämplig lag i den stat där den vars moderskap det är fråga om är bosatt. Tillämplig lag kan vara antingen lagen i den främmande staten i fråga eller lagen i någon annan stat. I bestämmelsen godkänns med andra ord så kallad åter- eller vidareförvisning (*renvoi*). På så sätt säkerställs att samma stats lag tillämpas på bestämmande av moderskap som i den stat som barnet vid sin födelse hade närmaste anknytning till.

När man tar ställning till i vilken stat den vars moderskap det är fråga om har varit bosatt ska de etablerade principerna inom internationell privaträtt tillämpas. Enligt dem är en person bosatt i den stat där personen bor och där personens viktigaste livsmiljö finns. Enbart vistelse i en viss stat är inte nog för att visa att personen är bosatt där. Å andra sidan kan man inte förutsätta att en person måste bo permanent i en viss stat för att personen ska anses vara bosatt där. Också boende som är avsett att vara temporärt är tillräckligt för att personen ska anses vara bosatt i staten i fråga, om förhållandena är sådana att de viktigaste elementen i personens liv kan anses ha flyttat till den staten.

I 3 mom. finns en ny undantagsbestämmelse för sådana situationer med två mödrar där det andra moderskapet bestäms på grundval av äktenskap med den som fött barnet eller på grundval av samtycke till assisterad befruktning av denna. I dessa situationer bestäms det andra moderskapet på grundval av bostadsorten för den som har fött barnet eller sekundärt på grundval av vistelseorten, om den som fött barnet inte är bosatt i någon stat. Syftet med bestämmelsen är att undvika en situation där faderskapet, som är bundet till bostadsorten för den mor som fött barnet, och till exempel det andra moderskapet som grundar sig på äktenskap bestäms enligt lagstiftningen

i olika stater. Då kan det uppstå en konfliktsituation om vem som är barnets andra förälder, om faderskapet till barnet och det andra moderskapet avgörs genom tillämpning av lagstiftningen i olika stater. Genom att som utgångspunkt som tillämplig lag anvisa lagen i den stat där den mor som har fött barnet bor eller vistas, kan dessa eventuella konfliktsituationer undvikas. Bestämmelsen är motiverad, eftersom det till exempel i Sverige för närvarande övervägs lagstiftning med stöd av vilken moderskapet också kan bestämmas på grundval av äktenskapet med den andra modern, vilket inte är möjligt i Finland i nuläget. Tillämpningsområdet för den föreslagna undantagsbestämmelsen omfattar inte situationer med surrogatmoderskap, som på samma sätt som för närvarande avgörs i enlighet med huvudregeln i 1 och 2 mom.

55 §. Faderskap direkt med stöd av lag. I paragrafen finns det bestämmelser om när ett faderskap bestäms direkt med stöd av lag. De ger svar på frågan vilken lag som ska tillämpas när man tar ställning till om barnet har en far och vem som är fadern i de fall då faderskapet inte har avgjorts genom ett domstolsbeslut eller någon annan sådan åtgärd som enligt 59 § i förslaget betraktas som ett beslut. Bestämmelsen har betydelse särskilt eftersom det finns skillnader mellan olika staters lagar i fråga om under vilka förutsättningar moderns äkta man betraktas som barnets far direkt med stöd av lag. Olika länders lagar ger divergerande svar till exempel på huruvida ett barn som fötts efter en äktenskapsskillnad direkt med stöd av lag betraktas som barn till moderns tidigare äkta man och när ska barnet efter en upplösning av äktenskapet senast ha fötts för att den tidigare äkta mannen ska betraktas som barnets far.

I 1 mom. finns det en bestämmelse om när faderskap bestäms direkt med stöd av lag enligt finsk lag. Enligt momentets 1 punkt tillämpas finsk lag om den som har fött barnet vid barnets födelse är bosatt i Finland. Enligt 2 punkten ska finsk lag tillämpas också om den som fött barnet mor inte är bosatt i någon stat vid barnets födelse och personen vistas i Finland eller är asylsökande här vid barnets födelse. Bestämmelserna i finsk lag som gäller bestämmande av faderskap direkt med stöd av lagen finns i 3 § i den föreslagna lagen.

I 2 mom. finns det bestämmelser om enligt vilken stats lag faderskapet bestäms direkt med stöd av lag när finsk lag enligt 1 mom. inte tillämpas. I ärendet tillämpas då den lag som är tillämplig i den stat där den som har fött barnet är bosatt vid tidpunkten för barnets födelse. Om den som fött barnet vid den tidpunkten inte var bosatt i någon stat, ska den lag som gällde i den stat där personen då vistades eller var asylsökande tillämpas. Tillämplig lag kan vara antingen lagen i den främmande staten i fråga eller lagen i någon annan stat. I bestämmelsen godkänns med andra ord så kallad åter- eller vidareförvisning (*renvoi*). På så sätt säkerställs att samma stats lag tillämpas på bestämmande av faderskap som i den stat som barnet vid sin födelse hade närmaste anknytning till. Det kan bli aktuellt att tillämpa en materiell lag i någon annan stat än den sistnämnda till exempel när man i den stat där den som har fött barnet är bosatt tillämpar den så kallade medborgarskapsprincipen, dvs. lagen i den stat där barnet, fadern eller modern är medborgare, på bestämmandet av faderskapet.

Vid prövning av i vilken stat den som har fött barnet var bosatt vid barnets födelse ska de etablerade principerna i internationell privaträtt tillämpas. Enligt dem är en person bosatt i den stat där personen bor och där personens viktigaste livsmiljö finns. Enbart vistelse i en viss stat är inte nog för att visa att personen är bosatt där. Å andra sidan kan man inte förutsätta att en person måste bo permanent i en viss stat för att personen ska anses vara bosatt där. Också boende som är avsett att vara temporärt är tillräckligt för att personen ska anses vara bosatt i staten i fråga, om förhållandena är sådana att de viktigaste elementen i personens liv kan anses ha flyttat till den staten.

I 3 mom. finns en bestämmelse med stöd av vilken en lag som bestämts i enlighet med 1 eller 2 mom. kan åsidosättas. På detta sätt ska det förfaras när barnet vid födseln ska anses ha en närmare anknytning till någon annan stat än den som avses i 1 eller 2 mom. De situationer där 3 mom. blir tillämpligt är i praktiken sällsynta. Tillämpningen av den måste dock övervägas till exempel när modern efter en skilsmässa under sin graviditet har bosatt sig i Finland, men avlidit i samband med förlossningen. I en sådan situation kan barnet ha mindre band till Finland än till den stat där den som fött barnet bodde tidigare och där barnets släktingar och moderns tidigare äkta man bor. I en sådan situation är det motiverat att frågan om bestämmande av faderskap direkt med stöd av lag avgörs med stöd av den lag som tillämpas i den tidigare bosättningsstaten.

I 4 mom. föreskrivs om ett undantag från bestämmelserna i 1–3 mom. Den gäller situationer där faderskapsförhållandet efter barnets födelse kan anses vara etablerat och överensstämmer med lagen i en annan stat än en stat som avses i 1–3 mom. Faderskapsförhållandet kan anses etablerat, om situationen har pågått en litet längre tid och parterna i sitt liv har utgått från att personen är barnets far. I en sådan situation ska lagen i den stat på basis av vilken faderskapsförhållandet etablerats tillämpas. En förutsättning är dock att barnet har en nära anknytning till staten i fråga. Denna undantagsbestämmelse, som i praktiken måste tillämpas mycket sällan, behövs för att faderskapsförhållandets varaktighet ska kunna tryggas.

Bestämmelsen kan bli tillämplig närmast i situationer där bostadsorten för den som har fött barnet och barnets efter barnets födelse ändras till en annan stat där den så kallade faderskapspresumtionen har ett större tillämpningsområde än i den förstnämnda staten. Då kan det hända att ett barn som enligt den förstnämnda lagen inte har någon far har en far enligt den lag som tillämpas i den sistnämnda staten. Om situationen etableras utifrån den sistnämnda lagstiftningen är det ändamålsenligt att den tillämpas också i Finland. I en sådan situation är det inte motiverat att tillämpa den lag som bestäms på basis av barnets födelsetidpunkt, eftersom den skulle leda till att det etablerade faderskapsförhållandet åsidosätts genom att man åberopar en lagstiftning som barnet inte har haft kontakt med på länge. Faderskapsförhållandets etablering kan ta sig uttryck till exempel i att den som betraktas som far betalar underhållsbidrag för barnet eller att det har avtalats om eller skaffats ett beslut som gäller personens vårdnad om barnet.

56 §. Finska myndigheters internationella behörighet. I paragrafen finns bestämmelser om på vilka villkor finska myndigheter har internationell behörighet i ett ärende som gäller föräldraskap. Med ärenden som gäller föräldraskap avses alla ärenden som det föreskrivs om i föräldraskapslagen. Sådana ärenden är de som gäller fastställande av moderskap eller faderskap eller åtgärder som krävs för fastställande samt upphävande av moderskap eller faderskap.

Enligt 1 mom. 1 punkten är finska myndigheter behöriga för det första när barnet är bosatt i Finland. Med att vara bosatt avses bostadsort i internationellt-privaträttsligt hänseende. Dess innehåll har behandlats i motiveringen till 54 och 55 §.

Om barnet inte är bosatt i någon stat, är finska myndigheter enligt 1 mom. 2 punkten behöriga om barnet är asylsökande i Finland eller annars vistas i Finland.

Enligt 1 mom. 3 punkten är finska myndigheter behöriga också på den grunden att den svarande är bosatt här. Exempelvis kan talan om fastställande av faderskap således väckas i Finland om den förmodade fadern är bosatt här. I ett faderskapsärende kan det finnas flera svarande. För att behörighet ska uppstå räcker det då att en av svarandena är bosatt i Finland.

I vissa fall måste det anses befogat att finska myndigheter är behöriga även om den svarande har en svagare anknytning till Finland än att personen är bosatt här. Om den svarande inte är

bosatt i någon stat, men är asylsökande i Finland eller annars vistas i Finland, är det ändamålsenligt att finska myndigheter får avgöra moderskaps- eller faderskapsärendet. I 1 mom. 4 föreslås därför en bestämmelse som gör detta möjligt. Om det finns flera svarande är det också i detta fall nog för att behörighet ska uppstå att en av de svarande har den anknytning till Finland som krävs.

I 1 mom. 5 punkten finns det bestämmelser om finska myndigheters behörighet om ärendet inte kan avgöras i den främmande stat där barnet eller den antagna föräldern är bosatt eller senast före sin död hade sin bostadsort och det finns en särskild anledning att avgöra ärendet i Finland. Bestämmelsen skiljer sig från 49 § 1 mom. 5 punkten i faderskapslagen där en ytterligare förutsättning är att barnet eller mannen är finsk medborgare. Eftersom det i andra länder är ovanligt att frågor som gäller moderskap regleras, har ett krav på medborgarskap inte kunnat anses ändamålsenligt med tanke på moderskapslagen, i synnerhet om man ser till barnets bästa. Också i samband med fastställande av faderskap kan det finnas situationer där det är nödvändigt att avvika från kravet på medborgarskap för att trygga möjligheten att få ett beslut i föräldraskapsärendet. För att förenhetliga regleringen föreslås det att den mer generösa regleringen i moderskapslagen tas i bruk i specialsituationer som gäller både faderskap och moderskap. En sådan situation kan uppstå till exempel om läget i den aktuella främmande staten är kaotiskt eller dess lagstiftning inte innefattar en möjlighet att fastställa moderskap eller faderskap. En sådan särskild anledning som avses i bestämmelsen kan till exempel vara att barnets rätt eller bästa kräver att ett släktskapsförhållande fastställs eller upphävs i fråga om en annan rättslig fråga som avgörs i Finland.

Vid en bedömning av om en särskild anledning föreligger bör man fästa uppmärksamhet bland annat vid vilka faktiska verkningar en dom som meddelas i Finland har. Det kan inte anses föreligga särskild anledning att behandla ärendet här om en dom som meddelas i Finland de facto blir utan betydelse därför att domen inte erkänns i de stater där de rättsförhållanden som är viktiga med tanke på domen finns.

I 2 mom. har det tagits in en bestämmelse för att komplettera 1 mom. Den gäller finska myndigheters behörighet särskilt i ärenden som gäller utredande och erkännande av föräldraskap. Enligt 1 punkten kan en moderskaps- eller faderskapsutredning göras och ett ärende som gäller erkännande av moderskap eller faderskap avgöras också när den som vill erkänna sitt föräldraskap är bosatt i Finland. Jämförbara med denna situation är enligt 2 punkten de situationer då den som vill erkänna sitt föräldraskap inte är bosatt i någon stat men vistas i Finland eller är asylsökande i Finland. Genom bestämmelsen säkerställs det i praktiken att den som vill erkänna sitt föräldraskap inte nödvändigtvis behöver bege sig till den stat där barnet är bosatt för att sköta ärendet. Fastställandet av föräldraskapet i Finland har i dessa fall i allmänhet en betydande praktisk betydelse. Om den som erkänner sitt föräldraskap och kanske också personens släktingar bor i Finland, kan man genom erkännandet effektivt säkerställa att barnet får arvsrätt efter dem.

Huruvida erkännandet i de situationer som avses i 2 mom. de facto kan fastställas beror på om en tillräcklig utredning fås om saken när barnet och den som har fött barnet bor i en främmande stat. Ett fastställande förutsätter att den som har fött barnet har deltagit i utredningen av föräldraskapet. För erkännandet kan dessutom krävas godkännande av den äkta mannen till den mor som har fött barnet eller av barnet, om det har fyllt 15. I praktiken har de flesta finska beskickningarna med stöd av 13 § i lagen om utrikesförvaltningen (204/2000) tillhandahållit hjälp vid hörande och förmedling av handlingar för fastställande av föräldraskap. Man behöver då inte resa till Finland för ett ärende som gäller erkännande av föräldraskap.

Det bör noteras att även om paragrafens 2 mom. inte i sig hindrar att ett barn erkänns före barnets födelse, är erkännandet före barnets födelse enligt 20 § 3 mom. i den föreslagna lagen utan verkan, om de finska myndigheterna inte har behörighet att behandla ärendet på basis av barnets boningsort eller vistelseort när barnet föds. Därför rekommenderas det att ett erkännande med stöd av 2 mom. tas emot i Finland först efter barnets födelse. På bestämmande av föräldraskap tillämpas i allmänhet lagen i den stat där barnet föds och inte lagen i den stat där den person som erkänner barnet har sin bostadsort. Att ta emot ett erkännande i Finland före barnets födelse leder lätt till en konflikt mellan två staters lagar, om den stat där barnet är fött inte erkänner en utsaga om erkännande som avgetts i Finland före barnets födelse. Parterna kan då också få den felaktiga uppfattningen att alla åtgärder som behövs för att fastställa föräldraskapet har vidtagits. Det är ändamålsenligt att föräldraskapet i första hand fastställs i den stat där barnet och den mor som har fött barnet är bosatta.

I 3 mom. utesluts möjligheten att utreda föräldraskapet i enlighet med 2 kap. i Finland i de fall då de finska myndigheternas allmänna behörighet baserar sig enbart på en anknytning som gäller svarandens boningsort, vistelseort eller det land där personen är asylsökande. Bestämmelsen behövs, eftersom det är ytterst svårt att göra en föräldraskapsutredning om barnet inte bor i Finland och svaranden är ovillig att erkänna barnet. Det är ändamålsenligt att föräldraskapsutredningen då görs av myndigheterna på barnets bonings- eller vistelseort och inte av myndigheterna på svarandens boningsort.

57 §. Ärenden som är anhängiga utomlands. I paragrafen finns det en bestämmelse om vilken verkan ärenden som är anhängiga utomlands har i Finland, så kallad verkan av anhängighet. Med detta avses frågan om huruvida en rättegång i ett föräldraskapsärende i Finland påverkas av att samma ärende redan tidigare inletts i en annan stat.

Enligt bestämmelsen uppkommer verkan av anhängighet om det är uppenbart att ett beslut i en främmande stat kommer att erkännas i Finland. Om detta kan anses uppenbart, ska de finska myndigheterna, om samma ärende har inletts senare här i landet, avbryta behandlingen tills det har klarlagts om det utländska beslutet kommer att erkännas i Finland. Om beslutet erkänns, förfaller behandlingen av ärendet här. Bestämmelsen motsvarar de allmänna principer som är tillämpliga i vår internationella processrätt.

Om det däremot inte kan anse uppenbart att ett utländskt beslut kommer att erkännas här, kan behandlingen av ärendet fortsättas i Finland oberoende av det förfarande som pågår en främmande stat. En sådan situation kan uppstå i synnerhet om behörigheten för myndigheterna i den främmande staten baserar sig på en sådan omständighet som enligt 59 § i förslaget inte anses som en godtagbar behörighetsgrund i Finland, eller att förfarandet är behäftat med ett sådant fel eller en sådan brist som enligt samma paragraf utgör en grund för att lämna det utländska beslutet utan erkännande.

Det är dock inte möjligt att åberopa verkan av anhängighet i de fall då inväntande av ett utländskt avgörande skulle leda till att ärendet blir oskäligt försenat jämfört med situationen att ärendet avgjordes i Finland. Enligt 2 mom. får domstolen då antingen avstå från att avbryta behandlingen av ett ärende eller besluta att behandlingen av ett redan avbrutet ärende fortsätts. Den som kräver att behandlingen ska fortsätta måste visa på de omständigheter som är orsaken till att ett avgörande från den utländska domstolen inte kan fås inom en med tanke på förhållandena skälig tid.

58 §. Tillämplig lag. Paragrafen innehåller en bestämmelse om vilken stats lag som ska tillämpas i ett föräldraskapsärende. Enligt den ska finsk lag tillämpas, om inte något annat följer av 54 eller 55 §. Det kan inte anses ändamålsenligt att tillämpa en främmande stats lag, eftersom

det i de flesta fall, särskilt i faderskapsärenden, är fråga om utredning av biologiska fakta för att utreda om det föreligger ett faderskapsförhållande eller inte. Föräldraskapsfrågorna är också i övrigt starkt bundna till nationella värderingar, vilket innebär att tillämpningen av utländsk lagstiftning i Finland kunde leda till ett oförutsett slutresultat. När den som har fött barnet vid barnets födelse har varit bosatt eller vistats som asylsökande i en främmande stat, är det dock ändamålsenligt att på bestämmandet av moderskap och faderskap direkt med stöd av lag tillämpas lagen i det landet.

59 §. Erkännande av utländska beslut. I paragrafen finns det bestämmelser om under vilka förutsättningar ett beslut om föräldraskap som har meddelats i en främmande stat ska erkännas i Finland. En grundläggande förutsättning för ett erkännande är enligt 1 mom. att beslutet är giltigt i den stat där det har meddelats. Om så inte är fallet till exempel av den orsaken att det har upphävts eller ersatts med ett beslut som meddelats eller erkänts i ursprungsstaten, ska beslutet inte erkännas heller i Finland.

Ett beslut som är giltigt i ursprungsstaten erkänns i Finland utan särskilt fastställande. Om ett avgörande i ett ärende som gäller exempelvis arv, underhåll eller sociala förmåner är beroende av att ett faderskaps- eller moderskapsförhållande existerar, kan den som avgör ärendet således utgå från ett utländskt beslut om föräldraskap, även om en finsk domstol inte särskilt fastställt att beslutet erkänns här.

Även Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata kan betrakta 59 § som utgångspunkt när det registrerar uppgifter om föräldraskap i befolkningsdatasystemet. Den omständigheten att uppgifterna sparas utgör dock inte ett avgörande om att det utländska beslutet erkänns i Finland. Anteckningen i befolkningsdatasystemet binder således inte myndigheter som blir tvungna att ta ställning till huruvida ett utländskt beslut ska erkännas, antingen som huvudfråga eller som prejudiciell fråga till ett annat ärende.

I 2 mom. anges vilka omständigheter som hindrar att ett utländskt beslut erkänns i Finland. I punkt 1 finns det en bestämmelse om så kallad indirekt behörighet. Enligt den erkänns inte föräldraskapet om den utländska myndighetens behörighet inte grundade sig på någon enda parts boningsort, hemvist eller medborgarskap eller någon annan sådan anknytning med beaktande av vilka myndigheten skulle ha haft grundad anledning att ta upp ärendet till behandling. Den föreslagna bestämmelsen, som lämnar tillämparen prövningsrätt, bygger på tanken att det inte kan förutsättas att en svarande svarar i domstol i en sådan stat som föräldraskapsärendet inte har någon rimlig anknytning till.

I 2 punkten föreskrivs det att ett beslut inte ska erkännas om det skett fel i rättegångsförfarandet. Om beslutet har meddelats mot en utebliven part erkänns beslutet i Finland endast om stämningsansökan eller motsvarande handling har delgetts personen i så god tid och på ett sådant sätt att personen hade kunnat förbereda sitt svaromål.

Enligt 3 punkten kan erkännande av ett beslut vägras också om beslutet strider mot ett finskt föräldraskapsbeslut i fråga om vilket rättegången har inletts före den rättegång som ledde till det utländska beslutet. Det finns alltså en vägransgrund om ett utländskt beslut har meddelats utan kännedom om eller utan hänsyn till ett tidigare finskt beslut. Bestämmelsen gäller däremot inte om ett finskt beslut ändrats utomlands, till exempel genom att ett i Finland tidigare fastställt föräldraskap har upphävts. Ett sådant beslut som medvetet ändrat ett finskt beslut strider inte mot det finska beslutet på ett sätt som avses här.

I 4 punkten finns det en bestämmelse om att ett beslut inte ska erkännas om det strider mot ett tidigare utländskt föräldraskapsbeslut som erkänns i Finland. När besluten ska anses motstridiga ska förstås på samma sätt som i den situation som kommenterades under 3 punkten.

Enligt 5 punkten ska ett beslut inte heller erkännas om det är oförenligt med grunderna för Finlands rättsordning. På denna grund kan erkännande vägras i fråga om beslut som flagrant avviker från den värdegrund som den finska föräldraskapslagstiftningen utgår från. Bedömningen av om denna vägransgrund ska användas bör avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet med hänsyn till vad som särskilt med beaktande av barnets bästa skulle följa om erkännandet uteblir. Enligt vedertagen uppfattning ska dessa så kallade *ordre public*-klausuler tolkas restriktivt. Generellt sett kan man dock anse att denna vägransgrund kommer i fråga till exempel när en för liten eller för stor åldersskillnad mellan föräldern och barnet visar att ett föräldraskap är omöjligt.

I 3 mom. finns det en specialbestämmelse för de situationer då någon i beslutet har fastställts vara barnets mor i stället för den som har fött barnet. I dessa fall är det i praktiken fråga om surrogatmoderskap. Med stöd av lagen om assisterad befruktning är surrogatmoderskap förbjudet i Finland. Bestämmelsen tillämpas inte på utländska beslut om moderskap som baserar sig på att moderskap fastställs också för en annan person än den som har fött barnet, såsom moderskap enligt 5 § 1 mom.

Ett sådant beslut som avses i 3 mom. kan erkännas endast om beslutet har meddelats i den stat där den som har fastställts vara mor var bosatt vid barnets födelse eller om beslutet erkänns i den stat där den som har fastställts vara mor var bosatt vid barnets födelse. Det föreslås att det i 1 och 2 punkten tas in ett ytterligare krav, enligt vilket den som har fastställts vara mor ska ha bott i staten i fråga utan avbrott i minst ett år omedelbart innan barnet föddes. Bestämmelsens syfte är att säkerställa att personen har haft tillräcklig anknytning till den stat där beslutet har meddelats och på så sätt förhindra att bestämmelserna om surrogatmoderskap kringgås. Bestämmelsen motsvarar bestämmelserna om erkännande i 69 § i adoptionslagen, där strävan är att förhindra att de förfaranden som gäller internationell adoption kringgås. Definitionen av "att vara bosatt" har behandlats i motiveringen till 54 §.

I praktiken innebär bestämmelsen att om en person som är bosatt i Finland har skaffat ett barn genom surrogatmoderskap i en främmande stat, erkänns ett utländskt avgörande om fastställande av moderskap inte i Finland. Om en person däremot har en anknytning som avses i momentet till en sådan stat där surrogatmoderskap är lagliga, kan ett beslut om fastställande av moderskap som meddelats av en främmande stat erkännas i Finland till exempel i det fall att personen efter att ha fastställts vara mor flyttar till Finland efter att i mer än ett år omedelbart före barnets födelse ha bott i en sådan stat som kan anses vara personens boningsort och som tillåter surrogatmoderskap. Ett beslut kan erkännas i Finland också när beslutet om moderskap inte har meddelats i personens bosättningsstat, men den staten har erkänt ett beslut som har meddelats i en främmande stat.

I vissa fall kan den föreslagna bestämmelsen leda till att ett etablerat moderskapsförhållande inte kan erkännas, även om det skulle vara till barnets bästa. Ett sådant moderskapsförhållande kan i sista hand fastställas genom adoption.

Kravet att personen ska ha varit bosatt i staten och kravet på hur länge boendet minst ska ha pågått tillämpas samtidigt och oberoende av varandra. Med andra ord kan 3 mom. tillämpas endast om personens viktigaste livsmiljö vid tidpunkten för fastställandet av moderskapet de facto har funnits i den stat som avses i momentet och personen dessutom utan avbrott har bott i staten under minst ett år omedelbart före beslutet om fastställande. Av det föreslagna momentet

följer alltså inte att boende under ett års tid i en viss stat alltid ska anses betyda att personen är bosatt i staten i fråga.

I 4 mom. finns en bestämmelse om vad som avses med beslut i detta sammanhang. Enligt den ska begreppet beslut ges en vid tolkning. Det avser inte enbart ett föräldraskapsavgörande av en domstol eller någon annan myndighet, utan också andra myndighetsåtgärder, såsom fastställande eller registrering av ett föräldraskapsförhållande på basis av ett erkännande eller en anmälan av föräldrarna, om förhållandet mellan personerna till följd av åtgärden betraktas som ett föräldraskapsförhållande i den staten. Beslutet ska dock vara ett rättskraftigt avgörande om föräldraskap. Exempelvis en födelseattest där den som har fött barnet blir antecknad som mor på sjukhuset kan inte anses som ett sådant beslut om föräldraskap som avses i momentet.

Begreppet beslut ska på motsvarande sätt ges en vid tolkning också när föräldraskapsförhållandet till följd av åtgärden anses ha upphört i den staten. En vid tolkning av begreppet behövs, eftersom det i utlandet kan finnas förfaranden som märkbart avviker från finsk lag men som tillämpas för att under medverkan av myndigheterna fastställa eller upphäva ett föräldraskap. Med beslut avses dock inte ett beslut som gäller adoption.

Om man i den främmande staten inte har vidtagit en åtgärd som enligt vad som anförts ovan kan anses vara ett beslut, ska frågan om ett föräldraskapsförhållande existerar avgöras enligt 54 eller 55 §.

60 §. Fastställande av utländskt beslut. I paragrafen föreskrivs det om möjligheten att få ett avgörande av domstol om huruvida ett utländskt beslut om föräldraskap ska erkännas här. Så som konstateras i motiveringen till 59 § är fastställande av domstol inte någon nödvändig förutsättning för att ett utländskt beslut ska kunna erkännas här. Tvärtom ska ett utländskt beslut enligt 59 § erkännas utan särskilt fastställande och en domstol eller någon annan myndighet som ska besluta i en fråga som är beroende av om det finns ett föräldraskapsförhållande får som en prejudiciell fråga avgöra om beslutet erkänns i Finland eller om det finns någon i 59 § angiven grund för vägran.

Ett avgörande som tillkommit i en prejudiciell fråga får dock inte rättskraft utanför det ärendet. Därför har det ansetts nödvändigt att den person vars rätt eller fördel påverkas av ett utländskt beslut ska få kräva fastställande av om beslutet ska erkännas i Finland eller inte. Ärendet ska på ansökan handläggas av Helsingfors tingsrätt. Det är motiverat att koncentrera ärendena till Helsingfors tingsrätt på grund av det ringa antalet ärenden, en enhetlig rättspraxis och tryggheten av sakkunskapen. Helsingfors tingsrätt har redan för närvarande hand om uppgifter av denna typ, uppgifter som gäller erkännande av beslut som fattats i utlandet om till exempel äktenskapsskillnad, vårdnad om barn eller adoption. Ett avgörande med anledning av en ansökan är bindande för alla när det gäller huruvida ett utländskt beslut erkänns här eller inte. Genom att ansöka om ett sådant avgörande kan man försäkra sig om hur Finland förhåller sig till det utländska beslutet i fråga. Frågan om vem som ska ha rätt att göra den ansökan som avses i paragrafen avgörs enligt de allmänna principer som tillämpas på fastställelsealan. Enligt dem får den vars rätt eller fördel ärendet gäller kräva fastställande av om ett beslut erkänns eller inte erkänns i Finland.

I 2 mom. föreskrivs det att tingsrätten är skyldig att ge barnet, fadern, modern och andra personer tillfälle att bli hörda innan beslutet om fastställande fattas. Enligt momentet blir det beroende av tingsrättens prövning om hörande anses nödvändigt för att frågan ska kunna utredas. Ett ytterligare krav är att det ska gå att ta reda på personernas vistelseort utan svårighet.

61 §. Bestämmeiser nas subsidiära karaktär. I paragrafen finns för tydlighetens skull en bestämmelse om att bestämmelserna i detta kapitel är sekundära i förhållande till lagen om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden, som är en speciallag i frågan.

62 §. Oförenlighet med grunderna för Finlands rättsordning. Paragrafen innehåller en sedvanlig *ordre public*-klausul. Enligt den ska en bestämmelse i en främmande stats lag lämnas obeaktad, om tillämpningen av den skulle leda till ett resultat som är oförenligt med grunderna för Finlands rättsordning. När detta bedöms måste det särskilt tas hänsyn till barnets bästa. I praktiken begränsas tillämpningen av denna paragraf till de fall där det enligt 54 § 2 eller 3 mom. eller 55 § 2–4 mom. blir aktuellt att tillämpa utländsk lag på frågan om bestämmande av föräldraskap direkt med stöd av lag.

9 kap. Särskilda bestämmelser

63 §. Utredande av barns åsikt. Paragrafen innehåller bestämmelser om utredande av ett barns åsikt, hörande av ett barn i domstol och begränsning av ett barns självbestämmanderätt.

Enligt det föreslagna 1 mom. ska barnets egna önskemål och åsikt utredas och beaktas i den mån det är möjligt med hänsyn till barnets ålder och utvecklingsnivå när barnets bästa bedöms. Av de övriga bestämmelserna i den föreslagna lagen (exempelvis 35 §) och i 12 kap. i rättegångsbalken följer att talan för ett barn som fyllt 15 år förs av barnet självt vid sidan av eventuella företrädare. När barnets bästa bestäms ska dock även de önskemål och åsikter som en minderårig som inte fyllt 15 år har beaktas. Enligt artikel 3 i konventionen om barnets rättigheter ska barnets bästa beaktas vid alla beslut som rör barn. Särskilt ska barnets bästa bedömas i samband med nedläggning av en föräldraskapsutredning (14 § 2 mom. 4 punkten) och i samband med behandlingen av en talan om upphävande av föräldraskap eller behandlingen av en ansökan om intressebevakning som lämnats in för detta ändamål (48 § 2 mom. 3 punkten och 48 § 1 mom.).

Innehållet i den föreslagna bestämmelsen följer i huvudsak 11 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt. Således ska barnets åsikt utredas på ett finkänsligt sätt och med beaktande av barnets utvecklingsnivå. Bestämmelsen förutsätter bland annat att den plats där barnet hörs är så barnvänlig som möjligt. Det språk som används vid hörandet ska också motsvara barnets ålder och utvecklingsnivå. När det gäller barn med funktionsnedsättning ska det vid behov söras för tolkning eller hjälpmedel. Den föreslagna bestämmelsen förpliktar den person som utreder barnets åsikt att också för barnet berätta om syftet med samtalet och om det pågående förfarandet. När samtalet inleds ska det förklaras för barnet hur barnets åsikt inverkar på saken, likaså att beslutsfattandet i saken inte faller på barnet. Bestämmelsen skiljer sig dock från 11 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt i det avseendet att det i bestämmelsen inte finns någon hänvisning till nackdelar för förhållandet mellan barnet och barnets föräldrar. Eftersom det i de paragrafer och moment som det hänvisas till i bestämmelsen är just nedläggningen av en utredning av förhållandet mellan barnet och barnets eventuella föräldrar eller upphävandet av föräldraskapsförhållandet som är föremål för granskning, lämpar sig hänvisningen inte som en handlingsanvisning i dessa situationer. Den föreslagna bestämmelsen är ny. Den har ansetts vara behövlig för att betona delaktigheten för barn under 15 år.

I 2 mom. finns det en bestämmelse om begränsad självbestämmanderätt för ett barn som har fyllt 15 år, om barnet inte kan förstå sakens betydelse på grund av psykisk störning eller utvecklingsstörning eller av någon annan motsvarande orsak. Huvudregeln är att en minderårig som har fyllt 15 år är tillräckligt mogen att förstå innebörden av de åtgärder som syftar till att fastställa föräldraskapsförhållandet och fatta beslut som gäller detta. Om barnet dock har konstaterats ha till exempel en psykisk störning eller utvecklingsstörning som begränsar barnets

förmåga att uppfatta verkningarna av föräldraskapsförhållandet på ett så väsentligt sätt att barnet inte kan anses förstå sakens betydelse, ska vissa paragrafer som gäller barnets självbestämmanderätt inte tillämpas till den del det i dem föreskrivs om betydelsen av den åsikt som ett barn som har fyllt 15 år företräder. Med oförmåga avses en bestående brist och inte ett kortvarigt och övergående tillstånd. Dessutom bör det noteras att en allvarlig sjukdom eller utvecklingsstörning hos barnet inte automatiskt innebär att barnet är oförmöget att uttrycka sin vilja. Eftersom det är meningen att det ska vara exceptionellt att låta bli att utreda åsikten för ett barn som fyllt 15 år, ska bestämmelsen tolkas snävt. Strävan ska alltid vara att utreda barnets åsikt och ge den tyngd i enlighet med barnets mognad. Bestämmelsen grundar sig på den gällande lagstiftningen.

Tillämpningen av momentet har begränsats till 14 § om nedläggande av föräldraskapsutredning, 22 § 2 mom. om godkännande av erkännande av föräldraskap och 34 § 1 mom. om begränsningar i talerätten i fråga om fastställande av föräldraskap. I dessa situationer kan omständigheten att barnet motsätter sig hindra fastställandet av det andra föräldern, vilket allmänt taget kan anses vara ett resultat som inte är förenligt med barnets bästa. Lagens 17 § har lämnats utanför bestämmelsens tillämpningsområde så att barnet om det så vill kan bestrida barnatillsyningsmannens bedömning av barnets förmåga att förstå, och söka ändring i barnatillsyningsmannens beslut i en föräldraskapsutredning på det sätt som föreskrivs i lagen om rättegång i förvaltningsärenden.

I 3 mom. finns en hänvisning till 15 a § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt, där det finns bestämmelser om hur hörande av barn ska ske i domstol. Det föreslagna momentets bestämmelser om hörande av barnet utgör specialbestämmelser i förhållande till bestämmelserna om bevisning i 17 kap. i rättegångsbalken. Dessa procedurbestämmelser tillämpas alltid när ett barn hörs i domstol. De tillämpas således inte enbart i de situationer som avses i 1 mom., utan i alla de situationer där ett barn hörs i domstol i ett ärende som gäller föräldraskap. Enligt föräldraskapslagen har den som fyllt 15 år självständig talerätt i ärenden som gäller både fastställande och upphävande av föräldraskap. I dessa situationer bestäms barnets bästa i princip av barnet självt och hörandet av barnet är således inte behovsprövat eller beroende av samtycke på det sätt som föreskrivs i 15 a § 1 mom. Därför föreslås det att 15 a § 1 mom. inte ska tillämpas på minderåriga som har fyllt 15 år. Om det är fråga om en minderårig som inte fyllt 15 år, tillämpas också de principer som anges i 15 a § 1 mom. i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt som gäller behovet av och samtycket till ett personligt hörande för alla minderårigas del och om nödvändigheten av ett personligt hörande av ett barn som inte fyllt 12 år.

64 §. *Avgivande av osann utsaga i ett ärende som gäller fastställande av föräldraskap.* Enligt paragrafen är det straffbart att avge en osann utsaga till myndigheten i samband med ett ärende som gäller fastställande av föräldraskap.

Enligt paragrafen ska den som i samband med ett ärende som gäller fastställande av föräldraskap lämnar en sådan uppgift som personen vet att är falsk till myndigheten och detta bidrar till att föräldraskapet fastställs oriktigt dömas till böter. För att utsagan till myndigheten ska vara straffbar ska den avges i samband med en föräldraskapsutredning, vid erkännande av moderskap eller faderskap, vid hörande på grund av ett erkännande eller vid godkännande av ett erkännande. Utsagan måste inte vara skriftlig för att vara straffbar. Ett villkor för straffbarhet är dock att den oriktiga uppgiften har lämnats uppsåtligt. Vad uppsåtligheten består i ska avgöras utifrån de allmänna reglerna för detta. Den som yttrade sig ska till exempel ha insett att den felaktiga uppgift som personen uppgett sannolikt leder till att föräldraskapet fastställs felaktigt. Att hemlighålla uppgifter, till exempel att låta bli att berätta att den mor som har fött barnet vid den tid då befruktningen skedde hade också andra partner som kan komma i fråga som förälder till barnet, är däremot inte nog för att rekvisitet ska uppfyllas. Om exempelvis barnatillsyningsmannen däremot ställer en direkt fråga och modern i strid med sanningen förnekar förekomsten av

andra partner, lämnar modern felaktiga uppgifter och kan på så sätt göra sig skyldig till en straffbar handling. Det är också en straffbar handling om en person erkänner moderskapet eller faderskapet, även om personen vet att personen inte kan vara barnets andra förälder, om moderskapet eller faderskapet till följd av detta fastställs. Däremot är det inte straffbart att erkänna moderskapet eller faderskapet i en situation då den som erkänner moderskapet eller faderskapet vet att också en annan person kan komma i fråga som förälder till barnet. Det är ju då inte fråga om en situation då personen skulle veta att moderskapet eller faderskapet är omöjligt och att den uppgift personen ger om sitt föräldraskap således är felaktig. Tillämpningsområdet för straffbestämmelsen har inte begränsats endast till den mor som har fött barnet eller den som har erkänt föräldraskapet. Också den äkta mannen till den mor som har fött barnet kan göra sig skyldig till avgivande av osann utsaga, om personen godkänner ett erkännande som personen vet är baserat på felaktiga uppgifter.

Syftet med straffbestämmelsen är att myndigheten ska kunna basera sitt handlande på riktig information, vilket är en förutsättning för att fastställandet av föräldraskapet och de utredningar som föregår det ska kunna göras på ett ändamålsenligt och effektivt sätt.

För att lämnande av felaktiga uppgifter ska vara straffbart, ska det leda till att föräldraskapet fastställs oriktigt. Med fastställande av föräldraskap kan fastställande av moderskap eller faderskap avses. Om det innan föräldraskapet fastställs till exempel utifrån resultaten av rättsgenetiska faderskapsundersökningar upptäcks att den anmälda personen inte kan vara barnets förälder, uppfylls inte villkoren för straffbarhet i bestämmelsen. Förutsättningen att föräldraskapet ska fastställas juridiskt gör det således möjligt för parterna att rätta en tidigare felaktig uppgift innan föräldraskapet fastställs.

Straffbestämmelsen är sekundär, om strängare straff för gärningen förskrivs någon annanstans i lag. I strafflagen (SL) har bland annat registeranteckningsbrott (SL 16 kap. 7 §) och ingivande av osant intyg till myndighet (SL 16 kap. 8 §) belagts med straff. Att avge osann utsaga om föräldraskap kan uppfylla rekvisitetet också för bedrägeri, om gärningen har orsakat ekonomisk skada (SL 36 kap. 1 §). Det straff som döms ut för vart och ett av de nämnda brotten kan högst vara fängelse. Om gärningen uppfyller rekvisitetet för någon av de nämnda brottsrubrikerna, tillämpas inte straffbestämmelsen i denna paragraf.

Genom den föreslagna straffbestämmelsen slås straffbestämmelserna i 49 § i den gällande moderskapslagen och 57 § i faderskapslagen samman till en könsneutral straffbestämmelse. Avsikten med den föreslagna bestämmelsen är inte att ändra det rådande rättsläget eller ingripa i under vilka förutsättningar gärningen är straffbar med stöd av andra straffbestämmelser.

65 §. Skyndsam behandling. Enligt paragrafen ska ärenden som gäller utredande, fastställande och upphävande av föräldraskap behandlas skyndsamt. Barnets bästa förutsätter att ärenden som gäller barnets släktställning utreds så snabbt som möjligt. I bestämmelsen specificeras inte separat de myndigheter där ärendet behandlas. Bestämmelsen är således tillämplig i fråga om alla myndigheter som behandlar utredande, fastställande eller upphävande av föräldraskap. I praktiken gäller kravet på skyndsam behandling social- och hälsovårdsväsendet i välfärdsområdena, Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata och domstolarna.

66 §. Handräckning. Paragrafen innehåller en bestämmelse om barnatillsyningsmannens skyldighet att ge handräckning. Enligt den är en barnatillsyningsman på begäran skyldig att ge handräckning till barnatillsyningsmän i andra välfärdsområden i uppgifter som en barnatillsyningsman ska sköta vid utredande och fastställande av föräldraskap. Handräckningen innefattar också att företräda andra barnatillsyningsmän när ärenden som hör till deras befattning behandlas vid domstol eller någon annan myndighet inom deras verksamhetsområde.

67 §. Register över förhandserkännanden. I paragrafen finns bestämmelser om register över förhandserkännanden. Bestämmelserna behövs eftersom exempelvis lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) och lagen om klienthandlingar inom socialvården (254/2015) inte längre kan tillämpas på handlingar som gäller förhandserkännande. Detta beror på att det föreslås att handlingarna ska överföras direkt från rådgivningsbyråerna till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, och då förmedlas handlingarna inte längre via socialvårdsmyndigheterna och erkännandet före barnets födelse blir i regel inte en klientrelation inom socialvården. På handlingar som lämnats in till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata tillämpas den allmänna lagstiftningen, som kompletteras av de föreslagna bestämmelserna om register över förhandserkännanden. På handlingar som gäller erkännande efter barnets födelse och som upprättats hos barnatillsyningsmannen tillämpas på samma sätt som för närvarande den ovan avsedda socialvårdslagstiftningen. Handlingar som gäller erkännande av föräldraskap sänds också för närvarande till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata för fastställelse. Det är således inte fråga om att skapa en ny informationsresurs, utan om att ändra en befintlig informationsresurs och komplettera den rättsliga referensramen för denna till den del det inte föreskrivs om en omständighet som gäller informationshanteringen i bland annat offentlighetslagen, den allmänna dataskyddslagstiftningen eller lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen. På Åland sköts de uppgifter som föreskrivits för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata av Statens ämbetsverk på Åland.

Den behandling av personuppgifter som avses i den föreslagna paragrafen omfattas av tillämpningsområdet för den allmänna dataskyddsförordningen och dataskyddslagen. Den rättsliga grunden för behandlingen utgörs av artikel 6.1 c i den allmänna dataskyddsförordningen, det vill säga att behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige. Enligt artikel 6.3 i dataskyddsförordningen kan det i den rättsliga grunden för den behandling som baserar sig på artikel 6.1 c föreskrivas till exempel om vilken typ av uppgifter som ska behandlas, vilka registrerade som berörs, lagringstiderna samt behandlingsåtgärder och behandlingsförfaranden.

I 1 mom. föreskrivs det om användningsändamålet med registren över förhandserkännanden och om den personuppgiftsansvariga. Enligt den föreslagna bestämmelsen finns registren över förhandserkännanden för erkännande av föräldraskap innan barnet föds och för skötseln av de uppgifter som hör till fastställandet av erkännandet. Det är fråga om en informationsresurs där uppgifterna om erkännande av föräldraskap överförs i väntan på barnets födelse och fastställande av föräldraskapet. Efter det att föräldraskapet har fastställts registreras uppgifterna om familjeförhållandena i befolkningsdatasystemet. Bestämmelser om det finns i lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Enligt samma moment för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata och Statens ämbetsverk på Åland separata register för sitt eget verksamhetsområde. Enligt den föreslagna 19 § 5 mom. i föräldraskapslagen ska handlingar som gäller förhandserkännande utan dröjsmål sändas till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata för fastställande av föräldraskapet. Enligt den föreslagna 30 § ska de uppgifter som föreskrivs för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata i landskapet Åland skötas av Statens ämbetsverk på Åland. Således styrs handlingarna från rådgivningsbyråerna och barnatillsyningsmännen på Åland till det register över förhandserkännanden som förs av Statens ämbetsverk på Åland och från rådgivningsbyråerna och barnatillsyningsmännen på andra håll i Finland styrs handlingarna till det register över förhandserkännanden som förs av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Uppgifterna i registret över förhandserkännanden kan samlas in och behandlas antingen manuellt eller elektroniskt. Regleringen är inte bunden till en viss informationsbehandlingsmetod,

utan gör det möjligt att vidareutveckla behandlingen av uppgifterna såväl inom verksamhetsområdet för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata som i landskapet Åland. Eftersom registren för förhandserkännanden vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata och Statens ämbetsverk på Åland är separata register, tillåter regleringen att registren utvecklas vid olika tidpunkter. Separat personuppgiftsansvarighet innebär också att de båda personuppgiftsansvariga självständigt står för allt ansvar och alla skyldigheter som den personuppgiftsansvariga har i sin egen verksamhet, såsom till exempel för utlämnande av uppgifter som förts in i registren och utlämnande av handlingar som hänför sig till registrering samt tillgodo-seende av den registrerades rättigheter enligt dataskyddsförordningen.

I 2 mom. föreslås bestämmelser om registrets informationsinnehåll. De personuppgifter som förs in i registret kan inte betraktas som sådana personuppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter som avses i artikel 9 i dataskyddsförordningen. Med beaktande av sambandet mellan behandlingen av de uppgifter som behandlas kan uppgifterna dock anses avslöja känsliga uppgifter om en persons familjeliv. Uppgifter om familjeliv är enligt 24 § 1 mom. 32 punkten i offentlighetslagen sekretessbelagda och därmed till sin natur känsliga, varför det är motiverat att särskilt föreskriva om behandlingen av dem i lag. Enligt det föreslagna momentet har mottagaren av erkännandet enligt 19 § 2 och 3 mom. rätt att registrera personuppgifterna. Enligt 19 § 2 mom. tas erkännandet emot av en hälsovårdare eller en barnmorska vid rådgivningsbyrån för mödravård, eller vid en privat hälso- och sjukvårdsenhet som på uppdrag av välfärdsområdet producerar rådgivningstjänster, i det välfärdsområde där familjen har fått rådgivningsbyråttjänster under graviditetstiden. Enligt 3 mom. kan utsagan om erkännande avges också till en barnatillsyningsman i det välfärdsområde inom vars område den mor som ska föda har sin hemkommun. De mottagare av erkännande som anges i båda momenten ska ha rätt att behandla de personuppgifter som avses i paragrafen.

Enligt momentets 1 punkt får identifierings- och kontaktuppgifter för den som erkänner barnet samlas in och registreras i systemet. Med identifieringsuppgifter avses namn och personbeteckning eller, om personen saknar personbeteckning, personens födelsetid. Med kontaktuppgifter avses i princip telefonnummer och e-postadress, men också närmare adressuppgifter i synnerhet när en persons adressuppgifter inte framgår av de registeruppgifter som antecknats i befolkningsdatasystemet. Det är fråga om en sådan situation till exempel om personen inte har antecknats i befolkningsdatasystemet. I registret antecknas dessutom uppgift om den handling där identiteten har konstaterats, hemkommun och utsagan om erkännande.

Enligt 2 punkten får i fråga om den som godkänner erkännandet, dvs. den mor som ska föda barnet, utöver motsvarande identifierings- och kontaktuppgifter som i 1 punkten också uppgifter om den handling där identiteten har konstaterats, civilstånd, hemkommun och utsagan om godkännandet samlas in och registreras. För att utsagan om erkännande ska kunna hänföras till ett visst barn som ska födas eller vissa barn som ska födas samtidigt föreslås det att även barnets beräknade födelsetid ska antecknas i registret. Även det uppskattade antalet barn som ska födas ska antecknas i registret.

Enligt 3 punkten får i registret också antecknas de uppgifter som framgår av ett eventuellt intyg över assisterad befruktning. De uppgifter som framgår av intyget över assisterad befruktning är nödvändiga tilläggsuppgifter, om den ena förälderns föräldraskap grundar sig på samtycke till assisterad befruktning på det sätt som avses i 4 § 3 mom. eller 5 § 1 mom. i denna lag. För par av olika kön visar intyget om assisterad befruktning att den som erkänner barnet har gett sitt samtycke till behandlingen, utifrån vilket föräldraskapet kan bekräftas. I fråga om kvinnliga par framgår av intyget över assisterad befruktning spermadonatorns eventuella samtycke till att faderskapet fastställs, vilket hindrar ett erkännande av den andra parten i ett kvinnligt par. Om det

inte finns något samtycke till fastställande av faderskapet, kan den andra parten i ett kvinnligt par erkänna föräldraskapet.

Enligt 4 punkten ska i registret också antecknas namn på den som tagit emot erkännandet, personens uppgiftsbenämning och organisationens namn samt kontaktuppgifter för den som tagit emot erkännandet.

Enligt 5 punkten får i registret också antecknas andra uppgifter som är nödvändiga för utförandet av de myndighetsuppgifter som avses i 1 mom. och som gäller erkännandetillfället eller parterna som deltar i tillfället. Med uppgifter om erkännandetillfället avses till exempel uppgifter om plats och datum för tillfället. Med uppgifter om parterna som deltar i erkännandetillfället avses uppgifter om den som erkänner barnet, godkänner erkännandet eller tar emot ett erkännande. De uppgiftskategorier som inte specificeras särskilt i lagstiftningen kan dock inte vara så kallade känsliga personuppgifter. Av detta följer att de andra ospecificerade uppgifter som avses i 5 punkten inte kan höra till de särskilda kategorier av skyddade personuppgifter som anges i artikel 9 i dataskyddsförordningen och inte heller till sådana med dessa jämförbara sekretessbelagda uppgifter som avses i 24 § 1 mom. 32 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet, vars registreringsmöjlighet har uteslutits från de uppgiftskategorier som avses i 5 punkten.

I 3 mom. föreskrivs om bevaringstiden för uppgifterna i registret över förhandserkännanden. Enligt principen om lagringsminimering i den allmänna dataskyddsförordningen får uppgifter inte behandlas under en längre tid än vad som är nödvändigt för de ändamål för vilka uppgifterna behandlas. Uppgifterna ska således raderas genast när de inte längre behövs. Avsikten är att uppgifterna ska avföras ur registret och arkiveras i samband med att ärendet om fastställande av föräldraskap har avgjorts. Detta kan ske genom ett beslut om avgörande av ärendet eller genom att ärendet förfaller eller överförs till en annan myndighet. I de flesta fall kan föräldraskapet fastställas utifrån de uppgifter som anmälts till registret över förhandserkännanden utan ytterligare utredningar omedelbart efter det att anmälan om barnets födelse har tagits emot och föräldraskapet bekräftas. Eftersom föräldraskapet i allmänhet erkänns under graviditetsveckorna 25–30, är den ordinarie bevaringstiden cirka några månader. Efter detta registreras uppgiften om fastställande av föräldraskap i befolkningsdatasystemet i enlighet med lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Enligt 20 § i den lagen ska de personuppgifter som registrerats i befolkningsdatasystemet bevaras permanent. Det finns således inget behov av att bevara uppgifterna i registret över förhandserkännanden efter det att föräldraskapet har fastställts.

Ett ärende som gäller förhandserkännande kan också förfalla. En sådan situation föreligger till exempel om den som ska föda barnet och den man som erkänt barnet ingår äktenskap före barnets födelse, om den person som erkänt föräldraskapet återkallar erkännandet eller om den mor som ska föda eller en tredje person bestrider erkännandet före barnets födelse eller om familjen varaktigt flyttar utomlands före barnets födelse. Sammantaget uppskattas dessa situationer utgöra en mycket liten del av alla ärenden som gäller förhandserkännande. I det först beskrivna fallet kan den andra föräldern inte fastställas för barnet, eftersom barnets andra föräldraskap redan har bestämts på basis av moderns äktenskap (3 §), i det andra fallet förfaller ärendet med stöd av en specialbestämmelse om detta (31 § 3 mom.) och i det sista fallet har den finska myndigheten förlorat sin internationella privaträttsliga behörighet att avgöra ärendet (20 § 3 mom. och 56 § 1 mom. 1 och 2 punkten). I dessa situationer ska information om att ärendet förfallit sändas till parterna i ärendet om förhandserkännande och i situationer där erkännandet återkallas eller bestrids dessutom till den barnatillsyningsman som enligt 8 § har behörighet att utreda barnets andra föräldraskap efter barnets födelse. Behandlingen av ärendet som ett ärende

som gäller förhandserkännande har i alla nämnda situationer avslutats och handlingarna behöver inte längre bevaras i registret, utan de kan avföras ur registret för arkivering.

Handlingarna om förhandserkännande kan dessutom innehålla sådana brister eller oklarheter som kräver att de kompletteras. Det uppskattas att några procent av förhandserkännandena kräver tilläggsutredning. Den vanligaste oklarheten i ett ärende som gäller förhandserkännande hänför sig till civilståndet för den mor som ska föda barnet. Frågan om civilståndet för den mor som ska föda barnet hänför sig oftast till en situation där den mor som ska föda tidigare har bott utomlands och uppgifterna om moderns civilstånd inte har registrerats eller uppdaterats i befolkningsdatasystemet. Eftersom uppgifter om civilståndet för den mor som ska föda är av avgörande betydelse för att barnets andra förälder ska bestämmas direkt med stöd av lagen genom den faderskapspresumtion som baserar sig på moderns äktenskap, kan ett förhandserkännande inte fastställas förrän uppgiften om moderns civilstånd har utretts. Oftast är det mest ändamålsenligt att utreda frågan direkt med den mor som ska föda barnet, eftersom den personuppgiftsansvariga är den bästa instansen för att ge anvisningar om den tilläggsutredning som behövs i ärendet. Ibland kan det dock finnas situationer där det behövs antingen barnatillsyningsmannens medverkan för att få tilläggsutredning eller en faderskapsutredning med hjälp av rättsgenetiska faderskapsundersökningar. I situationer med tilläggsutredning är ärendet anhängigt hos registermyndigheten under den tid som behövs för tilläggsutredningen. Om en tilläggsutredning inte rimligen kan fås, till exempel på grund av den samhälleliga situationen i ursprungslandet för den mor som ska föda barnet, kan frågan inte längre avgöras som en tilläggsutredning, utan den ska överföras till barnatillsyningsmannen för utredning av föräldraskap och eventuella rättsgenetiska faderskapsundersökningar. Ett exempel på detta är en situation som avses i 29 § 2 mom. Ett ärende som inlett som ett ärende som gäller förhandserkännande avslutas då hos registermyndigheten och behandlingen av ärendet fortsätter som ett ärende som gäller utredning av föräldraskap hos barnatillsyningsmannen. Om ärendet överförs till barnatillsyningsmannen som ett ärende som gäller utredning av föräldraskap, upphör behandlingen av ärendet i registret över förhandserkännanden och det finns inte längre behov av att bevara handlingarna i registret över förhandserkännanden.

Ett ärende som gäller förhandserkännande kan behöva överföras till barnatillsyningsmannen som ett ärende som gäller utredning av behovet av eventuell socialvård, om det för ett på förhand erkänt barn inte inkommer någon födelseanmälan inom två månader från barnets uppskattade födelsetid. Registermyndigheten strävar då efter att först med hjälp av de registeruppgifter som den förfogar över utreda vad situationen gäller. Det kan vara fråga om att familjen har flyttat utomlands utan att göra en flyttansmälan och barnet har fötts någon annanstans än i Finland, men mer sannolik än en flyttningssituation är att det är fråga om en familj där det väntade barnet har avlidit före födseln. I Finland finns det i genomsnitt 150 sådana situationer årligen, av vilka cirka hälften hänför sig till familjer där det är möjligt med ett förhandserkännande, dvs. de blivande föräldrarna inte är gifta med varandra. Familjen kan då vara i behov av stödåtgärder inom social- och hälsovården. För att utreda ett eventuellt behov av socialvård är det då motiverat att avsluta ärendet om förhandserkännande hos registermyndigheten och överföra ärendet till barnatillsyningsmannen för utredning. Behandlingen av ärendet som ett ärende som gäller förhandserkännande avslutas genom att ärendet överförs.

En tidsfrist på två månader från barnets uppskattade födelsetid behövs också för att säkerställa att personuppgifter inte lämnas kvar i systemet utan grundad anledning. Uppgifterna kan bevaras i registret över förhandserkännanden också längre än så, om de tilläggsutredningar som krävs i ärendet inte har kunnat lämnas snabbt. Det kan ibland vara besvärligt och till och med ta flera månader i anspråk att skaffa tilläggsutredningar och legaliserade intyg från utlandet om i synnerhet moderns civilstånd.

Naturligtvis kan ett ärende som gäller förhandserkännande också utmynna i att ärendet avslås. Det kan vara fråga om ett sådant procedurfel som inte kan avhjälpas genom komplettering av uppgifterna eller genom inhämtande av ytterligare utredning, eller om att registermyndigheten har fått kännedom om omständigheter som ger myndigheten anledning att misstänka att den person som erkänner barnet inte är barnets andra förälder. Om ett ärende som gäller förhandserkännande inte uppfyller de förutsättningar för fastställande som räknas upp i 29 § 1 mom., ska registermyndigheten avslå erkännandet. Också då avslutas behandlingen av ärendet hos registermyndigheten, och handlingarna behöver inte längre bevaras i registret över förhandserkännanden. Registermyndighetens beslut ska enligt 31 § 5 mom. delges även den barnatillsyningsman som avses i 8 §. Eftersom barnets föräldraskap inte tidigare har utretts i ett ärende som gäller förhandserkännande, delges då beslutet om avslag i ärendet om förhandserkännande den barnatillsyningsman som enligt 8 § ska utreda föräldraskapet.

I 4 mom. föreslås bestämmelser om rätten för en myndighet eller den personal som sköter en myndighetsuppgift att få sekretessbelagda uppgifter som ska bevaras i registret över förhandserkännanden i en situation där en annan myndighet behöver uppgifterna för att utföra sin lagstadgade uppgift. Det är till exempel fråga om en sådan situation när ett erkännande som gjorts före barnets födelse återkallas eller bestrids med stöd av 20 § 1 eller 2 mom. i den föreslagna lagen. Då föds barnet sannolikt utan en andra förälder, och utredningen av den andra föräldern är då socialvårdsmyndighetens, dvs. barnatillsyningsmannens, uppgift. Uppgifter om erkännande som gjorts före barnets födelse och som senare har återkallats eller bestridits ska kunna förmedlas till barnatillsyningsmannen trots att uppgifter om personers familjeliv är sekretessbelagda med stöd av 24 § 1 mom. 32 punkten i offentlighetslagen. Detta är inte möjligt utan särskilt föreskriven rätt att få information. Dessutom är det motiverat att Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata och Statens ämbetsverk på Åland har rätt att få de uppgifter som förts in i registret över förhandserkännanden från en annan personuppgiftsansvarigs register, till exempel i en situation där de uppgifter som behövs för fastställande av föräldraskapet vid behov kan överföras till den behöriga myndigheten för fastställande och registrering. Det är fråga om en sådan situation till exempel när den mor som ska föda vid en tidpunkt mellan förhandserkännandet och barnets födelse byter bostadsort från landskapet Åland till något annan plats i Finland eller vice versa. Eftersom båda myndigheterna i princip inom sitt eget verksamhetsområde beslutar om de anteckningar som ska göras om en person i befolkningsdatasystemet, ska handlingarna då överföras till den andra registermyndigheten för fastställande av föräldraskapet. Enligt uppgifter från Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata är de beskrivna situationerna mycket sällsynta. Utöver de rättigheter att få uppgifter som nämns i bestämmelsen får sekretessbelagda uppgifter lämnas ut till någon annan på de grunder som föreskrivs i 7 kap. i offentlighetslagen.

Den föreslagna regleringen kan anses uppfylla ett mål av allmänt intresse och bestämmelserna som noggrant definierar behandlingen kan anses stå i proportion till det legitima mål som eftersträvas med den på det sätt som förutsätts i artikel 6.3 i den allmänna dataskyddsförordningen. I regleringen har också lagstiftningen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen beaktats. Den bedömning av konsekvenserna av förändringar i informationshanteringen som förutsätts i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen har genomförts i propositionens avsnitt om konsekvensbedömning.

68 §. Tillämpning av lagen i vissa fall. I paragrafen finns bestämmelser om lagens inverkan vid tillämpningen av 2 och 6 a § i lagen om hemkommun. Enligt den föreslagna lagen jämföras en mor enligt 5 § 1 mom. som barnets förälder med en person vars faderskap har fastställts på grundval av ett erkännande. Största delen av de bestämmelser i lagstiftningen som kopplar rättsverkningar till föräldraskapet är till sin natur könsneutrala. I sådana bestämmelser används till

exempel uttrycken "föräldrar" eller "far eller mor". Det är klart att sådana könsneutrala bestämmelser gäller vardera föräldern i familjer där det har fastställts två mödrar för barnet på grundval av ett fastställande av moderskap.

I lagen om hemkommun ställs dock barnets föräldrar i vissa fall i en sinsemellan något olika ställning enbart på basis av sitt kön. Sådana bestämmelser är 2 § 1 mom. och 6 a § 2 mom. i lagen om hemkommun. Till exempel i 6 a § 2 mom. i lagen om hemkommun sägs det om bestämmande av folkbokföringskommunen för en finsk medborgare som inte har haft hemkommun i Finland att den i första hand bestäms enligt moderns och i andra hand enligt faderns hemkommun eller folkbokföringskommun.

När en persons moderskap enligt 5 § 1 mom. är fastställt, har barnet juridiskt sett två mödrar. Man måste då kunna avgöra vem av dem som ska behandlas som mor och vem som far när en sådan bestämmelse tillämpas som är avsedd av gälla endast den ena av barnets föräldrar. Med tanke på dessa situationer föreskrivs det i paragrafen att det vid tillämpning av bestämmelserna i lagen om hemkommun på den i 2 § avsedda mor som har fött barnet ska tillämpas vad som i nämnda paragrafer föreskrivs om mor och på den mor som avses i 5 § 1 mom. i denna lag vad som i 6 a § i lagen om hemkommun föreskrivs om far. I det exempelfall som gäller 6 a § 2 mom. i lagen om hemkommun bestäms barnets bokföringskommun enligt den föreslagna bestämmelsen i första hand enligt hemkommunen för den mor som har fött barnet och i andra hand enligt hemkommunen för den person vars moderskap har fastställts på grundval av ett samtycke till assisterad befruktning.

69 §. Närmare bestämmelser. I 1 mom. finns ett bemyndigande att utfärda förordning av statsrådet, där det kan föreskrivas närmare om anmälan om barns födelse, om lämnande av en medicinsk utredning och om den ersättning som ska betalas för den samt om de handlingar som godkänns för fastställande av identiteten.

I 2 mom. finns det dessutom ett bemyndigande att utfärda förordning av justitieministeriet med bestämmelser om vilka blanketter som ska användas i föräldraskapsärenden. Enligt bestämmelsen fastställs formulären för de blanketter som anges i förordningen av Institutet för hälsa och välfärd. Institutet ska med stöd av 2 § 1 mom. 2 punkten i lagen om Institutet för hälsa och välfärd (668/2008) styra verksamheten inom social- och hälsovården och det är befogat att det till styrningsuppgiften också hör att ansvara för beredningen av de blanketter som nära anknyter till den praktiska verksamheten.

10 kap. Ikraftträdande

70 §. Ikraftträdande. I 1 mom. finns en ikraftträdandebestämmelse. Avsikten är att lagen ska träda i kraft omkring ett år efter det att lagen har antagits och blivit stadfäst. Det ska reserveras tillräckligt med tid för verkställigheten av lagen särskilt för att de nödvändiga ändringar som beror på den nya lagstiftningen ska kunna göras i befolkningsdatasystemet och för att ett nytt elektroniskt behandlingssystem ska kunna skapas. En lång övergångsperiod behövs också för planering av ny verksamhetspraxis, förnyande av behövliga blanketter samt tillräcklig information och utbildning.

Genom bestämmelsen i 2 mom. upphävs den gällande faderskapslagen och moderskapslagen.

71 §. Tillämpning av lagen när det gäller barn födda före lagens ikraftträdande. I paragrafen finns huvudreglerna om lagens tidsmässiga tillämpningsområde och tillämpningen av lagen i fråga om både faderskap och moderskap.

Enligt 1 mom. ska den föreslagna lagen i allmänhet tillämpas på faderskap också när barnet har fötts före lagens ikraftträdande. Det saknar vanligen betydelse hur gammalt barnet är. I vissa situationer finns det dock behov att avvika från denna huvudregel. Bestämmelserna om undantag finns nedan i detta kapitel.

Enligt 2 mom. tillämpas på moderskap 2 § i den föreslagna lagen, som innehåller en bestämmelse om moderskap för den mor som fött barnet, och 8 kap. i den föreslagna lagen, som innehåller bestämmelser om moderskap inom den internationella privaträttens område, också när barnet har fötts före lagens ikraftträdande. Lagen har till denna del retroaktiv verkan. De övriga bestämmelserna i den föreslagna lagen tillämpas dock på moderskap endast om det samtycke till assisterad befruktning som avses i 5 § har getts den 1 april 2019 eller därefter. Den gällande moderskapslagen trädde i kraft den dagen. I fråga om moderskap är den retroaktiva verkan således begränsad. Begränsningen behövs eftersom kvinnliga par inte med stöd av den lagstiftning som gällde vid ikraftträdandet av moderskapslagen kunde få assisterad befruktning tillsammans och det därför inte har begärts skriftligt samtycke av bägge parter i enlighet med 10 § i lagen om assisterad befruktning. Med tanke på parternas rättssäkerhet och en tydlig tillämpning av lagen är det motiverat att tidpunkten för lagens tillämpning fogas till givandet av samtycket till assisterad befruktning på det föreslagna sättet. Tillämpningsbegränsningen sätter en gräns för tillämpningen av lagen som inte kan utvidgas genom andra bestämmelser om ikraftträdande. Andra ikraftträdandebestämmelser kan däremot innehålla ytterligare begränsningar.

72 §. Erkännande och utredning av föräldraskap. Paragrafen innehåller undantagsbestämmelser om erkännande och utredning av föräldraskap. Den tidigare faderskapslagen eller moderskapslagen ska tillämpas i ett ärende som gäller erkännande endast om föräldraskapet har erkänts före ikraftträdandet av denna lag. Den tidigare lagen tillämpas då både på själva erkännandet och på återkallande, bestridande, godkännande och fastställande av erkännandet. Även på utredning av föräldraskap tillämpas då den tidigare lagen. På föräldraskapsutredning tillämpas de tidigare bestämmelserna i faderskapslagen eller moderskapslagen också om barnet är fött och en överläggning om föräldraskapsutredning har förts innan lagen trädde i kraft. Med andra ord, även om barnet har fötts före ikraftträdandet av denna lag, kan den nya lagstiftningen tillämpas på föräldraskapsutredningen, om det inte har ordnats och hållits en överläggning om föräldraskapsutredningen medan den tidigare lagen var i kraft. Syftet med bestämmelsen är att undvika en situation där man vid föräldraskapsutredningen för sådana barn som har fötts under tiden för den tidigare lagen, men vars föräldraskapsutredning av någon anledning har fördröjts, inte längre, eventuellt efter flera år, ska behöva tillämpa den tidigare lagen. Om ett erkännande av föräldraskap har skett efter ikraftträdandet av denna lag, ska bestämmelserna i denna lag tillämpas oberoende av om denna lag eller den tidigare lagen ska tillämpas på föräldraskapsutredningen.

73 §. Talan om fastställande av moderskap eller faderskap. Paragrafen gäller en talan om fastställande av moderskap eller faderskap som är anhängig när denna lag träder i kraft. På behandlingen av talan i domstolen ska då tillämpas de bestämmelser som gällde när talan blev anhängig. På en talan som då är anhängig tillämpas den tidigare faderskapslagen eller moderskapslagen. Om talan har väckts före den 1 januari 2016, tillämpas på behandlingen av talan 1975 års faderskapslag, eftersom den gällande faderskapslagen trädde i kraft den 1 januari 2016. Det föreslås dock att det görs ett undantag från detta i fråga om 7 § 2 mom. i lagen angående lagen om införande av lagen om faderskap. I nämnda moment finns en bestämmelse om tidsfrist för väckande av talan i de fall då barnet har fötts före ikraftträdandet av lagen om faderskap från 1975, dvs. tidigare än den 1 oktober 1976. Också i den gällande faderskapslagen ingår en bestämmelse enligt vilken detta moment inte längre ska tillämpas.

I den föreslagna paragrafen ingår också en bestämmelse enligt vilken en talan om fastställande av faderskap som blir anhängig när denna lag har trätt i kraft, kan prövas trots att domstolen tidigare med stöd av 7 § 2 mom. i lagen angående införande av lagen om faderskap har låtit bli att fastställa faderskapet. Även om lagen angående införande av lagen om faderskap redan har upphävts, är det behövligt att i den nya lagen upprepa den gällande bestämmelsen om frågan i faderskapslagen. Bestämmelsen behövs för att de som under tiden för lagen om faderskap från 1975 genom talan försökt få faderskapet fastställt, men vars talan förkastats eller lämnats utan prövning på grund av att fristen gått ut eller mannen avlidit, inte ska särbehandlas. Ett lagakraftvunnet domstolsbeslut har i normala fall rättskraftsverkan och ett tidigare beslut ska därför återbrytas innan en ny talan kan anhängiggöras. Med stöd av den föreslagna bestämmelsen behövs detta dock inte. Bestämmelsen är ett sätt att undvika att ärendet behandlas i onödan via extraordinärt ändringssökande.

74 §. Upphävande av moderskap eller faderskap. Om en talan om upphävande av faderskap blir anhängig efter ikraftträdandet av denna lag, säger huvudregeln i 71 § att bestämmelserna i denna lag i allmänhet ska tillämpas på den. Det behöver dock göras vissa undantag från detta, om vilka föreskrivs i denna paragraf.

Paragrafens 1 mom. gäller upphävande av faderskap i sådana fall då barnet är fött före den 1 oktober 1976. Modern kan i dessa fall inte väcka talan om upphävande av faderskap. En motsvarande bestämmelse finns i den gamla lagen angående införande av lagen om faderskap och i 66 § 1 mom. i den gällande faderskapslagen. Det föreslås att den bibehålls, eftersom det inte finns någon grund för att utvidga rätten att väcka talan i dessa situationer. Barnet är i dessa fall 44 år eller äldre. Med beaktande av detta är bestämmelsen av mycket liten praktisk betydelse. Om man med avvikelse från förslaget föreskrev att denna lag ska tillämpas på moderns talerätt, skulle talerätten i praktiken nästan alltid vara preskriberad.

Paragrafens 2 mom. gäller upphävande av moderskap eller faderskap på talan av någon annan än modern, barnet eller en person som konstaterats eller fastställts vara förälder. Enligt bestämmelsen ska, om barnet har fötts före ikraftträdandet av denna lag, i stället för 46 § 2 mom., 47 § 2 mom. och 48 § 2 mom. tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. Den föreslagna bestämmelsen behövs av rättssäkerhetsskäl. Det föreslås att rätten att väcka talan för personer utanför familjen utvidgas. Enligt 42 § 2 mom. i den gällande faderskapslagen har bestridande varit möjligt, men rätt att väcka talan har varit möjlig endast i sådana situationer där faderskapet grundar sig på äktenskapet för den mor som har fött barnet. Någon motsvarande möjlighet att väcka talan ingår inte i den gällande moderskapslagen. Familjemedlemmarna har kunnat lita på att barnets släktställning enligt gällande lagstiftning inte kan bestridas av någon utanför familjen, om barnets släktstatus grundar sig på erkännande av föräldraskapet. Detta förtroende behöver skyddas så att det inte föreskrivs om retroaktiv tillämpning av 46 § 2 mom., 47 § 2 mom. och 48 § 2 mom. i denna lag.

Paragrafens 3 mom. gäller en talan om upphävande av moderskap eller faderskap som är anhängig när denna lag träder i kraft. På den ska tillämpas de bestämmelser som gällde vid tidpunkten för väckande av talan. Talan kan dock inte lämnas utan prövning på den grunden att såväl den mor som har fött barnet som moderns äkta man har avlidit. Bestämmelserna motsvarar 66 § 3 mom. i den gällande faderskapslagen. Momentets andra mening behövs för den händelse att det vid domstolarna ännu behandlas talan som har gjorts anhängiga under tiden lagen om faderskap från 1975 var i kraft före den 1 januari 2016. I 2015 års faderskapslag finns inte längre någon motsvarande begränsning.

75 §. Barnets arvsrätt i vissa fall. I paragrafen finns bestämmelser om barnets arvsrätt i släkten på faderns sida om barnet är fött före den 1 oktober 1976 och faderskapet fastställs genom talan.

Det är med andra ord fråga om sådana fall där talerätten enligt lagen angående införande av den gamla faderskapslagen preskriberades den 1 oktober 1981, men för vilka talerätten återställdes med stöd av 2015 års faderskapslag. För att undvika förlust av rättigheter motsvarar bestämmelserna exakt det som föreskrivs i 67 § i 2015 års faderskapslag.

76 §. Hänvisningar till tidigare lag. Paragrafen innehåller rättsnormer för de fall då det i en lag eller i en förordning har hänvisats till en bestämmelse som har ersatts med en bestämmelse i den föreslagna lagen.

7.2 Lagen om assisterad befruktning

16 §. Donatorns samtycke till användning av könsceller. Det föreslås att andra meningen i 2 mom. ändras så att en spermadonator i fortsättningen kan samtycka till att faderskapet fastställs också i de situationer där assisterad befruktning ges ett kvinnligt par. Enligt gällande lagstiftning har spermier vars donator har samtyckt till att fastställa sitt faderskap kunnat användas endast i situationer där en kvinna får assisterad befruktning ensam. Den föreslagna ändringen innebär att valet mellan att fastställa faderskapet för den som donerat könsceller eller att vid sidan av den kvinna som föder barnet fastställa den andra parten i det kvinnliga paret som mor i praktiken görs när det kvinnliga paret beslutar hurudana könsceller som ska användas vid behandlingen. Om det vid behandlingen används könsceller vars donator inte kan fastställas som far, kan den andra parten i ett kvinnligt par fastställas som barnets mor. Om det vid behandlingen däremot används könsceller vars donator kan fastställas som far, kan den andra parten i ett kvinnligt par inte fastställas som barnets mor. Detta beror på att moderskap enligt 3 § 2 mom. i den gällande moderskapslagen inte kan fastställas om en far kan fastställas för barnet. Ändringen medför således inte någon kollision mellan föräldraskapet för den biologiska far som donerat könsceller och den andra parten i ett kvinnligt par. Det är fortfarande inte möjligt att fastställa en tredje förälder för barnet. Dessutom görs en ändring av teknisk natur i paragrafens svenska språkdräkt.

7.3 Lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt

6 a §. Hur vissa avgöranden om föräldraskap inverkar på vårdnaden om barnet. Det föreslås att laghänvisningen i 6 a § 1 mom. ändras så att hänvisningarna till faderskapslagen och moderskapslagen ersätts med en hänvisning till den nya föräldraskapslagen.

7.4 Lagen om underhåll för barn

Det föreslås att laghänvisningen i 13 § 2 mom. ändras så att hänvisningarna till faderskapslagen och moderskapslagen ersätts med en hänvisning till den nya föräldraskapslagen.

7.5 Lagen om registrerat partnerskap

Det föreslås att laghänvisningen i 9 § 1 mom. ändras så att hänvisningen till faderskapslagen ersätts med en hänvisning till den nya föräldraskapslagen.

7.6 Lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning

2 §. Initiativ till undersökning. Det föreslås att laghänvisningen i paragrafen ändras så att hänvisningen till faderskapslagen ersätts med en hänvisning till den nya föräldraskapslagen.

3 §. Undersökningsmyndighet. Det föreslås att paragrafen ändras så att Hjelt-institutet stryks som onödigt. Hjelt-institutet vid Helsingfors universitet lades ned vid ingången av 2015 och

Helsingfors universitet slutade utföra rättsgenetiska faderskapsundersökningar den 31 december 2015. Rubrikens paragraf på svenska ändras till singularis.

11 §. Förordnande om undersökning. Det föreslås att laghänvisningen i 3 mom. ändras så att hänvisningen till faderskapslagen ersätts med en hänvisning till den nya föräldraskapslagen.

13 §. Provtagning. Det föreslås att laghänvisningen i 3 mom. ändras så att hänvisningen till faderskapslagen ersätts med en hänvisning till den nya föräldraskapslagen.

16 §. Provtagning för en framtida undersökning. Det föreslås att laghänvisningen i 3 mom. ändras så att hänvisningen till faderskapslagen ersätts med en hänvisning till den nya föräldraskapslagen.

7.7 Medborgarskapslagen

9 §. Barn. Det föreslås att laghänvisningen i 3 mom. ändras så att hänvisningen till moderskapslagen ersätts med en hänvisning till den nya föräldraskapslagen och att det görs en teknisk precisering av 2 punkten.

26 §. Utlänning vars far eller mor är finsk medborgare. Det föreslås att laghänvisningen i paragrafen ändras så att hänvisningen till moderskapslagen ersätts med en hänvisning till den nya föräldraskapslagen. Dessutom görs en ändring av teknisk natur i paragrafens svenska språkdräkt.

32 §. Inverkan av upphävande av faderskap eller moderskap. Det föreslås att laghänvisningen i paragrafen ändras så att hänvisningen till moderskapslagen ersätts med en hänvisning till den nya föräldraskapslagen. I paragrafen görs också en språklig ändring av teknisk natur.

7.8 Lagen om underhållstöd

6 §. Förutsättningar för erhållande av underhållsstöd. Det föreslås att laghänvisningen i 4 punkten ändras så att hänvisningen till faderskapslagen ersätts med en hänvisning till den nya föräldraskapslagen.

7.9 Socialvårdslagen

14 §. Socialservice som möter stödbehoven. Det föreslås att det inledande stycket i 2 mom. ändras så att hänvisningen till välfärdsområdets socialservice ändras till en hänvisning till socialservice som hör till välfärdsområdets organiseringsansvar och att det görs en språklig ändring i den finska språkdräkten. Till förteckningen över socialservice fogas uppgifter i samband med utredning och fastställande av moderskap. Momentens 13 punkt ändras så att hänvisningen till faderskapslagen ersätts med en hänvisning till föräldraskapslagen.

7.10 Lagen om klienthandlingar inom socialvården

Bilaga. Det föreslås att bilagan ändras så att rubriken för den serviceuppgift som gäller utredning av faderskap i bilagan utvidgas till att också omfatta utredning av moderskap, varvid samma förvaringstid för handlingar gäller båda typerna av handlingar. Till beskrivningen av förvaringstiden i den finska språkdräkten fogas ett verb. Ändringen är av teknisk karaktär och förtydligar rättsläget. Enligt uppgifter från social- och hälsovårdsministeriet har samma förvaringstid för handlingar i praktiken tillämpats också på handlingar som gäller utredning av moderskap från och med den 1 april 2019, då moderskapslagen trädde i kraft.

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

I 69 § i den föreslagna föräldraskapslagen finns ett bemyndigande att utfärda förordning med närmare bestämmelser om vissa anmälningar och utredningar med anknytning till föräldraskapsfrågor samt vilka handlingar som kan godkännas för fastställande av identiteten. De bemyndiganden att utfärda förordning som ingår i de gällande moderskaps- och faderskapslagarna har i förslaget gallrats något, eftersom det föreslås att bestämmelserna om rutinerna för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska koncentreras till lagnivå. Avsikten är att de separata statsrådsförordningarna om moderskaps- och faderskapsfrågor (1275/2015 och 162/2019) ska slås samman till en enda statsrådsförordning.

I samma paragraf finns det dessutom ett bemyndigande att utfärda en förordning av justitieministeriet med bestämmelser om de blanketter som ska användas i föräldraskapsärenden. Formulären för de blanketter som behövs fastställs som för närvarande av Institutet för hälsa och välfärd. Avsikten är att justitieministeriets förordningar om blanketter som för närvarande används i moderskaps- och faderskapsärenden (1474/2015 och 163/2019) slås samman till en enda förordning av justitieministeriet.

Närmare bestämmelser om medicinsk utredning finns för närvarande i statsrådets förordning om rättsgenetisk faderskapsundersökning och medicinsk utredning (1276/2015), som ska ses över samtidigt som de nämnda förordningarna bereds.

Införandet av en anteckning om författningsgrunden för erkännande av föräldraskap i befolkningsdatasystemet förutsätter dessutom en ändring av 7 § i statsrådets förordning om befolkningsdatasystemet (128/2010).

Det har i detta skede med beaktande av tidpunkten då lagarna träder i kraft inte ansetts ändamålsenligt att utarbeta utkast till förordningarna. Det ordnas en separat remissbehandling om förordningsutkasterna efter det att föräldraskapslagen har antagits och stadfästs.

9 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

På grund av de åtgärder som krävs för verkställigheten av lagen kan lagarna träda i kraft tidigast ett år efter det att de har antagits och blivit stadfästa. En tid på cirka ett år mellan stadfästande och ikraftträdande är motiverad med beaktande av behovet att reservera tid för de åtgärder som verkställandet av lagarna kräver. De mest omfattande verkställighetsåtgärderna gäller i synnerhet planeringen och genomförandet av den elektroniska tjänsten för förhandserkännande. Vid sidan av webbtjänsten behövs också i fortsättningen blanketter i pappersform och blanketter som fylls i elektroniskt. Av denna anledning ska också alla blanketter som gäller utredning, erkännande och fastställande av faderskap och moderskap uppdateras och blanketterna ska omarbetas till en lättillgänglig form.

10 Verkställighet och uppföljning

Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata svarar för beredningen av det elektroniska systemet för förhandserkännande. Som stöd för arbetet tillsätts en uppföljningsgrupp där alla slutanvändare av det elektroniska systemet och andra centrala myndigheter är representerade. På detta sätt säkerställs att den elektroniska tjänsten är användbar och blir klar i rätt tid. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata svarar dessutom för uppdateringen av det elektroniska systemet för förhandserkännanden och för datatekniska lösningar i samband med

förfarandet för skanning av samtyckeshandlingar som kompletterar systemet samt för utbildning och rådgivning i anslutning till dessa.

För att lagen ska kunna verkställas på ett effektivt sätt behövs det ett smidigt samarbete mellan rådgivningsbyråerna, barnatillsyningsmännen och Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Det behöver därför etableras en effektiv praxis i samarbetet mellan de nämnda aktörerna. Med stöd av 2 § i lagen om institutet för hälsa och välfärd ska institutet svara för utformandet av verksamhetsprocesserna. Institutet för hälsa och välfärd ska också med stöd av den föreslagna 69 § ansvara för planeringen av de nämnda behövliga ändringarna i blanketterna. De systemleverantörer som välfärdsområdena använder sköter omvandlingen av blanketterna till elektronisk form. För det tekniska genomförandet av den elektroniska blanketten för förhands-erkännande svarar dock Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Enligt 29 § i lagen om assisterad befruktning är samtycke till assisterad befruktning och intyg över assisterad befruktning journalhandlingar, och därför ansvarar social- och hälsovårdsministeriet och inte justitieministeriet för planeringen och genomförandet av de blankettmodeller som gäller dem. Den föreslagna valfriheten för kvinnliga par i fråga om huruvida den andra parten i ett kvinnligt par eller spermadonatorn med sitt samtycke fastställs som den andra föräldern till ett barn som har fötts till följd av assisterad befruktning innebär att större vikt än tidigare ska läggas vid rådgivningen före den assisterade befruktningen av ett kvinnligt par, samtycket av spermadonatorn och det kvinnliga paret samt det intyg över assisterad befruktning där innehållet i samtycket framgår. Därför är det motiverat att de nämnda dokumentmallarna planeras så att de styr de kliniker som utför assisterad befruktning i rådgivningen till dem som får behandling och donerar könsceller och att de tydligt förmedlar de behövliga uppgifterna också till de myndigheter som senare behandlar handlingarna. Enligt uppgifter från social- och hälsovårdsministeriet kommer de nämnda handlingarna att förenhetligas innan lagen träder i kraft.

Genomförandet av lagreformen förutsätter dessutom att myndighetsaktörerna utbildas och ges anvisningar samt att medborgarna informeras om de ändringar som den nya föräldraskapslagen medför.

Den kvantitativa uppföljningen och efterhandsutvärderingen av genomförandet av föräldraskapslagen görs genom att man följer upp rättsstatistiken och de årliga statistiska uppgifter som Institutet för hälsa och välfärd samlar in i fråga om utredande och fastställande av barns föräldraskap. Den innehållsmässiga uppföljningen görs utifrån den respons som fås från barnatillsyningsmän och hälsovårdare. Institutet för hälsa och välfärd rapporterar responsen till justitieministeriet. Respons om hur verksamhetsprocesserna vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata fungerar fås vid finansministeriets, justitieministeriets och Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas gemensamma styrmöten, som ordnas två gånger i året.”

11 Förhållande till andra propositioner

11.1 Samband med andra propositioner

Propositionen har samband med den proposition om nödvändiga anknyttande ändringar med anledning av social- och hälsovårdsreformen (HE 56/2021 rd, det så kallade sote100-projektet) som kompletterar propositionen om inrättande av välfärdsområden och om en reform av ordnandet av social- och hälsovården och räddningsväsendet (den så kallade social- och hälsovårdsreformen). Behandlingen av den propositionen pågår fortfarande i riksdagen. Det föreslås att social- och hälsovårdsreformen och de lagförslag som ingår i sote100-projektet ska träda i kraft den 1 januari 2023, dvs. samtidigt med de lagändringar som föreslås i denna proposition. I

sote100-projektet föreslås det att de moderskaps- och faderskapslagar som föreslås bli samman-slagna i denna proposition och 14 § i socialvårdslagen ska ändras. Ett godkännande av föräld-raskapslagen gör de ändringar i moderskaps- och faderskapslagarna som föreslås i sote100-pro-jektet onödiga. De ändringar som social- och hälsovårdsreformen förutsätter har beaktats i för-slaget till föräldraskapslag som ingår i denna proposition (lagförslag 1) och i förslaget till änd-ring av 14 § i socialvårdslagen som är en bifogad lag till denna proposition (lagförslag 9). Det föreslås att lagen om klienthandlingar inom socialvården ändras både i denna proposition och i sote100-projektet, men den ändring som föreslås i denna proposition och den ändring som fö-reslås i sote100-propositionen gäller inte samma del av lagen.

11.2 Förhållande till budgetpropositionen

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2022 och avses bli behandlad i samband med den.

12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Rätten att återkalla eller bestrida föräldraskap inom 30 dagar slopas

Enligt artikel 7 i Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter ska barnet registreras omedelbart efter födseln och från födseln ha rätt till ett namn, rätt att få ett medborgarskap och, så långt det är möjligt, rätt att få vetskap om sina föräldrar och bli omvårdad av dem. Också Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har tolkat barnets rätt att känna sitt ur-sprung som ett sådant skydd för privatlivet som tryggas i artikel 8 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna (exempelvis *Mikulić mot Kroatien*, 7.2.2002, ärendenr 53176/99). Bestämmelser om rätten till privatliv finns också i 10 § i grundlagen.

Rätten att återkalla och bestrida ett förhandserkännande inom 30 dagar och den därtill hörande fördröjningen vid fastställandet av föräldraskapet kan inte heller i nuläget anses stå i strid med skyddet för barnets privatliv. Syftet med karenstiden var att fastställandet av barnets föräldrar ska grunda sig på så korrekta uppgifter som möjligt och att barnets släktskapsförhållanden inte behöver ändras i efterhand. Som tidigare konstaterats har dock karenstiden på 30 dagar nästan utan undantag (i 99,9 procent av fallen) visat sig vara onödig och har fördröjt fastställandet av barnets andra förälder och genomförandet av de rättsverkningar som hänför sig till det. Därför föreslås det i propositionen att karenstiden slopas. För de situationer där det finns skäl att granska det fastställda föräldraskapet föreslås metoder i efterhand för att reda ut och rätta till situationen. Den föreslagna ändringen stöder å ena sidan det skydd för barnets privatliv som tryggas i konventionerna om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättig-heterna och i synnerhet barnets rätt till två föräldrar och å andra sidan det allmännas skyldighet enligt 22 § i grundlagen att tillgodose de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna (GrUU 52/2014 rd).

Fastställande och upphävande av föräldraskap i domstol

Den ovan behandlade rätten för barnet att känna sitt ursprung innefattar inte bara rätten att fast-ställa sitt ursprung, utan även möjligheten att ifrågasätta ett rättsligt fastställt förhållande till sin förälder. Möjligheten att fastställa eller ifrågasätta förhållandet mellan barnet och föräldern ska också, förutom för barnet, vara tillgänglig för barnets juridiskt fastställda föräldrar eller dem som ansöker om att bli det. Också då är det fråga om den rätt till privatliv som tryggas i artikel 8 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och i 10 § i grundlagen.

Om det har uppstått familjeband mellan barnet och föräldern, kan frågan också ha behandlats som en fråga som gäller skyddet för familjelivet vid Europadomstolen.

Eftersom allt beslutsfattande som gäller barn styrs av barnets bästa i enlighet med artikel 3 i konventionen om barnets rättigheter, begränsar barnets bästa de övriga familjemedlemmarnas möjligheter att trygga sina rättigheter. Barnet har i enlighet med artikel 8 i konventionen om barnets rättigheter rätt att bevara sitt namn och släktförhållanden utan olagligt ingripande. Eftersom det med tanke på barnets bästa finns skäl att så snart som möjligt efter barnets födelse få till stånd rättelse i tvister som gäller föräldraskapet till barnet, har andra än barnet självt i Finland ålagts en skyldighet att agera inom en viss tid. Det har inte fastställts några tidsfrister för barnet självt. Det föreslås inte heller i denna proposition att tidsfristerna ska slopas.

Å andra sidan har det visat sig att alltför snäva och oflexibla tidsfrister kan leda till orimliga situationer. Av denna anledning har kravet på att det ska läggas fram synnerligen vägande skäl för att avvika från bestämmelsen om tidsfristen i samband med talan om hävning av föräldraskapet sänkts, och skyldigheten att handla omedelbart efter undanröjandet av verksamhetshindret har preciserats i 50 § 2 mom. i det första lagförslaget så att käranden har ett år på sig att överväga vilka åtgärder personen ska vidta eller alternativt inte ska vidta. Ovisshet om lagstiftningens innehåll är enligt de allmänna rättsprocessuella principerna inte heller i dessa situationer en tillräcklig orsak att avvika från bestämmelserna om tidsfrister.

Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har i sina avgöranden upprepade gånger ansett att tidsfristerna för väckande av ogiltighetstalan är godtagbara, se till exempel *Rasmussen mot Danmark* (28.11.1984, ärendenr 8777/79), *Yildirim mot Österrike* (19.10.1999, ärendenr 34308/96), *Štefanides mot Slovakien* (30.9.2003, ärendenr 53370/99), *Mirceski mot Makedonien* (10.3.2009, ärendenr 20958/06) och *Darmoń mot Polen* (17.11.2009, ärendenr 7802/05), så länge tidsfristerna inte är så ovillkorliga eller oflexibla att talan kan väckas även när misstanken om faderskapet väcks först efter tidsfristens utgång (*Shofman mot Ryssland* (24.2.2006, ärendenr 74826/01) och *Mizzi mot Malta* (12.4.2006, ärendenr 26111/02)). De föreslagna bestämmelserna om tidsfrist har inte ansetts stå i strid med grundlagen eller de internationella förpliktelser om mänskliga rättigheter som är bindande för Finland.

Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har under de senaste åren förhållit sig positivare än tidigare till rätten för en man utanför familjen att bestrida ett faderskap på grundval av faderskapspresumtion eller erkännande (*Róžański mot Polen*, 18.5.2006, ärendenr 55339/00). Talerätten för en man utanför familjen begränsas dock av barnets bästa och barnets rätt att bevara redan bildade sociala relationer. Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har också konstaterat att man nationellt kan fästa större vikt vid barnets bästa än vid mannens intresse för att ärendet om faderskap ska bli föremål för ny prövning, i synnerhet efter att tidsfristen för väckande av talan redan har löpt ut, till exempel *R.L. och andra mot Danmark* (7.3.2017, ärendenr 52629/11) och *Yildirim mot Österrike*. Vägran av en mans talerätt har inte tolkats som en kränkning av skyddet för mannens privatliv, om barnets bästa på nationell nivå har avvägs i förhållande till talerätten för en man utanför familjen, se *Ahrens mot Tyskland* (22.3.2012, ärendenr 45071/09) och *Kautzor mot Tyskland* (22.3.2012, ärendenr 23338/09).

Prövning från fall till fall av barnets bästa utan andra prövningskriterier skulle dock leda till en situation där käranden inte på förhand kan bedöma möjligheten till framgång med talan och den kostnadsrisk som är förknippad med talans framgång. Får ett barn till följd av godkännandet av en talan om hävning endast en underhållsskyldig förälder, strider det dessutom nästan utan undantag mot barnets bästa att talan om hävning bifalls. Av denna anledning kan förutsättningarna för väckande av talan om upphävande av föräldraskap på något annat än barnets eget initiativ inte bindas enbart till barnets bästa.

Av barnets rätt att bevara sitt släktförhållande följer att rätten för en aktör utanför familjen att väcka talan om upphävande av en annan persons föräldraskap har begränsats. Å andra sidan kan det förekomma situationer där barnets faktiska förälder inte är barnets juridiska förälder och avsikten är att det juridiska föräldraskapsförhållandet ska motsvara det faktiska föräldraskapet. Detta kan ske särskilt om den mor som har fött barnet är gift med en annan man när modern får barnet. Det är också möjligt att en person som inte är barnets rätta förälder av någon anledning har erkänt barnet medveten eller omedveten om föräldraskapsförhållandets riktighet. I 48 § 2 mom. i det första lagförslaget i propositionen har kretsen av aktörer som har rätt att väcka talan om upphävande utvidgats något jämfört med nuläget. Detta har bedömts vara motiverat inte bara för att bevara barnets sociala familjeförhållanden utan också för att det i propositionen föreslås att möjligheten att efter barnets födelse bestrida ett erkännande som gjorts på förhand slopas. Genom att utvidga rätten att väcka talan är strävan att bevara balansen för de rättsskyddsmekanismer som står till buds i förhållande till tillgodoseendet av barnets bästa. Förslaget har inte ansetts stå i strid med grundlagen eller internationella förpliktelser avseende grundläggande fri- och rättigheter som är bindande för Finland.

Assisterad befruktning för kvinnliga par och utvidgning av valfriheten

I 6 § 1 mom. i Finlands grundlag föreskrivs det om människornas likhet inför lagen. Jämlikhetsklausulen gäller också lagstiftaren. Vissa människor eller människogrupper får inte genom lag godtyckligt ges en gynnsammare eller ogynnsammare ställning än andra. Den allmänna jämlikhetsklausulen kompletteras av det diskrimineringsförbud som ingår i 6 § 2 mom. i grundlagen enligt vilket ingen utan godtagbart skäl får särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Den förteckning som nämns i 6 § 2 mom. i grundlagen ska dock inte betraktas som uttömmande, utan diskriminering är förbjuden också om den har någon annan orsak som anknyter till en person till exempel familjeförhållanden, graviditet eller sexuell inriktning (RP 309/1993 rd, s. 47).

Enligt förslaget ska ett kvinnligt par i fortsättningen få välja om de tillsammans vill bli föräldrar till ett barn som är resultatet av assisterad befruktning eller om det ska fastställas att den andra föräldern till det kvinnliga parets barn är den man som donerat spermier och som har gett sitt samtycke till detta. I praktiken görs valet redan när man väljer de spermier med vilka äggcellen befruktas. En liknande valmöjlighet har redan nu en kvinna som får assisterad befruktning ensam. En kvinna som får assisterad befruktning ensam kan välja om man vid behandlingen använder sådana spermier vars donator har gått med på att faderskapet fastställs eller inte. Slutresultatet blir då att barnet kan ha antingen en eller två juridiska föräldrar.

Grundlagsutskottet har tidigare bedömt hur jämlikhetsprincipen i 6 § i grundlagen förhåller sig till bestämmelserna om assisterad befruktning (GrUU 59/2002 rd, GrUU 16/2006 rd och GrUU 25/2006 rd). Grundlagsutskottet har i sina utlåtanden ansett att det i fråga om assisterad befruktning har varit möjligt att särbehandla personer på grundval av social status och delvis också på grundval av sexuell läggning. Grundlagsutskottet har konstaterat att de föreslagna differentieringarna, som har ett direkt samband med samhällets värderingar, håller sig med beaktande av utskottets långvariga tolkningspraxis inom ramen för lagstiftarens prövningsrätt (GrUU 59/2002 rd, s. 3 och GrUU 16/2006 rd, s. 2). I sitt senaste utlåtande konstaterade grundlagsutskottet att lagtolkningen kan dock förändras med tiden och tolkningen av grundlagen aktivt påverka värderingar och attityder (GrUU 25/2006 rd, s. 2).

En ökad valfrihet möjliggör så kallade klöverfamiljer där ett kvinnligt par och ett manligt par tillsammans får barn, vars föräldraskap fastställs korsvis mellan det kvinnliga och det manliga

paret. Arrangemanget kan dock bara genomföras så att varje barn har endast två juridiska föräldrar, även om det kan finnas flera sociala föräldrar. Arrangemanget gör det möjligt att bilda en genetisk familj också för manliga par och främjar jämställdhet mellan könen.

Godkännandet av förslaget innebär dock att par av olika kön som får assisterad befruktning och kvinnliga par inte behandlas lika, eftersom förslaget inte ger motsvarande valmöjligheter för par som består av kvinnor och män. Om ett par som består av en kvinna och en man får assisterad befruktning tillsammans, kan vid behandlingen inte användas spermier från en donator som har gett sitt samtycke till att faderskapet fastställs. Som den andra föräldern till ett barn som fötts till följd av assisterad befruktning som en kvinna och en man fått tillsammans fastställs alltid antingen den äkta mannen på grundval av moderns äktenskap (faderskapspresumtion) eller den man som gett sitt samtycke till assisterad befruktning på grundval av samtycke till behandlingen. En spermadonator har aldrig i Finland enbart på grundval av sin ställning som donator kunnat fastställas som den andra föräldern till ett barn som fötts till följd av assisterad befruktning som en kvinna och en man fått tillsammans, till skillnad från när det gäller kvinnliga par.

Kravet på jämlikhet kräver inte att alla människor i alla avseenden ska behandlas lika, om inte förhållandena är likadana. Kännetecknande för lagstiftningen är att det för att uppnå faktisk jämställdhet kan vara nödvändigt att behandla en viss grupp, såsom minoriteter, olika. Jämlikhetsbestämmelsen tillåter också inom vissa gränser åtgärder som förbättrar en viss grups ställning och förhållanden genom positiv särbehandling. Grundlagsutskottet har i sin praxis ansett att inga skarpa gränser för lagstiftarens prövning kan härledas ur jämlikhetsprincipen då reglering i överensstämmelse med den rådande samhällsutvecklingen eftersträvas (se till exempel GrUU 11/2012 rd, s. 2, GrUU 2/2011 rd, s. 2 och GrUU 1/2006 rd, s. 2). Skillnaderna får emellertid inte heller då vara godtyckliga och de får inte bli oskäligen (GrUU 7/2014 rd, s. 5). Det väsentliga är huruvida åtskillnaden kan motiveras på ett godtagbart sätt med avseende på systemet med de grundläggande fri- och rättigheterna. Enligt förarbetena till bestämmelserna om likabehandling är de krav som ställs på motiveringen dock höga särskilt i fråga om de förbjudna särskiljningsgrunder som räknas upp i bestämmelsen (RP 309/1993 rd, s. 47 och GrUU 1/2006 rd, s. 2).

En utvidgning av den föreslagna ändringen till att gälla också par som består av kvinnor och män är en principiellt vittgående ändring som också är av betydelse i praktiken. Även om faderskapet och det andra moderskapet har samma rättsverkningar har lagstiftaren i den gällande lagstiftningen prioriterat fastställandet av faderskapet i förhållande till det andra moderskapet. Enligt 3 § 2 mom. i moderskapslagen kan moderskap inte fastställas, om faderskap till barnet har konstaterats eller fastställts eller kan konstateras eller fastställas. I motsats till situationen för kvinnliga par, där en far utan lagändringen inte alls fastställs för barnet, utan en andra mor, medför detta i situationen för par av olika kön en kollision mellan rättigheterna för två möjliga fäder. En utvidgning av valfriheten till att omfatta assisterad befruktning för par av olika kön skulle närmast medföra förvirring i föräldraskapsförhållandena, till exempel om man vid behandlingen av ett par bestående av en man och en kvinna av misstag har använt spermier vars donator har gett sitt samtycke till att fastställa faderskapet. En utvidgning av valfriheten till par bestående av kvinnor och män skulle inte heller, till skillnad från en utvidgning av kvinnliga pars valfrihet, sannolikt främja manliga pars möjligheter att bilda familj. Det är således inte enbart fråga om jämställdhet mellan könen, utan ändringen främjar faktisk jämlikhet på grund av sexuell läggning, med beaktande av att ändringen i lagstiftningen något bättre än för närvarande identifierar familjeformerna för personer som hör till sexuella minoriteter, såsom klöverfamiljer. Eftersom förslaget inte heller begränsar den nuvarande möjligheten för par bestående av en man och en kvinna att besluta om sitt familjeliv, är det inte fråga om att främja en befolkningsgrupps rättigheter på bekostnad av någon annans. Det är fråga om direkt främjande av rättigheterna för en befolkningsgrupp (kvinnliga par) och indirekt främjande av rättigheterna

för en annan befolkningsgrupp (manliga par) utan att man ingriper i någon annans rättigheter. Med stöd av det som konstaterats ovan har det ansetts att det finns ett sådant godtagbart skäl för särbehandling av kvinnliga par och par som består av en man och en kvinna som förutsätts enligt 6 § 1 mom. i grundlagen.

Skyddet av personuppgifter

Propositionen innehåller bestämmelser som är av betydelse med tanke på det skydd för personuppgifter och privatlivet som tryggas i 10 § i grundlagen. Bestämmelser som är av betydelse med tanke på skyddet av personuppgifter finns i synnerhet i 19, 25 och 67 § i första lagförslaget. Enligt 10 § 1 mom. i grundlagen utfärdas närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter genom lag. Grundlagsutskottet har tidigare ansett det viktigt med tanke på skyddet för personuppgifter att reglera åtminstone registreringens syfte, innehållet i de registrerade personuppgifterna, tillåtna användningsändamål, inbegripet rätten att lämna ut uppgifterna, och bevaringstiden för uppgifterna i personregister samt den registrerades rättsskydd (GrUU 25/1998 rd). Det har dessutom krävts att regleringen av dessa faktorer på lagnivå ska vara heltäckande och detaljerad.

Grundlagsutskottet har i ett utlåtande (GrUU 14/2018 rd) om lagstiftning som kompletterar dataskyddsförordningen sett det som motiverat att justera sin tidigare ståndpunkt i fråga om lagstiftningen om skyddet för personuppgifter på vissa punkter. Utskottet anser att dataskyddsförordningens detaljerade bestämmelser, som tolkas och tillämpas i enlighet med de rättigheter som garanteras i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna, över lag utgör en tillräcklig rättslig grund även med avseende på skyddet för privatlivet och personuppgifter enligt 10 § i grundlagen. Korrekt tolkade och tillämpade motsvarar bestämmelserna i dataskyddsförordningen enligt utskottets uppfattning också den nivå på skyddet för personuppgifter som bestäms utifrån Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna. Således är det inte längre av konstitutionella skäl nödvändigt att speciallagstiftningen inom dataskyddsförordningens tillämpningsområde heltäckande och detaljerat föreskriver om behandling av personuppgifter. Enligt grundlagsutskottet ska skyddet för personuppgifter härefter i första hand tillgodoses med stöd av den allmänna dataskyddsförordningen och den nya nationella allmänna lagstiftningen (GrUU 14/2018 rd, s. 3).

Grundlagsutskottet anser också att vi med tanke på tydligheten bör förhålla oss restriktiva när det gäller att införa nationell speciallagstiftning. Sådan lagstiftning bör vara avgränsad till nödvändiga bestämmelser inom ramen för det nationella handlingsutrymme som den allmänna dataskyddsförordningen medger. Grundlagsutskottet ser det dock som klart att behovet av speciallagstiftning i enlighet med det riskbaserade synsätt som också krävs i dataskyddsförordningen måste bedömas utifrån de hot och risker som behandlingen av personuppgifter orsakar. Ju större risk fysiska personers rättigheter och friheter utsätts för på grund av behandlingen, desto mer motiverat är det med mer detaljerade bestämmelser. Denna omständighet är av särskild betydelse när det gäller behandling av känsliga uppgifter (GrUU 14/2018 rd, s. 5). Till följd av att tillämpningen av EU:s dataskyddsförordning inletts och man i dess artikel 9 använder begreppet särskilda kategorier av personuppgifter, ska man i den nationella lagstiftningen för tydlighetens skull undvika att använda begreppet känsliga uppgifter (se GrUU 14/2018 rd, s. 9). Likväl menar utskottet att det fortfarande är motiverat att i konstitutionellt hänseende beskriva vissa grupper av personuppgifter uttryckligen som känsliga (GrUU 15/2018 rd). Utskottet framhåller att även lagstiftningen om behandling av känsliga personuppgifter bör vara så tydlig och begriplig som möjligt (GrUU 14/2018 rd, s. 6). Utskottet har särskilt påpekat att det bör finnas exakta och noga avgränsade bestämmelser om att det är tillåtet att behandla känsliga uppgifter bara om det är absolut nödvändigt (se till exempel GrUU 3/2017 rd).

I de förslag som ingår i propositionen har strävan varit att beakta det nationella handlingsutrymme som dataskyddsförordningen tillåter. En närmare redogörelse för användningen av det nationella handlingsutrymme finns i avsnitt 2 och i specialmotiveringen till lagförslaget. Speciallagstiftningen om behandlingen av personuppgifter kan anses nödvändig med beaktande av de personuppgifter som behandlas och som med beaktande av deras samband med behandlingen kan anses vara känsliga. Behandlingen av personuppgifter har genom exakta och noggrant avgränsade bestämmelser begränsats endast till vad som är nödvändigt med tanke på syftet med behandlingen. Lagförslaget bedöms därför uppfylla de krav som följer av 10 § i grundlagen i enlighet med grundlagsutskottets justerade tolkning.

Slutsatser

Propositionen har beröringspunkter med de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Förslagen har inte ansetts stå i strid med grundlagen eller internationella förpliktelser avseende mänskliga rättigheter som är bindande för Finland. På dessa grunder kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Föräldraskapslag

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på konstaterande, fastställande och upphävande av faderskap och moderskap (*föräldraskap*). Bestämmelser om fastställande av adoption finns i adoptionslagen (22/2012).

2 §

Konstaterande av moderskap på grundval av födande

Den som har fött ett barn är mor till barnet.

3 §

Konstaterande av faderskap på grundval av äktenskap

Den som är äkta man till en mor som har fött ett barn under äktenskapet är far till barnet.

Om äktenskapet på grund av den äkta mannens död har upplösts före barnets födelse, är den äkta mannen far till barnet förutsatt att barnet är fött vid en sådan tidpunkt att det kan ha blivit avlat före den äkta mannens död. Om modern har ingått nytt äktenskap före barnets födelse, är den nya maken dock far till barnet.

4 §

Fastställande av faderskap i andra fall

Om faderskap inte kan konstateras med stöd av 3 §, fastställs faderskapet genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata eller genom domstolsbeslut.

Far till barnet är då den

1) som har avlat barnet,

2) vars spermier på något annat sätt än vad som avses i 1 punkten har använts för befruktning av barnets mor och barnet har fötts till följd av detta.

Om den mor som har fött ett barn har fått assisterad befruktning enligt 1 § i lagen om assisterad befruktning (1237/2006) och barnet har fötts till följd av den assisterade befruktningen, är barnets far den som i samråd med den mor som har fött barnet har gett sitt samtycke till behandlingen. Om ett kvinnligt par har fått behandlingen eller den mor som har fött barnet har fått behandlingen ensam, är barnets far den vars spermier har använts vid behandlingen, om denne

före behandlingen har gett sitt samtycke till att fastställas vara far till barnet i enlighet med 16 § 2 mom. i den lagen. Om den mor som har fött barnet har fått behandlingen ensam, kan i samråd med denne samtycke ges även efter behandlingen.

5 §

Fastställande av moderskap på grundval av samtycke till assisterad befruktning

Om den som har fött ett barn har fått assisterad befruktning enligt 1 § i lagen om assisterad befruktning och barnet har fötts till följd av den assisterade befruktningen, kan den kvinna som i samråd med den som har fött barnet har gett sitt samtycke till behandlingen fastställas vara mor till barnet jämsides med den som har fött barnet.

Moderskap kan dock inte fastställas, om barnet redan har två juridiska föräldrar eller faderskap till barnet kan konstateras eller fastställas enligt denna lag.

I en situation som avses i 1 mom. fastställs moderskapet genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata eller genom domstolsbeslut. Bestämmelser om fastställande av föräldraskap finns i 5 och 6 kap.

2 kap.

Utredande av föräldraskap

6 §

Syftet med föräldraskapsutredning och när sådan görs

Syftet med en föräldraskapsutredning är att inhämta uppgifter till stöd för att fastställa eller bevisa att ett barn har en far eller en andra mor.

Barnatillsyningsmannen ska utreda föräldraskapet när denne får kännedom om ett barn under 18 år eller när en person vill erkänna sitt föräldraskap och faderskapet till barnet inte har konstaterats med stöd av 3 § eller föräldraskapet inte fastställts utifrån ett erkännande som avses i 19 §.

Barnatillsyningsmannen ska utreda föräldraskapet också om faderskapet till barnet har konstaterats med stöd av 3 § eller föräldraskapet fastställts utifrån ett erkännande som avses i 19 § och den mor som har fött barnet och barnets andra förälder

1) inom sex månader från barnets födelse tillsammans ber barnatillsyningsmannen utreda föräldraskapet, eller

2) efter det att en annan person har erkänt eller anmält sin avsikt att erkänna barnet på det sätt som avses i 18 § 2 mom. gemensamt godtar att föräldraskapet utreds.

Moderskapet utreds inte om en far kan fastställas för barnet och barnatillsyningsmannen inte känner till några omständigheter med stöd av vilka någon annan än den förmodade fadern är barnets andra förälder. Faderskapet utreds inte om moderskapet till barnet har erkänts på grundval av ett i 5 § 1 mom. i avsett samtycke till assisterad befruktning och barnatillsyningsmannen inte känner till några omständigheter som ger anledning att misstänka att någon annan än den som har erkänt moderskapet skulle vara barnets andra förälder.

7 §

Inledande och avskrivning av föräldraskapsutredning

En föräldraskapsutredning kan inledas redan före barnets födelse, om möjligheterna att få bevis för föräldraskapet annars skulle äventyras eller om det finns något annat särskilt skäl till detta. Det prov som behövs på barnet vid en rättsgenetisk faderskapsundersökning kan dock tas först efter barnets födelse.

Om barnet avlider innan en föräldraskapsutredning har gjorts, avskrivs behandlingen av ärendet. En ny föräldraskapsutredning inleds dock, om en person önskar erkänna föräldraskapet och en utsaga om erkännande fortfarande kan avges enligt 18 § 3 mom.

8 §

Utredare av föräldraskap

Föräldraskapet utreds av en barnatillsyningsman i det välfärdsområde inom vars område den mor som har fött barnet har sin i lagen om hemkommun (201/1994) avsedda hemkommun. Om barnet har fyllt 15 år eller om den mor som har fött barnet är död eller inte har hemkommun i Finland, ska föräldraskapet dock utredas av en barnatillsyningsman i det välfärdsområde inom vars område barnet har sin hemkommun eller, om barnet inte har hemkommun i Finland, av en barnatillsyningsman i det välfärdsområde inom vars område barnet vistas.

Om en person vill erkänna föräldraskapet till ett barn och utredningen av föräldraskapet inte ska göras av en barnatillsyningsman i något av de välfärdsområden som avses i 1 mom., utreds föräldraskapet av en barnatillsyningsman i det välfärdsområde inom vars område den som vill erkänna föräldraskapet har sin hemkommun.

Om föräldraskapsutredningen inte ska göras av en barnatillsyningsman i något av de välfärdsområden som avses i 1 eller 2 mom., görs utredningen av en barnatillsyningsman i Helsingfors stad.

Vad som i denna paragraf och i 19, 22 och 66 § föreskrivs om välfärdsområden tillämpas på Åland på kommunerna i landskapet Åland.

9 §

Överläggning inför föräldraskapsutredning

När en barnatillsyningsman har fått kännedom om en omständighet som kräver att föräldraskap utreds, ska barnatillsyningsmannen överlägga med den mor som har fött barnet, med barnet, om det har fyllt 15 år, och, om möjligt, med den person som kan vara barnets andra förälder. Om föräldraskap utreds med stöd av 6 § 3 mom., ska också barnets andra förälder kallas till överläggningen.

10 §

Genomförande av överläggning och skyldighet att hålla sig till sanningen

Syftet med överläggningen är att få uppgifter med vars hjälp föräldraskapet kan utredas. I början av överläggningen ska barnatillsyningsmannen förklara vilka åtgärder som hör till föräldraskapsutredningen samt erkännandets innebörd och rättsverkningarna av att föräldraskapet fastställs.

När den mor som har fött barnet och den vars faderskap har konstaterats med stöd av 3 § samt den som kan vara barnets andra förälder lämnar uppgifter är de skyldiga att hålla sig till sanningen. Samma skyldighet gäller också för den som avger en utsaga om erkännande, godkänner ett erkännande eller hörs på grund av ett erkännande.

11 §

Barnatillsyningsmannens rätt att få uppgifter

På barnatillsyningsmannens rätt att få uppgifter för föräldraskapsutredningen tillämpas vad som i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) föreskrivs om socialvårdsmyndighetens rätt att få uppgifter. Barnatillsyningsmannen har trots sekretessbestämmelserna rätt att också av arbetsgivaren till den eventuella far som modern uppgett och av en sådan utövare av inkvarteringsverksamhet som avses i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (308/2006) få nödvändiga uppgifter för att utreda personens identitet och bostadsort.

12 §

Anskaffande av genetisk och medicinsk utredning

Barnatillsyningsmannen ska i samband med faderskapsutredningen beställa en i 1 § i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning (378/2005) avsedd rättsgenetisk faderskapsundersökning av barnet, den mor som har fött barnet och den person som kan vara far till barnet, om den sistnämnde begär en undersökning eller om barnatillsyningsmannen i övrigt anser att en sådan behövs. Om en undersökning enligt den lagen kan förordnas att gälla någon annan person än de ovannämnda och barnatillsyningsmannen anser att det vara befogat, kan barnatillsyningsmannen beställa en undersökning även i fråga om den personen.

En rättsgenetisk faderskapsundersökning som barnatillsyningsmannen beställt kan utföras endast med samtycke av den som avses ge ett prov. Om undersökningen gäller en avliden eller ett prov som tidigare tagits på en avliden och den avlidne inte under sin livstid har samtyckt till en undersökning, krävs samtycke av den avlidnes rättsinnehavare.

Om avsikten är att beställa en undersökning som gäller båda föräldrarna, den ena föräldern eller någon annan släkting till den eventuella fadern eller den mor som har fött barnet, tillämpas på en av barnatillsyningsmannen beställd undersökning och i fråga om samtycke till den vad som föreskrivs om av domstol förordnad undersökning i 6, 7 och 9 § samt 11 § 1 mom. i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning.

Barnatillsyningsmannen får inhämta ett medicinskt sakkunnigutlåtande om den tidpunkt då barnet kan ha avlats, om det kan anses som behövligt med beaktande av utredningen i övrigt.

13 §

Information och meddelanden till den person som är föremål för undersökningen

Innan det tas ett prov som behövs för en rättsgenetisk faderskapsundersökning och innan undersökningen beställs ska barnatillsyningsmannen förklara för den som är föremål för undersökningen vilka åtgärder som hänför sig till undersökningen, vad undersökningen innebär för faderskapsutredningen samt vilka de i 12 § 1–3 mom. föreskrivna förutsättningarna för att genomföra undersökningen är.

När barnatillsyningsmannen fått det utlåtande som bygger på den rättsgenetiska faderskapsundersökningen ska barnatillsyningsmannen utan dröjsmål underrätta den som är föremål för undersökningen om utlåtandets innehåll.

14 §

Nedläggning av föräldraskapsutredning

Om ett barn som har fyllt 15 år kräver det, ska den föräldraskapsutredning som gäller barnet läggas ned.

Barnatillsyningsmannen får besluta att föräldraskapsutredningen läggs ned, om

1) det är uppenbart att det inte finns tillräckliga uppgifter att få för att fastställa föräldraskapet, 2) det prov som behövs på barnet för att göra en rättsgenetisk faderskapsundersökning inte har kunnat tas,

3) barnet har fötts till följd av i 1 § i lagen om assisterad befruktning avsedd assisterad befruktning av den mor som har fött barnet och som har fått behandlingen ensam samtidigt som det är utrett att spermadonatorn inte har gett sitt samtycke på det sätt som avses i 16 § 2 mom. i den lagen till att kunna fastställas vara far till ett barn som föds till följd av en sådan behandling,

4) ingen har erkänt barnet och det finns särskild anledning att anta att det inte skulle vara förenligt med barnets bästa att utreda föräldraskapet och barnet, om det har fyllt 15 år, inte kräver att föräldraskapet utreds.

En nedlagd föräldraskapsutredning ska återupptas

1) på initiativ av barnatillsyningsmannen eller på begäran av den mor som har fött barnet, på begäran av barnet, om det har fyllt 15 år, eller på begäran av den som anser sig vara förälder till barnet, om de förutsättningar för nedläggning som avses i 2 mom. 1–3 punkten inte längre uppfylls,

2) på begäran av den mor som har fött barnet, på begäran av barnet, om det har fyllt 15 år, eller på begäran av den som har erkänt föräldraskapet, om de förutsättningar för nedläggning som avses i 2 mom. 4 punkten inte längre uppfylls.

15 §

Protokoll över föräldraskapsutredning

Barnatillsyningsmannen ska föra protokoll över föräldraskapsutredningen. I protokollet ska alla de uppgifter antecknas som är av betydelse vid fastställande eller upphävande av föräldraskap.

Den mor som har fött barnet, barnet, om det har fyllt 15 år, och den som har i 32 eller 33 § föreskriven talerätt har på begäran rätt att ta del av protokollet över föräldraskapsutredningen i dess helhet oberoende av vad som föreskrivs i 11 § 2 mom. 1 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999).

16 §

Tillfälle att erkänna föräldraskap samt väckande av talan

Om barnatillsyningsmannen finner att det utifrån en rättsgenetisk faderskapsundersökning eller någon annan utredning kan anses sannolikt att någon som är delaktig i ärendet är förälder till barnet, ska barnatillsyningsmannen ge den personen tillfälle att erkänna sitt föräldraskap.

Om den som är delaktig i ärendet inte erkänner sitt föräldraskap och ingen av de förutsättningar för nedläggning av föräldraskapsutredning som avses i 14 § 1 mom. eller 2 mom. 1, 3 eller 4 punkten uppfylls och barnet inte har fyllt 18 år, har barnatillsyningsmannen skyldighet att föra barnets talan för fastställande av föräldraskap. Bestämmelser om förande av talan finns i 6 kap.

17 §

Sökande av ändring

Vid sökande av ändring hos förvaltningsdomstolen i barnatillsyningsmannens beslut om att lägga ned eller återuppta en föräldraskapsutredning tillämpas vad som föreskrivs i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019). Rätt att anföra besvär har utöver vad som föreskrivs i den lagen den mor som har fött barnet, barnet, om det har fyllt 15 år, och den som anser sig vara barnets andra förälder.

Bestämmelser om väckande av talan om fastställande av faderskap och moderskap finns i 32 och 33 §. Om ett beslut om nedläggning av föräldraskapsutredningen har fattats i fråga om utredningen av faderskap, ska till det beslut om nedläggning som barnatillsyningsmannen fattat med stöd av 14 § fogas information om rätten att väcka talan om fastställande av faderskapet och om tidsfristen för den.

3 kap.

Erkännande av föräldraskap

18 §

När erkännande kan göras

Föräldraskap till ett barn som redan har två föräldrar kan inte erkännas. Inte heller kan föräldraskap erkännas till ett barn som är adopterat. Moderskap kan erkännas av den som anser sig vara barnets mor enligt 5 § 1 mom.

Föräldraskapet till ett barn för vilket faderskapet har konstaterats med stöd av 3 § eller föräldraskapet har fastställts utifrån ett i 19 § avsett erkännande kan med avvikelse från vad som föreskrivs i 1 mom. erkännas, om de vars godkännande behövs enligt 22 § godkänner erkännandet. När detta erkännande fastställs av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, upphävs det föräldraskap som konstaterats med stöd av 3 § eller fastställts utifrån ett i 19 § avsett erkännande.

Föräldraskap kan inte erkännas efter barnets död. Föräldraskapet kan dock erkännas, om barnet har avlidit så snart efter födelsen att en utsaga om erkännande med hänsyn till omständigheterna inte har kunnat avges medan barnet levde. En utsaga om erkännande ska i ett sådant fall avges inom ett år från barnets död. Om föräldraskapet erkänns efter barnets död, görs det en föräldraskapsutredning. Bestämmelser om föräldraskapsutredning finns i 2 kap.

19 §

Erkännande av föräldraskap före barnets födelse

Föräldraskap kan erkännas före barnets födelse genom en utsaga om erkännande av faderskap eller moderskap.

Utsagan om erkännande ska avges personligen och i närvaro av den mor som ska föda till en hälsovårdare eller en barnmorska vid rådgivningsbyrån för mödravård, eller vid en privat hälso- och sjukvårdsenhet som på uppdrag av välfärdsområdet producerar rådgivningstjänster, i det välfärdsområde där familjen har fått rådgivningsbyråttjänster under graviditetstiden. Innan ett erkännande tas emot ska erkännandets innebörd och rättsverkningarna av att föräldraskapet fastställs klargöras för parterna.

Utsagan om erkännande kan avges också till en barnatillsyningsman i det välfärdsområde inom vars område den mor som ska föda har sin hemkommun om modern visar upp ett intyg över graviditeten. I ett sådant fall tillämpas vad som föreskrivs i 2 mom.

Hälsovårdaren, barnmorskan eller barnatillsyningsmannen ska vägra ta emot erkännandet, om
1) den mor som ska föda motsätter sig erkännandet,

2) identiteten hos den som erkänner föräldraskapet eller hos den mor som ska föda inte har utretts på ett tillförlitligt sätt,

3) det finns anledning att misstänka att den som erkänner föräldraskapet inte kan fastställas vara far eller mor till barnet,

4) det finns anledning att misstänka att den mor som ska föda eller den som erkänner barnet inte kan förstå erkännandets innebörd på grund av sitt mentala tillstånd eller på grund av språksvårigheter eller av något annat skäl.

Bestämmelser om den handling som ska upprättas över ett erkännande finns i 25 §. När ett erkännande godkännts skriftligen av den mor som ska föda ska handlingarna jämte bilagor utan dröjsmål sändas till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata för skötseln av uppgifter som anknyter till fastställandet av föräldraskap.

Bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar tillämpas på hälsovårdare och barnmorskor när de sköter uppdrag som avses i 2 mom. även om de inte står i anställningsförhållande till välfärdsområdet.

20 §

Erkännande som återkallas, bestrids eller är utan verkan

Den som har erkänt sitt föräldraskap i enlighet med 19 § kan återkalla erkännandet genom att före barnets födelse skriftligen göra en anmälan om saken till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Den som ska föda barnet eller den som anser sig vara barnets förälder i stället för den som har erkänt föräldraskapet, kan genom en anmälan enligt 1 mom. föra fram sin uppfattning att den som har erkänt barnet inte är barnets förälder.

En utsaga om erkännande som avgetts med stöd av 19 § är utan verkan, om de finska myndigheterna inte vid den tidpunkt när barnet föds har behörighet enligt 56 § 1 mom. 1 eller 2 punkten i föräldraskapsärendet.

21 §

Erkännande av föräldraskap efter barnets födelse

En person kan erkänna föräldraskap efter barnets födelse genom att personligen hos en i 2 mom. avsedd mottagare av erkännande avge en utsaga om erkännande där denne anmäler sig vara far eller mor till barnet. Före erkännandet ska den som tar emot det klargöra för personen vad erkännandet innebär och vilka rättsverkningar fastställandet av föräldraskapet har.

Ett erkännande av föräldraskap tas emot av en barnatillsyningsman, häradsskrivaren eller notarius publicus. Utomlands tas ett erkännande emot av en sådan person som tjänstgör vid en finsk beskickning som enligt 33 § i lagen om konsulära tjänster (498/1999) kan tillhandahålla notariella tjänster inom beskickningens verksamhetsområde. Bestämmelser om den handling som ska upprättas över ett erkännande av föräldraskap finns i 25 § i denna lag.

Om en utsaga om erkännande har tagits emot av någon annan myndighet än den barnatillsyningsman som sköter föräldraskapsutredningen, ska handlingen över erkännandet utan dröjsmål sändas till barnatillsyningsmannen i fråga.

En utsaga om erkännande som avges i en främmande stat kan avges även med iakttagande av den form och det förfarande som ska följas enligt lagen i den staten.

22 §

Godkännande av erkännande

Föräldraskap till ett barn enligt 3 § kan inte fastställas på grundval av ett erkännande, om inte den mor som har fött barnet och dennes äkta man har godkänt erkännandet. Om föräldraskapet har fastställts utifrån ett erkännande som avses i 19 §, krävs utöver ett godkännande från den mor som har fött barnet även ett godkännande från den som har erkänt föräldraskapet.

Föräldraskap till ett barn som fyllt 15 år kan inte heller fastställas på grundval av ett erkännande, om inte barnet har godkänt erkännandet.

Om föräldraskap erkänts före barnets födelse, kan föräldraskapet inte fastställas på grundval av erkännandet om inte den mor som ska föda har godkänt erkännandet.

Ett godkännande i fall som avses i 1 och 2 mom. lämnas till en barnatillsyningsman inom det välfärdsområde där föräldraskapet till barnet utreds. Godkännandet kan tas emot också av den som enligt 21 § 2 mom. kan ta emot ett erkännande. Godkännandet ska lämnas personligen till mottagaren.

23 §

Hörande

Följande ska ges tillfälle att bli hörda med anledning av ett erkännande:

1) den mor som har fött barnet, om denne inte har godkänt erkännandet i enlighet med 19 § eller 22 § 1 mom.,

2) barnets vårdnadshavare, om hörande kan ske utan svårighet,

3) vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare för den som erkänt föräldraskapet, om denne är minderårig.

Barnatillsyningsmannen kan höra också andra än de personer som avses i 1 mom., om det behövs för att utreda saken. Hörandet kan ske muntligt eller skriftligt. Också den som enligt 21 § 2 mom. kan ta emot ett erkännande kan sköta ett hörande.

24 §

Fastställande av identitet

Den som genomför en överläggning enligt 9 § eller tar emot en utsaga om erkännande enligt 19 eller 21 §, ett godkännande enligt 22 § eller hör någon muntligt enligt 23 § ska utifrån identitetsbevis eller på något annat därmed jämförbart tillförlitligt sätt fastställa identiteten hos dem som deltar i överläggningen, den som avger utsagan om erkännande, den som lämnar godkännandet och den som hörs.

25 §

Handling över erkännande och över godkännande av erkännande

Över ett erkännande och över godkännandet av ett erkännande ska det upprättas en handling. Handlingen ska dateras och där ska antecknas identifikations- och kontaktinformation för barnet, för den mor som har fött barnet och för den som erkänner föräldraskapet. Handlingen ska undertecknas av den som erkänner sitt föräldraskap och av den som tar emot erkännandet. Om erkännandet ska godkännas av någon, ska också den som godkänner erkännandet och den som tar emot godkännandet underteckna handlingen.

Om barnet, den mor som har fött barnet, den äkta mannen eller den som erkänt föräldraskapet och som ska godkänna erkännandet, inte bevisligen har fått meddelande om att en utsaga om erkännande har avgetts, och om deras vistelseort är känd, ska barnatillsyningsmannen delge dem erkännandet per post mot mottagningsbevis.

26 §

Inlämnande av handlingar till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata

När en föräldraskapsutredning har gjorts och föräldraskapet har erkänts, ska den barnatillsyningsman som har skött föräldraskapsutredningen lämna in protokollet över föräldraskapsutredningen och de handlingar med bilagor som gäller erkännandet till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

4 kap.

Samtycke av föräldrarnas rättsinnehavare till fastställande av föräldraskap

27 §

Samtycke till fastställande av föräldraskap utan rättegång

Om ett barn har fötts utom äktenskapet och om faderskapsutredningen i fråga om det minderåriga barnet och den rättsgenetiska faderskapsundersökningen eller ett skriftligt intyg över assisterad befruktning visar att en person som avlidit är far till barnet, kan personens rättsinnehavare efter barnets födelse ge sitt samtycke till att faderskapet fastställs utan rättegång genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata förutsatt att barnet inte har erkänts eller att talan för fastställande av faderskap inte är anhängig.

Vad som i 1 mom. föreskrivs om fastställande av faderskap tillämpas också på fastställande av moderskap i fall som avses i 5 § 1 mom., om utredningen av moderskapet till ett minderårigt barn och det skriftliga intyget över assisterad befruktning visar att den avlidna personen är barnets andra mor och talan om fastställande av moderskapet inte är anhängig.

28 §

Handling över samtycke

En handling ska upprättas över det samtycke som ges av en persons rättsinnehavare. På samtycket och på handlingen tillämpas vad som i denna lag föreskrivs om erkännande av föräldraskap efter barnets födelse, hörande i samband med ett erkännande, godkännande av erkännande och inlämnande av handlingar till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Rättsinnehavarnas samtycke behöver dock inte ges i mottagarens närvaro.

5 kap.

Fastställande av föräldraskap hos Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata

29 §

Behörighet för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata

Föräldraskap fastställs av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, om

- 1) föräldraskapet har erkänts i enlighet med 18–25 § och det inte finns anledning att misstänka att personen inte är barnets ena förälder,
- 2) rättsinnehavarna till en person som har avlidit har gett sitt samtycke i enlighet med 27 och 28 § till att föräldraskapet till barnet fastställs genom beslut av Myndigheten för digitalisering

och befolkningsdata, och det utifrån en föräldraskapsutredning enligt 27 § kan anses vara klarlagt att personen är barnets ena förälder.

Om faderskapsutredningen och den rättsgenetiska faderskapsundersökningen visar faderskapet och tilläggsutredning inte skäligen kan fås, kan faderskapet fastställas även när de handlingar som utvisar de blivande föräldrarnas identitet och familjeband är bristfälliga.

Om föräldraskapet har erkänts före barnets födelse på det sätt som föreskrivs i 19 § och förutsättningarna enligt 1 mom. 1 punkten föreligger, kan föräldraskapet fastställas även om föräldern avlider innan dennes föräldraskap fastställs.

30 §

Behandling av föräldraskapsärenden på Åland

På Åland sköter Statens ämbetsverk på Åland de uppgifter som enligt denna lag ska skötas av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

31 §

Behandling av ett ärende om föräldraskap samt sökande av ändring

Om bestämmelserna i 3 och 4 kap. i denna lag inte har iakttagits i ett ärende som gäller fastställande av föräldraskap, handlingarna är bristfälliga eller föräldraskapsfrågan inte har utretts tillräckligt, kan Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata be barnatillsyningsmannen komplettera handlingarna eller skaffa sådan behövlig tilläggsutredning som är tillgänglig. Om tilläggsutredning inte rimligen kan fås, kan Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata överföra ärendet till barnatillsyningsmannen för utredning av föräldraskapet.

Om föräldraskapet till ett barn har erkänts före barnet har fötts men Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata inte har tagit emot en anmälan om barnets födelse inom två månader från barnets beräknade födelsetid, ska myndigheten utan dröjsmål överföra de handlingar som gäller erkännandet till den barnatillsyningsman som avses i 8 §.

Om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata tar emot en skriftlig anmälan enligt 20 § 1 eller 2 mom., ska ärendet om erkännande av föräldraskap till ett barn före barnets födelse avskrivas. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska då underrätta parterna i ärendet om att ärendet avskrivits.

I beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata får ändring inte sökas genom besvär. Bestämmelser om en parts rätt att väcka talan för fastställande av föräldraskap och om tidsfristerna för väckande av talan finns i 32–34 §. Till beslutet ska det fogas information om den talerätt som avses i 32 eller 33 § och om den tidsfrist som avses i 34 § 2 eller 3 mom.

Utöver vad som i 54 § i förvaltningslagen (434/2003) föreskrivs om delgivningsskyldigheten, ska Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata delge beslutet till den barnatillsyningsman som har skött föräldraskapsutredningen. Om föräldraskapet inte har utretts och barnet på grund av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas beslut håller på att bli utan en andra förälder, ska Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata delge beslutet till den barnatillsyningsman som enligt 8 § ska utreda föräldraskapet. Delgivningsskyldighet föreligger inte, om de finska myndigheterna inte har behörighet enligt 56 § 1 mom. 1 eller 2 punkten i ärendet.

6 kap.

Rättegång om fastställande av föräldraskap

32 §

Rätt att väcka talan i ett ärende som gäller fastställande av faderskap samt parter

Ett barn för vilket faderskap inte har konstaterats på grundval av äktenskapet för den mor som har fött barnet och inte har fastställts genom ett beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata eller genom domstolsbeslut, kan genom att väcka talan mot den som barnet antar är dess far kräva att faderskapet fastställs. Om den mot vilken talan ska väckas har avlidit, ska talan väckas mot personens rättsinnehavare.

Den som anser sig vara far till ett barn har rätt att väcka talan om fastställande av faderskapet mot barnet, om

1) barnatillsyningsmannen har lagt ned faderskapsutredningen på grund av att de prov som behövs på barnet för att göra en rättsgenetisk faderskapsundersökning inte har kunnat tas, eller

2) Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata inte har fastställt faderskapet och det finns någon annan anledning till att faderskapet inte fastställts än att ett godkännande enligt 22 § saknas.

Om den vars faderskap det är fråga om avlider medan talan är anhängig, träder personens rättsinnehavare i dennes ställe.

33 §

Rätt att väcka talan i ett ärende som gäller fastställande av moderskap samt parter

Ett barn för vilket faderskap inte har konstaterats på grundval av äktenskapet för den mor som har fött barnet och inte har fastställts genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata eller genom domstolsbeslut, kan genom att väcka talan mot den som barnet antar är dess mor kräva att moderskap enligt 5 § 1 mom. fastställs. Om den mot vilken talan ska väckas har avlidit, ska talan väckas mot personens rättsinnehavare.

Den som anser sig vara mor till barnet i enlighet med 5 § 1 mom. har rätt att väcka talan om fastställande av moderskapet mot barnet, om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata inte har fastställt moderskapet och det finns någon annan anledning till att moderskapet inte fastställts än att ett godkännande enligt 22 § saknas.

Om den vars moderskap det är fråga om avlider medan talan är anhängig, träder personens rättsinnehavare i dennes ställe.

34 §

Begränsningar i talerätten

Talan om fastställande av faderskap eller moderskap kan inte föras, om barnet har fyllt 15 år och motsätter sig att föräldraskapet fastställs. Talan kan inte väckas eller behandlingen av ärendet fortsättas, om barnet har avlidit.

Den som anser sig vara far till ett barn ska väcka talan inom ett år från den dag då personen fick del av ett i 32 § 2 mom. avsett beslut av barnatillsyningsmannen eller Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Den som anser sig vara ett barns andra mor ska väcka talan inom ett år från den dag då personen fick del av ett i 33 § 2 mom. avsett beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

35 §

Förande av barnets talan

I en rättegång om fastställande av föräldraskap förs ett minderårigt barns talan av den barnatillsyningsman som med stöd av 8 § har utrett föräldraskapet. Barnatillsyningsmannen har dock inte talerätt, om de finska myndigheternas internationella behörighet grundar sig på någon annan än en i 56 § 1 mom. 1 eller 2 punkten avsedd omständighet.

Ett minderårigt barns talan i en rättegång om fastställande av föräldraskap får, förutom av barnatillsyningsmannen, föras av vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare och barnet självt, om det har fyllt 15 år. Om barnatillsyningsmannen och barnets andra lagliga företrädare är av olika åsikt när de för barnets talan, ska barnatillsyningsmannens åsikt följas.

Domstolen ska ge var och en som enligt 1 eller 2 mom. får föra barnets talan tillfälle att bli hörd i ärendet. Även när den mor som har fött barnet inte är vårdnadshavare ska personen ges tillfälle att bli hörd, om hörande kan ske utan svårighet.

Ett barn som i enlighet med 1 mom. företräds av barnatillsyningsmannen i ett ärende som gäller fastställande av föräldraskap beviljas avgiftsfri rättshjälp i enlighet med rättshjälpslagen (257/2002) oberoende av vad som i övrigt föreskrivs om förutsättningarna för rättshjälp.

36 §

Instämmande som svarande

Om barnet kräver att faderskapet fastställs, ska barnet stämma den som kan antas vara barnets far som svarande.

Om barnet kräver att moderskapet fastställs, ska barnet stämma den som kan antas vara mor till barnet enligt 5 § 1 mom. som svarande.

Om det finns flera i 1 eller 2 mom. avsedda personer, kan de stämmas in såsom svarande i samma rättegång. De tänkbara föräldrarna ska stämmas in som svarande i samma rättegång, om det är uppenbart att detta krävs för att ärendet ska kunna utredas. Om talan om fastställande både av faderskap och av moderskap är anhängig i fråga om samma barn, ska talan om fastställande av faderskap avgöras innan ärendet om fastställande av moderskap avgörs.

Om talan väcks mot barnet med stöd av 32 § 2 mom. eller 33 § 2 mom., kan också de som vid sidan av käranden kan komma i fråga som förälder till barnet stämmas in som svarande.

Om det med hjälp av en rättsgenetisk faderskapsundersökning har klarlagts att en viss person inte kan vara barnets far, får personen inte utan särskilda skäl stämmas in som svarande.

37 §

Delgivning av stämning

Bestämmelser om delgivning av stämning finns i 11 kap. i rättegångsbalken. Om det inte är möjligt att klarlägga var mottagaren eller den som mottagaren har bemyndigat att ta emot delgivningen vistas, kan stämningen dock delges genom kungörelse endast när bevisning om föräldraskapet finns tillgänglig i sådan omfattning att inledande av rättegång mot svaranden måste anses förenligt med barnets bästa.

38 §

Delgivning av protokoll över föräldraskapsutredning

I fall där föräldraskapsutredning krävs enligt lag ska käranden foga protokollet över föräldraskapsutredningen till stämningsansökan. Om protokollet inte har fogats till stämningsansökan, ska domstolen begära protokollet av barnatillsyningsmannen.

39 §

Behörig domstol i ärenden om fastställande av föräldraskap

Bestämmelser om behörig domstol finns i 10 kap. i rättegångsbalken.

När ett ärende om fastställande av föräldraskap är anhängigt i en behörig domstol, får frågan om fastställande av föräldraskap till samma barn inte prövas vid någon annan domstol. Domstolen ska då överföra ärendet till den domstol där ärendet redan är anhängigt.

40 §

Återkallande av talan och uteslutande av faderskap

När talan om fastställande av föräldraskap förs mot flera svarande, kan käranden återkalla talan mot någon av dem, om denne inte motsätter sig att talan återkallas och domstolen, efter att ha hört de övriga svarandena, samtycker till återkallandet av talan. Domstolen ska då avskrivna ärendet till den del det gäller svaranden i fråga.

När talan om fastställande av faderskap förs mot flera svarande kan domstolen innan frågan om faderskapet slutligt avgörs förkasta talan mot en eller flera av svarandena, om det utifrån en rättsgenetisk faderskapsundersökning måste anses vara bevisat att svaranden i fråga inte kan vara barnets far.

41 §

Anskaffning av bevis

Domstolen ska självant förordna om anskaffning av all den utredning som den finner behövlig för att ärendet ska kunna avgöras. Om det utifrån omständigheter som framkommit vid rättegången finns anledning att anta att någon som inte är part är förälder till barnet, kan domstolen ge personen tillfälle att bli hörd. Domstolen kan även uppmana barnatillsyningsmannen att komplettera föräldraskapsutredningen.

42 §

Behandling av ärendet vid sökande av ändring

Om käranden eller svaranden söker ändring i en dom om föräldraskap, kan fullföljdsdomstolen behandla ärendet också till den del ärendet gäller en sådan part som ändringssökandet inte avser. Ärendet ska dock inte utan särskilda skäl tas till behandling till den del det gäller en sådan person som ändringssökandet inte avser och mot vilken ett anspråk har förkastats av den anledningen att personen utifrån en rättsgenetisk faderskapsundersökning inte kan vara barnets far.

7 kap.

Upphävande av föräldraskap

43 §

Grunderna för upphävande av faderskap

Ett faderskap som har fastställts med stöd av 3 § eller genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska upphävas genom domstolsbeslut, om det med hjälp av en rättsgenetisk faderskapsundersökning eller annars har klarlagts att det inte finns ett i 4 § 2 eller 3 mom. avsett förhållande mellan den som har konstaterats eller fastställts vara far och barnet.

44 §

Grunderna för upphävande av moderskap

Ett moderskap som har fastställts genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska upphävas genom domstolsbeslut, om det har klarlagts att det inte finns ett i 5 § 1 mom. avsett förhållande mellan den som har fastställts vara mor och barnet.

45 §

Upphävande av föräldraskap genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata

Den äkta mannens faderskap eller föräldraskapet för den som erkänt det är upphävt, när en annan person på det sätt som avses i 21 § har erkänt sitt föräldraskap och Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har fastställt föräldraskapet på grundval av erkännandet.

Om den mor som har fött barnet och barnets andra förälder tillsammans på det sätt som avses i 6 § 3 mom. 1 punkten har begärt att barnatillsyningsmannen utreder föräldraskapet och det utifrån en rättsgenetisk faderskapsundersökning kan konstateras att den äkta mannen eller den som erkänt barnet inte kan vara far till barnet, kan Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata på gemensam ansökan av föräldrarna fastställa att den äkta mannen eller den som erkänt föräldraskap före barnets födelse inte är barnets far. Ärendet kan avgöras utan att barnet hörs. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata får dock inte avgöra ärendet, om den mor som har fött barnet har fått assisterad befruktning vid den tidpunkt då barnet har avlats. Ansökan till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska lämnas in inom ett år från barnets födelse.

I beslut enligt 1 och 2 mom. av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata får ändring inte sökas genom besvär.

Utöver vad som i 54 § i förvaltningslagen föreskrivs om skyldigheten att delge ett myndighetsbeslut ska Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata sända en kopia av sitt beslut i ett ärende som gäller upphävande av ett minderårigt barns föräldraskap till den barnatillsyningsman som avses i 8 §.

46 §

Parter i talan om upphävande av faderskap

Talan om upphävande av faderskap får väckas i tingsrätten av barnet, av den mor som har fött barnet eller av den vars faderskap har konstaterats på grundval av äktenskap eller fastställts genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Talan om upphävande av faderskap får i de fall som avses i 48 § 2 mom. väckas också av den som i stället för den person som avses i 1 mom. anser sig vara barnets förälder.

Talan ska väckas mot de i 1 mom. nämnda personer som utöver käranden har rätt att väcka talan.

Om en part avlider under den tid rättegången varar, träder partens rättsinnehavare i dennes ställe.

47 §

Parter i talan om upphävande av moderskap

Talan om upphävande av moderskap får väckas av barnet, av den mor som har fött barnet eller av den vars moderskap har fastställts genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Talan om upphävande av moderskap får i de fall som avses i 48 § 2 mom. väckas också av den som i stället för den person som avses i 1 mom. anser sig vara barnets förälder.

Talan ska väckas mot de i 1 mom. nämnda personer som utöver käranden har rätt att väcka talan.

Om en part avlider under den tid rättegången varar, träder partens rättsinnehavare i dennes ställe.

48 §

Begränsningar i talerätten

Barnets rätt att väcka talan får utövas endast av barnet självt, om det har fyllt 15 år. För ett barn som är yngre än 15 år eller för ett sådant barn som har fyllt 15 år men som på grund av psykisk störning eller utvecklingsstörning eller av någon annan motsvarande orsak inte kan förstå sakens betydelse kan det dock förordnas en intressebevakare för att utöva barnets talerätt, om det med tanke på barnets bästa finns synnerligen vägande skäl till detta.

Den som anser sig vara förälder till ett barn som har fötts under äktenskapet för den mor som har fött barnet eller som har erkänts som förälder före barnets födelse har rätt att väcka talan för upphävande av moderns äkta mans föräldraskap eller ett föräldraskap som fastställts på grundval av erkännande endast, om

1) den mor som har fött barnet och den äkta mannen eller den fastställda föräldern levtt åtskilda vid tiden för barnets födelse,

2) käranden har vid tiden för barnets födelse sammanbott med den mor som har fött barnet och deltagit i vården av barnet eller det mellan käranden och barnet annars har uppstått ett förhållande jämförbart med ett familjeförhållande, och

3) domstolen bedömer att det är förenligt med barnets bästa att talan väcks.

Den äkta mannen eller den som har erkänt sitt föräldraskap har inte rätt att väcka talan, om personen har fått kännedom om omständigheter som ger den anledning att misstänka att barnet inte har avlats av personens spermier eller på det sätt och under de förhållanden som avses i 4 § 3 mom. eller 5 § 1 mom. och trots detta efter barnets födelse skriftligen meddelat att barnet är personens. Den mor som har fött barnet har inte rätt att väcka talan, om denne skriftligen har godkänt det meddelandet.

49 §

Dödsfalls inverkan på rätten att väcka talan och på svarandens utövande av talan

Talan om upphävande av föräldraskap kan inte väckas, om barnet har avlidit.

Talan om upphävande av föräldraskap kan inte väckas för en sådan i 46 eller 47 § avsedd parts räkning som har avlidit. Maken och arvingarna till den vars föräldraskap har konstaterats eller fastställts kan dock efter personens död väcka talan om upphävande av föräldraskap på det sätt som föreskrivs i 50 § 3 mom.

Om den som enligt 46 § 3 mom. eller 47 § 3 mom. borde vara svarande i ärendet har avlidit, ska personens rättsinnehavare stämmas in såsom svarande. Om den mor som har fött barnet har avlidit, stäms personens rättsinnehavare dock inte in såsom svarande.

50 §

Frist för väckande av talan

Om faderskapet konstaterats på grundval av äktenskap, ska den mor som har fött barnet, den som avses i 48 § 2 mom. och den vars faderskap har konstaterats på grundval av äktenskap väcka talan inom två år från barnets födelse. Om föräldraskapet har fastställts på grundval av erkännande, ska den mor som har fött barnet, den som avses i 48 § 2 mom. och den som erkänt barnet väcka talan om upphävande av föräldraskapet inom två år från det att föräldraskapet fastställdes.

Talan kan provas även om den har väckts efter fristens utgång, om käranden har haft laga förfall eller anför något annat vägande skäl till att talan inte har väckts tidigare. Talan ska dock lämnas utan prövning, om talan inte väcks inom ett år från det att skälet att avstå från att väcka talan har upphört.

Om den äkta mannen eller den vars föräldraskap har fastställts genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har avlidit utan att ha förlorat sin talerätt, har den efterlevande maken samt var och en som vid sidan av barnet eller efter barnet är den avlidnes närmaste arvinge rätt att väcka talan inom ett år från dödsfallet eller, om den avlidne skulle ha haft längre tid att väcka talan till sitt förfogande, inom den tiden.

51 §

Hörande av en utomstående

Om de omständigheter som framkommit vid rättegången ger anledning att anta att en viss person, som inte är part, är barnets ena förälder, kan domstolen ge personen tillfälle att bli hörd.

52 §

Behörig domstol i ärenden om upphävande av föräldraskap

Bestämmelser om behörig domstol finns i 10 kap. i rättegångsbalken.

53 §

Rättegångsförfarandet

Vid rättegång om upphävande av föräldraskap ska 37 och 41 § tillämpas.

8 kap.

Bestämmelser som hör till den internationella privaträttens område

54 §

Moderskap direkt med stöd av lag

I fråga om bestämmande av moderskap direkt med stöd av lag ska finsk lag tillämpas, om den vars moderskap det är fråga om

1) är bosatt i Finland vid barnets födelse eller var bosatt i Finland under det år som föregick barnets födelse, eller

2) inte är bosatt i någon stat vid barnets födelse och vistas i Finland eller är asylsökande i Finland vid barnets födelse.

I andra än i 1 mom. avsedda fall bestäms ett moderskap direkt med stöd av lag enligt tillämplig lag i den stat där

1) den vars moderskap det är fråga om är bosatt vid barnets födelse, eller

2) den vars moderskap det är fråga om vistas eller är asylsökande vid barnets födelse, om personen vid den tidpunkten inte är bosatt i någon stat.

På fastställande av moderskap på grundval av äktenskap som ingåtts med den som har fött barnet eller på grundval av samtycke till assisterad befruktning av denna person tillämpas trots vad som föreskrivs i 1 och 2 mom. dock lagen på den ort där den som har fött barnet är bosatt eller i andra hand den ort där personen vistas.

55 §

Faderskap direkt med stöd av lag

I fråga om bestämmande av faderskap direkt med stöd av lag ska finsk lag tillämpas, om

1) den som har fött barnet är bosatt i Finland vid barnets födelse, eller

2) den som har fött barnet inte är bosatt i någon stat vid barnets födelse och personen vistas i Finland eller är asylsökande i Finland vid barnets födelse.

Om finsk lag inte tillämpas enligt 1 mom., bestäms ett faderskap direkt med stöd av lag enligt tillämplig lag i den stat där

1) den som har fött barnet är bosatt vid barnets födelse, eller

2) den som har fött barnet vistas eller är asylsökande vid barnets födelse, om personen vid den tidpunkten inte är bosatt i någon stat.

Om barnet dock, med hänsyn till alla relevanta omständigheter, vid sin födelse har närmare anknytning till någon annan stat än den vars lag borde tillämpas enligt 1 eller 2 mom., ska den lag som enligt lagen i den staten är tillämplig tillämpas för bestämmande av ett faderskap direkt med stöd av lag.

Om ett faderskapsförhållande efter barnets födelse har blivit etablerat i enlighet med den lag som är tillämplig i någon annan stat än en sådan som avses i 1–3 mom. och barnet har en nära anknytning till den staten, ska med avvikelse från 1–3 mom. den lag som enligt lagen i den staten är tillämplig tillämpas för bestämmande av faderskapet direkt med stöd av lag.

56 §

Finska myndigheters internationella behörighet

Finska myndigheter är behöriga i ett ärende som gäller föräldraskap, om

1) barnet är bosatt i Finland,

2) barnet inte är bosatt i någon stat men vistas i Finland eller är asylsökande i Finland,

3) den svarande, eller minst en svarande om det finns flera, är eller, om personen är död, senast före sin död var bosatt i Finland,

4) den svarande inte är bosatt i någon stat men personen vistas eller, om personen är död, senast före sin död vistades i Finland, eller är asylsökande i Finland, eller

5) ärendet inte kan avgöras i den främmande stat där barnet eller den vars föräldraskap det är fråga om är eller senast före sin död var bosatt och det finns särskild anledning att avgöra ärendet i Finland.

Utöver vad som föreskrivs i 1 mom. är de finska myndigheterna behöriga i ett ärende som gäller utredande och erkännande av föräldraskap, om den som önskar erkänna sitt föräldraskap

1) är bosatt i Finland, eller

2) inte är bosatt i någon stat men vistas i Finland eller är asylsökande i Finland.

Föräldraskapsutredning verkställs dock inte om de finska myndigheternas behörighet grundar sig enbart på 1 mom. 3 eller 4 punkten.

57 §

Ärenden som är anhängiga utomlands

Om ett föräldraskapsärende är anhängigt hos myndigheterna i en främmande stat och det är uppenbart att beslutet i ärendet kommer att erkännas i Finland, ska de finska myndigheterna, om samma ärende har inletts senare här i landet, avbryta behandlingen tills det har klarlagts om det utländska beslutet kommer att erkännas i Finland.

Finska myndigheter får dock låta bli att avbryta behandlingen och får fortsätta behandlingen av ett avbrutet ärende, om det kan visas att avgörandet annars blir oskäligt försenat.

58 §

Tillämplig lag

I ärenden som gäller föräldraskap ska finsk lag tillämpas, om inte något annat följer av 54 eller 55 §.

59 §

Erkännande av utländska beslut

Ett beslut om föräldraskap som har meddelats i en främmande stat och som är giltigt i den staten erkänns i Finland utan särskilt fastställande.

Ett beslut som har meddelats i en främmande stat erkänns dock inte, om

1) den utländska myndighetens behörighet inte har grundat sig på någon enda parts boningsort, hemvist eller medborgarskap eller någon annan sådan anknytning med beaktande av vilken myndigheten skulle ha haft grundad anledning att ta upp ärendet till behandling,

2) beslutet har meddelats mot en utebliven part och stämningsansökan eller motsvarande handling inte har delgetts parten i så god tid och på ett sådant sätt att parten skulle ha kunnat förbereda sitt svaromål,

3) beslutet strider mot ett finskt föräldraskapsbeslut i fråga om vilket rättegången har inletts före den rättegång som har lett till det utländska beslutet,

4) beslutet strider mot ett tidigare utländskt föräldraskapsbeslut som erkänns i Finland,

5) beslutet inte är förenligt med grunderna för Finlands rättsordning.

Ett beslut genom vilket någon har fastställts vara barnets mor i stället för den mor som har fött barnet, kan erkännas endast om beslutet

1) har meddelats i den stat där den som har fastställts vara mor var bosatt vid barnets födelse och där personen har bott utan avbrott i minst ett år omedelbart innan barnet föddes, eller

2) erkänns i den stat där den som har fastställts vara mor var bosatt vid barnets födelse och där personen har bott utan avbrott i minst ett år omedelbart innan barnet föddes.

Som beslut betraktas ett beslut av en domstol eller annan myndighet samt fastställande eller registrering av en rättshandling, om förhållandet mellan personerna till följd av en sådan åtgärd betraktas som ett föräldraskapsförhållande eller om förhållandet mellan dem till följd av en sådan åtgärd anses blivit upphävt i den stat där registreringen har skett eller någon annan motsvarande åtgärd har vidtagits.

60 §

Fastställande av utländskt beslut

Helsingfors tingsrätt kan på ansökan fastställa om ett utländskt beslut om föräldraskap ska erkännas i Finland.

När tingsrätten behandlar ärendet ska den ge barnet, fadern, modern och andra personer tillfälle att bli hörda, om det behövs för att utreda frågan och det utan svårighet går att ta reda på var den som ska höras vistas.

61 §

Bestämmelsernas subsidiära karaktär

Bestämmelserna i detta kapitel tillämpas endast om inget annat följer av lagen om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden (352/1980).

62 §

Oförenlighet med grunderna för Finlands rättsordning

En bestämmelse i en främmande stats lag ska lämnas obeaktad, om tillämpningen av den skulle leda till ett resultat som är oförenligt med grunderna för Finlands rättsordning.

9 kap.

Särskilda bestämmelser

63 §

Utredande av barns åsikt

När barnets bästa bedöms ska barnets egna önskemål och åsikt utredas och beaktas i den mån det är möjligt med hänsyn till barnets ålder och utvecklingsnivå. Barnets åsikt ska utredas på ett finkänsligt sätt och med hänsyn till barnets utvecklingsnivå. Det ska förklaras för barnet i vilket syfte barnets åsikt utreds och hur utredandet sker.

Vad som i 14 § och i 22 § 2 mom. samt i 34 § 1 mom. föreskrivs om betydelsen av den åsikt som ett barn som har fyllt 15 år företräder tillämpas inte, om barnet inte kan förstå sakens betydelse på grund av psykisk störning eller utvecklingsstörning eller av någon annan motsvarande orsak.

På hörande av barn i domstol tillämpas vad som föreskrivs om saken i 15 a § 2 och 3 mom. i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983). På hörande av barn under 15 år tillämpas också vad som föreskrivs i 1 mom. i den paragrafen.

64 §

Avgivande av osann utsaga i ett ärende som gäller fastställande av föräldraskap

Den som i samband med en föräldraskapsutredning, vid erkännande av moderskap eller faderskap, vid hörande på grund av ett erkännande eller vid godkännande av ett erkännande lämnar en uppgift som personen vet att är falsk till myndigheten och detta bidrar till att föräldraskapet fastställs oriktigt, ska, om strängare straff för gärningen inte föreskrivs någon annanstans i lag, för *avgivande av osann utsaga i ett ärende som gäller fastställande av föräldraskap* dömas till böter.

65 §

Skyndsam behandling

Ärenden som gäller utredande, fastställande och upphävande av föräldraskap ska behandlas skyndsamt.

66 §

Handräckning

En barnatillsyningsman är på begäran skyldig att ge handräckning till barnatillsyningsmän i andra välfärdsområden i uppgifter som en barnatillsyningsman ska sköta vid utredande och fastställande av föräldraskap. Barnatillsyningsmannen är i sådana fall även skyldig att inför domstol och andra myndigheter inom sitt verksamhetsområde företräda andra barnatillsyningsmän när ärenden som hör till deras befattning behandlas.

67 §

Register över förhandserkännanden

Register över förhandserkännanden är register som inrättats för erkännande av föräldraskap före barnets födelse och för skötseln av de uppgifter som hör till fastställandet av föräldraskap. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata är personuppgiftsansvarig för ett separat register över förhandserkännanden i fråga om sitt verksamhetsområde enligt denna lag. På motsvarande sätt är Statens ämbetsverk på Åland personuppgiftsansvarig för ett separat register över förhandserkännanden i fråga om sitt verksamhetsområde enligt denna lag.

Den mottagare av erkännande som avses i 19 § 2 och 3 mom. får samla in och registrera följande i registret över förhandserkännanden:

- 1) identifierings- och kontaktuppgifter för den som erkänner föräldraskapet, uppgift om den handling där identiteten har konstaterats, hemkommun samt utsagan om erkännande,
- 2) identifierings- och kontaktuppgifter för den som godkänner erkännandet, uppgift om den handling där identiteten har konstaterats, civilstånd, hemkommun, utsagan om godkännande, det uppskattade antalet barn som ska födas och barnets beräknade födelsetid,
- 3) de uppgifter som framgår av ett eventuellt intyg över assisterad befruktning,
- 4) namn på den som tagit emot erkännandet, personens uppgiftsbenämning, organisationens namn och mottagarens kontaktuppgifter,
- 5) sådana andra än i 1–4 punkten avsedda uppgifter som är nödvändiga för utförandet av de uppgifter som avses i 1 mom. och som gäller erkännandetillfället eller parterna som deltar i erkännandetillfället, med undantag av uppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter eller sådana sekretessbelagda uppgifter som avses i 24 § 1 mom. 32 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

Uppgifterna bevaras i registret över förhandserkännanden tills ärendet om fastställande av föräldraskap har avgjorts, avskrivits eller överförs.

Utöver vad som föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet har Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, Statens ämbetsverk på Åland och socialvårdsmyndigheterna rätt att trots sekretessbestämmelserna och andra begränsningar som gäller erhållande av uppgifter ur registret över förhandserkännanden få de uppgifter som är nödvändiga för skötseln av deras uppgifter i samband med utredning eller fastställande av ett barns föräldraskap.

68 §

Tillämpning av lagen i vissa fall

Om ett barn har lag två mödrar enligt denna lag, ska vid tillämpning av 2 och 6 a § i lagen om hemkommun på den mor som fött barnet tillämpas vad som i de paragraferna föreskrivs om mor

och på den mor som avses i 5 § 1 mom. i denna lag tillämpas vad som i 6 a § i lagen om hemkommun föreskrivs om far.

69 §

Närmare bestämmelser

Genom förordning av statsrådet får närmare bestämmelser utfärdas om

- 1) anmälan om barnets födelse,
- 2) lämnande av en medicinsk utredning och om den ersättning som ska betalas för den,
- 3) vilka handlingar som kan godkännas för fastställande av identiteten.

Bestämmelser om vilka handlingar som vid utredande, erkännande och fastställande av föräldraskap ska lämnas på för ändamålet fastställda blanketter utfärdas genom förordning av justitieministeriet. Institutet för hälsa och välfärd fastställer blankettformulären.

10 kap.

Ikraftträdande

70 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs faderskapslagen (11/2015) och moderskapslagen (253/2018).

71 §

Tillämpning av lagen när det gäller barn födda före lagens ikraftträdande

Denna lag ska tillämpas på faderskap också när barnet har fötts före ikraftträdandet av denna lag, om inte något annat föreskrivs.

På moderskap ska bestämmelserna i 2 § och 8 kap. tillämpas också när barnet har fötts före ikraftträdandet av denna lag. Lagens övriga bestämmelser tillämpas på moderskap också när barnet har fötts före ikraftträdandet av denna lag, om ett i 5 § 1 mom. avsett samtycke till assisterad befruktning har getts den 1 april 2019 eller därefter.

72 §

Erkännande och utredning av föräldraskap

Om föräldraskapet har erkänts före denna lags ikraftträdande, tillämpas på erkännandet och dess återkallande, på bestridande, godkännande och fastställande av erkännandet samt på utredningen av föräldraskapet de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. På utredningen av föräldraskapet tillämpas de bestämmelser som gällde vid lagens ikraftträdande också om barnet är fött och en överläggning om föräldraskapsutredning har förts innan lagen trädde i kraft.

73 §

Talan om fastställande av moderskap eller faderskap

På en talan om fastställande av moderskap eller faderskap som är anhängig vid domstol när denna lag träder i kraft tillämpas de bestämmelser som gällde när talan blev anhängig. Talan kan dock inte förkastas på den grund som anges i 7 § 2 mom. i lagen angående införande av lagen om faderskap (701/1975). En talan om fastställande av faderskap som blir anhängig när denna lag har trätt i kraft, kan prövas trots att domstolen tidigare med stöd av 7 § 2 mom. i lagen angående införande av lagen om faderskap har låtit bli att fastställa faderskapet.

74 §

Upphävande av moderskap eller faderskap

Talan om upphävande av faderskap kan inte väckas av den mor som har fött barnet, om barnet har fötts före den 1 oktober 1976.

Om barnet har fötts före ikraftträdandet av denna lag, ska i stället för 46 § 2 mom., 47 § 2 mom. och 48 § 2 mom. tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

På en talan om upphävande av moderskap eller faderskap som är anhängig vid domstol när denna lag träder i kraft tillämpas de bestämmelser som var tillämpliga när talan blev anhängig. Talan kan dock inte lämnas utan prövning på den grunden att såväl den mor som har fött barnet som den äkta mannen har avlidit.

75 §

Barnets arvsrätt i vissa fall

Ett barn som fötts utom äktenskapet före den 1 oktober 1976 har inte på grundval av faderskap som fastställts i domstol arvsrätt efter en arvlåtare på faderns sida om arvlåtaren har avlidit före den 31 januari 2012. Trots den första meningen i detta moment har barnet dock rätt till arv om den ärvda egendomen med stöd av 5 kap. 1 § i ärvdabalken (40/1965) har tillfallit staten eller om förlusten av arvsrätten ska betraktas som oskälig med hänsyn till likabehandling av syskon som fötts utom äktenskapet eller till något annat motsvarande, av käranden oberoende särskilt vägande skäl. En sådan rätt till arv ska göras gällande senast inom den tid som föreskrivs i 16 kap. 1 § i ärvdabalken.

Vad som föreskrivs i den första och andra meningen i 1 mom. ska dock inte tillämpas om faderskapet har fastställts inom den tid som föreskrivs i 7 § 2 mom. i lagen angående införande av lagen om faderskap eller om barnet hade en far den 30 september 1976, men faderskapet efter det har upphävts eller den dom som gäller faderskapet har återbrutits och en annan mans faderskap därefter fastställts.

Den som med stöd av 1 mom. har rätt till arv kan yrka omskifte i fråga om ett förrättat arvskifte, även om arvlåtaren har avlidit före den 1 januari 2016. På omskifte och skyldighet att återbära egendom tillämpas 23 a kap. i ärvdabalken.

76 §

Hänvisningar till tidigare lag

Om det i en lag eller i en förordning hänvisas till en bestämmelse som har ersatts av en bestämmelse i denna lag, iakttas efter ikraftträdandet av denna lag motsvarande bestämmelse i denna lag.

2.

Lag

om ändring av 16 § i lagen om assisterad befruktning

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om assisterad befruktning (1237/2006) 16 § 2 mom. som följer:

16 §

Donatorns samtycke till användning av könsceller

En donators könsceller får användas för assisterad befruktning av andra än par bara om donatorn gett sitt samtycke till detta. Om den som får behandlingen är ett kvinnligt par eller en kvinna ensam, kan spermadonatorn dessutom ge sitt samtycke till att fastställas vara far till ett barn som föds till följd av behandlingen, och då omfattas personen av vad som i 12 § 1 mom. föreskrivs om lämnande av uppgifter till den som behandlats genom assisterad befruktning.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 6 a § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983) 6 a § 1 mom., sådant
det lyder i lag 190/2019, som följer:

6 a §

Hur vissa avgöranden om föräldraskap inverkar på vårdnaden om barnet

Om föräldraskapet har erkänts före barnets födelse på det sätt som avses i 19 § i föräldraskapslagen (/), blir också den som erkänt föräldraskapet vårdnadshavare för barnet när föräldraskapet har fastställts.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 13 § i lagen om underhåll för barn

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om underhåll för barn (704/1975) 13 § 2 mom., sådant det lyder i lag 256/2018,
som följer:

13 §

I samband med en talan om fastställande av föräldraskap har en i 35 § 1 och 2 mom. i föräld-
raskapslagen (/) avsedd företrädare för barnet även rätt att yrka på fastställande av underhålls-
bidrag till barnet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 9 § i lagen om registrerat partnerskap

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om registrerat partnerskap (950/2001) 9 § 1 mom., sådant det lyder i lag
947/2017, som följer:

9 §

På ett registrerat partnerskap tillämpas inte de bestämmelser i föräldraskapslagen (/) som
gäller konstaterande av faderskap på grundval av äktenskap och inte heller andra sådana be-
stämmelser som gäller make enbart på grund av personens kön.

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning (378/2005) 2 och 3 §, 11 § 3 mom., 13 § 3 mom. och 16 § 1 mom., av dem 2 och 3 §, 11 § 3 mom. och 13 § 3 mom. sådana de lyder i lag 12/2015, som följer:

2 §

Initiativ till undersökning

I samband med ett mål om fastställande eller upphävande av faderskap som domstolen behandlar kan den förordna om undersökning, om en part kräver en undersökning eller om domstolen i övrigt anser att en sådan behövs för att saken ska kunna utredas. Barnatillsyningsmannen kan beställa en undersökning, om förutsättningarna enligt 12 § i föräldraskapslagen (/) är uppfyllda.

3 §

Undersökningsmyndighet

Undersökningen utförs av Institutet för hälsa och välfärd (*undersökningsmyndighet*).

11 §

Förordnande om undersökning

Intyg utfärdas av en för provtagningen ansvarig yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården eller av en sådan person som tjänstgör vid en finsk beskickning som avses i 21 § 2 mom. i föräldraskapslagen.

13 §

Provtagning

Blodprov tas vid en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården av en legitimerad yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården som har fått behövlig utbildning för att ta blodprov. Cellprov från munnens slemhinna kan även tas under uppsikt av barnatillsyningsmannen eller en sådan person som tjänstgör vid en finsk beskickning som avses i 21 § 2 mom. i föräldraskapslagen. Innan provet tas ska provgivaren styrka sin identitet för provtagaren eller för den som övervakar provtagningen.

16 §

Provtagning för en framtida undersökning

På begäran får en legitimerad läkare eller en läkare med tillstånd, eller under läkarens direkta uppsikt någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården, utan samtycke av den efterlevande maken eller maken och arvingarna ta ett prov av en avliden person för en eventuell undersökning, om den som framställer begäran visar att provtagning kan behövas för fastställande eller upphävande av faderskap. Rätt att framställa begäran har den som enligt föräldraskapslagen har rätt att föra talan om fastställande eller upphävande av faderskap.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

7.

Lag

om ändring av medborgarskapslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i medborgarskapslagen (359/2003) 9 § 3 mom. samt 26 och 32 §, sådana de lyder i lag 260/2018, som följer:

9 §

Barn

Om barnet med stöd av föräldraskapslagen (/) har två mödrar
1) ska vad som föreskrivs om modern i 1 mom. 1 punkten i denna paragraf tillämpas på den mor som fött barnet, och
2) ska vad som föreskrivs om fadern och fastställande av faderskap i 1 mom. 2 punkten underpunkt b och 3 punkten underpunkt b i denna paragraf tillämpas på den mor och det fastställande av moderskap som avses i 5 § 1 mom. i föräldraskapslagen.

26 §

Utlänning vars far eller mor är finsk medborgare

En utländsk person som inte förvärvat finskt medborgarskap med stöd av 9 §, förvärvat finskt medborgarskap efter anmälan, om fadern eller den mor som avses i 5 § 1 mom. i föräldraskapslagen var finsk medborgare när personen föddes och personen föddes

- 1) i Finland och faderskapet eller moderskapet fastställdes först efter att personen fyllt 18 år eller ingått äktenskap före fyllda 18 år, eller
- 2) utanför Finland och faderskapet eller moderskapet har fastställts.

32 §

Inverkan av upphävande av faderskap eller moderskap

Om en äkta mans faderskap har upphävts eller talan om upphävande av faderskapet har väckts innan barnet fyllt fem år, eller om ett fastställt faderskap eller i fall som avses i 5 § 1 mom. i föräldraskapslagen ett moderskap har upphävts eller talan om upphävande av faderskapet eller moderskapet har väckts inom fem år från fastställandet av faderskapet eller moderskapet, kan det beslutas att barnet förlorar sitt finska medborgarskap som det förvärvat på grundval av faderns eller moderns medborgarskap. Detta beslut fattas utifrån en helhetsbedömning av barnets situation. Vid bedömningen ska i synnerhet barnets ålder och anknytning till Finland beaktas.

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om underhållstöd

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om underhållsstöd (580/2008) 6 § 4 punkten, sådan den lyder i lag 7/2017, som
följer:

6 §

Förutsättningar för erhållande av underhållsstöd

Ett barn har rätt till underhållsstöd, om

4) barnet inte på det sätt som avses i 3 § 1 mom. i föräldraskapslagen (/) har fötts under
äktenskapet och faderskapet till barnet inte har fastställts genom ett lagakraftvunnet beslut,

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag

om ändring av 14 § i socialvårdslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i socialvårdslagen (1301/2014) det inledande stycket i 14 § 2 mom. och 14 § 2 mom. 13 punkten, sådana de lyder, det inledande stycket i 14 § 2 mom. i lag 635/2021 och 14 § 2 mom. 13 punkten i lag 512/2016, som följer:

14 §

Socialservice som möter stödbehoven

Som socialservice som hör till välfärdsområdets organiseringsansvar ska det även sörjas för specialomsorger om utvecklingsstörda, service och stöd på grund av funktionsnedsättning, tillhandahållande av utkomststöd till en person som vistas i välfärdsområdet, beviljande av social kredit till välfärdsområdets invånare, arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte, service i anslutning till missbrukarvård, ordnande av stöd för närståendevård, ordnande av familjevård, vårdnad om barn och unga personer, barnskydd, adoptionsrådgivning, medling i familjefrågor, uppgifter i samband med att beslut om vårdnad av barn och umgängesrätt fastställs och avgörs och ordnande av åtgärder i samband med medling vid verkställighet av besluten, ordnande av de sakkunnigtjänster som hör till medling i domstol i ett ärende som gäller vårdnad om barn och umgängesrätt samt uppgifter i samband med utredande och fastställande av faderskap och moderskap, enligt vad som dessutom föreskrivs särskilt om dessa serviceformer i:

13) föräldraskapslagen (/),

Denna lag träder i kraft den 20 .

10.

Lag

om ändring av bilagan till lagen om klienthandlingar inom socialvården

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om klienthandlingar inom socialvården (254/2015) bilagan som följer:

Denna lag träder i kraft den 20 .

Bilaga

Serviceuppgift inom socialvården	Förvaringstid
Adoptionsrådgivning	Alla klienthandlingar förvaras 120 år efter barnets födelse, men för avbrutna adoptionsärenden är förvaringstiden 40 år efter beslutet om att avbryta adoptionsrådgivningen. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Äldreservice	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Utredning av faderskap och moderskap	Alla klienthandlingar förvaras 120 år efter barnets födelse. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Rådgivning i uppfostrings- och familjefrågor	Alla klienthandlingar förvaras 120 år efter barnets födelse, men om klientskapet inte fortsätter efter behovsutredningen är förvaringstiden 30 år efter avslutad utredning.
Specialomsorger om utvecklingsstörda	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Hemservice	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Beslut, planer och klientrapporter för

	dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Främjande av integration	Alla klienthandlingar förvaras varaktigt.
Kuratorstjänster och annat socialarbete inom elevhälsan	Alla handlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död.
Fastställande av underhållsbidrag för barn	Alla klienthandlingar förvaras 120 år efter barnets födelse. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Tryggande av vårdnad om barn och umgängesrätt	Alla klienthandlingar förvaras 120 år efter barnets födelse. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Barnskydd	Barnskyddsanmälningar förvaras 30 år. Alla övriga klienthandlingar förvaras 120 år efter barnets födelse. Beslut, planer och klientrapporter förvaras varaktigt.
Stöd för närståendevård	Klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Beslut, planer och klientrapporter för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Medling i familjefrågor	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död.
Fastställande av underhållsbidrag för make	Alla fastställda underhållsavtal förvaras varaktigt. Övriga klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad behandling av ärendet.
Missbrukarvård	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Socialombudsmannaverksamheten	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad behandling av ärendet.
Service enligt socialvårdslagen	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Social kreditgivning	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service.
Utkomststöd	Alla klienthandlingar förvaras 12 år efter avslutad service. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Stödjande av sysselsättningen av arbetslösa	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död.
Handikappservice	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens

RP 132/2021 rd

	död. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Stödjande av sysselsättningen av personer med funktionsnedsättning	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.

Helsingfors den 23 september 2021

Statsminister

Sanna Marin

Justitieminister Anna-Maja Henriksson

2.

Lag

om ändring av 16 § i lagen om assisterad befruktning

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om assisterad befruktning (1237/2006) 16 § 2 mom.
som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §

16 §

*Donatorns samtycke till användning av
könsceller*

*Donatorns samtycke till användning av
könsceller*

En donators könsceller får användas för assisterad befruktning av andra än par bara om donatorn gett sitt samtycke till detta. En spermadonator kan dessutom ge sitt samtycke till att han kan fastställas vara far till ett barn som föds till följd av en sådan behandling, och då omfattas han av bestämmelserna i 12 § 1 mom. om lämnande av uppgifter till den som fått behandling.

En donators könsceller får användas för assisterad befruktning av andra än par bara om donatorn gett sitt samtycke till detta. *Om den som får behandlingen är ett kvinnligt par eller en kvinna ensam, kan spermadonatorn dessutom ge sitt samtycke till att fastställas vara far till ett barn som föds till följd av behandlingen, och då omfattas personen av vad som i 12 § 1 mom. föreskrivs om lämnande av uppgifter till den som behandlats genom assisterad befruktning.*

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 6 a § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983) 6 a § 1 mom., sådant
det lyder i lag 190/2019, som följer:

Gällande lydelse

6 a §

*Hur vissa avgöranden om föräldraskap in-
verkar på vårdnaden om barnet*

Om föräldraskapet har erkänts före barnets
födelse på det sätt som avses i 16 § i fader-
skapslagen (11/2015) eller 14 § i moderskap-
slagen (253/2018), blir också den som erkänt
föräldraskapet vårdnadshavare för barnet när
föräldraskapet har fastställts.

Föreslagen lydelse

6 a §

*Hur vissa avgöranden om föräldraskap in-
verkar på vårdnaden om barnet*

Om föräldraskapet har erkänts före barnets
födelse på det sätt som avses i 19 § i *föräldra-
skapslagen* (/), blir också den som erkänt
föräldraskapet vårdnadshavare för barnet när
föräldraskapet har fastställts.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 13 § i lagen om underhåll för barn

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om underhåll för barn (704/1975) 13 § 2 mom., sådant det lyder i lag 256/2018,
som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §

13 §

I samband med talan om fastställande av föräldraskap har en i 31 § 1 och 2 mom. i faderskapslagen (11/2015) eller 27 § 1 och 2 mom. i moderskapslagen (253/2018) avsedd företrädare för barnet även rätt att yrka på fastställande av underhållsbidrag till barnet.

I samband med en talan om fastställande av föräldraskap har en i 35 § 1 och 2 mom. i föräldraskapslagen (/) avsedd företrädare för barnet även rätt att yrka på fastställande av underhållsbidrag till barnet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 9 § i lagen om registrerat partnerskap

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om registrerat partnerskap (950/2001) 9 § 1 mom., sådant det lyder i lag 947/2017, som följer:

Gällande lydelse

9 §

På ett registrerat partnerskap tillämpas inte de bestämmelser i faderskapslagen (11/2015) som gäller konstaterande av faderskap på grundval av äktenskap och inte heller andra sådana bestämmelser som gäller make enbart på grund av dennes kön.

Föreslagen lydelse

9 §

På ett registrerat partnerskap tillämpas inte de bestämmelser i *föräldraskapslagen* (/) som gäller konstaterande av faderskap på grundval av äktenskap och inte heller andra sådana bestämmelser som gäller make enbart på grund av personens kön.

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning (378/2005) 2 och 3 §, 11 § 3 mom., 13 § 3 mom. och 16 § 1 mom., av dem 2 och 3 §, 11 § 3 mom. och 13 § 3 mom. sådana de lyder i lag 12/2015, som följer:

Gällande lydelse

2 §

Initiativ till undersökning

I samband med ett mål om fastställande eller upphävande av faderskap som domstolen behandlar kan den förordna om undersökning, om en part kräver en undersökning eller om domstolen i övrigt anser att en sådan behövs för att saken skall kunna utredas. Barnatillsyningsmannen kan beställa en undersökning, om förutsättningarna enligt 9 § i faderskapslagen (11/2015) är uppfyllda.

3 §

Undersökningsmyndigheter

Undersökningarna utförs av Institutet för hälsa och välfärd eller Hjelt-institutet vid Helsingfors universitet (undersökningsmyndighet).

11 §

Förordnande om undersökning

Intyg utfärdas av en för provtagningen ansvarig yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården eller av en sådan tjänsteman vid en finsk beskickning som avses i 18 § 2 mom. i faderskapslagen.

Föreslagen lydelse

2 §

Initiativ till undersökning

I samband med ett mål om fastställande eller upphävande av faderskap som domstolen behandlar kan den förordna om undersökning, om en part kräver en undersökning eller om domstolen i övrigt anser att en sådan behövs för att saken ska kunna utredas. Barnatillsyningsmannen kan beställa en undersökning, om förutsättningarna enligt 12 § i föräldraskapslagen (/) är uppfyllda.

3 §

Undersökningsmyndighet

Undersökningen utförs av Institutet för hälsa och välfärd (undersökningsmyndighet).

11 §

Förordnande om undersökning

Intyg utfärdas av en för provtagningen ansvarig yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården eller av en sådan person som tjänstgör vid en finsk beskickning som avses i 21 § 2 mom. i föräldraskapslagen.

Gällande lydelse

13 §

Provtagning

Blodprov tas vid en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården av en legitimerad yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården som har fått behövlig utbildning för att ta blodprov. Cellprov från munnens slemhinna kan även tas under uppsikt av barnatillsyningsmannen eller en sådan tjänsteman vid en finsk beskickning som avses i 18 § 2 mom. i faderskapslagen. Innan provet tas ska provgivaren styrka sin identitet för provtagaren eller för den som övervakar provtagningen.

16 §

Provtagning för en framtida undersökning

På begäran får en legitimerad läkare eller en läkare med tillstånd, eller under läkarens direkta uppsikt någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården, utan samtycke av den efterlevande maken eller maken och arvingarna ta ett prov av en avliden person för en eventuell undersökning, om den som framställer begäran visar att provtagning kan behövas för fastställande eller upphävande av faderskap. Rätt att framställa begäran har den som enligt lagen om faderskap har rätt att föra talan om fastställande eller upphävande av faderskap.

Föreslagen lydelse

13 §

Provtagning

Blodprov tas vid en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården av en legitimerad yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården som har fått behövlig utbildning för att ta blodprov. Cellprov från munnens slemhinna kan även tas under uppsikt av barnatillsyningsmannen eller en sådan *person som tjänstgör* vid en finsk beskickning som avses i 21 § 2 mom. i *föräldraskapslagen*. Innan provet tas ska provgivaren styrka sin identitet för provtagaren eller för den som övervakar provtagningen.

16 §

Provtagning för en framtida undersökning

På begäran får en legitimerad läkare eller en läkare med tillstånd, eller under läkarens direkta uppsikt någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården, utan samtycke av den efterlevande maken eller maken och arvingarna ta ett prov av en avliden person för en eventuell undersökning, om den som framställer begäran visar att provtagning kan behövas för fastställande eller upphävande av faderskap. Rätt att framställa begäran har den som enligt *föräldraskapslagen* har rätt att föra talan om fastställande eller upphävande av faderskap.

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag

om ändring av medborgarskapslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i medborgarskapslagen (359/2003) 9 § 3 mom. samt 26 och 32 §, sådana de lyder i lag 260/2018, som följer:

Gällande lydelse

9 §

Barn

Om barnet med stöd av moderskapslagen (253/2018) har två mödrar

1) ska det som föreskrivs om modern i 1 mom. 1 punkten tillämpas på den mor som fött barnet, och

2) ska det som föreskrivs om fadern i 1 mom. 2 punkten underpunkt b och 3 punkten underpunkt b tillämpas på den moder som avses i 3 § 1 mom. i moderskapslagen.

26 §

Utlänning vars far eller mor är finsk medborgare

En utlänning som inte förvärvar finskt medborgarskap med stöd av 9 §, förvärvar finskt medborgarskap efter anmälan, om fadern eller den moder som avses i 3 § 1 mom. i moderskapslagen när utlänningen föddes var finsk medborgare och han eller hon föddes

1) i Finland och faderskapet eller moderskapet fastställdes först efter att han eller hon fyllt 18 år eller ingått äktenskap före fyllda 18 år, eller

2) utanför Finland och faderskapet eller moderskapet har fastställts.

32 §

Föreslagen lydelse

9 §

Barn

Om barnet med stöd av föräldraskapslagen (/) har två mödrar

1) ska vad som föreskrivs om modern i 1 mom. 1 punkten i denna paragraf tillämpas på den mor som fött barnet, och

2) ska vad som föreskrivs om fadern och fastställande av faderskap i 1 mom. 2 punkten underpunkt b och 3 punkten underpunkt b i denna paragraf tillämpas på den mor och det fastställande av moderskap som avses i 5 § 1 mom. i föräldraskapslagen.

26 §

Utlänning vars far eller mor är finsk medborgare

En utländsk person som inte förvärvar finskt medborgarskap med stöd av 9 §, förvärvar finskt medborgarskap efter anmälan, om fadern eller den mor som avses i 5 § 1 mom. i föräldraskapslagen var finsk medborgare när personen föddes och personen föddes

1) i Finland och faderskapet eller moderskapet fastställdes först efter att personen fyllt 18 år eller ingått äktenskap före fyllda 18 år, eller

2) utanför Finland och faderskapet eller moderskapet har fastställts.

32 §

Gällande lydelse

*Inverkan av upphävande av faderskap eller
moderskap*

Om en äkta mans faderskap har upphävts eller talan om upphävande av faderskapet har väckts innan barnet fyllt fem år, eller om ett fastställt faderskap eller ett moderskap som fastställts med stöd av 3 § 1 mom. i moderskapslagen har upphävts eller talan om upphävande av faderskapet eller moderskapet har väckts inom fem år från fastställandet av faderskapet eller moderskapet, kan det beslutas att barnet förlorar sitt finska medborgarskap som det förvärvat på grundval av faderns eller moderns medborgarskap. Detta beslut fattas utifrån en helhetsbedömning av barnets situation. Vid bedömningen ska i synnerhet beaktas barnets ålder och anknytning till Finland.

Föreslagen lydelse

*Inverkan av upphävande av faderskap eller
moderskap*

Om en äkta mans faderskap har upphävts eller talan om upphävande av faderskapet har väckts innan barnet fyllt fem år, eller om ett fastställt faderskap eller *i fall som avses i 5 § 1 mom. i föräldraskapslagen* ett moderskap har upphävts eller talan om upphävande av faderskapet eller moderskapet har väckts inom fem år från fastställandet av faderskapet eller moderskapet, kan det beslutas att barnet förlorar sitt finska medborgarskap som det förvärvat på grundval av faderns eller moderns medborgarskap. Detta beslut fattas utifrån en helhetsbedömning av barnets situation. Vid bedömningen ska i synnerhet barnets ålder och anknytning till Finland beaktas.

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om underhållsstöd

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om underhållsstöd (580/2008) 6 § 4 punkten, sådan den lyder i lag 7/2017, som
följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

6 §

*Förutsättningar för erhållande av under-
hållsstöd*

*Förutsättningar för erhållande av under-
hållsstöd*

Ett barn har rätt till underhållsstöd, om

Ett barn har rätt till underhållsstöd, om

4) barnet inte på det sätt som avses i 2 § 1
mom. i faderskapslagen (11/2015) har fötts
under äktenskapet och faderskapet till barnet
inte har fastställts genom ett lagakraftvunnet
beslut,

4) barnet inte på det sätt som avses i 3 § 1
mom. i föräldraskapslagen (/) har fötts un-
der äktenskapet och faderskapet till barnet inte
har fastställts genom ett lagakraftvunnet be-
slut,

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag

om ändring av 14 § i socialvårdslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i socialvårdslagen (1301/2014) det inledande stycket i 14 § 2 mom. och 14 § 2 mom. 13 punkten, sådana de lyder, det inledande stycket i 14 § 2 mom. i lag 635/2021 och 14 § 2 mom. 13 punkten i lag 512/2016, som följer:

Stadfäst lydelse

14 §

Socialservice som möter stödbehoven

Som välfärdsområdets socialservice ska det även sörjas för specialomsorger om utvecklingsstörda, service och stöd på grund av funktionsnedsättning, tillhandahållande av utkomststöd till en person som vistas i välfärdsområdets område, beviljande av social kredit till invånare i välfärdsområdet, arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte, service i anslutning till missbrukarvård, ordnande av stöd för närståendevård, ordnande av familjevård, vårdnad om barn och unga personer, barnskydd, adoptionsrådgivning, medling i familjefrågor, uppgifter i samband med att beslut om vårdnad av barn och umgängesrätt fastställs och avgörs och ordnande av åtgärder i samband med medling vid verkställighet av besluten, ordnande av de sakkunnigtjänster som hör till medling i domstol i ett ärende som gäller vårdnad om barn och umgängesrätt samt uppgifter i samband med utredande och fastställande av faderskap, enligt vad som dessutom bestäms särskilt om dessa serviceformer i:

13) lagen om faderskap (700/1975),

Föreslagen lydelse

14 §

Socialservice som möter stödbehoven

Som socialservice som hör till välfärdsområdets organiseringsansvar ska det även sörjas för specialomsorger om utvecklingsstörda, service och stöd på grund av funktionsnedsättning, tillhandahållande av utkomststöd till en person som vistas i välfärdsområdet, beviljande av social kredit till välfärdsområdets invånare, arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte, service i anslutning till missbrukarvård, ordnande av stöd för närståendevård, ordnande av familjevård, vårdnad om barn och unga personer, barnskydd, adoptionsrådgivning, medling i familjefrågor, uppgifter i samband med att beslut om vårdnad av barn och umgängesrätt fastställs och avgörs och ordnande av åtgärder i samband med medling vid verkställighet av besluten, ordnande av de sakkunnigtjänster som hör till medling i domstol i ett ärende som gäller vårdnad om barn och umgängesrätt samt uppgifter i samband med utredande och fastställande av faderskap och moderskap, enligt vad som dessutom föreskrivs särskilt om dessa serviceformer i:

13) föräldraskapslagen (/),

Denna lag träder i kraft den 20 .

10.

Lag**om ändring av bilagan till lagen om klienthandlingar inom socialvården**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om klienthandlingar inom socialvården (254/2015) bilagan som följer:

*Gällande lydelse**Bilaga*

Serviceuppgift inom socialvården	Förvaringstid
Adoptionsrådgivning	Alla klienthandlingar förvaras 120 år efter barnets födelse, men för avbrutna adoptionsärenden är förvaringstiden 40 år efter beslutet om att avbryta adoptionsrådgivningen. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Äldreservice	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Utredning av faderskap	Alla klienthandlingar förvaras 120 år efter barnets födelse. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Rådgivning i uppfostrings- och familjefrågor	Alla klienthandlingar förvaras 120 år efter barnets födelse, men om klientskapet inte fortsätter efter behovsutredningen är förvaringstiden 30 år efter avslutad utredning.
Specialomsorger om utvecklingsstörda	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Hemservice	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Beslut, planer och klientrapporter för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Främjande av integration	Alla klienthandlingar förvaras varaktigt.
Kuratorstjänster och annat socialarbete inom elevhälsan	Alla handlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död.

Fastställande av underhållsbidrag för barn	Alla klienthandlingar förvaras 120 år efter barnets födelse. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Tryggande av vårdnad om barn och umgängesrätt	Alla klienthandlingar förvaras 120 år efter barnets födelse. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Barnskydd	Barnskyddsanmälningar förvaras 30 år. Alla övriga klienthandlingar förvaras 120 år efter barnets födelse. Beslut, planer och klientrapporter förvaras varaktigt.
Stöd för närståendevård	Klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Beslut, planer och klientrapporter för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Medling i familjefrågor	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död.
Fastställande av underhållsbidrag för make	Alla fastställda underhållsavtal förvaras varaktigt. Övriga klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad behandling av ärendet.
Missbrukarvård	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Socialombudsmannaverksamheten	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad behandling av ärendet.
Service enligt socialvårdslagen	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Social kreditgivning	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service.
Utkomststöd	Alla klienthandlingar förvaras 12 år efter avslutad service. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Stödjande av sysselsättningen av arbetslösa	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död.
Handikappservice	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Stödjande av sysselsättningen av personer med funktionsnedsättning	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Alla klienthandlingar för dem som är

	födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
--	--

Bilaga *Föreslagen lydelse*

Serviceuppgift inom socialvården	Förvaringstid
Adoptionsrådgivning	Alla klienthandlingar förvaras 120 år efter barnets födelse, men för avbrutna adoptionsärenden är förvaringstiden 40 år efter beslutet om att avbryta adoptionsrådgivningen. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Äldreservice	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Utredning av faderskap och moderskap	Alla klienthandlingar förvaras 120 år efter barnets födelse. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Rådgivning i uppfostrings- och familjefrågor	Alla klienthandlingar förvaras 120 år efter barnets födelse, men om klientskapet inte fortsätter efter behovsutredningen är förvaringstiden 30 år efter avslutad utredning.
Specialomsorger om utvecklingsstörda	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Hemservice	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Beslut, planer och klientrapporter för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Främjande av integration	Alla klienthandlingar förvaras varaktigt.
Kuratorstjänster och annat socialarbete inom elevhälsan	Alla handlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död.
Fastställande av underhållsbidrag för barn	Alla klienthandlingar förvaras 120 år efter barnets födelse. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Tryggande av vårdnad om barn och umgängesrätt	Alla klienthandlingar förvaras 120 år efter barnets födelse. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Barnskydd	Barnskyddsanmälningar förvaras 30 år. Alla övriga klienthandlingar förvaras 120 år efter

	barnets födelse. Beslut, planer och klientrapporter förvaras varaktigt.
Stöd för närståendevård	Klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Beslut, planer och klientrapporter för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Medling i familjefrågor	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död.
Fastställande av underhållsbidrag för make	Alla fastställda underhållsavtal förvaras varaktigt. Övriga klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad behandling av ärendet.
Missbrukarvård	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Socialombudsmannaverksamheten	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad behandling av ärendet.
Service enligt socialvårdslagen	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Social kreditgivning	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service.
Utkomststöd	Alla klienthandlingar förvaras 12 år efter avslutad service. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Stödjande av sysselsättningen av arbetslösa	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död.
Handikappservice	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Stödjande av sysselsättningen av personer med funktionsnedsättning	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.